

serna i detta förlopp. Med den antydda utjämningsprocessen kommer sannolikt också att följa någon anpassning av bytesbalansernas stora överskott respektive underskott i olika länder så att även här ett mera normalt mönster uppnås. Under en övergångsperiod kan emellertid vissa störningar av denna process aktualiseras.

Det bör understrykas, att bedömningen av konjunkturförloppet under 1966 har flera osäkerhetsmoment. Det är sålunda t. ex. inte säkerställt vare sig att expansionen i väntad takt kommer till stånd i Frankrike och Italien eller att den kommer att avta i Västtyskland eller i Storbritannien. Den sannolika utvecklingen är emellertid, att tillväxten i Förenta staterna kommer att fortsätta i snabb takt och att — i Västeuropa — Frankrike och Italien kommer att framträda som expansionsområden. Under dessa förutsättningar kommer tillväxten i industriländernas totala produktion att fortgå i ungefär samma takt som under 1965.

2. Länderöversikter

Förenta staterna

Den ekonomiska expansionsperiod, som tog sin början i Förenta staterna under förra delen av 1961, fortgick utan några egentliga tecken på avmattning även under 1965. Totalproduktionen ökade under de tre första kvartalen 1965 med 4,8 procent jämfört med motsvarande period föregående år och tillväxttalet på helårsbasis beräknas till inemot 5 procent. Därmed skulle uppgången under loppet av året ha varit något snabbare 1965 än 1964. Drivkrafter bakom expansionen har liksom under 1964 varit den privata konsumtionen samt investeringarna. Den privata konsumtionen beräknas ha ökat med drygt 5,5 procent, stimulerad av sänkningar i indirekta skatter i juni och ökningarna i socialförsäkringsförmånerna under hösten. Vidare synes hushållens sparkvot ha varit lägre än under 1964. Optimistiska bedömningar inom företagen och en god vinstutveckling har lett till en kraftigt ökande investeringsaktivitet. Enligt enkätuppgifter skulle näringslivets utgifter för investeringsändamål stiga drygt 13 procent i löpande priser 1964—1965; den reala tillväxten torde bli ett par procentenheter lägre. Denna uppgång är i det närmaste lika stor som den som noterades föregående år. Det är därvid i första hand investeringarna i maskiner och apparater som har visat en starkt stigande tendens. Bostadsbyggandet har däremot stagnerat och bostadsinvesteringarnas volym synes rent av ha minskat något 1964—1965. Igångsättningen av byggnadsföretag under loppet av 1965 har inte heller visat någon tendens till återhämtning. Lagerinvesteringarna synes efter den kraftiga uppgången under första halvåret, då en betydande uppbyggnad av ställager ägde rum, inte ha givit någon ytterligare stimulans till ekonomin. De federala utgifterna har under senare delen av 1965 visat en stigande tendens främst till följd av ökade militära utgifter. Från 1964 till 1965 torde

dock den offentliga konsumtionen inte i större utsträckning ha bidragit till den ekonomiska expansionen; den reala ökningen beräknas till omkring 2 procent. Som en följd av den starkare tillväxten under senare år har resursutnyttjandet i den amerikanska ekonomin efter hand stigit. Arbetslöshetsprocenten sjönk från genomsnittligt 5,2 under 1964 till 4,5 och därunder från och med juli 1965 och kapacitetsutnyttjandet inom industrin steg från i genomsnitt 88 procent under 1964 till omkring 90 procent under 1965.

När det gäller utsikterna för den amerikanska ekonomins utveckling under 1966 kan det noteras, att några kapacitetshinder för en fortsatt expansion i minst samma takt som hittills ännu inte synes föreligga. Några mera uttalade tendenser till övertryck på arbetsmarknaden har inte gjort sig gällande även om tillgången på utbildad arbetskraft på vissa områden börjar bli knapp. Kapacitetsutnyttjandet inom industrin befinner sig ännu på en nivå under den som anses optimal. De senaste årens livliga investeringsverksamhet torde ha medfört betydande tillskott, dock utan att leda till ett tillstånd av överkapacitet, som erfarenhetsmässigt ofta utgjort inledningen till en konjunkturförsvagning.

Även på efterfrågesidan finns flera omständigheter, som talar för en fortsatt snabb expansion. Den privata konsumtionen kan även fortsättningsvis väntas spela en viktig roll som expansionsfaktor. Härpå tyder dels den sannolika inkomstutvecklingen, dels enkäter över hushållens köpplaner. Effekterna av reduktionen i de indirekta skatterna samt av höjningen av socialförsäkringsförmånerna torde göra sig gällande även under 1966. Därtill kommer, att en ytterligare sänkning av indirekta skatter kommer att genomföras i januari, motsvarande 1,75 miljarder dollar på årsnivå. Denna motvägs dock av ökade socialförsäkringsavgifter om 5,5 miljarder dollar på årsnivå, varav hälften skall erläggas av de anställda och hälften av arbetsgivarna. Om konsumtionen sannolikt kommer att öka i snabb takt även 1966, kan dock en viss avsakning bli märkbar under loppet av året, i den mån ytterligare stimulans inte tillförs.

Inte heller den livliga investeringskonjunkturen inom näringslivet tycks visa några tecken till en mera påtaglig avmattning. Den stigande konsumentefterfrågan, det allt högre kapacitetsutnyttjandet och den gynnsamma vinstutvecklingen synes utgöra incitament för en betydande ökning av investeringarna även 1966. Enligt en enkät hösten 1965 planerade företagen att öka sina investeringsutgifter med 8 procent 1965—1966, industriföretagen med 9 procent. Sedan 1961 har de realiserade utgifterna legat inte oväsentligt över de enligt enkäterna planerade. Om detta mönster kvarstår även 1966 skulle näringslivets investeringar komma att öka i nästan samma takt som 1965. En återhållande effekt på expansionstakten i ekonomin kan däremot komma att utgå från lagerinvesteringarna. De betydande ställager, som byggdes upp inför möjligheten av en strejk inom stålindustrin, har efter löneuppgörelsen i september börjat avvecklas och denna process be-

räknas komma att fortgå även under de första månaderna 1966. Även om en viss ökning i lagerinvesteringarna under senare delen av 1966 förefaller sannolik, synes dock lageruppsygnaden under året bli mindre än under 1965. Inte heller bostadsbyggandet väntas lämna något bidrag till en ökad efterfrågan. Igångsättningarna tyder på att bostadsinvesteringarnas volym kommer att ligga kvar på samma nivå som 1965.

De offentliga konsumtionsutgifterna synes under 1965 ha ökat i stigande takt. Delstaternas och kommunernas utgifter kommer sannolikt att fortsätta att stiga, stimulerade av ökade federala subventioner. De federala utgifterna kommer att påverkas av bl. a. Förenta staternas allt mera omfattande militära engagemang i Vietnam. Kongressen har redan beslutat om ökade anslag med 2,4 miljarder dollar för detta ändamål under budgetåret 1965/66, var- till kommer ca en miljard dollar i lönehöjningar till militär personal. Det förefaller inte osannolikt, att militärutgifterna under 1966 efter hand kommer att öka ytterligare.

Sammanfattningsvis torde sålunda de expansiva efterfrågefaktorerna — den privata konsumtionen, näringslivets investeringar, de ökade militärutgifterna — väga tungt i förhållande till de stagnerande — lagerinvesteringarna och bostadsbyggandet — och åtminstone under första hälften av 1966 bibehålla ekonomin vid en hög expansionstakt.

Pris- och kostnadsutvecklingen i Förenta staterna har sedan länge varit avsevärt lugnare än på de flesta andra håll. Under perioden 1960—1964 steg konsumentpriserna i genomsnitt med 1,2 procent per år medan partipriserna låg på en i stort sett oförändrad nivå. Timförtjänsterna inom industrin ökade under samma period med 2,9 procent per år. Under 1965 har i samband med det ökade resursutnyttjandet i ekonomin en viss dragning uppåt i prisstegringstakten börjat bli märkbar. Takten i konsumentprisernas ökning har sålunda stigit till över 1,5 procent och en uppgång i partipriserna har noterats. De löneavtal som slutits under året anses ligga inom ramen för en lönestegring om 3,2 procent, det procenttal som av administrationen uppsatts som en övre gräns för en med prisstabilitet förenlig löneutveckling. I och med att tillgången på lediga resurser börjar minska kan givetvis så småningom tendenserna till uppgång i pris- och lönestegringstakten bli mera markanta; riskerna för en påtagligt snabbare stegring än hittills av priser och kostnader under det närmaste året förefaller dock inte stora.

Ett problem i den amerikanska ekonomin som efter hand kommit att träda allt mera i förgrunden är betalningsbalansens utveckling. Förenta staterna har normalt ett stort överskott i sin bytesbalans men en ännu större kapitalexport, resulterande i ett underskott i de totala betalningarna, som under 1960-talet varierat mellan 3 och 4 miljarder dollar. Administrationen har emellertid målsättningen att skapa balans i Förenta staternas utländska betalningar. Medlen härför har främst varit den ränteutjämningskatt, som infördes 1963 och vars tillämpningsområde sedermera vidgats, samt ett fri-

villigt program, lanserat i februari 1965, som riktar sig till banker och företag. Initialeffekten av detta program har blivit ganska kraftig. Under första halvåret 1965 noterades en betydande uppbromsning i kapitalutflödet främst beroende på att de amerikanska bankernas utlåning till utlandet minskade samt på att företagen i stor utsträckning repatrierade kortfristiga tillgodohavanden placerade utomlands. Det totala underskottet i betalningsbalansen sjönk från 3,1 miljarder dollar under 1964 till ca 1,3 miljarder — säsongrensat på helårsnivå — under första halvåret 1965 trots en betydande nedgång i handelsbalansens överskott. Underskottet för hela 1965 torde sannolikt inte komma att överstiga 1,5 miljarder.

Utvecklingen av betalningsbalansen under 1966 ter sig ännu svår att med någon säkerhet förutse. Någon omfattande ökning av handelsbalansens överskott synes på grundval av nu skönjbara tendenser knappast sannolik. Visserligen torde Förenta staterna på litet längre sikt bl. a. till följd av en gynnsam kostnadsutveckling ha mycket goda förutsättningar att ytterligare förstärka sin handelsbalans men under 1966 torde denna förstärkning till följd dels av den kraftiga efterfrågetillväxten inom landet dels av den beräknade försvagningen i världshandelns utveckling bli begränsad. Vad gäller kapitalbalansen kan en nedgång i Förenta staternas direkta investeringar utomlands vara att vänta efter hand som det frivilliga programmets rekommendationer härvidlag får effekt, men någon minskning av bankernas utlåning till utlandet eller en hemtagning av företagens kortfristiga kapitaltillgodohavanden i utlandet av samma omfattning som under första halvåret 1965 förefaller inte sannolik. Det frivilliga programmet för att skapa balans i betalningarna kommer att fortsätta under 1966 och en viss skärpning av detsamma har aviserats.

Myndigheterna har länge avstått från att tillgripa kreditpolitiska medel för att åstadkomma en förbättring av betalningsbalansen med motiveringen att sådana åtgärder skulle kunna verka hämmande på den interna ekonomiska expansionen. Under loppet av 1965 har emellertid en viss åtstramning ägt rum. Bankernas likviditet har minskat och en viss tendens till höjning av i första hand de korta räntorna har varit märkbar. Centralbankens beslut i december att höja diskontot från 4 till 4,5 procent torde i viss utsträckning kunna betraktas som en anpassning till marknadsläget.

Den nu pågående uppgångsfasen i den amerikanska ekonomin har i hög grad understötts av en expansiv finanspolitik, som främst verkat genom skattesänkningar. Ökningstakten i den federala efterfrågan på varor och tjänster har däremot varit måttlig. Den nuvarande administrationen har klart deklarerat sin avsikt att även fortsättningsvis använda budgeten som ett medel att stimulera en tillväxttakt i nivå med produktionskapaciteten. Med hänsyn härtill och till de nu skönjbara tendenserna i fråga om efterfrågan och produktion synes man kunna räkna med en fortsatt tillväxt av

totalproduktionen i Förenta staterna under 1966 i nästan samma takt som under 1965.

Storbritannien

När det gäller den ekonomiska utvecklingen i Storbritannien knyter sig intresset kanske i första hand till den externa balansen. Den ekonomiska politiken har efter den akuta betalningsbalanskrisen på hösten 1964 utformats med syfte att åstadkomma en förbättring i betalningssituationen. Efter dämpningsaktionerna under senare delen av 1964 följde en ny serie restriktiva åtgärder i budgetförslaget som framlades i april 1965. Då pundets ställning på valutamarknaden inte syntes förbättras introducerades i slutet av juli ytterligare ett åtstramningsprogram i syfte att övertyga opinionen om den brittiska regeringens beslutsamhet att bibehålla pundkursen oförändrad. Medan de tidigare åtgärderna väsentligen avsåg att hålla tillbaka den privata konsumtionens ökning inriktade sig juliprogrammet främst på att efter hand åstadkomma en begränsning av den offentliga sektorns aktivitet, i första hand dess investeringsefterfrågan. De ekonomisk-politiska aktionerna har också innefattat åtgärder direkt avsedda att bromsa importen och främja exporten samt att stärka kapitalbalansen.

Utvecklingen av utrikeshandeln under 1965 har inneburit en förbättring i jämförelse med 1964. Exportvärdet var sålunda under årets första tio månader drygt 6 procent högre än under motsvarande period 1964. Exportens utveckling under loppet av året har delvis påverkats av speciella faktorer; tendensen tycks emellertid ha varit svagt stigande. Importvärdet var under de första tio månaderna blott 0,2 procent högre än under samma period 1964. Från andra kvartalet synes tendensen även i importens utveckling varit stigande. Handelsbalansen har säsongrensad under årets första tio månader uppvisat ett genomsnittligt underskott om 25 miljoner pund per månad mot 45 miljoner pund under 1964. Även kapitalbalansen har förbättrats, särskilt markant under andra kvartalet, och betalningsbalansens underskott reducerades från 312 miljoner pund under första halvåret 1964 till 102 miljoner under första halvåret 1965 (tabell 3). Den brittiska regeringen har som målsättning uppställt att betalningsbalansens underskott 1965 inte skall överstiga hälften av 1964 års underskott och att balans skall etableras under senare delen av 1966. Det förefaller sannolikt att åtminstone första etappen av denna målsättning skall kunna uppnås.

Som en följd av betalningsbalanskrisen försvagades pundets ställning starkt på valutamarknaderna. Genom omfattande internationella stödaktioner via centralbankerna i de ledande industriländerna och Internationella valutafonden har betydande krediter beviljats Storbritannien. Någon klar återhämtning av pundkursen kunde emellertid inte noteras förrän det i september offentliggjordes, att nya kreditmöjligheter från centralbankerna

Tabell II: 3. Storbritanniens betalningsbalans 1964—1965

Miljoner pund

	1964				1965		
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
<i>Säsongrensade uppgifter</i>							
Import, fob	1 234	1 249	1 263	1 264	1 204	1 268	1 275
Export, fob	1 108	1 113	1 110	1 140	1 165	1 147	1 200
Handelsbalans	- 126	- 136	- 152	- 124	- 39	- 121	- 75
Övriga löpande transaktioner, netto....	+ 49	+ 32	+ 25	+ 21	+ 12	+ 69	..
Bytesbalans	- 77	- 104	- 127	- 103	- 27	- 52	..
<i>Ej säsongrensade uppgifter</i>							
Handelsbalans	- 123	- 101	- 187	- 123	- 86	- 59	..
Övriga löpande transaktioner, netto....	+ 67	+ 38	- 5	+ 22	+ 45	+ 84	..
Bytesbalans	- 56	- 63	- 192	- 101	- 41	+ 25	..
Långfristiga kapitalrörelser, netto....	- 86	- 107	- 57	- 94	- 89	+ 3	..
Betalningsbalans	- 142	- 170	- 249	- 195	- 130	+ 28	..

Källor: Monthly Digest of Statistics; Economic Trends.

ställt till Storbritanniens förfogande. Pundkursen stabiliserade sig därefter kring parivärdet.

De ekonomisk-politiska dämpningsåtgärder som genomförts under 1964 och 1965 har, som det förefaller, påverkat betalningsbalansens utveckling i avsedd riktning. De torde också ha haft vissa effekter på den inhemska efterfrågan även om det synes svårt att söka ange omfattningen härav. Visserligen beräknas totalproduktionen ha upphört att växa och rent av minskat något mellan första och andra kvartalet 1965 för att därefter åter tillväxa i relativt långsam takt, men denna utveckling torde i inte ringa utsträckning vara att hänföra till begränsad produktionsförmåga. De offentliga utgifternas ökningstakt torde inte ha mattats av påtagligt under året; från andra halvåret 1964 till första halvåret 1965 steg ökningstakten något. De privata investeringarnas tillväxt beräknas ha avtagit under loppet av året. Den investeringsenkät som genomfördes under hösten angav emellertid, att industrin inte hade reviderat sina planer för 1965, varför industriinvesteringarna från 1964 till 1965 sannolikt ökat med ca 10 procent i volym. En nedgång i lagerinvesteringarna beräknas ha ägt rum vilket bör ha verkat dämpande på importutvecklingen.

Läget på arbetsmarknaden synes ha varit mycket ansträngt även mot slutet av året. Visserligen började antalet lediga platser minska under tredje kvartalet men arbetslösheten visade ingen tendens att öka. Det arbetslöshetstal som registrerades i november var sålunda det lägsta novembertal som noterats sedan 1957. Till följd av arbetsmarknadsläget har lönestegringarna under året tilltagit kraftigt och denna tendens kan på basis av ingångna löneavtal väntas fortsätta in på 1966. Även prisstegringstakten har tilltagit, delvis till följd av höjningar i indirekta skatter. Under andra halvåret sked-

de dock en avsakning i konsumentprisernas uppgång. Åtgärder har vidtagits från regeringens sida för att få till stånd en fungerande inkomst- och prispolitik men några större effekter härav har inte kunnat skönjas, åtminstone inte på inkomstutvecklingen. Detta utesluter givetvis inte att resultat kan nås på längre sikt i ett läge utan efterfrågeövertryck och då procedurerna hunnit bli inarbetade.

I beaktande av de tendenser som gjort sig gällande under 1965 måste en värdering av utvecklingsperspektiven för den brittiska ekonomin under 1966 få en ganska tentativ karaktär. I den prognos som National Institute of Economic and Social Research publicerade i november beräknas den relativt låga tillväxttakt för totalproduktionen, som synes ha etablerats mot slutet av 1965, inte komma att försvagas ytterligare utan bestå under 1966. Efterfrågan skulle därvid i första hand bäras upp av den offentliga konsumtionen, som beräknas öka med inemot 3 procent samt av exporten, för vilken tillväxten också anges till ca 3 procent. Inom investeringssektorn väntas divergerande tendenser komma att utvecklas. De offentliga investeringarna och bostadsbyggandet förutses öka snabbare än under 1965 medan de privata investeringarna med hänsyn bl. a. till de planer, företagen angivit vid enkäter, bedöms komma att minska. De totala investeringarna skulle därvid stiga endast mycket obetydligt under loppet av 1966. Lagerinvesteringarna antas på grundval av den beräknade produktionsutvecklingen komma att avta ytterligare 1966, dock i något mindre omfattning än från 1964 till 1965. Lönerna väntas fortsätta att stiga i snabb takt i början av 1966. Därefter torde, efter hand som efterfrågetrycket på arbetsmarknaden lättar, lönestegringstakten avta. Även takten i prisuppgången väntas minska något. Totalt beräknas utvecklingen av de reala disponibla inkomsterna medföra en ökning av den privata konsumtionen med 2 procent eller något däröver. De angivna tendenserna för de olika efterfrågekomponenterna antas medföra en importvolymökning med drygt 2 procent.

Den begränsning av importökningen som ägt rum synes ha utgjort den viktigaste faktorn bakom den förbättring av betalningsbalansen som kommit till stånd 1965 och som synes kunna förutses även för 1966. Exportutvecklingens bidrag till denna förbättring förefaller mera obetydliga. Exporten har under 1965 ökat i en takt av ungefär 5,5 procent i värde. Även om denna ökningstakt är något högre än den som noterades under 1964 och från den synpunkten kan förefalla någorlunda gynnsam, ter den sig inte särdeles uppmantrande vid en internationell jämförelse. Medan hela OECD-områdets export under 1965 beräknas ha ökat med ca 10 procent har samtliga OECD-länder, med undantag för Förenta staterna, registrerat större exportökningar än Storbritannien. Detta betyder, att den långsiktiga trend, innebärande en minskning av Storbritanniens andel av den totala världsexporten, som kan konstateras, inte har brutits under 1965. Detta förhållande kan givetvis delvis förklaras med hänvisning till det höga efterfrågetrycket inom landet och

till bristande expansionsförmåga på grund av högt kapacitetsutnyttjande. Det kan emellertid ändå synas värt att uppmärksamma med tanke på att Storbritannien under 1965 åtnjutit ett jämförelsevis förmånligt marknads-läge till följd av dess höga andel i exporten till de industrialiserade länderna utanför OECD, vilkas import ökade särskilt starkt under 1965, och till följd av dess relativt sett ringa beroende av de franska och italienska marknaderna. Sannolikt är det här fråga om strukturproblem i den brittiska ekonomin. Även om dessa problem nu har börjat angripas mera medvetet synes man dock inte ha skäl att vänta några snabba förändringar härvidlag. För 1966 kan man med hänsyn tagen både till Storbritanniens sannolikt ökade leveransförmåga och till utsikterna för en avsaktning i världshandelns expansion räkna med en exportökning av ungefär samma eller något mindre storlek än 1965. Med hänsyn till att de långfristiga kapitalrörelserna torde utvecklas till Storbritanniens förmån under 1966 behöver det inte vara orealistiskt att på grundval av ovanstående prognos anta, att målsättningen om jämvikt i betalningsbalansen under andra hälften av 1966 skall kunna uppnås. National Institute beräknar att betalningsbalansen under detta halvår fortfarande skall visa ett mindre underskott; det betonas dock att denna beräkning har relativt vida felmarginaler.

De utvecklingstendenser som kan komma att präglade Storbritanniens ekonomi under 1966 gör det sannolikt, att tillväxten i totalproduktionen, som 1964—1965 beräknats till 2,5 à 3 procent, från 1965 till 1966 skulle stanna vid omkring 2 procent. Detta innebär en oförändrad eller möjligen något lägre expansionstakt under loppet av 1966 än under 1965.

Västtyskland

I Västtyskland har konjunkturuppgången fortsatt, och totalproduktionen beräknas 1964—1965 ha ökat med omkring 5 procent. Under loppet av året synes emellertid en viss försvagning av tillväxttakten ha ägt rum. Denna avsaktning torde — även om ogynnsamma väderleksförhållanden under våren spelat en viss roll — väsentligen vara att hänföra till brist på teknisk kapacitet och arbetskraft. Den effektiva efterfrågan bedöms nämligen ha ökat mera än utbudet under året.

Ledande efterfrågefaktorer har liksom under 1964 varit investeringarna, i första hand näringslivets maskininvesteringar, samt den privata konsumtionen. Uppgången i byggnadsinvesteringarna har däremot, särskilt under första halvåret, bl. a. under inflytande av ogynnsam väderlek, varit ganska måttlig. Den privata konsumtionen har ökat ovanligt starkt till följd av kraftigt stigande löneinkomster och en sänkning av de direkta skatterna i januari. Även den offentliga sektorn har ökat sin efterfrågan högst väsentligt varvid dessutom en avsevärd försvagning av budgetsaldona ägt rum. Under årets första tio månader uppvisade förbundets och delstaternas samman-

lagda kassatransaktioner ett underskott om ca 3,5 miljarder DM, medan utgifter och inkomster under motsvarande period 1964 i stort sett var i balans.

Utvecklingen under 1965 synes ha inneburit, att den västtyska ekonomin kommit in i ett läge med någon överefterfrågan i förhållande till det möjliga interna utbudet, vilket givit upphov till vissa balansrubbningsar. Läget på arbetsmarknaden har sålunda trots en betydande import av utländsk arbetskraft blivit ytterst ansträngt, något som skapat förutsättningar för en uppgång i lönestegringstakten. Sålunda beräknas de genomsnittliga timförtjänsterna inom industrin från tredje kvartalet 1964 till tredje kvartalet 1965 ha ökat med 10,4 procent mot 8,3 procent mellan motsvarande perioder ett år tidigare. Även takten i prisstegringarna har visat en klart uppåtriktad tendens och motsvarande ökningstal för konsumentpriserna var 3,9 respektive 3,1 procent.

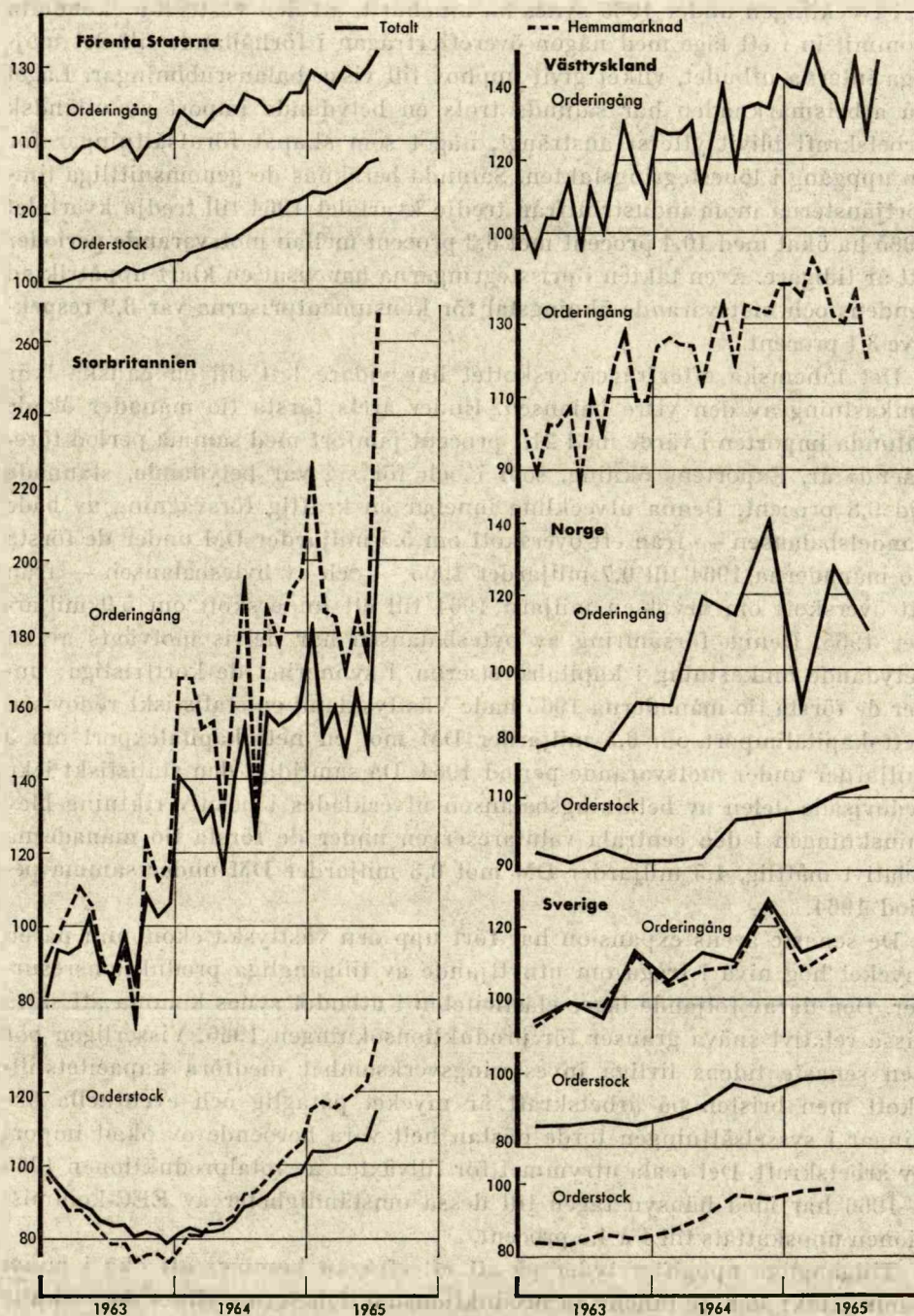
Det inhemska efterfrågeöverskottet har vidare lett till en ganska tvär omkastning av den yttre balansen. Under årets första tio månader ökade sålunda importen i värde med 21,1 procent jämfört med samma period föregående år. Exportens ökning, som i och för sig var betydande, stannade vid 9,8 procent. Denna utveckling innebar en kraftig försvagning av både handelsbalansen — från ett överskott om 5,5 miljarder DM under de första tio månaderna 1964 till 0,7 miljarder 1965 — och av bytesbalansen — från ett överskott om drygt en miljard 1964 till ett underskott om 5,9 miljarder 1965. Denna försämring av bytesbalansen har delvis motvägts av en betydande omkastning i kapitalrörelserna, i synnerhet de kortfristiga; under de första tio månaderna 1965 hade Västtyskland en statistiskt redovisad nettokapitalimport om 0,5 miljarder DM mot en nettokapitalexport om 3 miljarder under motsvarande period 1964. Då samtidigt den statistiskt icke redovisade delen av betalningsbalansen utvecklades i positiv riktning blev minskningen i den centrala valutareserven under de första tio månaderna relativt måttlig, 1,5 miljarder DM mot 0,3 miljarder DM under samma period 1964.

De senaste årens expansion har fört upp den västtyska ekonomin på en mycket hög nivå i fråga om utnyttjande av tillgängliga produktionsresurser. Den därav följande lägre elasticiteten i utbudet synes komma att sätta vissa relativt snäva gränser för produktionsökningen 1966. Visserligen bör den senaste tidens livliga investeringsverksamhet medföra kapacitetstillskott men bristen på arbetskraft är mycket påtaglig och eventuella ökningarna i sysselsättningen torde nästan helt vara beroende av ökad import av arbetskraft. Det reala utrymmet för tillväxten av totalproduktionen 1965—1966 har med hänsyn tagen till dessa omständigheter av EEC-kommisionen uppskattats till 4 å 4,5 procent.

Tillgängliga uppgifter tyder på att efterfrågan kommer att öka i minst samma takt som de inhemska produktionsmöjligheterna, vilket dock skulle

Diagram II: 3. Orderutvecklingen inom maskinindustrin i olika länder 1963—1965

Index 1962 = 100. Månads- resp. kvartalssiffror

Källor: Nationell statistik.

innebära en avsaktning i förhållande till 1965. Fortsatta lönestegringar, större inkomstöverföringar från den offentliga sektorn och en mindre skattesänkning i januari 1966 bildar underlag för en ytterligare stegring av den privata konsumtionen, ehuru i något lägre takt än hittills. Även investeringsefterfrågan kan väntas komma att tillta, stimulerad av det höga kapacitetsutnyttjandet. Visserligen tyder den senaste tidens orderutveckling på en minskande tillväxttakt för maskininvesteringarna (diagram 3) men byggnadsinvesteringarna beräknas däremot komma att öka snabbare än 1965. Det bör dock erinras om att eftersom företagens självfinansieringsförmåga synes ha avtagit är dessa i högre grad än tidigare beroende av extern finansiering för att genomföra sina investeringsprojekt. Bostadsbyggandet kan på basis av uppgifter om tillståndsgivning och igångsättning beräknas öka under 1966.

Den västtyska exporten, som ökat snabbt 1965, särskilt under första halvåret, beräknas stiga väsentligt även under 1966. En viktig förutsättning härför är dock att den ekonomiska tillväxttakten i Frankrike och Italien stiger till en mera normal nivå än under 1965. Den västtyska importens utveckling under 1966 torde i viss utsträckning bli avhängig av den ekonomiska politiken. Även med oförändrad ekonomisk politik torde dock en avsaktning i importens ökningstakt vara att vänta. Vissa uttalanden från senare tid tyder på att handelsbalansens försämring börjat oro de västtyska myndigheterna och på att den ekonomiska politiken därför kan komma att bestämmas bl. a. med hänsyn till den externa balansen. Då dessutom läget på penning- och kapitalmarknaderna kan väntas stimulera inflödet av utländskt kapital torde i vart fall en ytterligare försämring av den västtyska betalningsbalansen under 1966 inte vara sannolik.

Den ekonomisk-politiska restriktivitet som utövats har kommit till stånd genom en åtstramning av penning- och kreditpolitiken. Bankernas likviditet minskade i snabb takt under andra och tredje kvartalen. Däremot torde några restriktiva effekter inte ha utgått från den offentliga hushållningen. Utgiftsplanerna i förbundets budget tydde vidare på att utgifts-expansionen skulle fortsätta 1966 i än snabbare takt än under 1965. Det totala underskottet beräknades till ca 7 miljarder DM. I början av november beslöt emellertid förbundsregeringen att förelägga parlamentet förslag till beskärningar av de planerade utgifterna samt till höjning av vissa indirekta skatter och av taxorna vid de statliga järnvägarna. Därigenom skulle kreditbehovet nedbringas till en något lägre nivå än vad som beräknats för 1965. Såväl EEC-kommissionen som den västtyska centralbanken har enträget uppmanat myndigheterna att hålla tillbaka den offentliga sektorns utgifter och därmed åstadkomma en finanspolitisk åtstramning.

Frankrike

Den stabiliseringspolitik, som inleddes i Frankrike hösten 1963 och sedermera förstärktes under 1964 har i sina huvuddrag bibehållits även under 1965. Då denna politik har kommit att medföra en begränsning av efterfrågan har effekten härav bl. a. blivit en markant avsaktning av den ekonomiska tillväxttakten, vilken blev märkbar redan under våren 1964. Under det att ökningen i bruttonationalproduktens volym från 1963 till 1964 uppgick till 5,3 procent var stegringen från första till andra halvåret 1964 blott ca 1,5 procent på helårsnivå. Stagnationstendenser har präglat den franska ekonomin även under 1965, i varje fall under första halvåret. Industriproduktionen synes enligt de tillgängliga, låt vara bristfälliga, indexberäkningarna säsongrensad ha ökat mycket långsamt och oregelbundet under första halvåret dock utan att uppnå den nivå som noterats för fjärde kvartalet 1964. Preliminära indextal för tredje kvartalet tyder på en fortsatt obetydlig uppgång. Under detta kvartal låg industriproduktionen emellertid fortfarande under nivån för fjärde kvartalet 1964 men ca 3 procent över tredje kvartalets nivå. Tendenserna är dock oenhetliga; konsumtionsvaruproduktionen visar tecken till återhämtning medan investeringsvaruproduktionen präglas av stagnation.

Den restriktiva ekonomiska politiken har också efter hand haft effekter på pris- och kostnadsutvecklingen samt på resursutnyttjandet inom ekonomin. Takten i både pris- och lönestegringarna har bringats ned, i det förra fallet delvis med hjälp av priskontroll. Arbetslösheten har, sedan hänsyn tagits till säsongvariationer, visat en svagt stigande tendens under 1965 medan antalet lediga platser har legat på en i stort sett oförändrad nivå under året. Det tekniska kapacitetsutnyttjandet inom näringslivet bör ha avtagit.

Den inhemska efterfrågan synes ha ökat endast obetydligt från 1964 till 1965. Enligt preliminära uppskattningar kan tillväxten för privat och offentlig konsumtion samt investeringar i realkapital och lager tillsammans beräknas ha varit blott 1 à 1,5 procent i volym. De enda egentliga expansionsområdena har därvid varit bostadsbyggandet samt den offentliga sektorns inklusive de offentligt ägda företagens investeringar. Fastän den offentliga konsumtionen ökat torde några nämnvärda expansiva impulser inte ha utgått från statsbudgeten. Den privata konsumtionen har utvecklats förvånansvärt svagt. Visserligen beräknas hushållens disponibla inkomster ha vuxit mindre 1965 än 1964 till följd av minskad lönestegringstakt och lägre sysselsättningsökning men avsaktningen i hushållens konsumtionsutgifter tycks ha varit ännu större, vilket indikerar en höjning av sparkvoten. Enligt preliminära uppskattningar ökade sålunda den privata konsumtionen 1964—1965 med knappt 2,5 procent i volym. Negativa impulser på den inhemska efterfrågans utveckling har vidare utgått via lagerinvesteringarna, som beräknas ha varit avsevärt mycket lägre 1965 än

1964. Minskningen av lagerinvesteringarna synes enligt föreliggande uppskattningar motsvara inte mindre än omkring 2 procent av bruttonationalprodukten och har således svarat för en väsentlig del av dämpningen av den interna efterfrågan.

När trots den svaga inhemska efterfrågeutvecklingen bruttonationalproduktens tillväxt 1964—1965 beräknas till ca 2,5 procent är detta att hänföra till stegringen i den utländska efterfrågan. Under de första tio månaderna 1965 ökade sålunda Frankrikes export med 11 procent i värde jämfört med motsvarande period 1964. Importuppgången var däremot mindre än 1 procent. Särskilt kraftiga ökningstal har registrerats för exporten till Förenta staterna, Västtyskland och Nederländerna. Expansionen av den franska exporten inleddes i början av andra kvartalet 1965 och någon mera betydande avsaktning i ökningstakten kunde inte noteras under tredje kvartalet. Importen, som säsongrensad låg kvar på en oförändrad nivå under första halvåret, började öka märkbart under tredje kvartalet. Underskottet i handelsbalansen minskade från 0,96 miljarder dollar under de tre första kvartalen 1964 till 0,27 miljarder under motsvarande period 1965. Kapitalimporten till Frankrike beräknas ha fortsatt under första halvåret 1965 men varit något mindre än under samma period 1964. De officiella reserverna av guld och valutor ökade med 245 miljoner dollar under första halvåret 1965.

När det gäller bedömningen av utsikterna för den franska ekonomin 1966 synes viss osäkerhet och vissa delade meningar göra sig gällande. De franska myndigheterna hyser den uppfattningen att de expansionstendenser som börjat bli märkbara redan under våren 1965, enligt deras mening, skall fortbestå och förstärkas under 1966. Utifrån denna bedömning har man helt naturligt inte funnit anledning att lägga om den ekonomiska politiken i mera klart konjunkturstimulerande riktning under 1965. Vissa mindre genomgripande åtgärder av detta slag har dock vidtagits: diskontot sänktes från 4 till 3,5 procent i april, lättnader i restriktionerna för avbetalningshandeln har genomförts, kreditåttstramningen har lättats. Dessutom har vissa strukturellt inriktade reformer främst berörande kreditmarknaden genomförts. Flertalet av dessa åtgärder synes vara avsedda att stimulera och underlätta en återhämtning och expansion av investeringsverksamheten inom det privata näringslivet. I viktiga avseenden är emellertid den stabiliseringspolitik, som inleddes 1963, fortfarande i kraft.

Den franska prognosen för 1966 bygger på konstaterandet att hushållens inkomster har fortsatt att öka under 1965. Då man vidare antar att den låga konsumtionsbenägenhet, som hushållen ådagalagt under 1965, inte kommer att bibehållas även 1966, anser man sig kunna förutse en uppgång i den privata konsumtionen med 4 procent. Denna efterfrågeökning antas bilda grunden för ett uppsving i det privata näringslivets investeringar. Dessutom beräknas ett omslag ske i lagerkonjunkturen; uppgången i lagerinvesteringar-

na 1965—1966 motsvarar drygt 0,3 procent av bruttonationalprodukten. Den utländska efterfrågan bedöms bli en viktig expansionsfaktor även 1966; en ökning i exportvolymen om ca 7,5 procent har här angivits. De offentliga utgifterna förutses öka i ungefär samma takt som 1965. Den prognosticerade interna efterfrågeökningen väntas också medföra en betydande importstegring, ca 7,5 procent i volym. Utifrån dessa bedömningar har bruttonationalprodukten beräknats öka med 4,5 procent i volym från 1965 till 1966.

Då enligt de franska experternas mening efterfrågetillväxten 1966 skall komma till stånd spontant har den statliga budgetens och finanspolitikens uppgift angivits vara att understödja och beledsaga («accompagner») denna aktivitethöjning, inte att få till stånd reexpansionen. Budgeten för 1966 förutser sålunda en utgiftsökning i samma takt som nationalproduktens. Då inkomsterna antas komma att öka lika mycket skulle budgetbalansen bibehållas. Några nya restriktiva åtgärder vidtages inte i budgeten; den innehåller i stället vissa smärre skattelättnader och åtgärder syftande till att stimulera investeringarna.

Det realekonomiska utrymmet torde mer än väl medge en ökning av totalproduktionen av den omfattning som prognosticerats av de franska myndigheterna utan nämnvärda risker för balansrubbningsar i form av en mera betydande uppgång i pris- och lönestegringstakten eller en oroväckande försämring av betalningsläget gentemot utlandet. En uppgång i tillväxttakten borde ha gynnsamma effekter på produktivitetsutvecklingen, vilket skulle tendera att öka exportnäringarnas konkurrenskraft. Det synes emellertid inte vara helt säkert, att en mot produktionsutrymmet svarande efterfrågeexpansion skall kunna komma till stånd utan ytterligare ekonomisk-politisk stimulans. Mycket synes vara avhängigt av huruvida den försvagning i hushållens konsumtionsbenägenhet som observerats under 1965 kommer att upphöra under 1966 och sålunda resultera i en uppgång i den privata konsumtionens ökningstakt. Huruvida denna blir tillräcklig för att stimulera till en återhämtning av de privata investeringarna kan dock förefalla något osäkert. Vissa positiva moment härvidlag kan emellertid noteras. En jämförelse mellan de senaste konjunkturbarometerenkäterna ger ett intryck av en svagt ökande optimism inom näringslivet. Vidare har genom olika åtgärder företagens möjligheter att externt finansiera en investeringsökning förbättrats. Å andra sidan kan investeringsviljan dämpas av fortsatt osäkerhet beträffande utvecklingen av samarbetet inom EEC. Ett konjunkturpådrivande moment i den totala efterfrågan är den planerade fortsatt starka uppgången i de offentliga investeringarna. En ökning av lagerinvesteringarna torde också kunna anses sannolik även om det ter sig svårt att avgöra när en vändning i lagerkonjunkturen kommer att äga rum. Den hittills starka ökningen av bostadsbyggandet kommer dock troligen inte att bestå under 1966. Det finns också risker för att den franska exportens ökningstakt kan minska mera påtagligt. I den mån den totala efterfrågans ökning inte kommer att

vara tillräcklig för att höja tillväxttakten i den franska ekonomin till en mera normal nivå än under 1965 borde i varje fall stabiliseringspolitiska hänsyn inte behöva lägga några hinder i vägen för en förskjutning av den ekonomiska politiken i mera aktivt konjunkturstimulerande riktning, något som i sådant fall vore motiverat även med hänsyn till den sannolika internationella ekonomiska utvecklingen i avseende både på tillväxttakten och de internationella betalningarna.

Italien

Under intryck av en akut betalningsbalanskris 1963 genomförde de italienska myndigheterna en rad ekonomisk-politiska restriktionsåtgärder med början under hösten 1963. En vändpunkt i betalningsbalansens utveckling nåddes relativt snabbt; redan under andra kvartalet 1964 noterades överskott i de utländska betalningarna och förbättringen av den yttre balansen har därefter fortsatt. Under första halvåret 1965 registrerades sålunda ett överskott i bytesbalansen om 518 miljoner dollar jämfört med ett underskott om 369 miljoner under första halvåret 1964. Kapitaltransaktionerna har mellan dessa halvår rört sig i motsatt riktning. Omkastningen av betalningsbalansen återspeglar huvudsakligen en mycket betydande förbättring av handelsbalansen. Från första halvåret 1964 till motsvarande period 1965 ökade sålunda exporten med 24 procent i värde medan importen minskade med 11 procent. Av denna exportökning utgjordes 48 procent av ökad export till EEC-länderna; exporten till Västtyskland steg med inte mindre än 46 procent. Utvecklingen under loppet av första halvåret 1965 tyder på en fortsatt exporttillväxt och på en begynnande uppgång även av importen.

Vissa framsteg har också nåtts i strävandena att begränsa kostnadsstegringarna (tabell 2). Takten i prisuppgången har sålunda gått ned. Under intryck av en stigande arbetslöshet har även lönestegringstakten begränsats märkbart. Timförtjänsterna inom industrin ökade från tredje kvartalet 1964 till tredje kvartalet 1965 med 7,1 procent mot 14,1 procent mellan motsvarande perioder ett år tidigare.

Den italienska åtstramningsaktionen har emellertid också haft mycket kännbara effekter på den interna efterfrågan både 1964 och 1965 trots att den ekonomiska politiken från hösten 1964 efter hand inriktats på att stimulera en konjunkturuppgång. De kraftigaste utslagen har kommit till synes i fråga om investeringsverksamheten. Såväl det privata näringslivets investeringar, framförallt i maskiner, som bostadsbyggandet beräknas ha minskat under 1965 trots de åtgärder som vidtagits i syfte att direkt främja investeringsefterfrågan. Även om den offentliga och statsunderstödda investeringsverksamheten ökat kraftigt har detta inte varit tillräckligt för att hindra att de totala fasta investeringarna sannolikt sjunkit 7—8 procent under 1964 års nivå. Den privata konsumtionen förefaller ha ökat mycket måttligt, delvis som en konsekvens av en minskad lönestegringstakt och

ökad arbetslöshet. En kraftigare uppgång i den offentliga konsumtionen tycks i någon mån ha kompensert den privata konsumtionens svaga utveckling. En minskning i lagerinvesteringarna synes ha ägt rum åtminstone under första halvåret. Inalles torde den inhemska efterfrågan enligt preliminära uppskattningar inte ha ökat från 1964 till 1965. Detta innebär, att den tillväxt i totalproduktionen med inemot 3 procent, som kommit till stånd mellan dessa år, i sin helhet är att hänföra till den utländska efterfrågans ökning.

Industriproduktionen började efter en nedgångsperiod åter stiga långsamt mot slutet av 1964 och ökningstakten har därefter tilltagit. Splittringen i konjunkturbilden är dock fortfarande stark.

De italienska myndigheterna räknar med en fortsatt aktivitetsökning inom ekonomin under 1966 och anger den sannolika tillväxten till 4,5 procent, vilket skulle innebära en ännu något starkare ökning under loppet av året. Samtliga efterfrågekomponenter väntas bidra till denna uppgång. Häribland beräknas investeringarna öka med omkring 7 procent, vilket implicerar en återgång till den investeringsnivå, som uppnåddes 1964. Även exporten antas öka kraftigt — omkring 8 procent — dock väsentligt mindre än 1965. Vidare förutsätts den minskning i lagerinvesteringarna som noterats 1964—1965 förbytas i en uppgång 1965—1966.

Att den italienska ekonomins tillväxtpotential kan tillåta en ökning av totalproduktionen med 4,5 procent och ännu mera torde det knappast råda några tvivel om. Den osäkerhet som kan finnas rör i stället — liksom då det gäller Frankrike — frågan huruvida den härför nödvändiga efterfrågeökningen skall komma till stånd utan ytterligare ekonomisk-politiska åtgärder. Särskilt intresse knyter sig därvid till investeringsutvecklingen. Statsmakterna har under loppet av 1965 genomfört en rad olika åtgärder i syfte att stimulera och underlätta en expansion av de privata investeringarna och av bostadsbyggandet och ytterligare åtgärder med denna inriktning har förbetratts. Även om denna ekonomisk-politiska stimulans inte haft några påtagliga effekter under 1965 torde man dock, då man får räkna med ett visst tidsförlopp mellan åtgärd och effekt, kunna vänta sig resultat härav under 1966. Enkäter hos företagen tyder också på en något stigande optimism inom näringslivet, något som efter hand borde påverka investeringsbenägenheten. Därtill kommer, att de senaste två årens kraftigt minskande investeringsaktivitet, särskilt vad gäller maskiner, så småningom bör aktualisera ett ökat behov av ersättnings- och rationaliseringsinvesteringar även om det tekniska kapacitetsutnyttjandet fortfarande är relativt lågt. Detta har dock ökat något till följd av de stora exportleveranserna. En reexpansion av investeringarna ter sig sålunda sannolik, låt vara att den inte med någon säkerhet kommer att göra sig fullt gällande under första halvåret 1966. En konjunkturstimulerande effekt kommer också att utgå från de ökande offentliga och statsunderstödda investeringarna. Exporten kommer sannolikt

att åtminstone under det närmaste halvåret vara en viktig expansionsfaktor. Skulle dock en mera markant avsaktning av den utländska efterfrågan komma till synes kommer givetvis tillväxttakten att i motsvarande grad bli beroende av den inhemska efterfrågans utveckling.

Norden

Den ekonomiska situationen i de nordiska länderna har, såsom framgått av konjunkturinstitutets höstrapport, flera gemensamma drag. Framför allt i Danmark och Norge har under 1965 efterfrågetrycket varit starkt och resursutnyttjandet högt. Vissa balansrubbningar i form av ökade pris- och lönestegringar har noterats i dessa två länder. Tendenser till en försvagning av den externa balansen har aktualiserats i samtliga nordiska länder. Tillväxttakten i totalproduktionen har varit hög men synes ha avtagit under senare delen av året och denna tendens väntas fortsätta under 1966.

Sålunda har i *Danmark* aktivitetsökningen fortsatt i snabb takt under 1965, möjligen med någon avsaktning under andra halvåret. Arbetslöshets-talen har genomgående varit lägre än under 1964 till och med augusti månad och läget på arbetsmarknaden synes ha blivit mycket ansträngt. Det starka efterfrågetrycket i ekonomin har också tagit sig uttryck i en uppgång av pris- och lönestegringstakten. Industriarbetarlönerna torde ha stigit i en takt av 10—11 procent under loppet av året. En viss försämring av den externa balansen har ägt rum, särskilt i början av året. Under de första tre kvartalen ökade exporten med 10,9 procent och importen med 10,1 procent jämfört med motsvarande period 1964. Utrikeshandelns ökningstakt synes dock ha avtagit under tredje kvartalet — mera markerat för importen än exporten — och handelsbalansens underskott sjönk till drygt 800 miljoner kronor under tredje kvartalet från drygt 1 100 miljoner under både första och andra kvartalet. Den totala valutareserven minskade under året t. o. m. september med 658 miljoner till ca 2,5 miljarder; under tredje kvartalet noterades dock en ökning med 147 miljoner. Kapitalimporten synes ha varit betydligt mindre än normalt.

Antagandet om en, låt vara obetydlig, minskning i efterfrågetrycket under senare delen av året kan sålunda få visst stöd av förändringarna i utrikesbalansen samt möjligen av den tendens till stigande arbetslöshet, som blev märkbar i september 1965. Konjunkturbarometerenkäter kan anses peka i samma riktning. De tillgängliga resurserna både i fråga om arbetskraft och teknisk kapacitet var redan i början av året hårt utnyttjade. Den lägre utbudselasticiteten har därför medfört en viss nedgång i totalproduktionens tillväxttakt från närmare 8 procent 1963—1964 till inemot 5 procent 1964—1965.

Med hänsyn till skönjbara tendenser i fråga om utbuds- och efterfrågeförhållandena förefaller det sannolikt, att tillväxttakten kan bli 1 à 2 procentenheter lägre under 1966. Det ekonomiska rådet har på grundval av de osäk-

ra indikatorer som föreligger räknat med en fortsatt uppgång i pris- och lönenivån under detta år, dock i lägre takt än under 1965, samt med en viss avsakning i den privata konsumtionens tillväxt. Man bedömer det också som sannolikt att ökningen i industrins investeringsaktivitet kan komma att avta något. Exporten väntas fortfarande att stiga kraftigt under 1966, sannolikt något snabbare än importen. Dessa tendenser tillsammans med effekterna av den hårda kreditåtstramningen skulle innebära, att de balansrubbingar, som präglat den danska ekonomin under 1965, kan bli mindre uttalade under 1966.

Den konjunkturuppgång som inleddes i *Finland* under 1964 synes ha fortgått under 1965 även om en viss försvagning efter hand kunnat iakttas. Tillväxten av nationalprodukten 1965, vilken beräknas till drygt 5 procent, var dock obetydligt lägre än föregående år. Produktionens tillväxttakt har under året avtagit inom främst skogsbruket och lanthuset men även inom industrin, medan den tilltagit inom i första hand byggnadsverksamheten. Tyngdpunkten i efterfrågeökningen synes ha legat på den inhemska efterfrågan, varvid investeringarna, främst de privata maskininvesteringarna och bostadsbyggandet, framträdde som det mest expansiva området. Också den privata konsumtionen ökade kraftigt, enligt preliminära beräkningar med drygt 6 procent i volym.

Den utländska efterfrågan på finska exportvaror har delvis under inflytande av lagersituationen i avnämjarländerna försvagats något under 1965 och exportens ökningstakt har avtagit en smula från föregående år. Importens expansion minskade också, särskilt mot slutet av året, sannolikt delvis till följd av de kreditpolitiska åtgärder, som vidtogs i syfte bl. a. att begränsa just importefterfrågan. I april höjdes sålunda beloppet för den kontanta insatsen vid köp av personbilar och andra varaktiga konsumtionsvaror och avbetalningstiderna förkortades. Samtidigt utfärdade Finlands bank en rekommendation till kreditinstituten om begränsning av kreditgivningen, särskilt för finansiering av import och avbetalningsköp. Trots dessa åtgärder försvagades Finlands handelsbalans något. Underskottet steg till 648 miljoner mark under de nio första månaderna 1965 från 536 miljoner under samma period 1964. Då möjligheterna att erhålla lån utomlands avsevärt försvårats, minskade valutareserven med 285 miljoner under perioden januari—oktober.

Betalningssituationen gentemot utlandet kommer även under 1966 att vara en faktor av stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen i *Finland*. Varuexportens ökningstakt väntas avta något dels till följd av en beräknad försvagning av den utländska efterfrågan dels på grund av vissa begränsningar på utbudssidan. Handelsutbytet med Sovjetunionen kommer dock att stiga mera än 1965. En ökning av exportvolymen med 3—4 procent har bedömts sannolik. Av de interna efterfrågekomponenterna torde investeringssektorn, framför allt byggnadsverksamheten, fortfarande att vara den mest ex-

pansiva. Den privata konsumtionens och därmed delvis också importefterfrågans utveckling blir i hög grad beroende av de inkomststegringar som årets avtalsrörelse kan komma att leda till. Möjligheterna att finansiera den beräknade investeringsexpansionen förefaller inte vara helt säkrade, då kreditmarknaden till följd av valutautströmningen och de restriktionsåtgärder som vidtagits blivit mycket stram. Därtill kommer att statshushållningens finansiering torde kräva en viss nettoupplåning. Under förutsättning att svårigheter i fråga om kreditförsörjningen inte lägger hinder i vägen synes en ökning av totalproduktionen med ca 4 procent sannolik, vilket innebär någon avsakning av tillväxten jämfört med 1965.

I Norge har totalproduktionen under 1965 fortsatt att växa i nästan samma snabba takt som under 1964. Bruttonationalprodukten beräknas ha ökat omkring 6 procent i volym 1964—1965. Den inhemska efterfrågan har visat en kraftig uppgång, särskilt markant i fråga om investeringar i maskiner och fartyg. Också den utländska efterfrågan har ökat betydligt men en viss avsakning började göra sig gällande mot slutet av året. Produktionstillväxten har medfört att den tillgängliga kapaciteten nu är mycket högt utnyttjad inom många branscher och att arbetsmarknadsläget blivit utomordentligt ansträngt. Den tilltagande interna efterfrågan har därför bl. a. resulterat i en påtaglig ökning av underskottet i bytesbalansen. Detta steg från 390 miljoner kronor under de första tio månaderna 1964 till 710 miljoner under motsvarande period 1965. Det växande underskottet i de löpande betalningarna har emellertid mer än väl täckts av kapitalimport och valutareserven har fortsatt att öka.

Utbudsförhållandena inom den norska ekonomin beräknas inte möjliggöra att de senaste två årens höga takt i produktionstillväxten skall kunna bibehållas även under 1966. I den av den tillträdande regeringen presenterade nationalbudgeten väntas bruttonationalprodukten komma att öka med 4—5 procent. Efterfrågesituationen torde inte komma att undergå några mera betydande förändringar. Företagens investeringar i maskiner och transportmedel väntas fortsätta att öka kraftigt — ca 7 procent i volym. Byggnadsinvesteringarna beräknas däremot komma att växa i betydligt måttligare takt trots en väsentlig uppgång i bostadsinvesteringarna. För fartygsinvesteringarna kalkyleras med en minskning med ca 1 procent. Beträffande såväl den privata som den offentliga konsumtionen förutses en avsakning av tillväxttakten till omkring 4 procent. Trots att nettoimporten av fartyg antas bli mindre 1966 än 1965 har en ytterligare försämring av bytesbalansen gentemot utlandet ansetts sannolik. Detta förklaras av att importvolymens ökning — drygt 6 procent — beräknas bli något större än exportvolymens samt av en sannolik försämring av bytesförhållandet. Även om den utländska efterfrågan inte torde mattas nämnvärt synes dock bl. a. det höga kapacitetsutnyttjandet i många fall omöjliggöra en snabb ökning av exportproduktionen på kort sikt. Möjligheterna till och villkoren för upptagande

av utländska lån är svåra att bedöma med någon säkerhet. Man räknar dock med en nettokapitalimport av en sådan omfattning att valutareserven under året inte kommer att förändras nämnvärt.

De tendenser till övertryck inom ekonomin som gjort sig gällande under 1965 torde komma att bestå tills vidare. Den aktuella problemställningen i den ekonomiska politiken synes därför komma att bli att begränsa tillväxten i den inhemska efterfrågan. Även om statens efterfrågan kommer att bidra mindre till ökningen av den totala efterfrågan än 1965 beräknas dock någon nämnvärd förbättring av statens finansiella sparande inte komma till stånd. Ett genomförande av de planerade investeringarna, bl. a. det kraftigt ökande bostadsbyggandet, väntas nödvändiggöra en större ökning av kredit-tillförseln än 1965.

III. Utrikeshandeln

1. Exporten

Exportutvecklingen 1965

En preliminär uppskattning av exportutvecklingen i fjol utvisar en värdemässig uppgång av totalexporten med drygt 8 1/2 procent jämfört med 1964. Den värdeprognos som gavs i 1965 års preliminära nationalbudget synes sålunda i stort sett ha infriats. Den volymmässiga uppgången blev dock lägre än vad som påräknades, nämligen 5 procent. Prisindex för totala exporten fortsatte i stället att stiga även 1965 och ökningen från föregående år torde ha varit omkring 3 1/2 procent. Såväl värde- som volymmässigt har en markerad avsakning ägt rum vilket tagit sig uttryck i en under loppet av årets tre första kvartal i stort sett stagnerande exportutveckling. Leveransvärdet för totala fartygsexporten i fjol beräknas ha varit betydligt högre än 1964 nämligen över 1 400 miljoner kronor jämfört med 1 184 miljoner kronor. Följaktligen blir kontrasten mellan ökningstalen 1963—1964 och 1964—1965 särskilt påtaglig för exporten exklusive fartyg. Denna ökade den tidigare perioden med närmare 12 1/2 procent i volym och torde mellan 1964 och 1965 endast ha ökat drygt 4 procent. Volymmässigt får detta otvivelaktigt betraktas som en mycket matt utveckling; i själva verket har under tjugooårsperioden alltsedan krigsslutet en svagare utveckling förekommit endast en gång nämligen mellan 1957 och 1958, då exportvolymen exklusive fartyg visade en nedgång.

När det gäller den värdemässiga utvecklingen — betydelsefull för den yttre balansen — är bilden av fjolåret inte lika ogynnsam. Prisstegringen för exporten exklusive fartyg beräknas nämligen ha varit av i stort sett samma styrka som mellan 1963 och 1964.

1964 samverkade alla huvudexportvarugrupper till en mycket kraftig volymmässig ökning av den svenska exporten. I fjol däremot var exportutvecklingen för skogssektorns produkter mycket svag; för trävaror och massa beräknas till och med en minskning ha inträffat. Att den volymmässiga förändringen av trävaruexporten skulle bli negativ var inte oväntat efter det rekordår som 1964 utgjorde. Däremot blev avmattningen i exportleveranserna av massa (5 1/2 procents volymmässig nedgång) en besvikelse. Den tröga efterfrågeutvecklingen för massa förklaras främst av lagerutvecklingen i avnämrländerna. Resultatet har blivit en kraftig uppgång i de svenska producenternas massalager. Exporten av papper, papp och träfiberplattor beräknas ha ökat med endast drygt 1 procent i volym mel-

Tabell III: 1. Exportutvecklingen för olika varugrupper 1964—1966

	Exportvärde, miljoner kronor			Procentuella förändringar från föregående år					
				Volym			Pris		
	1964	1965	1966	1964	1965	1966	1964	1965	1966
Trävaror	1 434	1 545	1 385	16,4	— 2,5	—7,5	5,7	10	—3
Massa	2 281	2 220	2 310	8,7	— 5,5	9	7,5	3	—4,5
Papper	1 917	1 970	2 115	12,1	1	6,5	0,9	1,5	1
Malm	1 250	1 340	1 375	23,0	5,5	2,5	1,3	1,5	0
Metaller	1 815	2 125	2 280	14,4	9,5	5,5	5,3	7	2
därav: Järn och stål ..	1 509	1 685	1 825	20,6	9,5	8	1,7	2	0
Verkstadsprodukter, exkl. fartyg	5 878	6 395	7 050	12,9	5	7,5	3,4	3	2,5
Livsmedel	619	690	675	—8,5	8	—3	9,4	3,5	1
Övriga varor ¹	2 725	3 080	3 450	12,6	10	9	3,2	2,5	3
Totala exporten, exkl. fartyg	17 919	19 365	20 640	12,3	4	6	4,1	4	1
Fartyg	1 184	1 405	1 100	0,1	19	—20	—9,7	0	—2
Totalt	19 102	20 770	21 745	11,5	5	4	3,0	3,5	0,5

Anm. 1964 års exportvärden enligt den definitiva statistiken. Samtliga uppgifter för 1965 och 1966 avser prognoser. Värdeuppgifterna är avrundade till närmaste 5- resp. 10-tal miljoner och de procentuella förändringarna till närmaste hela resp. halva tal.

¹ Inklusive svenska fiskares ilandföring av fisk direkt i utländsk hamn.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

lan 1964 och 1965; här har den brittiska importavgiften uppenbarligen haft en negativ effekt. Som närmare framgår av kapitel IV kan dock exportutrymmet för papper tänkas ha begränsats av den starka inhemska efterfrågeutvecklingen. Av övriga råvaror har malmexporten däremot expanderat relativt starkt, delvis tack vare ökad andel export av kulsinter, för vilken efterfrågan är hög. Vidare har livsmedelsexporten stigit med 11 1/2 procent i värde.

De bearbetade produkterna eller färdigvarorna domineras av verkstadsprodukter vilka noterat en markant lägre ökning mellan 1964 och 1965 än mellan 1963 och 1964 (se tabell 1). Den dämpade ökningstakten för dessa torde delvis få ses i samband med en högt uppdriven inhemska efterfrågan. Vad slutligen det stora sortimentet av övriga färdigvaror beträffar har exporten mellan 1964 och 1965 i stort sett fortsatt i samma takt som tidigare år (10 1/2 procent i volym).

Under 1964 emanerade en relativt kraftig uppgång i enhetspriserna för exporten exklusive fartyg från ett flertal olika varugrupper medan däremot enhetsprisförändringen i föl av nära nog samma storleksordning härörde från i huvudsak två grupper nämligen trävaror och metaller utom järn och stål. Den markanta prisuppgången 1964—1965 för dessa båda varugrupper bidrog med ungefär 15 procent till de ökade exportintäkterna 1965.

Exportutvecklingen för olika varugrupper 1965 och 1966

För ett år sedan beräknades det att Europas totala importbehov av *sågade och hyvlade trävaror* skulle komma att minska med ungefär 6 procent 1964—1965. Den »synliga»¹ konsumtionen av trävaror under första halvåret i fjol låg emellertid på ungefär samma nivå som ett år tidigare och det är snarast troligt att 1965 års konsumtion inte sjönk nämnvärt i förhållande till rekordnivån 1964. För några länder kan man dock räkna med att en nedgång har skett, speciellt gäller detta Storbritannien.

I månadsskiftet november/december i fjol låg de svenska exportförsäljningarna av sågade och hyvlade trävaror för leverans 1965 på en jämförelsevis hög nivå, nämligen 1 075 tusen stds. Försäljningarna understeg 1964 års vid motsvarande tidpunkt med ungefär 45 tusen stds. Sannolikt blev exporten 1965 i likhet med 1964 högre än försäljningarna och preliminärt har den beräknats till 1 150 tusen stds, dvs. 50 tusen stds lägre än 1964. Till följd av den kraftiga prisökningen 1964—1965 — ca 10 procent — innebar dock utfallet en värdemässig uppgång.

Försäljningarna för leverans under innevarande år satte i gång på ett mycket sent stadium under fjolåret. I månadsskiftet november/december hade sålts endast ca 100 tusen stds jämfört med ca 500 tusen stds ett år tidigare. Något utbud av trävaror från Sovjetunionen hade vid den tidpunkten ej heller annonserats och förmodligen intog flera av de stora trävaruimportörländerna, bl. a. Storbritannien, en avvaktande hållning. Storbritannien har mycket stora importlager och importörerna torde därför sannolikt dröja något med större åtaganden. Konsumtionen av sågade och hyvlade trävaror torde i anslutning till en svagare expansion inom byggnadssektorn kunna beräknas bli något lägre än 1965. Då en mycket stor andel av den svenska trävaruexporten går till Storbritannien och nedgången i byggandets ökningstakt väntas bli kraftigare där än i andra länder förefaller det uteslutet att exporten av trävaror skulle komma att öka i år, allrahelst som man bör göra det rimliga antagandet om en liten minskning i den svenska andelen av de viktigaste avnämjarländernas trävaruimport. En nedgång torde bli ofrånkomlig — den kan komma att röra sig om 50 till 100 tusen stds.

Det första ryska utbudet för 1966 som offentliggjordes i början av december innebar några procents prissänkning. I enlighet härmed är räknat med en viss dragning nedåt i priserna. Den totala exporten av trävaror, dvs. i huvudsak sågade och hyvlade trävaror samt rundvirke beräknas sjunka med drygt 7 1/2 procent i volym.

Massa

Preliminärt uppskattas den volymmässiga nedgången för massaexporten 1964—1965 till ca 5 1/2 procent. Enhetspriserna torde ha ökat med endast

¹ Avser leveranser från importörer och grossister till förbrukare och återförsäljare.

3 procent, dvs. mindre än den i början av året etablerade prishöjningen på 5 procent.

Huvudanledningen till massaexportens nedgång återfinns i lagerutvecklingen hos de europeiska konsumenterna. Medan köparna byggde upp sina lager såväl under en stor del av 1963 som 1964 förbyttes detta under första halvåret 1965 i en nedgång. Undantaget utgör här Storbritannien där lagertrenden varit svagt uppåtriktad åtminstone fram till mitten av 1965. Som ett stöd för att så varit fallet kan anföras att bland de större avnämarna endast Storbritannien ökat sin import från Sverige 1964—1965. Här har dessutom massakonjunkturen stötts av den brittiska importavgiften som drivit fram ett maximalt utnyttjande av den engelska pappersindustrins kapacitet.

Som förut nämnts höjdes listpriserna med ca 5 procent den 1 januari i fjol, medan däremot enhetspriserna aldrig kom att registrera mer än 3 procent ökning (andra kvartalet 1965). Under sensommaren märktes klara tecken till prisglidningar nedåt som därefter förstärktes. Under fjolårets sista kvartal torde i praktiken mycket kraftiga prissänkningar ha kommit till stånd. Detta framtvängde en sänkning av listpriserna för första kvartalet 1966 med mellan 5 och 9 procent för samtliga kvaliteter papperscellulosa, vilket i stort sett innebär en anpassning till den prisnivå som faktiskt rått under senare delen av fjolåret.

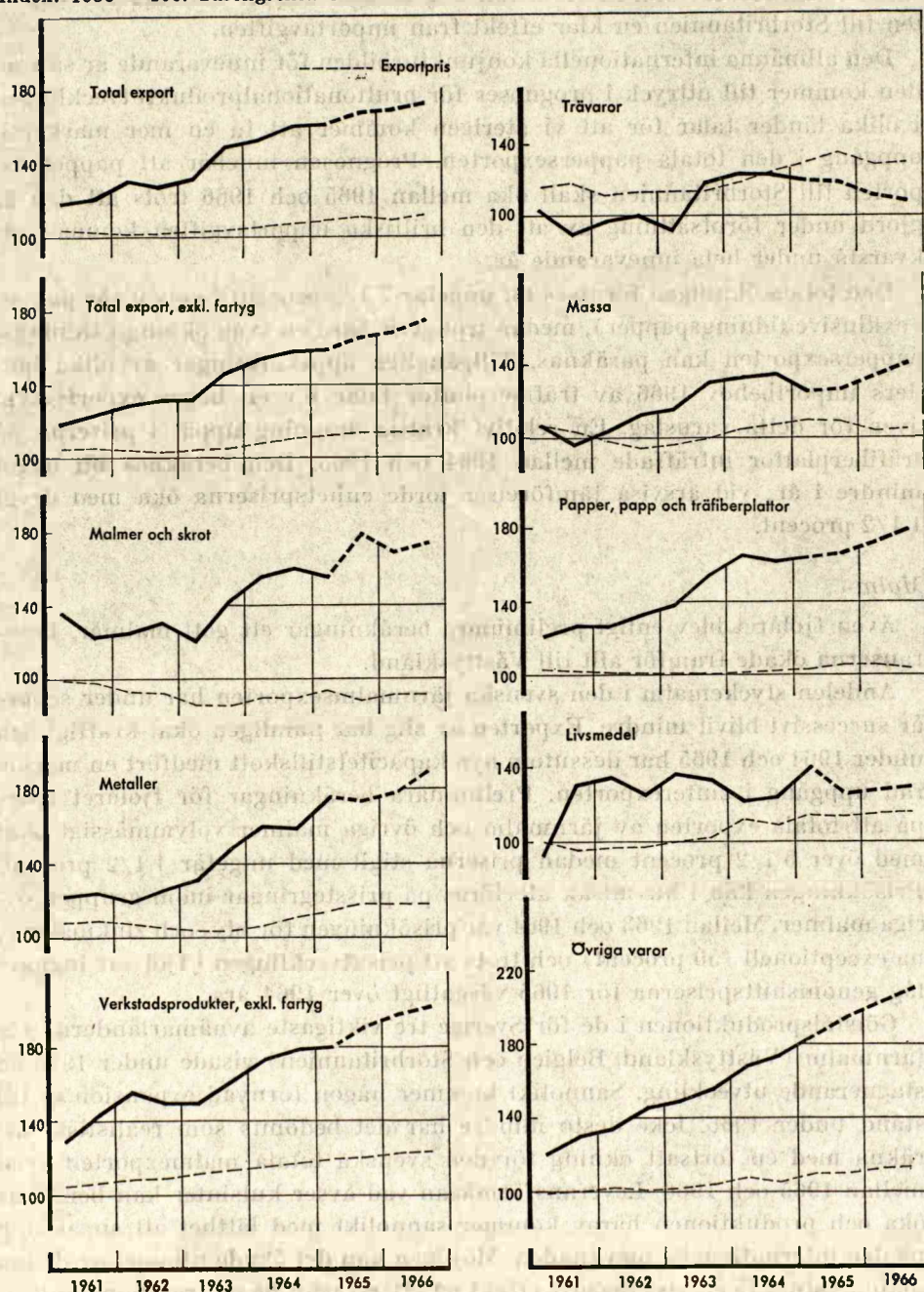
Den springande punkten när det gäller att bedöma exportleveransernas storlek är vid vilken tidpunkt lageravvecklingen hos köparna upphör. De lageruppgifter som finns att tillgå avser läget vid en alltför tidig tidpunkt 1965 för att man härav skall få någon bestämd vägledning. Som mest sannolikt har här bedömts att lagercykeln kommer att vända relativt tidigt 1966, säg slutet av första kvartalet. Utifrån den bedömning av den nordamerikanska konjunkturen som återfinns i kapitel II har vidare konkurrensen från de nya kapacitetstillskotten där inte bedömts få särskilt stark effekt i år, dels till följd av att den inhemska marknaden torde komma att absorbera betydande kvantiteter, dels därför att de nya maskinerna inte kan beräknas nå ens tillnärmelsevis full effekt 1966. Dessa, som det förefaller, tämligen realistiska förutsättningar skulle komma att medge en exportuppgång med i runt tal 300 tusen ton massa, dvs. ca 9 procent.

Papper, papp och träfiberplattor

Totalt beräknas pappersexporten ha stigit med endast 1 procent i volym mellan 1964 och 1965. I början av 1965 förekom prishöjningar för olika papperskvaliteter och dessa kom till synes i enhetsprisförändringen — prisindex steg med drygt 1,5 procent jämfört med knappt 1 procent mellan 1963 och 1964. Ser man till de olika kvaliteterna har tidningspappersexporten sjunkit med drygt 5 procent och övrigt papper ökat med 4 procent medan däremot träfiberplattor — som till stor del går till Storbritannien — beräknas ha sjunkit med nästan 10 procent. Tidigare givna prognoser för pappersex-

Diagram III: 1. Volym- och prisutveckling för exporten, totalt och fördelat på varugrupper 1961–1966

Index: 1959 = 100. Säsongsrensade halvårssiffror

Anm. Preliminära uppgifter för andra halvåret 1965 samt prognoser för 1966.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

4 Bihang till riksdagens protokoll 1966. 1 saml. Nr 1. Bil. 1. Finansplanen. Bilaga 4

porten har sålunda inneburit en betydande överskattning. Som framhålls i kapitel IV har sannolikt den inhemska efterfrågan expanderat i sådan takt att exportutrymmet i vissa fall begränsats. Därtill kommer för exporten till Storbritannien en klar effekt från importavgiften.

Den allmänna internationella konjunkturbilden för innevarande år så som den kommer till uttryck i prognoser för bruttonationalproduktutvecklingen i olika länder talar för att vi återigen kommer att få en mer markerad uppgång i den totala pappersexporten. Prognosen innebär att pappersexporten till Storbritannien skall öka mellan 1965 och 1966 trots att den är gjord under förutsättning av att den brittiska importavgiften kommer att kvarstå under hela innevarande år.

Den totala ökningen förutses bli ungefär 7 1/2 procent i volym för papper (exklusive tidningspapper), medan troligtvis bara en svag ökning i tidningspappersexporten kan påräknas. Tillgängliga uppskattningar av olika länders importbehov 1966 av träfiberplattor talar för en högre exportvolym även för detta varuslag. En relativt kraftig dragning uppåt i priserna på träfiberplattor inträffade mellan 1964 och 1965. Den beräknas bli något mindre i år; vid årsvisa jämförelser torde enhetspriserna öka med drygt 1 1/2 procent.

Malm

Även fjolåret blev enligt preliminära beräkningar ett gott malmår. Leveranserna ökade framför allt till Västtyskland.

Andelen styckemalm i den svenska järnmalmsexporten har under senare år successivt blivit mindre. Exporten av slig har nämligen ökat kraftigt och under 1964 och 1965 har dessutom nya kapacitetstillskott medfört en markerad uppgång i sinterexporten. Preliminära beräkningar för fjolåret tyder på att totala exporten av järnmalm och övriga malmer volymmässigt ökat med över 5 1/2 procent medan priserna stigit med ungefär 1 1/2 procent. Prisökningen kan i huvudsak återföras på prisstegringar inom gruppen övriga malmer. Mellan 1963 och 1964 var prisökningen för bly- och zinkmalmerna exceptionell (50 procent) och trots att prisutvecklingen i fjol var lugnare låg genomsnittspriserna för 1965 väsentligt över 1964 års.

Götstålsproduktionen i de för Sverige tre viktigaste avnämrländerna för järnmalm (Västtyskland, Belgien och Storbritannien) visade under 1965 en stagnerande utveckling. Sannolikt kommer någon förnyad expansion ej till stånd under 1966. Icke desto mindre har det bedömts som realistiskt att räkna med en fortsatt ökning för den svenska totala malmexporten även mellan 1965 och 1966. Leveransförmågan vad avser kulsinter kan beräknas öka och produktionen härav kommer sannolikt med lätthet att sugas upp på den internationella marknaden. Möjligen kan det ökade utbudet av denna malmkvalitet få en viss negativ effekt på efterfrågan på de traditionella kvaliteterna. De totala järnmalmsförsäljningarna för innevarande år har dock i

stort sett varit tillfredsställande. En ökning av malmexporten med ungefär 2,5 procent i volym bedöms som realiserbar. Skulle stålkonjunkturen försämrats avsevärt mot slutet av året kan dock avhämtningsarna till en del komma att förskjutas över till 1967.

Metaller

Järn- och stålexporten beräknas ha ökat med drygt 9 1/2 procent i volym och 11 1/2 procent i värde 1964—1965. Detta är ett något sämre utfall än det järn- och stälenskäten från augusti 1965 indikerade.

Med ledning av enkäten från augusti i fjol jämte olika indikatorer på efterfrågan av järn- och stålprodukter förutses den volymmässiga expansionen för järn- och stålexporten fortsätta även 1966. Ökningstakten till Västeuropa torde dock i år mattas väsentligt. Den beräknas sålunda uppgå till endast 7 procent mot 11 procent mellan 1964 och 1965 och närmare 30 procent mellan 1963 och 1964. En avsakning synes komma att inträffa till ett flertal västeuropeiska länder.

För Västtyskland — Sveriges största avnämare av järn och stål — förefaller en fortsatt relativt jämn uppgång vara att vänta om än något långsammare än tidigare. Danmark och Norge, som ökade sin järn- och stålimport från Sverige markant 1963—1964, bibehöll importnivån i stort sett oförändrad 1965. I år synes en ökning ånyo komma till stånd. Som redan kunde skönjas i augustienkäten har importavgiften i Storbritannien drabbat den svenska järn- och stålexporten avsevärt. En återhämtning tycks under innevarande år dock komma till stånd. I fjol minskade exporten till Storbritannien med 13 procent medan för 1966 en tentativ bedömning ger en ökning på drygt 6 procent jämfört med 1965. På de utomeuropeiska marknaderna är utsikterna gynnsamma vad avser exporten till Nordamerika.

Några påtagliga prisrörelser i järn- och stålexporten är inte att vänta under 1966. Huruvida den försvagning av kol- och stålunionens priser, som inträdde under hösten 1965, kommer att påverka exportpriserna i någon högre grad är svårt att bedöma. Med hänsyn till sammansättningen av den svenska stålexporten synes en prognos i enlighet med stålverkens bedömningar i augustienkäten om i stort sett oförändrade priser 1965—1966 dock vara realistisk.

Exportutvecklingen för *metaller utom järn och stål* domineras för närvarande i hög grad av den internationella utvecklingen av kopparriserna. Varugruppen består till mer än två tredjedelar av kopparskopparprodukter. De våldsamma uppgångarna i Londonnoteringen på kopparskopparmarknaden, bland annat till följd av politiska oroligheter i producentländerna. Det rådande läget gör det vanskligt att bedöma utvecklingen för den svenska kopparskopparexporten. Några större volymförändringar är dock knappast att vänta 1965—1966; en viss minskning är närmast trolig. I frå-

ga om priserna har i prognosen förutsatts oförändrad nivå 1966 jämfört med slutet av 1965.

Verkstadsprodukter

Till grund för en bedömning av verkstadsexporten 1966 föreligger en nu något inaktuell exportenkät (augusti 1965) vilken omspänner hela 1965 och 1966. Dess angivelse om exporten 1965 synes ha slagit icke obetydligt fel. Verkstadsexportens utveckling fram till och med oktober 1965 (dvs. så långt statistiken medger) talar för att augustienkäten överskattat exporten med ungefär 100 miljoner kronor eller 3 procent. Överskattningen hänför sig i huvudsak till Västeuropa. Preliminiärt beräknas verkstadsexporten ha ökat drygt 8 1/2 procent i värde 1964—1965 och uppnått 6,4 miljarder kronor.

I *Konjunkturläget, Oktober 1965* framhölls att den eftersläpning som syntes ha skett i exportleveranserna under första halvåret möjligen ej skulle kunna återhämtas under andra halvåret. Att så ej heller blev fallet synes till en del få tillskrivas hög inhemsk efterfrågan på verkstadsprodukter jämte ökad arbetskraftsbrist inom verkstadsindustrin. Även om enkäten från augusti kan sägas ha varit aningen optimistisk beträffande exportförväntningarna 1965 med hänsyn till den utländska efterfrågan, speciellt då för Västeuropa, så synes den realiserade exporten 1965 ej ens nå upp till den export som efterfrågan i och för sig gav anledning förvänta.

Beträffande exportutsikterna 1966 indikerade verkstadsenkäten en ökning med 13 procent i värde från 1965 räknat. Efterfrågeutvecklingen i våra avnämrländer talar närmast för att denna bedömning ligger åt det optimistiska hållet. Av betydelse för exportresultatet 1966 blir också utvecklingen för den inhemska efterfrågan på verkstadsprodukter samt arbetskraftsläget för verkstadsindustrin. Här har valts att räkna med en ökning av exportvärdet med drygt 10 procent 1965—1966, således en viss stegring av expansionstakten gentemot 1964—1965. Efterfrågeutvecklingen i avnämrländerna 1965 och 1966 skulle närmast ha varit förenlig med i stort sett samma ökningstakt 1965 och 1966.

Livsmedelsexporten utvecklades under fjolåret mycket gynnsamt såväl pris- som volymmässigt. Veteleveranserna till bland annat Västtyskland blev oväntat stora och även exportleveranserna av korn och havre var omfattande. Prisutvecklingen (mätt genom enhetsvärdeutvecklingen i exportstatistiken) som varit markant uppåtriktad kan dock i viss mån återföras på ändrad kvalitetssammansättning. Jordbruksnämndens bedömningar av livsmedelsexporten under innevarande år visar på en volymmässig nedgång av livsmedelsexporten mellan 1965 och 1966. Nedgången kan beräknas bli av storleksordningen 3 procent.

Övriga varor

Exporten av övriga varor visade en relativt svag utveckling under de tre första kvartalen av 1965 men sköt åter fart under årets sista kvartal. Ökningen mellan 1964 och 1965 beräknas till ungefär 13 procent i värde. En fjärdedel av övrigvaruexporten utgörs av kemiska och närstående produkter med en synnerligen expansiv utveckling. Överhuvudtaget har övrigvaruexporten visat en anmärkningsvärt jämn utveckling under senare år vilket dock bland annat kan förklaras av att varusammansättningen i denna stora heterogena grupp inte är enhetlig över tiden. Därtill kommer att nya produkter ständigt förs ut på exportmarknaderna. I fjol synes framför allt exporten till Västtyskland efter två års stagnation ha ökat kraftigt.

Med utnyttjande av de samband som förefaller råda mellan den svenska exporten av övriga varor och olika avnämrländers bruttonationalproduktutveckling, erhålls en exportökning 1965—1966 på ungefär 9 procent i volym. Vapenleveranserna som ingår i övrigvaruexporten har stigit markant till Västeuropa mellan 1964 och 1965 och en fortsatt hög nivå för exporten dit torde vara att vänta under innevarande år.

Fartyg

Uppskattningen av 1965 års fartygsleveranser är alltså i högsta grad preliminär eftersom man här har att göra med stora enheter och en förskjutning i tiden kan leda till en mycket stor förändring i exportleveransvärdet.

När det gäller utvecklingen 1965 har prognosen från *Konjunkturläget, Oktober 1965* endast reviderats i obetydlig utsträckning, främst beroende på en uppjustering av exporten av begagnade fartyg. Jämfört med varvsenkätens uppskattningar av leveranserna 1965 har en uppjustering skett förmodligen beroende på att värdet av vissa fartyg uppskattats olika i varvsenkäten och tullstatistiken.

Till grund för en bedömning av fartygsexporten 1966 ligger en varvsenkät från november 1965. En kraftig nedgång i exporten av nya fartyg kan med säkerhet påräknas 1966 — i stället kommer varven i år att öka sina leveranser till svenska redare i ungefär motsvarande grad. Under andra och tredje kvartalen i fjol erhöll varven relativt omfattande exportorder och den tidigare nedgången i exportorderstocken hejdades. Det beräknade värdet av ordertäckta exportleveranser 1967 och senare uppgår enligt den senaste varvsenkäten till ca 865 miljoner kronor jämfört med knappt 850 miljoner kronor 1966. Dessa siffror tyder på att leveransvärdet av nya fartyg nästa år kommer att överstiga 1966 års. Utförseln av secondhandfartyg bedöms dock 1966 bli högre än 1965, 250 miljoner kronor mot 220 miljoner kronor 1965. Detta sammanhänger med en allt snabbare

bare effektivisering av den svenska handelsflottan — 1966 markeras denna också av osedvanligt stora leveranser av nybyggda fartyg.

Sammanfattning

Exportutvecklingen under 1965 kännetecknades av stagnationstenden- ser fram till slutet av året då en expansion ånyo synes ha inträtt. Till en del får den ogynnsamma utvecklingen under 1965 tillskrivas inhemska faktorer — högt efterfrågetryck och svårigheter att anskaffa arbetskraft till exportindustrierna — till en del förklaras den av en oförmånlig efter- frågeutveckling i avnämrländerna på vissa av våra råvaror (i första hand massa och trävaror).

Exportutsikterna för innevarande år ter sig gynnsamma volymmässigt sett; exklusive fartyg kan exportvolymen förutses stiga mer än 1964—1965 förutsatt att tillräckligt utrymme föreligger på utbudssidan och att efter- frågetrycket inom landet ej åter ökar. Prismässigt är bilden mörkare med hänsyn till den ogynnsamma prisutvecklingen inom råvarusektorn av ex- porten med fallande priser på massa och trävaror och stagnerande pris- utveckling för papper, järnmalm samt järn och stål. Sannolikt kommer prisnivån för hela exporten räknat att ligga mindre än 1 procent högre 1966 än 1965, vilket kontrasterar mot prisökningar på 3 respektive 3 1/2 procent 1963—1964 respektive 1964—1965.

Genom den kraftiga omkastningen i fartygsleveranserna — från en ök- ning med ca 20 procent 1964—1965 till en minskning med ca 20 procent 1965—1966 — kommer dock enligt här framlagda bedömning exporten inklusive fartyg att öka mindre i volym 1966 än 1965 eller ca 4 procent mot ca 5 procent. I värde räknat skulle exportuppgången enligt prognosen bli endast knappt 5 procent mot närmare 9 procent 1964—1965.

2. Importen

Preliminärt beräknas importen 1965 ha uppgått till 22 715 miljoner kro- nor eller närmare 14 procent mer i värde än 1964. Värdeökningen kan fördelas på en volymökning med knappt 11 procent och en prisstegring med knappt 3 procent.

Importens tillväxt var ganska jämnt fördelad på olika varugrupper. Im- porten av icke varaktiga konsumtionsvaror ökade sålunda med 10,5 pro- cent, av industriråvaror utom konsumtionsindustriråvaror med 15 procent, av järn och stål med 13 procent, av verkstadsprodukter med 15,5 procent, av byggnadsråvaror med 11 procent och av jordbruksråvaror med 12 pro- cent. Importen av bränslen steg dock med blott 5 procent och importen av konsumtionsindustriråvaror minskade med 1,5 procent.

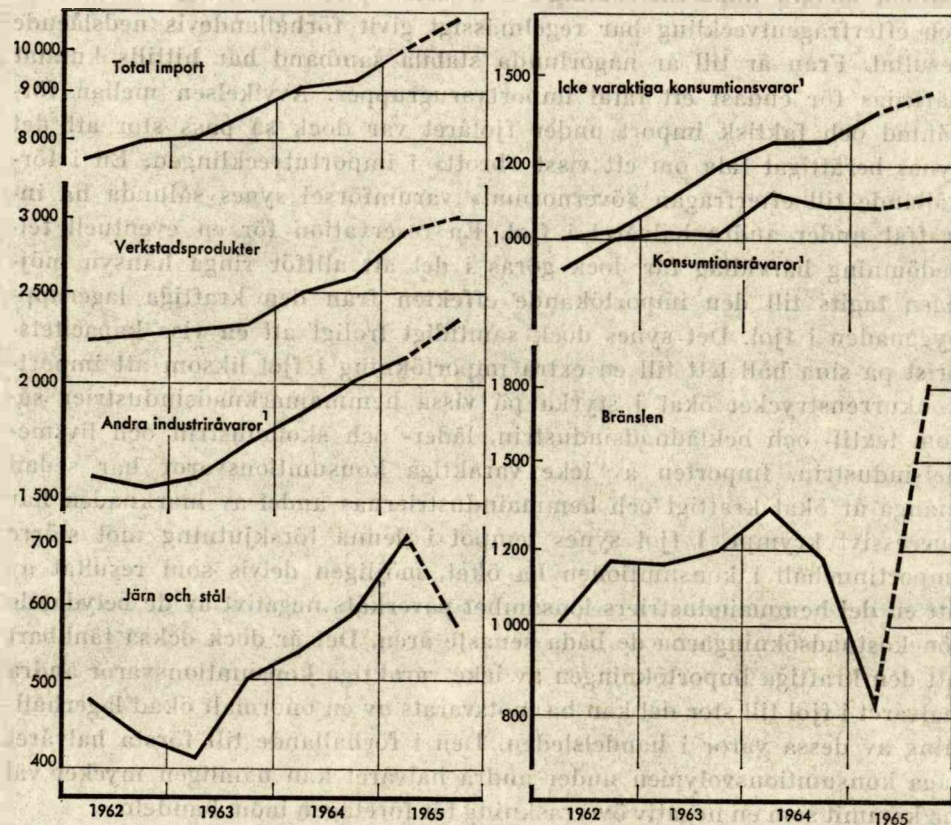
Importökningen i relation till efterfrågetillväxten inom landet var i följd starkare än vad man skulle haft skäl att förvänta med ledning av de

samband mellan import och inhemsk efterfrågan, som genomsnittligt gällt för den senaste tioårsperioden. Hittills utförda studier över sambanden mellan importutveckling — fördelad på användningsområden — och efterfrågeutveckling har regelmässigt givit förhållandevis nedslående resultat. Från år till år någorlunda stabila samband har hittills kunnat härledas för endast ett fåtal importvarugrupper. Avvikelsen mellan förväntad och faktisk import under fjolåret var dock så pass stor att det synes berättigat tala om ett visst »brott» i importutvecklingen. En i förhållande till efterfrågan »övernormal» varuinförsel synes sålunda ha inträffat under andra halvåret i fjol. En reservation för en eventuell felbedömning härvidlag får dock göras i det att alltför ringa hänsyn möjligen tagits till den importökande effekten från den kraftiga lageruppbyggnaden i fjol. Det synes dock samtidigt troligt att en viss kapacitetsbrist på sina håll lett till en extra importökning i fjol liksom att importkonkurrenstrycket ökat i styrka på vissa hemmamarknadsindustrier såsom textil- och beklädnadsindustrin, läder- och skoidustrin och livsmedelsindustrin. Importen av icke varaktiga konsumtionsvaror har sedan många år ökat kraftigt och hemmaindustriernas andel av marknaden har successivt krympt. I fjol synes tempot i denna förskjutning mot större importinnehåll i konsumtionen ha ökat, möjligen delvis som resultat av att en del hemmaindustriers lönsamhet påverkats negativt av de betydande lönekostnadsökningarna de båda senaste åren. Det är dock också tänkbart att den kraftiga importökningen av icke varaktiga konsumtionsvaror andra halvåret i fjol till stor del kan ha motsvarats av en onormalt ökad lagerhållning av dessa varor i handelsleden. Den i förhållande till första halvåret låga konsumtionsvolymen under andra halvåret kan nämligen mycket väl ha kommit som en negativ överraskning för företagen inom handeln.

Med hänsyn till den osäkerhet som för närvarande råder om hur importutvecklingen under 1965 skall analyseras, är det osedvanligt vanskligt att uttala sig om den sannolika importutvecklingen i år. Om den »övernormala» importen 1965 anses huvudsakligen vara en följd av kapacitetsbrist bör detta, om en lättnad i efterfrågetrycket sker, ge en import 1966 som åter är relaterad till den inhemska efterfrågan i enlighet med de härledda erfarenheterna från det senaste decenniet. Vid ett sådant betraktelsesätt kan importökningen beräknas bli av storleksordningen 3—4 procent i volym. Om det däremot förutsätts att den höga importen 1965 helt skulle ha kunnat förklaras av efterfrågeutvecklingen detta år, om man blott varit i stånd till korrekt hänsynstagande till lagerefterfrågans faktiska betydelse, är det rimligt räkna med en lägre — och kanske icke obetydligt lägre — importökning än 3 procent. Om det slutligen förutsätts att den »övernormala» importen i fjol var att hänföra till ökad takt i den strukturella förskjutningen mot ökat importinnehåll i konsumtionen, finns det skäl att räkna med en importökning icke oväsentligt över-

Diagram III: 2. Importen totalt och uppdelat på vissa användningsområden, exkl. fartyg, flygplan och vapen 1962—1965

Miljoner kronor. Säsongrensade halvårssiffror. Logaritmisk skala

¹ Exkl. verkstadsprodukter samt järn och stål.

Anm. De streckade linjerna avser prognoser.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

stigande 4 procent i volym. Detta då under förutsättning att fjolårets antagna tendenser i denna riktning håller sig även i år.

Här har valts en kompromiss mellan dessa betraktelsesätt, med något större tonvikt för lagerfaktorn och kapaciteten än för de strukturella förändringarna. En bedömning varugrupp för varugrupp (se diagram 2) har härvid resulterat i en prognos om en volymökning med 4 1/2 procent 1965—1966. Som framgått av diskussionen ovan är osäkerheten i denna bedömning beklagligt hög och till stor del betingad av svåra luckor i den statistiska informationen beträffande den kortsiktiga ekonomiska utvecklingen inom landet — i första hand kanske vad avser lagerutvecklingen.

Importprisutvecklingen detta år synes totalt sett leda till en relativt

Tabell III: 2. Betalningsbalansen 1962—1966

Miljoner kronor, löpande priser

	1962	1963	1964	Prognos	
				1965	1966
Import av varor, cif	16 154	17 552	19 946	22 715	23 956
Export av varor, fob	15 199	16 636	19 102	20 769	21 743
Handelsbalans	— 955	— 916	— 844	— 1 946	— 2 213
Sjöfartsnetto	1 445	1 465	1 540	1 550	1 600
Övriga tjänster, netto	— 420	— 640	— 760	— 988	— 1 095
Tjänstebalans	1 025	825	780	562	505
Bytesbalans	70	— 91	— 64	— 1 334	— 1 708
Kapitaltransaktioner ¹	271	— 176	359	531	(575)
därav: statliga och värdepappershand- deln ¹	— 88	— 44	83	— 16	(75)
privata	359	— 132	276	547	(500)
Restpost	152	146	724	937	
Summa restpost och privata kapitaltrans- aktioner	511	14	1 000	1 484	
Transaktioner med IMF	78	— 26	— 181	— 381	
Guld- och valutareservens förändring ..	571	— 147	838	— 200	
Guld- och valutareservens förändring inkl. transaktioner med IMF	493	— 121	1 019	84	

¹ Exkl. transaktioner med IMF.

Källor: Riksbanken, statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

obetydlig uppgång i prisnivån 1965—1966 för hela importen räknat. Prisnedgångar för bl. a. järn och stål och bränslen samt i förhållande till 1965 mer blygsamma prisuppgångar för verkstadsprodukter och konsumtionsvaror, kan bedömningsvis tänkas ge en prisökning för importen totalt med ca 1 procent 1965—1966.

3. Bytes- och betalningsbalansen

Som framgår av tabell 2 försämrades bytesbalansen med ca 1 300 miljoner kronor 1965 jämfört med 1964. Detta kraftigt ökade deficit är nästan helt en följd av en försämrad handelsbalans. Sedan några år visar visserligen tjänstebalansen ständigt minskade överskott men försämringen är förhållandevis ringa och dessutom delvis kanske skenbar. Nettot av övriga tjänster är med säkerhet underskattat vad avser storleksordningen. En omfattande volym betalningar till Sverige på tjänstebalanssidan registreras ej till följd av ofullständigheter i den statistiska informationen. Möjligen torde dock den gradvisa försämringen av tjänstebalansen ge en något så när rättvisande bild av förändringen år från år. Dominerande i denna ut-

veckling är svenskarnas utlandsturism; såväl antalet resor och deras utsträckning som inköpen utomlands ökar i en mycket snabb takt. Här kan också nämnas att den ökade immigrationen av utländsk arbetskraft ger en försämring av tjänstenettet genom gåvosändningar till hemlandet.

Utvecklingen av sjöfartsnettot (+ 10 miljoner kronor) 1964—1965 synes inte helt vara i överensstämmelse med den kraftiga strukturomvandling som den svenska handelsflottan för närvarande genomgår, med en omfattande modernisering av tonnage. Dessutom synes fraktsatserna 1965 ha ökat något. Man får dock komma ihåg att sjöfartsnettot ej är ett mått på rederinäringens bidrag till bruttonationalprodukten. Man kan här exempelvis peka på att avlöningar till utländska sjömän i svenska handelsflottan ofta utgår i andra valutor än kronor och då ingår som avdragspost i sjöfartsnettot. En ökad andel utländsk arbetskraft har därför en neddragande effekt på detta.

Enligt riksbankens preliminära beräkningar medförde kapitaltransaktionerna 1965 ett valutatillskott på drygt 530 miljoner kronor eller närmare 175 miljoner kronor mer än 1964. En avsevärt ökad privat upplåning utomlands, framför allt från varvens och sjöfartens sida registrerades i fjol.

En något större restpost jämfört med 1964 bidrog till att valutareserven (inkl. nettoställningen gentemot IMF) ökade något. Anledningen till restpostens fortsatta ökning 1965, trots den höga nivån 1964, kan antas ha samband med en ytterligare ökning i handelskrediterna.

Nu föreliggande prognoser över utvecklingen för exporten, importen och tjänstenettet 1966 indikerar en ytterligare försämring av bytesbalansen med ca 300 miljoner kronor till ett underskott på 1 700 miljoner.

De statliga kapitaltransaktionerna och värdepappershandeln beräknas ge ett överskott på ca 75 miljoner kronor. Incitamenten till fortsatt hög privat kapitalupplåning väntas bli bestående även 1966. Tentativt har i tabell 2 insatts 500 miljoner kronor.

Beträffande restposten kan ökningen i denna 1965 eventuellt ses i samband med den starka importökningen 1964—1965 på så sätt att ökad import samtidigt har medfört en tillfällig ökning i volymen handelskrediter. Den beräknat svagare importökningen i år ökar sannolikheten av att restposten inte under 1966 kommer att ligga kvar på samma höga nivå som under de senaste åren. Antas att endast några hundra miljoner kronor av restposten utgör ett permanent inkomsttillskott i form av ej redovisade betalningar och systematiska felaktigheter synes det troligt att restposten kommer att bli väsentligt lägre 1966 än 1965.

IV. Produktionen

1. Industriproduktionen

Brytningen av *järnmalm* upphörde i det närmaste att öka under andra halvåret 1965 men årsproduktionen steg, tack vare den kraftiga kontinuerliga uppgången från första halvåret 1964 till första halvåret 1965, med drygt 10 procent jämfört med 1964. Den under andra halvåret 1965 tillkomna utbyggnaden för kulsinterframställning kunde inte utnyttjas i planerad omfattning, vilket innebar ett produktionsbortfall på närmare en halv miljon ton. — Den totala leveransökningen under fjolåret uppgick dock endast till 5 procent, vilket innebar att ingen ytterligare lagerminskning skedde under 1965 — till skillnad mot den mycket kraftiga lageravtappning som inträffade under 1964.

Under 1966 torde man kunna emotse en stegring i järnmalmsbrytningen på omkring 5 procent. Ytterligare omkring 800 tusen ton järnmalm beräknas då kunna avsättas på exportmarknaden, vilket innebär en ökning med 3 procent från 1965. De svenska järn- och stålverkens järnmalmsbehov har antagits komma att öka i något lägre takt än under fjolåret, samtidigt som en påfyllning av de på sina håll förmodligen mycket låga producentlagren torde bli aktuell.

Efter de goda avsättningskonjunkturerna för *järn- och stålverken* under 1964 och början av 1965 har läget för branschen mattats något under loppet av fjolåret. Orderläget, som var mycket gott under 1964, försvagades något under andra kvartalet i fjol. Orderingången under resten av fjolåret synes dock ha legat kvar ungefär på andra kvartalets nivå och orderstockarna bedömdes av företagen inom branschen som tillfredsställande i konjunkturbarometern i september. Priserna på järn och stål har varit sjunkande sedan andra kvartalet och låg i slutet av året i stort sett på samma låga nivå som i slutet av 1963.

Produktionen inom järn- och metallverken, av vilka järn- och stålverken utgör den alldeles övervägande delen, har under 1965 legat kvar på eller något över den i slutet av 1964 uppnådda höga nivån. Detta har medfört att produktionen under de första nio månaderna i fjol låg 7 procent högre än under samma period ett år tidigare enligt statistiska centralbyråns produktionsindex. För hela 1965 kan man räkna med att produktionen legat omkring 8 procent över 1964 års nivå.

För 1966 har produktionsutvecklingen bedömts med hjälp av en försörjningsbalans för järn och stål (tabell 1). Denna indikerar en produktionsökning på knappt 6 procent 1965—1966, således en dämpning av öknings-

Tabell IV: 1. Försörjningsbalans för handelsfärdigt järn och stål, inkl. ämnen 1963—1966
Miljoner kronor, 1959 års producentpriser

	1963	1964	1965 (prel.)	1966 (prognos)
Produktion	2 550	2 890	3 110	3 290
Import	755	937	1 050	1 025
Summa tillgång	3 305	3 827	4 160	4 315
Export	877	1 082	1 170	1 260
Lagerförändring	— 2	+ 85	+ 135	+ 80
Varuinsats	2 470	2 675	2 840	2 960
Saldopost	— 40	— 15	+ 15	+ 15
Summa användning	3 305	3 827	4 160	4 315

Källa: Konjunkturinstitutet.

takten jämfört med närmast föregående år. Den inhemska efterfrågan som kan härledas ur nu föreliggande prognoser över investeringsverksamhet och produktion inom andra branscher, främst verkstadsindustri, beräknas bli knappt 5 procent större 1966 än 1965. Detta är ett par procentenheter mindre än närmast föregående år, vilket beror på den prognoserade lägre ökningstakten för industriproduktionen. Man räknar även med en något mindre lagerinvestering än 1965. Exporten väntas komma att öka i samma takt som närmast föregående år, dvs. med 8 procent. Importen av järn och stål, som ökade mycket kraftigt under fjolåret, har under 1966 antagits komma att sjunka något.

Orderingången till *verkstadsindustrin exklusive varv* mätt i antal arbetstimmar för arbetare var under de tre första kvartalen i fjol endast obetydligt högre än under samma period närmast föregående år enligt statistiska centralbyråns orderstatistik. För mekaniska verkstäder var orderingången närmast oförändrad, för elektriska verkstäder ökade den med närmare 4 procent samtidigt som den minskade med ett par procent inom manufaktursectorn. Under tredje kvartalet låg orderingången för alla tre delbranscherna något lägre i fjol än ett år tidigare — för branschen som helhet var minskningen 4 procent. För alla tre delbranscherna kunde man dock notera ökningsar på orderstockarna på mellan 5 och 10 procent från ultimo september 1964 till 1965. Orderutvecklingen synes ha varit något gynnsammare för hemmamarknadsorder än för exportorder. Då ovan nämnda statistik mäter utvecklingen i arbetstimmar, bör man för att få volymförändringar räkna med ett tillägg för produktivitetsökningen. Denna har för verkstadsindustrin under de senaste åren varit omkring 6 procent.

Produktionen inom verkstadsindustrin under perioden 1963—1966 har bedömts med hjälp av en försörjningsbalans för verkstadsprodukter (tabell 2). Denna indikerar för 1964—1965 en produktionsökning på 7 pro-

Tabell IV: 2. Försörjningsbalans för verkstadsprodukter, exkl. fartyg 1963—1966

Miljoner kronor. 1959 års producentpriser

	1963	1964	1965 (prel.)	1966 (prognos)
Produktion	12 664	13 809	14 780	15 450
Import	4 515	4 963	5 650	6 050
Summa tillgång	17 179	18 772	20 430	21 500
Privat konsumtion	3 532	3 890	4 190	4 450
Investeringar i maskiner m. m.	6 152	6 403	6 920	7 500
Lagerförändringar	+ 148	+ 287	+ 685	+ 390
Export	4 255	4 811	5 085	5 470
Varuinsats	3 092	3 381	3 550	3 690
Summa användning	17 179	18 772	20 430	21 500

Källa: Konjunkturinstitutet.

cent, dvs. något mindre än närmast föregående år. Avsaktningen i ökningstakt har medfört att en stor del av den under året realiserade efterfrågeökningen har fått täckas av import; importökningen 1964—1965 uppgick sålunda till närmare 14 procent att jämföra med 10 procent närmast föregående år.

För 1966 indikerar balansen en betydligt lägre ökningstakt för produktionen nämligen 4 1/2 procent, främst genom en beräknad lägre ökningstakt för den inhemska efterfrågan. Exporten antas däremot komma att öka med 7 1/2 procent under 1966, vilket är ett par procentenheter mer än närmast föregående år.

Det förtjänar understrykas att siffran 4 1/2 procent för produktionsökningen 1965—1966 inte är att betrakta som en slutgiltig prognos för produktionsutvecklingen inom verkstadsindustrin. Balansens produktionsiffror har en mer inskränkt innebörd. Den anger den produktion inom verkstadsindustrin som är förenlig med de prognoser, som i andra kapitel av denna nationalbudget gjorts för investeringar inom den svenska ekonomins olika delsektorer, för lagerutvecklingen inom verkstadsindustrin, för den privata konsumtionen av varaktiga varor samt för export och import av verkstadsprodukter. Skulle samtliga dessa prognoser realiseras, kan ej heller någon annan produktionsförändring inom verkstadsindustrin än den balansen anger realiseras. Det är här (med vissa smärre förbehåll) fråga om ett identitetsförhållande. Samma karaktär har strängt taget samtliga här redovisade prognoser över produktionsutvecklingen inom olika branscher, även om tekniken i vissa fall är mer lösliig. Den slutliga bedömningen av utsikterna för den svenska ekonomin i fråga om utvecklingen av produktion och efterfrågan återfinns i sammanfattningskapitlet. Där har samtliga de olika efterfråge- och därifrån härledda produktionsprognoser,

som presenteras i specialkapiteln underkastats analys och slutligt ställningstagande.

Orderingången inom *varvsindustrin* var ganska god under 1965 och enligt statistiska centralbyråns orderstatistik låg orderingången under de tre första kvartalen i följd på en avsevärt högre nivå än ett år tidigare. Ökningen förklaras främst av att orderingången från exportmarknaden återhämtats efter den kraftiga nedgången under 1964, men även hemmamarknadsorderna ökade. På grund av den höjda produktionsnivån räckte ordertillströmningen dock inte till för att upprätthålla storleken på exportorderstockarna (i antal arbetstimmar räknat). För hemmamarknadsorderna inträffade däremot en ökning även av orderstockarna. Enligt den senaste konjunkturbarometern bedöms orderstockarna som för små i förhållande till produktionsnivån av en betydande andel av företagen.

De uppgifter som föreligger i nationalräkenskapen för 1965 vad avser exportleveranser av fartyg, investeringar i handelsflottan av svensktillverkade fartyg samt förändringar i varvens lager av »varor i arbete», implicerar en betydande produktionsökning för varven 1964—1965. Motsvarande kalkyl för 1966 — med utgångspunkt från de export-, investerings- och lagerprognoser som gjorts för detta år — ger en betydligt svagare produktionsökning för varvens del.

Efter 1964 års rekordhöga utförsel av *sågverksprodukter* synes en successiv avmattning ha inträffat i exportefterfrågan. Exporten av sågade och hyvlade trävaror beräknas sålunda 1964—1965 ha minskat med 50 tusen stds. För 1966 påräknas en ytterligare nedgång av storleksordningen 100 tusen stds. Som framhålls i kapitel III kan denna nedgång i exportförsäljningarna huvudsakligen tillskrivas en strävan till lageravveckling, kombinerad med införda eller väntade kreditrestriktioner för byggnadsverksamheten i våra mest betydelsefulla avsättningsområden.

De beräkningar som gjorts inom institutet över produktionsvolymens utveckling inom sågverken grundar sig nu liksom tidigare på en försörjningsbalans för sågade och hyvlade trävaror (tabell 3). Vissa förändringar har emellertid vidtagits i den här redovisade balansen — bl. a. innefattar den nu även lövträvaror. Återverkningarna på produktionen av exportnedgången 1964—1965 uppvägs såsom framgår av balansen mer än väl av den starkt expanderande hemmamarknadsefterfrågan. Den inhemska konsumtionen beräknas ha ökat i ungefär samma utsträckning som under 1964. Då av bl. a. barometerdata att döma dessutom en ej obetydlig ökning av producentlagren skedde mot slutet av året, kan man räkna med att produktionsökningen 1964—1965 har varit ungefär 5 procent.

Den inhemska förbrukningen av sågade och hyvlade trävaror beräknas komma att fortsätta att öka även under 1966 dock inte tillräckligt snabbt för att helt kompensera det väntade ytterligare bortfallet i exporten. Den successiva ökningen av hemmamarknadsavsättningen har lett till att den-

Tabell IV: 3. Försörjningsbalans för sågade och hyvlade trävaror 1963—1966
1 000 stds fast mått utan bark (barr- och lövträ)

	1963	1964	1965 (prel.)	1965 (prognos)
Produktion	1 880	2 237	2 359	2 207
Import	43	40	41	41
Summa tillgång	1 923	2 277	2 400	2 248
Export	1 044	1 206	1 154	1 054
Varuinsats	947	1 036	1 110	1 183
industri	581	645	703	759
byggnadsverksamhet	366	391	407	424
Lagerförändring	- 79	+ 24	+ 125	± 0
Saldo-post	+ 11	+ 11	+ 11	+ 11
Summa användning	1 923	2 277	2 400	2 248

Källa: Konjunkturinstitutet.

na under 1965 kommit upp i ungefär samma nivå som exporten, och beräknas under 1966 som framgår av tabell 3 t. o. m. komma att överträffa exporten med inemot 150 tusen stds. Under förutsättning att ingen förändring över året inträffar i den sammanlagda lagerhållningen hos producenter och förbrukare inom landet skulle den i balansen kalkylerade totala efterfrågeminskningen leda till en produktionsminskning av storleksordningen 6 procent 1965—1966.

Inom den övriga *träindustrin*, dvs. huvudsakligen möbelfabriker, byggnadssnickrier och trähusfabriker kan produktionen — enligt de av korttidsstatistik belysta nio första månaderna under 1965 — beräknas ha legat ca 10 procent över motsvarande period 1964. För helårsutvecklingen 1964—1965 torde man kunna räkna med ungefär samma ökningstal.

Ökningstakten i den totala byggnadsverksamheten beräknas komma att bli något lägre under 1966 än under fjolåret. Den för exempelvis byggnadssnickerierna och för den större andelen av trähusfabrikerna relevanta jämförelsen i detta sammanhang torde emellertid utgöras av nyinvesteringar i byggnader och anläggningar, exklusive vägar, där ökningstakten kan förväntas bli högre 1966 än 1965. Den exportinriktade delen av trähusfabrikerna får sannolikt däremot vidkännas en minskning i efterfrågan. För den konsumtionsinriktade gruppen inom övrig träindustri (huvudsakligen möbelfabriker) implicerar den prognoserade lägre ökningstakten för privata konsumtionen en avtagande produktionsökningstakt under 1966.

Konsekvensen av här berörda olika utvecklingstendenser för hela gruppen övrig träindustri torde — från efterfrågesidan sett — inte innebära någon dämpning i ökningstakten mellan 1965 och 1966. Då enligt konjunkturbarometern kapacitetsutnyttjandet inom var och en av träindustrins delbranscher under 1965 var mycket högt och arbetskraftsbristen på sina håll

mycket besvärande, kan expansionsutrymmet under 1966 för närvarande emellertid bedömas som något mindre än under fjolåret.

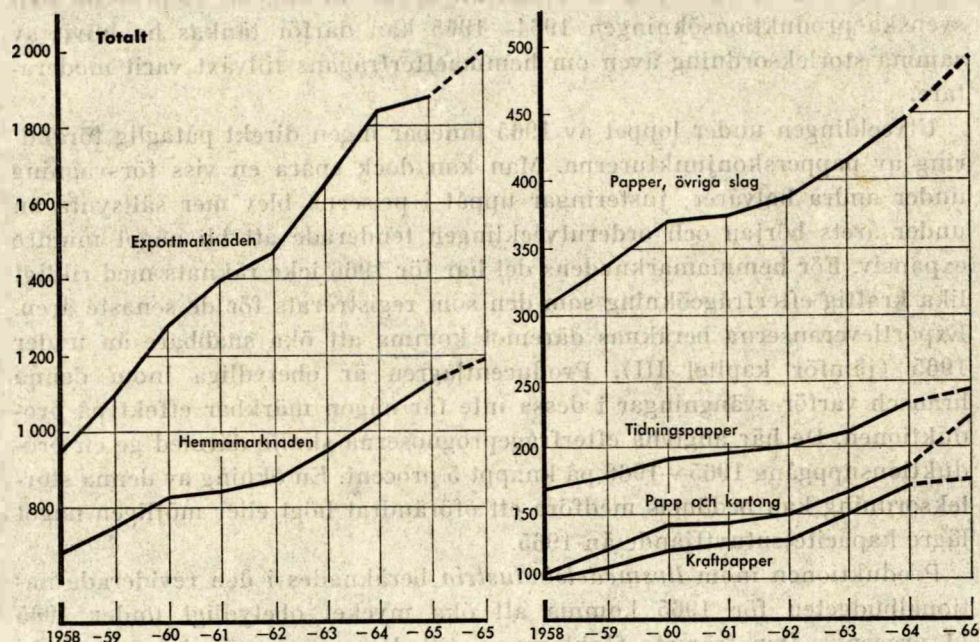
En summering av ovan redovisade utvecklingstendenser inom träindustrins olika sektorer skulle för den *totala träindustrin* innebära en ökning i produktionsvolymen 1964—1965 på ca 8 procent och en ökningstakt av ungefär 3 procent 1965—1966.

Massaindustrins produktion har legat på ungefär oförändrad nivå sedan tredje kvartalet 1964. Till följd av att produktionen ökade mellan första och andra halvåret 1964 kom dock 1965 års avsaluproduktion av massa att bli 2 à 3 procent större än 1964. En omedelbar anpassning av produktionsnivån till rådande efterfrågeläge skulle ha inneburit en produktionsminskning med ett par procent 1964—1965. I stället har man valt att producera på lager i hopp om en snar vändning av efterfrågeutvecklingen. Anpassningen av köparlagren till en normal eller kanske undernormal nivå har emellertid tagit betydligt längre tid än väntat — i Storbritannien var lagren ännu i slutet av 1965 onormalt höga — vilket resulterat i att massalagren vid cellulosafabrikerna vuxit till icke tidigare uppmätta nivåer (de utgjorde i början av fjärde kvartalet drygt 18 procent av totala årsproduktionen för avsalu mot en önskad lagernivå om högst 10 procent). De stora lagren bidrog till att en kraftig prisglidning inträdde fr. o. m. tredje kvartalet 1965 med på vissa håll mycket kraftiga rabatter. Det är mot denna bakgrund man får se de i november beslutade rekommendationerna om sammanlagt fyra veckors totalt driftstopp före den 1 september — varav en vecka skall uttas före påsk — och en viss infrysning av överlagren. Minimilagerhållningen skall under hela året motsvara 12 procent av årsproduktionen 1966. Den bedömning av exportefterfrågan 1966 som gjorts innebärande en exportvolymökning för cellulosa om ca 10 procent 1965—1966 (se närmare kapitel III) torde medföra att företagen under 1966 kommer ner till denna lagernivå. Det skulle för produktionens del innebära en minskning med 1 à 2 procent jämfört med 1965. Räknat i ton blir nedgången 50 à 100 tusen ton. Fyra veckors driftstopp beräknas totalt sett betyda ett produktionsbortfall av ca 300 tusen ton. Den här givna produktionsprognosen innebär således att *dagsproduktionen* 1966 kommer att vara i runt tal 5 procent större än 1965. Om till avsaluproduktionen läggs produktionen för eget behov, dvs. den del som inom integrerade företag går direkt till pappersframställning erhålls en total produktionsvolym av ungefär samma storleksordning som 1965.

Produktionen av *papper och papp* fortsatte att öka under 1965. Uppgången 1964—1965 som i likhet med de närmast föregående åren i huvudsak var koncentrerad till kraftpapper samt papp och kartong, beräknas preliminärt ha varit ca 175 tusen ton, dvs. ungefär 6 procent. Detta innebär att de allra flesta sektorer inom pappersindustrin kunnat arbeta med fullt kapacitetsutnyttjande under hela året. Att tidigare befintlig och nytillkommen kapacitet kunnat utnyttjas i full utsträckning förefaller vid en första anblick

Diagram IV: 1. Leveranser av papper totalt samt till hemmamarknaden av olika pappersslag 1958—1966

1 000-tal ton

Källa: Konjunkturinstitutet.

av efterfrågesiffrorna främst bero på att hemmamarknadsefterfrågan stigit mycket snabbt. De mycket höga ökningstal — 9 à 10 procent — som därmed erhålls för tre på varandra följande år (jämför diagram 1) förefaller alltför höga för att kunna antas spegla en faktisk konsumtionsutveckling. Särskilningar som gjorts beträffande lagerutvecklingen hos grossister och förbrukare — någon kvantitativ statistik föreligger icke — ger emellertid inget belägg för att någon påtaglig lagerökning skulle ha skett under perioden 1963—1965. Förklaringen till den kraftiga uppgången i hemmamarknadsleveranserna är i stället att söka i en utomordentligt stark expansion inom vissa sektorer, framför allt emballagesektorn. Exportleveranserna har däremot ökat endast ett par tre procent. Under perioden 1962—1964 exporterades mellan 65 och 80 procent av respektive års totala produktionsökning av papper men under 1965 beräknas endast ungefär 25 procent av totala produktionsökningen ha exporterats. Man kan mot bakgrunden av dessa uppgifter icke utesluta möjligheten att den starka inhemska efterfrågeutvecklingen tagit en icke obetydlig del av exportutrymmet i anspråk. De förändringar i export- och hemmamarknadspriserna på vissa pappersslag som enligt barometern ägde rum i slutet av 1964 och början av 1965 — starkare utslag för höjningar av hemmamarknadspriserna än exportpriserna — kan även tas som ett tecken därpå. Ett annat tecken i samma riktning är den

finländska leveransutvecklingen 1965 med en minskning i hemmamarknadsleveranserna och en uppgång i exportleveranserna som att döma av utvecklingen under tre kvartal kommer att uppgå till ungefär 10 procent. Den svenska produktionsökningen 1964—1965 kan därför tänkas ha blivit av samma storleksordning även om hemmaefterfrågans tillväxt varit moderatare.

Utvecklingen under loppet av 1965 innebar ingen direkt påtaglig förändring av papperskonjunkturerna. Man kan dock spåra en viss försvagning under andra halvåret; justeringar uppåt i priserna blev mer sällsynta än under årets början och orderutvecklingen tenderade att bli något mindre expansiv. För hemmamarknadens del har för 1966 icke räknats med riktigt lika kraftig efterfrågeökning som den som registrerats för de senaste åren. Exportleveranserna beräknas däremot komma att öka snabbare än under 1965 (jämför kapitel III). Producentlagren är obetydliga inom denna bransch varför svängningar i dessa inte får någon märkbar effekt på produktionen. De här angivna efterfrågeprognoserna skulle därmed ge en produktionsuppgång 1965—1966 på knappt 5 procent. En ökning av denna storleksordning kan bedömas medföra ett oförändrat högt eller möjligen något lägre kapacitetsutnyttjande än 1965.

Produktionen inom *livsmedelsindustrin* beräknades i den reviderade nationalbudgeten för 1965 komma att öka mycket obetydligt under 1965 (1 procent). Den främsta förklaringen till denna svaga ökning i produktionsvolymen var att finna i den prognoserade låga konsumtionsökningen för livsmedel. Utvecklingen under de nio första månaderna 1965 har i stort sett bekräftat dessa prognoser eftersom livsmedelskonsumtionen stigit med endast 1 procent och produktionen varit ungefär oförändrad jämfört med samma period 1964. Inte heller under sista kvartalet torde någon nämnvärd produktionsökning ha inträffat och för året som helhet skulle produktionen således ha varit ungefär oförändrad jämfört med 1964.

Bedömningen av produktionsutvecklingen under 1966 baseras nu liksom i institutets oktoberrapport på en försörjningsbalans för livsmedelsindustriprodukter. Balansen pekar på en svag ökning av produktionen 1965—1966, knappt 1 procent, vilket framför allt kan hänföras till en — enligt prognoserna — fortsatt svag ökning för livsmedelskonsumtionen under 1966.

Produktionen inom *textil- och sömnadsindustrin* synes ha undergått endast mycket små förändringar under 1965. Enligt centralbyråns beräkningar på grundval av kvantitativ statistik för de tre första kvartalen 1965 låg den samlade produktionen inom branschen då en halv procent över nivån ett år tidigare. Utvecklingen inom branschen är dock splittrad; sålunda har produktionen inom konfektionsindustrin samt spinnerier och väverier ökat med 1 à 2 procent, medan triksåindustrin fått vidkännas en minskning på 3 à 4 procent. Konsumtionen av textil- och konfektionsvaror ökade vid samma tidsjämförelse med 5 procent. Konsumtionsökningen under de tre första

kvartalen i år täcktes emellertid till stor del av en samtidigt markant ökad import — 12 procent jämfört med samma period ett år tidigare, vilket innebär en stegring av ökningstakten jämfört med samma perioder 1963 och 1964. Vid samma tidsjämförelser kan man också notera en dämpning i ökningstakten för exporten. Under fjärde kvartalet torde inte heller någon större produktionsökning ha skett och för 1965 som helhet synes produktionsökningen därför ha stannat vid omkring 1 procent jämfört med 1964. Vad beträffar utsikterna för 1966 är prognosunderlaget för branschen mycket knapphändig, men det torde vara rimligt att inte räkna med några nämnvärda förändringar i den samlade produktionen; produktionsökningarna hos de bestående företagen kan väntas ungefärligen balanseras mot de företagsnedläggningar som aviserats.

Läder- och skoindustrin är den enda av här särredovisade branscher, vars produktion minskade från 1964 till 1965. På grundval av uppgifter från den kvantitativa kvartalsstatistiken för de tre första kvartalen 1965 samt ett antagande om utvecklingen under fjärde kvartalet synes produktionsnedgången ha varit 4 procent. Minskningen har berört såväl garverier som skofabriker men varit mest omfattande för garverierna — som ett exempel kan nämnas att produktionen av ovanläder minskade med ca 15 procent under de tre första kvartalen i fjol jämfört med samma period ett år tidigare. För såväl läder som skor är orsaken till produktionsminskningen den sedan flera år mycket hårda importkonkurrensen. Sålunda kan nämnas att importen av skor under de tre första kvartalen 1965 låg 15 procent högre än under samma period ett år tidigare (i antal par räknat). Utsikterna för den närmaste framtiden tyder på ett fortsatt kärvt läge för branschen med en produktionsnedgång under 1966 åtminstone vad beträffar skoproduktionen. Produktionsminskningen har för branschen som helhet även 1965—1966 antagits komma att bli omkring 4 procent.

De hittills berörda branscherna svarar för drygt 80 procent av den totala industriproduktionen. För återstående branscher, som ingår i tabell 4 under benämningen *övriga branscher*, är det statistiska materialet mycket bräckligt, och här skall endast nämnas något om utvecklingen inom de tre förädlingsvärdeämnings tyngst vägande branscherna inom gruppen.

Inom *jord- och stenindustrin* tyder tillgängliga uppgifter på en mycket stark produktionsökning under de båda senaste åren, vilken möjliggjorts genom betydande kapacitetstillskott. Produktionsuppgången 1964—1965 synes ha varit av storleksordningen 10 procent och även under 1966 torde man kunna räkna med en betydande höjning av produktionen inom denna bransch. Inom den *grafiska industrin* har produktionen stigit i mycket jämn takt under de senaste åren och ökningstakten har legat på 6 procent. Tillgängliga informationer tyder på ungefär samma utveckling 1964—1965 och den har antagits komma att gälla även 1965—1966. Produktionen inom den *kemisk-tekniska industrin* har ökat i mycket hög takt under de senaste åren

Tabell IV: 4. Industriproduktionens utveckling 1964—1966

Procentuella volymförändringar

	1964—1965 (prel.)	1965—1966 (prognos)
Totala industrin	6	4
Järnmalmgruvor	10	5
Järn- och metallverk	8	6
Verkstadsindustri (exkl. varv)	7	5
Träindustri	8	3
Massaindustri	3	—2
Pappers- och pappindustri	6	5
Livsmedelsindustri	0	1
Textil- och sömnadsindustri	1	0
Läder- och skoindustri	—4	—4
Övriga branscher (exkl. varv)	8	7

Källa: Konjunkturinstitutet.

och man har anledning att räkna med en betydande produktionsuppgång inom denna bransch även under 1966. Årsökningstakten 1965—1966 antas bli av ungefär samma storlek som närmast föregående år.

Totalt för gruppen *övriga branscher* har produktionsökningen 1964—1965 uppskattats till omkring 8 procent och de bedömningar om utvecklingen 1965—1966 som gjorts tyder på en produktionsökning på omkring 7 procent.

Ovanstående genomgång av de olika industribranschernas utveckling under 1965 ger till resultat att den totala industriproduktionen kan beräknas ha ökat med 6 procent 1964—1965. För 1966 skulle den samlade industriproduktionen komma att öka med 4 procent om den ovan angivna utvecklingen för de olika industribranscherna, vilken är härledd ur föreliggande prognoser för investeringar, konsumtion, lagerutveckling och utrikeshandel, skulle komma till stånd.

2. Skogsbruket

Den ovan förutsedda utvecklingen för skogsindustrierna har när det gäller effekten på avverkningarna sammanfattats i en försörjningsbalans för rundvirke (tabellerna 5 och 6). Beräkningsmetodikerna har på vissa punkter förändrats jämfört med den som använts i tidigare publicerade rundvirkesbalanser vilket bl. a. resulterat i en högre avverkningsnivå än den förut beräknade; förklaringen härtill ligger dock icke enbart i det förhållandet att balansen numera inkluderar även lövträ.

Trots att förbrukningen av rundvirke inom skogsindustrierna ökade med endast 3 procent 1964—1965 beräknas avverkningsökningen under samma tid ha varit omkring 8 procent, främst till följd av den kraftiga uppgången i massavedsavverkningarna. Att denna blir ca 14 procent sammanhänger i första hand med lagersvängningarna. Då kvantitativa data om rundvirkes-

Tabell IV: 5. Förbrukning och uttag av rundvirke 1963—1966

1 000 kbm, fast mått utan bark (barr- och lövträ)

	1963	1964	1965 (prel.)	1966 (prognos)
<i>Sågtimmer</i>				
Förbrukat vid sågverken (inkl. svinn)	17 862	21 253	22 406	20 959
Export	154	236	275	210
Import	128	86	90	90
Utgående lager	3 332	3 607	3 678	3 678
Ingående lager	2 939	3 332	3 607	3 678
Uttaget från skogen	18 281	21 678	22 662	21 079
<i>Massa- och boardved</i>				
Förbrukat vid fabrikena (inkl. svinn)	24 602	27 262	28 208	28 392
Export	1 011	1 310	1 500	1 515
Import	456	259	170	170
Utgående lager	22 803	20 716	21 000	21 000
Ingående lager	24 596	22 803	20 716	21 000
Uttaget från skogen	23 364	26 226	29 822	29 737
<i>Övrigt rundvirke</i>				
Förbrukat inom landet	5 744	5 445	5 271	5 113
Export	153	149	130	130
Import	10	4	4	4
Uttaget från skogen	5 887	5 590	5 397	5 244

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell IV: 6. Försörjningsbalans för rundvirke 1963—1966

1 000 kbm, fast mått utan bark (barr- och lövträ)

	1963	1964	1965 (prel.)	1965 (prognos)
Produktion	47 532	53 494	57 881	56 060
sågtimmer	18 281	21 678	22 662	21 079
massa- och boardved	23 364	26 226	29 822	29 737
övrigt rundvirke	5 887	5 590	5 397	5 244
Import	594	349	264	264
Summa tillgång	48 126	53 843	58 145	56 324
Export	1 318	1 695	1 905	1 855
Lagerförändring	-1 400	-1 812	+355	±0
Förbrukning	48 208	53 960	55 885	54 469
sågtimmer	17 862	21 253	22 406	20 959
massa- och boardved	24 602	27 262	28 208	28 392
övrigt rundvirke	5 744	5 445	5 271	5 118
Summa användning	48 126	53 843	58 145	56 324

Källa: Konjunkturinstitutet.

lagrens utveckling under 1965 ännu saknas och då svängningarna i dessa kan vara stora och svåra att förutse kan det måhända vara befogat att erinra

om att utfallet är preliminärt. Lagren är svårskattade bl. a. därför att man icke känner effekten från de sannolikt snabba strukturella förändringar som sker i form av en strävan att minska den dyrbara lagerhållningen.

Försörjningsbalansmässigt erhålls en minskning med ca 3 procent i avverkningarna 1966 jämfört med 1965 till följd av minskad förbrukning av såväl sågtimmer som massaved. Den trendmässiga minskningen för övrigt rundvirke — till största delen brännved — väntas fortsätta.

3. Övriga näringsgrenar

Jordbrukets bidrag till bruttonationalprodukten beräknas av jordbruksnämnden ha minskat med 2,4 procent 1964—1965. Mellan 1965 och 1966 väntas en minskning med 2,9 procent. Animalieproduktionen visar för båda åren en ökning av ungefär samma storlek men 1965—1966 ligger produktionsökningen på köttproduktionen, medan mjölkproduktionen minskar. 1964—1965 var förhållandet det omvända. Spannmålsproduktionen väntas minska kraftigt 1965—1966. Liksom 1965 beräknar jordbruksnämnden en kraftig ökning av inköpen av förnödenheter m. m. inom jordbruket 1966.

Elkraftproduktionen beräknas av centrala driftledningen ha ökat med 9,1 procent från 1964 till 1965. Totala förbrukningen av kraft för prima ändamål beräknas öka med ca 6,3 procent både 1965 och 1966. Produktionen av elkraft väntas däremot endast öka med ca 3 procent 1965—1966 enligt centrala driftledningen.

Utvecklingen inom *byggnads- och anläggningsverksamheten* beskrivs utförligt i kapitel VII nedan. Det framgår där att bruttoinvesteringarna i byggnader och anläggningar ökade ca 5 1/2 procent 1965 och att de väntas öka med ca 4 procent 1966.

4. Den totala produktionen

En sammanvägning av de uppskattningar som redovisats ovan tyder på en total produktionsökning av *varor och kraft* med ungefär 5 1/2 procent 1964—1965. 1966 skulle motsvarande tal bli ca 3 procent. Den som restpost beräknade produktionen inom *tjänstesektorerna* visar den osannolikt låga ökningen av endast 1/2 procent 1965 (mot ca 5 procent 1964 och 1963). För 1966 antas tjänsteproduktionen öka med ca 3 procent. Detta skulle då innebära att bruttonationalprodukten räknat från produktionsidan skulle öka med drygt 3 procent. Som framgått av den sammanfattande översikten i kapitel I väntas bruttonationalprodukten från användningssidan räknat, öka med knappt 3 1/2 procent 1965—1966. Den synnerligen osäkra beräkningsmetodiken gör att beräkningarna får anses överensstämma i stort.

I nedanstående tablå sammanfattas beräkningarna över den totala produktionen.

	Förändring 1965—1966	
	mkr i 1965 års priser	procent
Jordbruk	— 100	— 3
Skogsbruk	— 100	— 3
Industri	1 700	4
Kraft- och belysningsverk.....	100	3
Byggnads- och anläggningsverksamhet	400	4
Summa varu- och kraftproduktion.....	2 000	3
Antagande om tjänstesektorena	1 300	3
Bruttonationalprodukten från produktionssidan.....	3 300	3 à 3,5

V. Arbetsmarknaden

1. Arbetsmarknaden 1965

Efterfrågan och balans

Utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden 1965 har i jämförelse med 1964 inneburit en ytterligare ökad spänning mellan hög efterfrågan och otillräcklig tillgång på arbetskraft. Minskad arbetslöshet, ökad arbeidskraftsbrist inom industrin och hög rörlighet på arbetsmarknaden är tendenser som rått under 1965.

En arbetsmarknadsstatistisk serie som indikerar trycket på arbetsmarknaden är tillsättningsprocenten, dvs. antalet tillsatta platser på 100 lediga. Sjunkande tillsättningsprocent innebär att det blir svårare att tillsätta de lediga platserna. Tillsättningsprocenten har sjunkit kraftigt de senaste åren. Jämfört med föregående år har antalet *lediga* platser ökat kraftigt både 1964 och 1965. Antalet *tillsatta* platser ökade något mellan 1963 och 1964 men har däremot under perioden januari—november 1965 minskat något jämfört med motsvarande tid 1964. De kvartalsvisa förändringarna 1963—1964 och 1964—1965 framgår av nedanstående tablå:

Förändringar i tillsättningsprocenten och dess komponenter 1963—1965

Indextal (samma kvartal året innan = 100)

	1 kv.	2 kv.	3 kv.	okt.-nov.
1964 tillsatta platser	101,0	103,9	100,9	96,2
lediga platser	104,8	107,9	102,6	101,6
tillsättningsprocent	96,4	96,3	98,3	94,7
1965 tillsatta platser	105,2	98,9	96,5	96,0
lediga platser	110,1	104,7	104,7	100,0
tillsättningsprocent	95,5	94,5	92,2	96,0

Den registrerade arbetslösheten 1965 har, som framgår av tabell 1, legat drygt 3 000 lägre än 1964 i genomsnitt per månad under andra och tredje kvartalen och drygt 2 000 lägre än 1964 i oktober och november. Första kvartalet var arbetslösheten något högre än under 1964 men man måste då komma ihåg att första kvartalet 1964 på grund av väderleksförhållandena hade extremt låg arbetslöshet. 1965 kan vinterväderleken sägas ha varit mer normal från arbetslöshetssynpunkt. Av tabell 1 framgår vidare att antalet sysselsatta i beredskapsarbeten under första halvåret 1965 låg lägre än under första halvåret 1964 men något högre under tredje kvartalet. I oktober 1965 var antalet sysselsatta i beredskapsarbeten ca 4 300 mot ca 4 800

Tabell V: 1. Antal registrerade arbetslösa m. fl. 1964—1965, hela landet

År, kvartal månad	Antal registrerade arbetslösa		Antal sysselsatta i beredskapsarbeten ¹		Antal i omskolnings- kurser m. m.	
	genomsnitt per månad	förändring fr. föreg. år	genomsnitt per månad	förändring fr. föreg. år	genomsnitt per månad	förändring fr. föreg. år
1964 I	27 740	— 15 530	10 700	330	14 700	640
II	21 030	— 340	5 520	— 3 560	14 140	1 460
III	15 530	870	1 890	— 1 380	11 110	1 030
IV	20 330	520	4 520	— 2 380	14 880	1 850
(okt-nov)	(19 675)	(265)	(3 965)	(— 2 150)	(14 690)	(1 550)
1965 I	29 160	1 420	7 880	— 2 820	16 890	2 190
II	17 820	— 3 210	4 400	— 1 120	15 850	1 710
III	12 020	— 3 510	2 440	550	12 970	1 860
(okt-nov)	(17 433)	(— 2 242)	(3 462)	(— 503)	(17 850)	(3 160)

¹ Omfattar *inte* anvisade specialarbetare eller beredskapsarbeten för handikappade.

i oktober 1964. För fullständighetens skull redovisas även antalet deltagare i omskolningskurser för arbetslösa m. fl. i tabell 1 även om det är svårt att avgöra vilken kortsiktig arbetsmarknadsmässig innebörd den redovisade ökningen 1965 har.

Den registrerade arbetslösheten 1965 finns fördelad på vissa näringsgrenar och regioner i tabell 2. Det framgår där att den ovan beskrivna minskningen av antalet arbetslösa under andra och tredje kvartalet 1965 jämfört med 1964, fördelar sig på alla i tabellen redovisade grupper av arbetare. Minskningen avser både de nordliga länen och södra och mellersta Sverige. Att arbetsmarknadsutvecklingen varit gynnsam även i de nordliga delarna av landet framgår också av nedanstående tablå. Där visas de procentuella förändringarna 1965 från motsvarande kvartal 1964 i antalet lediga platser vid månadens mitt samt i summan av antalet registrerade arbetslösa, sysselsatta i beredskapsarbeten och i omskolningskurser.

Arbetslöshet och lediga platser 1964—1965

(Procentuella förändringar)

	1 kv.	2 kv.	3 kv.	okt.—nov.
<i>Södra och mellersta Sverige:</i>				
antal arbetslösa m. fl.	4,9	— 3,8	— 2,7	6,2
lediga platser vid mån.mitt	12,3	14,6	14,0	8,4
<i>Värmland, Dalarna, Norrland:</i>				
antal arbetslösa m. fl.	— 1,2	— 7,2	— 3,5	— 4,5
lediga platser vid mån.mitt	33,5	31,0	37,8	34,9

Till vidare belysning av utvecklingen på arbetsmarknaden 1965 kan nämnas att andelen *industriföretag* som uppgett brist på yrkesarbetare till kon-

Tabell V: 2. Den registrerade arbetslösheten 1964 och 1965 regionalt och branschvis
Genomsnitt per månad

	Arbetslöshetsförsäkrade				Samtliga arbets- lösa	varav: kvinnor
	Industri- arbetare	Bygg- nadsar- betare	Skogs- arbetare	Övriga		
<i>I. Antal registrerade arbetslösa</i>						
<i>1. Hela landet</i>						
I	6 516	11 351	1 282	6 235	29 155	4 831
II	3 925	4 995	1 860	4 048	17 808	3 372
III.....	3 235	1 970	683	2 819	12 020	3 382
okt—nov	4 442	4 051	974	4 208	17 433	4 364
<i>2. Södra och mellersta Sverige</i>						
I	4 491	6 411	42	3 392	16 329	2 702
II	2 573	2 036	15	1 686	7 735	1 891
III.....	2 287	933	18	1 461	6 589	1 951
okt—nov	3 177	2 096	46	2 191	9 482	2 451
<i>3. Värmland, Dalarna och Norrland</i>						
I	2 025	4 941	1 240	2 843	12 827	2 129
II	1 352	2 959	1 845	2 362	10 073	1 480
III.....	948	1 037	664	1 359	5 431	1 431
okt—nov	1 266	1 956	928	2 017	7 951	1 914
<i>II. Förändring från ett år tidigare</i>						
<i>1. Hela landet</i>						
I	35	1 415	254	672	1 417	— 267
II	— 910	— 979	— 385	— 4	— 3 222	— 158
III.....	— 991	— 915	— 496	— 190	— 3 508	— 264
okt—nov	— 1 110	— 509	— 276	266	— 2 248	— 285
<i>2. Södra och mellersta Sverige</i>						
I	— 287	1 080	6	177	959	— 340
II	— 552	— 454	— 16	22	— 1 422	— 146
III.....	— 599	— 264	— 11	— 15	— 1 267	— 198
okt—nov	— 606	43	0	256	— 551	— 139
<i>3. Värmland, Dalarna och Norrland</i>						
I	— 252	336	247	495	458	72
II	— 357	— 525	— 370	— 26	— 1 800	— 13
III.....	— 392	— 652	— 487	— 174	— 2 240	— 67
okt—nov	— 504	— 552	— 276	10	— 1 698	— 146

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

junkturinstitutets barometerundersökningar synes ha ökat ytterligare något från den höga nivå som uppnåddes i slutet av 1964. För andra arbetare än yrkesarbetare är bristandelen i stort sett densamma som i slutet av 1964. För *byggnadsverksamheten* är tendensen angående arbetskraftsbristen mer svårtolkad men tyder snarast på ungefär samma arbetskraftsbrist som 1964. Slutligen kan nämnas att omsättningen av arbetskraft inom *industrin*, mätt

i antal nyanställda och avgångna arbetare under 1965 varit kraftigare än under 1964.

Arbetskraftstillgångarnas utveckling

Ovanstående uppgifter torde ha gett en viss uppfattning om efterfrågetrycket 1965 och om de balansbrister som blivit en följd av detta och av arbetskraftstillgångarnas utveckling. Denna är dock till betydelsefulla delar okänd. Den inhemska befolkningen i åldern 15—69 år har utvecklats förhållandevis ogynnsamt mellan 1964 och 1965. Detta har kompenserats genom en högre invandring. Den sysselsättningsökning som ägt rum har emellertid till stor del kommit till stånd genom ett intensivare utnyttjande av redan tillgängliga resurser.

Befolkningsökningen i åldern 15—69 år var ca 0,9 procent både under 1964 och 1965. Härvid är att märka att ökningstalen innefattar en ökning av nettoinvandringen från 1964 till 1965. De åldrar varur arbetskraften främst rekryteras har ökat med ca 50 000 personer 1964 och 1965. Antalet personer i arbetskraften ökar nu mindre för varje år på grund av de minskande barnkullarna efter mitten av 1940-talet. 1964 och 1965 har denna minskning mer än väl kompenserats av ökad nettoinvandring. *Arbetskraftstillskottets* storlek bestäms dessutom av förvärvsfrekvensernas utveckling, främst då av den fortgående höjningen av andelen förvärvsarbetande gifta kvinnor.

En separat beräkning — låt vara mycket osäker — av den totala ökningen av antalet förvärvsarbetande 1964—1965 antyder att denna skulle ha uppgått till ca 30 000 personer, till större delen med normal arbetstid eller åtminstone halvtid. Kombinerat med förhållandevis säkra antaganden om männens och de icke gifta kvinnornas förvärvsfrekvenser samt om nettoinvandringen innebär detta att antalet förvärvsarbetande gifta kvinnor skulle ha ökat med ca 20 000 1964—1965. Enligt liknande beräkningar för 1963—1964 skulle de gifta förvärvsarbetande kvinnorna mellan dessa båda år ha ökat med ca 35 000.

Till komplettering av ovanstående bör emellertid nämnas att det föreligger indicier på att många gifta kvinnor gått ut på arbetsmarknaden både 1964 och 1965 men ej medräknats i ovanstående tal, t. ex. därför att de arbetat väsentligt mindre än halv normal arbetstid. Ökningen av dessa korttidsarbetande, som totalt under ett år arbetat en tid uppskattningsvis motsvarande 1—5 hela månader, skulle 1964 ha varit ungefär dubbelt så stor som 1965.

Invandringen till Sverige 1965. Antalet registrerade *invandrare* till Sverige var under 1963 ca 27 000, 1964 ca 38 000 och beräknas 1965 ha uppgått till ca 45 000. Antalet *utvandrare* håller sig tills vidare stabilt vid ca 15 000 per år. Större delen av *nettoinvandringen* under 1960-talet kommer från Finland vilket framgår av nedanstående tablå. (Talen avser hela nettoinvandringen, alltså inte enbart tillskottet till arbetsmarknaden.)

	1960	1961	1962	1963	1964	1965 (delvis uppskattning)
<i>Invandringsöverskott</i>						
totalt:.....	11 005	14 600	10 156	11 610	22 629	30 000
varav från:						
<i>Finland,</i>						
antal	9 145	9 062	5 499	6 314	15 478	18 000
procentandel	83	62	54	54	68	60
<i>Vissa medelhavsländer,¹</i>						
antal	606	1 222	1 371	1 350	3 106	6 000
procentandel	6	8	13	12	14	20

¹ Omfattar Spanien, Italien, Grekland, Jugoslavien och Turkiet.

Nettoinvandringen domineras av inflyttningen från Finland. Totala antalet lediga platser i Finland synes ha minskat sedan 1962 samtidigt som antalet arbetsökande och antalet personer i arbetskraften ökat. Antalet arbetslösa har ökat successivt 1962—1964, trots den kraftiga utvandringen. 1965 synes däremot antalet arbetslösa ha legat kvar på 1964 års nivå. En bidragande orsak här till torde vara den ytterligare ökade utvandringen till Sverige.

De senaste årens ökning av utflyttningen från Finland till Sverige har skett samtidigt med ett internt konjunkturuppsving i Finland, vilket tog sin början 1964 och fortsatte 1965. Den härav genererade arbetskraftsefterfrågan har inte varit stark nog att absorbera ökningen av antalet personer i arbetskraften och friställningen av arbetskraft från jord- och skogsbruk. Man kan anta att förhållandena på den svenska arbetsmarknaden påverkar utflyttningen av arbetskraft från Finland till stor del oberoende av utvecklingen inom Finland. 1966 kommer enligt nationalbudgetens prognoser att innebära en hög efterfrågan på den svenska arbetsmarknaden samtidigt som utvecklingen i Finland synes bli något svagare än 1965. Vid oförändrad politik torde man därför kunna räkna med en fortsatt hög invandring från Finland under 1966.

I ovanstående tablå redovisas också invandringen från vissa länder vid Medelhavet, bl. a. Grekland och Jugoslavien. Det är en markant stegring som ägt rum i nettoinvandringen från dessa länder sedan 1960, speciellt 1964 och 1965. Ländergruppens andel av den totala nettoinvandringen beräknas uppgå till närmare 20 procent 1965. Det bör dock erinras om att det ur ett totalperspektiv rör sig om ett ganska litet tillskott till arbetsmarknaden (3 000—4 000 förvärvsarbetande 1965). Från andra synpunkter kan de redovisade tendenserna te sig betydligt mer beaktansvärda.

2. Utvecklingen inom olika näringsgrenar 1965

Sysselsättningen inom *jordbruket* mäts av statistiska centralbyrån vid tre tillfällen om året. Både april- och juniräkningen 1965 tyder på en minskning av antalet sysselsatta av samma storlek som 1963—1964. I juniräkningen är detta tal ca — 8 1/2 procent. Utvecklingen 1963—1965 innebär en markerad acceleration av sysselsättningsminskningen inom jordbruket i förhållande till tidigare år under 1960-talet.

Antalet sysselsatta inom *storskogsbruket* har, enligt statistiska centralbyråns undersökningar, de tre första kvartalen 1965 minskat med ca 5 1/2 procent i jämförelse med motsvarande period 1964. Antalet utförda dagsverken inom *det enskilda skogsbruket* har ökat med ca 1/2 procent de tre första kvartalen 1965 jämfört med samma period 1964. Samtidigt ökade avverkningsvolymen med drygt 8 procent. Utvecklingen 1964—1965 torde ha inneburit en minskning av antalet förvärvsarbetande inom skogsbruket medan totala sysselsättningsvolymens utveckling är mer svårbedömbär. Den har ökat i det enskilda skogsbruket. I storskogsbruket torde ett jämnare utnyttjande av de anställda skogsarbetarna under året ha medfört att sysselsättningsvolymen ej nedgått lika mycket som antalet anställda.

Antalet anställda arbetare inom *industrin* har enligt statistiska centralbyrån ökat med ca 1 procent januari—september 1965 från motsvarande period 1964. Därav har antalet anställda *män* ökat med 0,6 procent och antalet anställda *kvinnor* med 2,8 procent. I nedanstående tablå visas utvecklingen 1964—1965 kvartalsvis, totalt och för vissa branscher.

	Förändring från 1964 (procent)		
	1 kv.	2 kv.	3 kv.
<i>Samtliga industrigrupper</i>	1,3	0,9	0,8
Metall- och verkstadsindustri	2,5	2,2	1,6
Träindustri	3,2	1,8	2,3
Massa- och pappersindustri	-0,2	-0,3	-0,9
Textil- och beklädnadsindustri	-3,2	-2,6	-2,6

Ökningen kan sägas vara koncentrerad till verkstads-, trä- samt jord- och stenindustri, medan gruvor, massaindustri samt de konsumtionsvaru-inriktade industrierna minskat sin sysselsättning (med undantag för dryckesvaru- och tobaksindustri samt kemisk och kemisk-teknisk industri). Statistiken över *utförda arbetstimmar* inom industrin visar endast ca 0,2 procents ökning 1964—1965 i genomsnitt under januari—september.

Efter den synnerligen kraftiga sysselsättningsökningen 1963—1964 inom *byggnadsverksamheten* framstår ökningen 1964—1965 som mera dämpad. Antalet medlemmar i byggnadsfackens arbetslöshetskassor har uppskattningsvis ökat med 1,0 procent 1964—1965. Arbetslösheten låg i början av

1965 något över 1964 års osedvanligt låga tal men har fr. o. m. april legat under dessa. Antalet icke arbetslösa medlemmar i byggnadsfackens arbetslöshetskassor kan på basis härav beräknas ha ökat med ca 1 procent 1964—1965 mot drygt 4 1963—1964.

Beträffande *tjänstesektorerna* är informationerna mycket få och delvis motstridiga. Det finns dock underlag för bedömningen att antalet sysselsatta ökat mindre 1964—1965 än 1962—1963 och 1963—1964. Den offentliga tjänsteproduktionen är dock fortfarande den sektor som ökar sin sysselsättning kraftigast. En beräkning på folkräkningsbasis antyder att antalet förvärvsarbetande inom offentlig tjänst skulle ökat ca 4 procent 1964—1965 mot ca 5 1/2 procent 1963—1964. Inkomststatistiken kombinerad med en metod motsvarande den som används i lönesummeberäkningarna — vari sysselsättningen mäts med ett vidare mått — ger ökningstal som ligger ca 1 procentenhet högre än de nyssnämnda.

Sammanfattning av sysselsättningsutvecklingen 1964—1965

En sammanfattande kalkyl för utvecklingen av totala antalet förvärvsarbetande enligt folkräkningsdefinitioner visas i nedanstående tablå. Kalkylen måste emellertid endast ses som ett försök att *illustrera* den troliga utvecklingen, sådan den ter sig vid ett studium av en mängd i och för sig svårjämförbara statistiska uppgifter. Den får alltså omgärdas med de kraftigaste reservationer. Å andra sidan är det troligt att felen är likartade för båda de år som redovisas och inte så mycket påverkar förhållandet *mellan* förändringstakten 1963—1964 och 1964—1965. Det måste också observeras att definitionen medför att förändringstalen ofta inte är desamma som dem som ovan angivits för de olika näringsgrenarna.

	Procentuell förändring av antalet förvärvsarbetande	
	1963—1964	1964—1965
Jordbruk, skogsbruk, fiske	— 5,3	— 6,3
Industri, kraftverk m. m.	1,1	1,9
Byggnads- och anläggningsverksamhet	3,8	1,6
Summa varuproduktion	0,2	0,2
Samfärdsel, handel, privata tjänster	0,5	0,4
Offentliga tjänster	5,5	4,0
Summa tjänster	2,0	1,6
Antal förvärvsarbetande totalt	1,0	0,8
Antal inkomsttagare enligt inkomststatistiken resp. lönesummemetod	2,0	1,3

Som nämndes inledningsvis har arbetsmarknadsutvecklingen 1964—1965 ingalunda präglats av någon avmattning i efterfrågetrycket på arbetsmarknaden. Att den realiserade sysselsättningen blivit mindre än 1963—1964 framstår som ett resultat av bristande tillgång på arbetskraft — detta trots den kraftigt stegrade nettoinvandringen. Denna avsaktning i sysselsättnings-

ökningen — jämfört med tidigare år — kan helt hänföras till gruppen gifta kvinnor. Någon *förklaring* till detta kan däremot inte ges med den information som nu står till buds. Härigenom minskas också möjligheterna att ställa en realistisk prognos för utvecklingen 1966.

På sid. 75 ovan nämndes, att tillskottet av gifta kvinnor till arbetsmarknaden skulle ha varit ca 20 000 1964—1965 mot ca 35 000 1963—1964 men att härtill kommer korttidsarbetande och andra som av olika skäl inte kommit med i ovanstående beräkningar. Detta tillägg skulle ha varit dubbelt så stort 1963—1964 som 1964—1965. Tar man hänsyn härtill — men inte till andra variationer i arbetstiderna — skulle den totala sysselsättningsvolymen kunna sägas ha ökat med knappt 1 1/2 procent 1963—1964 och ca 1 procent 1964—1965.

3. Arbetskraftsefterfrågan och sysselsättning 1966

Sysselsättningen inom *jordbruket* väntas trendmässigt minska i samma takt som 1963—1964 och 1964—1965. Inom *skogsbruket* väntas avverkningen minska med ca 3 procent. Då avverkningsökningen 1964—1965 på 8 procent synes ha genomförts med någon sysselsättningsminskning är det rimligt att anta att minskningen blir ännu kraftigare 1964—1965 volymmässigt sett. Utslaget på antalet anställda i skogsbruket torde dock inte bli lika starkt. Den beräknade arbetskraftsefterfrågan från *industrin* visas i nedanstående tablå:

	Procentuell förändring från 1965
<i>Samtliga industrigrupper</i>	— 1
Metall- och verkstadsindustri	— 1
Träindustri exkl. sågverk	4
Massa- och pappersindustri	— 1
Vissa konsumtionsvaruindustrier ¹	— 3

¹ Textil- och konfektionsindustri, läder-, hår- och gummiindustri, livsmedelsindustri. Talen avser antalet anställda arbetare.

Inom *byggnadsverksamheten* väntas produktionens ökningstakt nedgå från ca 5 1/2 procent 1964—1965 till ca 4 procent 1965—1966. Det är rimligt att räkna med att denna produktionsökning kan genomföras med endast en mindre sysselsättningsökning här beräknad till ca 1/2 procent, mätt i antal anställda arbetare.

För *handel, samfärdsel* och *privata tjänster* räknas med ingen eller mycket svag ökning av sysselsättningen. Inom *offentliga tjänster* — vilken grupp väger tungt i sysselsättningsberäkningarna — torde ett betydande uppdämt behov av arbetskraft finnas. Möjligheterna att tillgodose detta under 1966 blir beroende av arbetskraftsutbudets utveckling. Då detta — som påpekats ovan — så helt domineras av nettoinvandringen från utlandet och höjningen av de gifta kvinnornas förvärvsfrekvenser är det inte möjligt att

göra beräkningar för framtiden som kan göra anspråk på någon högre grad av realism. Bl. a. vet vi inte vad som bestämmer de gifta kvinnornas utbud av arbetskraft. Kalkylmässigt räknas med en sysselsättningsökning om 4 procent 1965—1966 inom den offentliga sektorn.

En sammanfattande kalkyl av samma typ som den i tablan på sid. 78 ovan visar praktiskt taget oförändrad sysselsättning 1966 jämfört med 1965. Den nämnda kalkylen omfattar endast förvärvsarbetande med minst halv normal arbetstid. Ökningar i antalet korttidsarbetande, antalet övertidstimmar, dubbelarbeten eller övergång till längre arbetstid kommer inte med. Lönesummeberäkningarnas tal för sysselsättningsökningen (+ 1 procent 1965—1966) torde ge en bättre uppfattning om volymökningen även om det bl. a. innefattar vissa överflyttningseffekter.

Om den svaga sysselsättningsökningen 1964—1965 i huvudsak berott på bristande tillgång på arbetskraftsresurser skulle vi 1966 däremot stå inför någon avmattning av arbetskraftsefterfrågan. Då det gäller tillgångssidan kan det konstateras att även om nettoinvandringen skulle ligga kvar på 1965 års höga nivå kommer befolkningen i åldern 15—69 år att öka med endast ca 0,6 procent 1965—1966 mot ca 1 procent 1964—1965. De antaganden som här har gjorts angående arbetskraftsefterfrågan 1965—1966 synes emellertid peka på att den skulle kunna tillgodoses med en ännu mindre ökning av antalet gifta kvinnor på arbetsmarknaden än 1964—1965.

De räknestycken som här har utförts skulle närmast tyda på en dämpning av trycket på arbetsmarknaden under 1966. Det bör även här framhållas att detta resultat är en konsekvens av de produktions- och efterfrågeprognoser som redovisas på andra håll i nationalbudgeten. Som framgått av den sammanfattande översikten i kapitel I får man emellertid tänka sig att det prognosticerade förloppet i viss mån är självkorrigerande och att utfallet till slut kan bli ett helt annat. Detta skulle då medföra konsekvenser även för arbetsmarknaden. Det bör då observeras att redan det första steget i prognoserna endast visar en viss minskning av trycket på arbetsmarknaden under 1966. Det förutsätts härvid i kalkylerna en rörlighet på arbetsmarknaden som säkert inte alltid finns. Att anta att några drastiska förändringar i arbetsmarknadsläget skulle komma till stånd t. ex. i form av väsentligt ökad arbetslöshet eller en mycket lägre brist på arbetskraft vore säkerligen förhastat. Dessutom kan ju förutsättningarna t. ex. angående nettoinvandringen komma att ändras på ett sätt som gör att utvecklingen 1966 kommer att framstå i en helt annan dager än den som här skisserats.

VI. De enskilda konsumenternas ekonomi

1. De disponibla inkomsterna

Löner

Den totala lönesumman, dvs. summan av alla anställdas kontantlön före skatteavdrag, beräknas av statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet ha ökat med drygt 9 procent mellan 1964 och 1965. Lönesummeökningen har beräknats med hänsyn tagen till att veckoavlönade arbetstagare uppbar en veckolön mindre under 1965 än under 1964. Utan denna reducerande effekt, vilken överslagsvis utgör närmare en procentenhet, skulle lönesumman ha stigit med 10 procent. Till denna ökning på 10 procent har de avtalsmässiga löneökningarna uppskattats bidra med drygt 4 1/2 procentenheter; löneglidningen, i vilken även effekter av övergång från lägre till högre betalda arbeten i viss mån torde ingå, har uppskattats bidra med ca 3 1/2 procentenheter samt nettoeffekten av sysselsättningsförändringar med drygt 1 1/2 procentenheter. Det förtjänar anmärkas att lönesummeberäkningarna för 1965 har ett betydande inslag av gissningsbetonade kalkyler; för fjärde kvartalet 1965 saknas statistisk information praktiskt taget helt och även för övriga tre kvartal av året är luckorna i statistiken mycket besvärande. Utöver kontantlönehöjningarna tillkommer för företagen arbetskraftskostnadsökningar av generell natur dels till följd av ATP-avgiftens ökning med 0,4 procentenheter dels semesterförlängning med 3 dagar för stora grupper arbetstagare. För *industriföretagen* beräknas dessa förändringar medföra en kostnadsökning på 1 3/4 procent per arbetstimme för arbetarna; den avtalsmässiga löneökningen är för denna grupp beräknad till knappt 4 procent och löneglidningen till 5 1/2 procent. Arbetskraftskostnaderna mellan 1964 och 1965 har härigenom ökat med drygt 11 procent per arbetstimme beträffande industriarbetarna.

För närvarande finns ingen möjlighet att förutse resultatet av avtalsförhandlingarna 1966. Med hänsyn härtill framläggs två alternativ för lönesummans ökning 1965—1966. Enligt det högre alternativet antages att lönesumman stiger 1 procentenhet mer än 1964—1965, enligt det lägre att lönesumman stiger 2 procentenheter mindre.

Som ovan anförts synes det troligt att lönesummestegringen 1964—1965 uppgick till 10 procent (exkl. den reducerande effekten av att veckoavlönade arbetstagare uppbar 52 veckolöner 1965 mot 53 skottåret 1964). De båda alternativen innebär alltså att lönesumman antas stiga med 11 resp. 8 procent 1965—1966. De har valts under hänsynstagande till att ökningen

i antalet löntagare kan bedömas bli mindre 1965—1966 än 1964—1965. Nettoeffekten av sysselsättningsförändringar synes sålunda komma att inskränkas till 1 procentenhets höjning av lönesumman 1965—1966 jämfört med en nettoeffekt på drygt 1 1/2 procentenhet 1964—1965. För 1966 har därvid förutsatts samma låga arbetslöshet som 1965. Löneglidning och avtalslöneökning skulle alltså tillsammans höja lönenivån 1965—1966 med 10 resp. 7 procent enligt här gjorda antaganden att jämföra med ca 8 1/2 procent 1964—1965.

Övriga inkomster

Jordbrukarnas inkomster från jordbruk beräknas av jordbruksnämnden ha minskat med omkring 6 procent 1964—1965. Medverkande till inkomstminskningen var dels en något lägre skörd 1965 än 1964 dels en relativt kraftig stegring av jordbrukets produktionskostnader. Inkomster av skogsbruk synes däremot även 1965 ha utvecklats gynnsamt; jordbrukarnas sammanlagda inkomster beräknas ha ökat med 3—4 procent 1964—1965.

För 1966 förutses en fortsatt nedgång i jordbrukarnas sammanlagda inkomster. Inkomster av jordbruk beräknas sjunka med 3 procent. Vad skogsinkomsterna beträffar pekar en inom konjunkturinstitutet gjord avverkningsprognos och tillgängliga prisprognoser på en minskning med drygt 5 procent 1965—1966.

Övriga enskilda företagens inkomster beräknas med hänsyn till de närmast föregående årens utveckling ha ökat med 5 å 6 procent 1964—1965 och samma utveckling har förutsatts för 1965—1966.

Utvecklingen i *kapitalinkomster netto*, dvs. hushållens nettoinkomster av räntor och utdelningar, har beräknats till + 18 procent mellan 1964 och 1965. Hänsyn har härvid tagits till den gynnsamma vinstutvecklingen hos företagen under 1964 samt till den förskjutning uppåt i ränteläget som skett 1964—1965. Under antagande att ränteläget förblir oförändrat 1966 och att vinstutvecklingen 1965 ej var lika förmånlig som 1964 har kapitalinkomsterna antagits öka betydligt lägre 1965—1966 eller med ca 11 procent. Strukturella förändringar under senare tid har medfört att såväl preliminärberäkningarna för 1965 som prognosen för 1966 är förhållandevis osäkra. Hit hör t. ex. ökade aktieinnehav hos allt fler grupper och den ökade avbetalningshandeln.

Som framgår av tabell 1 synes *faktorinkomsterna* ha ökat med drygt 8,5 procent mellan 1964 och 1965. För 1966 har faktorinkomsterna beräknats öka med ca 9,5 procent vid det högre lönestegringsalternativet och ca 7 procent vid det lägre.

De egentliga inkomstöverföringarna till hushåll (folkpension, barnbidrag, studiebidrag m. m.) har ökat med ca 20 procent mellan 1964 och 1965. Till den starka ökningen har bidragit dels förbättrade sociala förmåner fr. o. m. andra halvåret 1965, dels ökade kommunala transfereringar. Stegringstak-

Tabell VI: 1. De enskilda konsumenternas inkomster och utgifter 1964—1966

Miljoner kronor i löpande priser

	1964	1965 prel.	1966 prognos	Procentuell förändring	
				1964-65	1965-66
1. Faktorinkomster	66 486	72 194	79 030	8,6	9,5
Egentliga löner ¹	54 190	59 146	65 631	9,1	11,0
Enskilda företagarens inkomster:	6 893	7 221	7 342	4,8	1,7
jordbrukare	2 845	2 954	2 845	3,8	— 3,7
övriga företagare	4 048	4 267	4 497	5,4	5,4
Kapitalinkomster (netto)	754	889	986	17,9	10,9
Ofördelad restpost	4 649	4 938	5 071	6,2	2,7
2. Inkomstöverföringar till hushåll ²	8 473	10 041	11 370	18,5	13,2
3. Direkta skatter, avgifter m.m. ³	18 127	21 615	24 178	19,2	11,9
4. Hushållens nettoinbetalning till det offentliga (3) — (2)	9 654	11 574	12 808	19,9	10,7
5. Utfallna privata försäkringar	1 456	1 586	1 730	8,9	9,1
6. Inbetalda privata försäkringspremier .	1 464	1 569	1 653	7,2	5,4
7. Disponibla inkomster (1 — 4 + 5 — 6)					
Alt. I ⁴	56 824	60 637	66 299	6,7	9,3
8. Privat konsumtion	50 694	55 307	60 007	9,1	8,5
9. Sparande (utöver försäkringssparan- de)	6 130	5 330	6 292	— 13,1	18,0
10. Disponibla inkomster Alt. II ⁵	65 066	..	7,3

¹ Här ingår ej arbetsgivaravgifter; dessa uppgick 1964 till 3 499 miljoner kronor och 1965 till 3 940 miljoner kronor och beräknas uppgå till 4 449 miljoner kronor 1966.

² Inkomstöverföringar från stat och kommun samt socialförsäkringsutfall.

³ Här ingår också av hushållen direkt inbetalda socialförsäkringspremier.

⁴ Enligt det högre alternativet om lönesummeutvecklingen 1965—1966.

⁵ Enligt det lägre alternativet om lönesummeutvecklingen 1965—1966.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

ten 1965—1966 har beräknats bli avsevärt lägre eller 13 à 14 procent. För det lägre lönealternativet har endast ett indextillägg till folkpension tillförts mot två för det högre.

I inkomstöverföringar till hushåll ingår även *utbetalningar från socialförsäkringen*. Dessa beräknas ha ökat med drygt 12 procent 1964—1965 och antas öka med i det närmaste oförminskad takt 1965—1966.

Inkomstöverföringar totalt till hushåll skulle enligt ovan ha ökat totalt med 18,5 procent 1964—1965 och beräknas öka med ca 13 procent 1965—1966 enligt både det högre och det lägre lönealternativet.

Direkta skatter, avgifter m. m. beräknas ha ökat med drygt 19 procent mellan 1964 och 1965, motsvarande en ökning med nära 3,5 miljarder kronor. För utvecklingen 1965—1966 har beräknats två alternativ för skatteposten i enlighet med antagandena om löneutvecklingen 1965—1966. De skattesänkningar som trädde i kraft vid årsskiftet 1965—1966 medför en kraftigt reducerad ökningstakt i skatteposten. Skattesänkningen motverkas dock till en del av att hushållens kvarskattebetalningar i år väsentligt överstiger fjolårets och ökningen i hushållens utgifter för direkta skatter,

avgifter m. m. beräknas till ca 12 procent 1965—1966 vid det högre lönealternativet och drygt 9 procent vid det lägre. Hushållens nettoinbetalning till det offentliga beräknas därmed öka relativt blygsamt 1965—1966, med 10,5 resp. 6 procent enligt det högre resp. det lägre alternativet jämfört med en så hög ökning som ca 20 procent 1964—1965.

Hushållens premieinbetalningar för *privat försäkring* beräknas ha ökat med 7 procent och deras intäkter från försäkringsutfall med 9 procent mellan 1964 och 1965. För 1966 har försäkringsutfall beräknats öka ungefär lika mycket som 1965 medan försäkringspremier beräknas öka något mindre än 1964—1965.

Disponibla inkomster

De beräkningar som presenterats ovan innebär en ökning i de disponibla inkomsterna med 6,7 procent 1964—1965. Eftersom uppgången i konsumentpriserna blev drygt 5 procent mellan kalenderåren 1964 och 1965 räknat erhöill hushållen en endast obetydlig ökning — ca 1,5 procent — av sina reala disponibla inkomster mellan 1964 och 1965. Om man bortser från den speciella effekten av det olika antalet veckoavlöningstillfällen 1964 och 1965 skulle ökningen av de reala disponibla inkomsterna dock bli något högre eller 2,3 procent.

Enligt det högre lönealternativet skulle hushållen i år öka sina disponibla inkomster med drygt 9 procent. Den prisstegring som kan förutses vid detta alternativ har, såsom framgår av efterföljande avsnitt, satts till närmare 5 procent. Detta innebär en uppgång för hushållens reala disponibla inkomster med drygt 4 procent 1965—1966. Enligt det lägre lönealternativet skulle ökningen i de disponibla inkomsterna inskränkas till 7 procent. Prisuppgången beräknas enligt detta lönealternativ bli något mindre och den reala uppgången i de disponibla inkomsterna skulle därmed uppgå till drygt 2,5 procent.

2. Konsumentpriserna

Prisutvecklingen 1965

Från december 1964 till november 1965 steg konsumentprisindex med 5,1 procent. Inberäknat sannolika prishöjningar under återstoden av året, framstår en prisuppgång om ca 6 procent alltså som trolig från december 1964 till december 1965 (enligt långtidsindex). Från november 1964 till november 1965 har konsumentprisindex stigit 5,7 procent. Mellan genomsnittslägena för 1964 och 1965 kan prisnivåns uppgång beräknas till ca 5 procent. Om man bortser från verkan av höjd indirekt beskattning per den 1 juli har prisstegringstakten 1965 varit ungefär oförändrad eller snarast något lägre än under 1964. Nettoprisindex har under loppet av 1965 stigit

med 3,3 procent mot 4,5 procent under loppet av 1964 (från november till november). Totalt synes konsumentprisnivåns uppgång under 1965 nära ha motsvarat förhandsberäkningarna, ehuru importpriserna på konsumtionsvaror och konsumtionsråvaror stigit väsentligt mindre än beräknat. Effekten härav på totalindex har ungefärligen motvägts av en synnerligen kraftig prisstegring på svenska äpplen (med drygt 70 procent från december 1964 till november 1965). Prishöjningarnas fördelning mellan olika delar av konsumtionen kan belysas av följande sammanställning.

**Genomsnittliga prisförändringar december 1964—
november 1965**

	Procent
Alkohol och tobak	7,7
Livsmedel	6,0
Bostad	5,6
Inventarier och husgeråd	5,4
Diverse varor	5,3
Tjänster (utom bostad)	4,4
Kläder och skor	4,1
Drivmedel och bränslen	— 2,1

Att prisuppgången blivit förhållandevis låg för tjänster utom bostad sammanhänger med att flertalet av dessa ej är belagda med allmän varuskatt. I övrigt framträder återverkningarna av den skärpta tobaksbeskattningen och den fallande pristrenden för bränslen och drivmedel. Livsmedelspriserna är liksom övriga varupriser påverkade av den höjda varuskatten. Härutöver har livsmedelsposten även rönt något inflytande av höjda jordbrukspriser. Dessa har från december till november stigit 1,6 procent, vilket kan beräknas motsvara 0,5 procent på livsmedelsposten. Det kan synas belysande för det speciella prisläget 1965 att inverkan av äpplepriserna varit större.

Prisutsikter för 1966

Vid bedömningen av prisutsikterna för 1966 har i anslutning till tidigare beräkningar följande faktorer beaktats.

1. Lönekostnadsstegringarnas sannolika genomslag inom de från internationell konkurrens skyddade näringsområdena.
2. Speciella prisförändringar som sker i anslutning till särskilda regler och beslut (avser bl. a. bostäder och jordbruksprodukter).
3. Direkta återverkningar av den internationella prisutvecklingen.
4. Tillfällighetsbetonade prisförändringar.

(1) Med utgångspunkt från avsnittet om lönerna kan arbetsgivarnas kostnad per timme i genomsnitt för samtliga anställda överslagsvis beräknas stiga med 10 1/2 procent enligt det högre alternativet och 7 1/2 procent enligt det lägre. Under förutsättning att lönekostnadsförändringarna under 1966 får samma genomslagsförmåga i prissättningen som antagits vid mot-

svarande beräkningar de närmast föregående åren kan återverka härav enligt punkt 1 anslås till i det högre alternativet 2,3 procent på totalindex och i det lägre 1,5 procent.

(2) I fråga om bostadsposten väntas en uppgång med drygt 5 procent under loppet av 1966. En betydande del härav väntas inträffa i början av året som följd av den beslutade generella hyreshöjningen. Inverkan på totalindex av bostadspostens uppgång blir kalkylmässigt 0,5 procent.

I fråga om jordbrukspriserna har man att räkna med de återverkningar på prissättningen som följer av det provisoriska jordbruksavtalets regler. Sålunda skall jordbrukarna genom höjda importavgifter tillföras visst belopp såsom kompensation för högre levnadskostnader (det s. k. inflations-skyddet). Vidare kommer en sannolik ökning av jordbrukets kostnadsprisindex att i »normalfallet» verka ytterligare höjande på jordbruksprisinivån och detta i kraft av den s. k. 3-procentsregelns bestämmelser härom.¹ Sammanlagt har inverkan på partiprisnivån för jordbruksprodukter under loppet av 1966 uppskattats till ca 3 procent motsvarande en procent på hela livsmedelspanen i konsumentprisindex och 0,3 procent på totalindex.

(3) Med avseende på den internationella prisutvecklingens direkta återverkningar på konsumentpriserna i Sverige under 1966 har det förefallit motiverat att räkna med prisstegringsimpulser utifrån i åtminstone någon omfattning. Den förutsatta effekten härav under loppet av 1966 har sålunda upptagits till 0,3 procent.

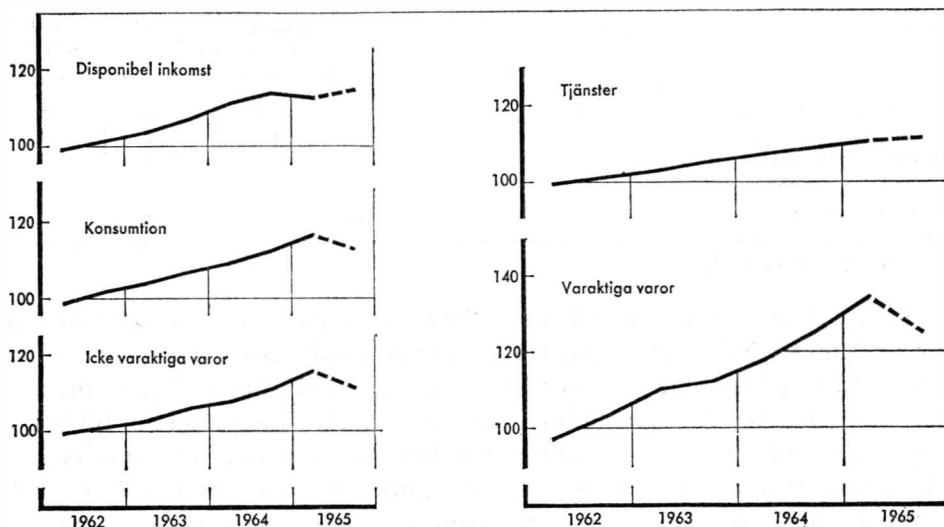
(4) Tillfällighetsbetonade prisförändringar (avseende exempelvis grönsaker, frukt, färsk fisk) är svåra att förutse. I en preliminär prisprognos har det ansetts befogat att anslå ett visst utrymme för prishöjningar av detta slag. Effekten på konsumentprisinivån av sådana prisörelser under 1966 har upptagits till 0,3 procent.

Sammanfattas de olika priseffekterna under punkterna 1—4 ovan erhålls som resultat att konsumentprisinivån under loppet av 1966 kunde antas stiga med 3,7 procent i det högre lönestegringsalternativet och med 2,9 procent i det lägre. Mellan genomsnittslägena för kalenderåren 1965 och 1966 blir förändringen även påverkad av den höjning av den indirekta beskattningen som inträdde den 1 juli 1965. Den sannolika uppgången kan med hänsyn härtill uppskattas till 4,8 procent i det högre alternativet och 4,5 procent i det lägre. — En allmän förutsättning för dessa beräkningar har varit att kostnadsförändringar i erfarenhetsmässig grad slår igenom i konsumentpriserna, vilka dock ej antas bli påverkade av någon överskotts-efterfrågan på varumarknaden.

¹ Detta gäller under förutsättning av oförändrade världsmarknadspriser. Stiger dessa kan utlösning av 3-procentsregeln utebli. Man har då i stället att beakta effekten av de höjda världsmarknadspriserna.

Diagram VI: I. Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter 1962—1966

Index: 1962 = 100. 1959 års priser. Säsongrensade halvårssiffror

Anm. De streckade linjerna avser prognoser.

Källa: Konjunkturinstitutet.

3. Den privata konsumtionen

Höjningen av omsättningsskatten den 1 juli 1965 har varit av stor betydelse för konsumtionsutvecklingen under året. Man kan iaktta en mycket varierande ökningstakt för konsumtionen under de tre kvartal som för närvarande är statistiskt belysta. Första kvartalet ökade konsumtionsvolymen 4,4 procent. Ökningstakten andra kvartalet ungefär fördubblades till 9,8 procent, medan däremot konsumtionsvolymen minskade med 1,1 procent tredje kvartalet. Samtliga jämförelser avser motsvarande kvartal föregående år. Det är naturligtvis mycket svårt att exakt beräkna hur stor omseffekten faktiskt varit. Antas emellertid skillnaden i ökningstakt mellan första och andra kvartalet bero på höjningen av omsättningsskatten kan omseffekten uppskattas till knappt 600 miljoner kronor.

Såsom framgår av tabell 2 har omseffekten varit mycket varierande för olika varugrupper. Av lätt förklarliga skäl visar de varaktiga konsumtionsvarorna den kraftigaste fluktuationen. Det andra ytterlighetsläget representeras av tjänsterna som inte uppvisar någon känslighet för omshöjningen. För de mellanliggande grupperna, livsmedel samt övriga icke varaktiga konsumtionsvaror, redovisas en inte obetydlig omseffekt.

Den privata konsumtionen för fjärde kvartalet har prognosticerats med hänsynstagande till disponibla inkomstens absoluta nivå samt dess förändring under året. Denna prognosmetodik leder till att konsumtionsvolymen kan beräknas öka med knappt 4 procent mellan helåren 1964 och 1965. Av

Tabell VI: 2. Den privata konsumtionen per kvartal 1965

Procentuell förändring. 1959 års priser

	1965 I	1965 II	1965 III
	1964 I	1964 II	1964 III
Varaktiga varor	7,1	19,8	— 4,5
Livsmedel	0,9	5,5	— 3,6
Övriga icke varaktiga varor	7,4	13,4	0,1
Tjänster	2,5	3,0	2,3
Total konsumtion	4,4	9,8	— 1,1

Källa: Statistiska centralbyrån.

de olika varugrupperna visar konsumtionen av varaktiga konsumtionsvaror den kraftigaste ökningen, drygt 6 1/2 procent i volym. Varugruppen övriga icke varaktiga konsumtionsvaror beräknas öka med knappt 6 procent, medan ökningstakten för tjänster och livsmedel väntas inskränka sig till 2 1/2 resp. 1 procent. Det kan observeras att den säsongrensade konsumtionsvolymen beräknas minska med ungefär 700 miljoner kronor mellan första och andra halvåret 1965. De största minskningarna hänför sig till de varugrupper som kraftigast påverkades av omshöjningen den 1 juli.

Konsumtionsprognosen för 1966 har liksom prognosen för fjärde kvartalet 1965, beräknats med hänsynstagande till disponibla inkomstens absoluta nivå samt dess förändring från föregående år. Enligt dessa beräkningar väntas konsumtionsvolymen öka med 3 1/2 procent mellan 1965 och 1966 enligt alternativ 1 och med något mer än 2 1/2 procent enligt alternativ 2. Ökningstakten för konsumtionen minskar således både enligt alternativ 1 och 2 i jämförelse med 1965 trots att disponibla inkomstens ökningstakt stiger från 1,6 procent 1965 till 4,0 resp. 2,4 procent enligt alternativ 1 och 2. Detta förhållande sammanhänger med att man kan konstatera en klar negativ korrelation mellan marginella konsumtionsbenägenheten och inkomstförändringen. Genom att konsumtionsutvecklingen under 1965 var mycket ojämn, beräknas konsumtionsnivån första halvåret 1966 i det högre alternativet bli ungefär oförändrad jämfört med första halvåret 1965, medan man i det lägre alternativet måste räkna med en viss sänkning av konsumtionsnivån. Ökningstakten för konsumtionsvolymen andra halvåret 1966 beräknas däremot bli ovanligt kraftig, ungefär 7 procent resp. drygt 6 procent för de båda alternativen.

Liksom tidigare år beräknas de varaktiga konsumtionsvarorna 1966 öka kraftigast av varugrupperna, ungefär 5 1/2 procent enligt alternativ 1 och 4 procent enligt alternativ 2. För varugrupperna övriga icke varaktiga konsumtionsvaror samt tjänster väntas konsumtionsvolymen enligt alternativ 1 och 2 öka med drygt 3 resp. ungefär 2 1/2 procent. Livsmedelskonsumtionen slutligen, beräknas öka med ungefär 2 resp. drygt 1 1/2 procent enligt de båda alternativen.

VII. Investeringarna

1. Investeringsutvecklingen inom olika områden

Bostäder

Preliminära beräkningar av bostadsinvesteringarna exklusive underhåll anger knappt 2 procents ökning 1965 från 1964 års höga nivå. Att expansionstakten inte beräknas bli större än så får främst tillskrivas den nedgång i igångsättningen av lägenheter, som den förda bostadspolitiken under 1965 syftat och lett till. I beräkningarna har insatts en igångsättning på 88 000 lägenheter, dvs. det av riksdagen fastställda minimiprogrammet för 1965. En återgång till en högre igångsättning, 92 000 lägenheter, har antagits för 1966. Ett räkneexempel, baserat på oförändrade byggnadstider 1966 jämfört med 1965, anger 2 1/2 procents minskad bostadsbyggnadsvolym. Vid oförändrat bristläge vad gäller byggarbetskraft och andra byggresurser synes således 92 000 igångsatta lägenheter komma att innebära någon sänkning av 1966 års nivå för bostadsbyggandet jämfört med 1965. Enligt prognosen för 1966 avseende de totala byggnadsinvesteringarna är emellertid en lägre expansionstakt än under 1965 att vänta och detta synes tala för ett lättat tryck inom byggnadssektorn under 1966. Utrymme kan därmed skapas för intensifierad byggaktivitet för de under 1966 pågående bostadsbyggena och leda till förkortade byggnadstider jämfört med 1965. Något försök att precisera de förväntade byggnadstiderna har inte gjorts utan förkortningen av byggnadstiderna har antagits komma att fortgå i sådan utsträckning att bostadsinvesteringarna exklusive underhåll bibehåller 1965 års nivå även under 1966. Det kan dock nämnas att den härför erforderliga förkortningen av byggnadstiderna när det gäller flerfamiljshus rör sig om någon månad under loppet av ett år. Inklusive underhåll beräknas bostadsinvesteringarna ha ökat med 2 procent 1964—1965. Med en antagen ökning av underhåll under 1966 med 2 procent skulle bostadsinvesteringarna inklusive underhåll öka med 1/2 procent mellan 1965 och 1966.

Minskad igångsättning kombinerad med ökad investeringsvolym 1965 och höjning av igångsättningstalet 1966 utan motsvarande uppgång i investeringarna kan förefalla anmärkningsvärt. I följande tablå anges förändringarna i igångsättning och investeringsvolym exklusive underhåll för åren 1962—1966.

	1962	1963	1964	1965	1966
Igångsatta lägenheter, antal	+ 16 250	— 5 600	+ 8 900	— 7 950	+ 4 000
Nyinvestering, procent	+ 8	+ 8	+ 12	+ 2	0

Tabell VII: 1. Lägenheter i påbörjade, inflyttningsfärdiga och pågående bostadsbyggen 1961—1966

	Flerfamiljshus			Småhus		Totalt	
	Påbörjade	Inflyttningsfärdiga	Pågående vid periodens slut	Påbörjade, hela riket	Inflyttningsfärdiga, hela riket	Påbörjade	Inflyttningsfärdiga
1961	55 400	53 350	67 550	21 000	20 450	76 400	73 800
1962	68 000	53 550	82 000	24 650	21 550	92 650	75 100
1963	61 550	58 200	85 350	25 500	23 200	87 050	81 400
1964	67 350	60 400	92 300	28 600	26 750	95 950	87 150
1965	(62 000)	—	—	(26 000)	—	(88 000)	—
1966	(64 000)	—	—	(28 000)	—	(92 000)	—
1964 1 kv.	8 400	13 350	80 400	13 200	6 500	11 600	19 850
2 kv.	21 200	15 500	86 100	19 300	6 400	30 500	21 900
3 kv.	23 000	13 300	95 800	18 600	5 150	31 600	18 450
4 kv.	14 750	18 250	92 300	17 500	8 700	22 250	26 950
1965 1 kv.	11 200	14 900	88 600	13 800	6 600	15 000	21 500
2 kv.	14 300	18 550	84 350	19 600	7 300	23 900	25 850
3 kv.	14 900	14 050	85 200	16 700	5 000	21 600	19 050
4 kv.	(21 600)	—	—	(5 900)	—	(27 500)	—
1966 1 kv.	(8 000)	—	—	(3 000)	—	(11 000)	—
2 kv.	(19 500)	—	—	(10 400)	—	(29 900)	—
3 kv.	(22 500)	—	—	(9 100)	—	(31 600)	—
4 kv.	(14 000)	—	—	(5 500)	—	(19 500)	—

¹ Kvartalsvis fördelning enligt uppgifter om igångsättningen för ett urval av kommuner.

Anm. Samtliga inom parentes angivna uppgifter är prognostiserade.

Källor: Bostadsstyrelsen och konjunkturinstitutet.

Avgörande för investeringsutvecklingen under ett år är uppenbarligen inte enbart igångsättningens omfattning samma år. Flerfamiljshusen, som dominerar bostadsbyggandet, har en genomsnittlig byggnadstid på omkring 15 månader. Därmed kommer ett års påbörjade flerfamiljshus med nödvändighet att ha en ansevärd effekt på investeringsvolymen under det nästföljande året. Hur stor denna effekt blir, beror främst på tidlokaliseringen av igångsättningen under året. Omkring 2/3 av den höga igångsättningen av flerfamiljshus under 1962 påbörjades under årets andra hälft och kom därmed till sin merpart att byggas under 1963. Den 1962 inledda höga investeringsexpansionen fortsatte på så sätt under 1963 trots minskad igångsättning av nya lägenheter. Även 1963 års igångsatta flerfamiljshus kom till omkring 2/3 igång efter årets mitt och denna del kom att till större delen ingå i 1964 års investeringsvolym. Att investeringsökningen blev osedvanligt stor 1964 berodde dock mest på den både tidiga och höga igångsättningen under året (se tabell 1) som fick till effekt att ovanligt stor andel av årets byggnadsvolym kom att härröra från lägenheter igångsatta under samma

år. Trots stark igångsättningsminskning 1965 ökade investeringsvolymen något som följd av att effekten av den höga igångsättningen 1964 beräknas vara större under 1965 än under 1964. För 1966 slutligen är inte den antagna uppgången i igångsättningen tillräcklig för att åstadkomma en investeringsökning, huvudsakligen beroende på lågt igångsättningstal 1965.

Byggnadstiderna är nu kända för flerfamiljshus påbörjade under första halvåret 1964 och tidigare. För småhus är dock byggnadstiderna fortfarande i stort sett okända för påbörjandet efter 1963. En beräkning har utförts med oförändrade byggnadstider för påbörjandet 1965 och 1966, varvid nivån för byggnadstiderna grundats på tillgänglig information för lägenheter igångsatta 1964. I två avseenden bör beräkningen inte betraktas som mer än ett räkneexempel. För det första synes som redan nämnts antagandet om oförändrade byggnadstider 1966 orealistiskt varför den nedgång under 1966 som sålunda erhållits för de samlade bostadsinvesteringarna bedömts som mindre sannolik. För det andra torde halvårsfördelningen som utvisar relativt jämn expansion fram till höjdpunkten under första halvåret 1965 och därefter kraftigt fallande investeringar under andra halvåret ge en överdriven bild av fluktuerande bostadsinvesteringar. Nedgången från första till andra halvåret 1965 blir i räkneexemplet säsongrensat 9 procent med ungefär samma tendens för både flerfamiljshus och småhus. En så dramatisk utveckling förefaller tämligen osannolik och får tillskrivas beräkningsmetodiken, som inte tillåter variationer i byggintensiteten inom ramen för en viss lägenhets byggnadstid. Därigenom kan för en kortare period investeringsbehov anhopas i en omfattning som överstiger tillgängliga resurser vilket betyder att i praktiken en omfördelning av investeringar mellan kortare perioder äger rum utan att synas i investeringsberäkningarna. Att en viss nedgång i bostadsbyggandet faktiskt skett mellan fjolårets första och andra halvår stöds dock bl. a. av sysselsättningsuppgifter från arbetsmarknadsstyrelsens inventeringar.

Färdigställandet kan uppskattas till minst 95 000 lägenheter under 1965 och minst 90 000 lägenheter 1966.

Industri

Investeringarna inom den egentliga industrin ökade under fjolåret ånyo efter tre års stagnation totalt sett. Preliminära utfallssiffror för 1965, baserade på den enkätundersökning som statistiska centralbyrån företog i november, pekar på en vändning uppåt i fjol för såväl industrins byggnads- som maskininvesteringar. Uppgången var särskilt tydlig för maskininvesteringarna speciellt då inom verkstadsindustrin, järn- och stålverken samt den kemisk-tekniska industrin. Inklusive underhåll beräknas maskininvesteringarna totalt ha ökat 9 1/2 procent och byggnadsinvesteringarna 4 1/2 procent 1964—1965. Bilden av expansion är än mer markerad för 1966. Tonvikten i den fortsatta expansionen detta år synes fortfarande ligga på ma-

Tabell VII: 2. Verkställda respektive planerade investeringar inom industrin första halvåret 1965 och 1966 enligt investeringsenkät i november 1965

Investeringar exklusive reparationer och underhåll
Miljoner kronor

	Byggnader o. anläggningar		Maskiner m. m.	
	Verkställda första halvåret 1965	Planerade första halvåret 1966	Verkställda första halvåret 1965	Planerade första halvåret 1966
Gruvindustri	43	50	66	71
Metall- och verkstadsindustri	259	500	527	617
därav: järn- och stålverk.....	33	78	129	157
järn-, stål- och annan metallmanufaktur	39	42	76	91
mekaniska verkstäder m. m.	112	220	198	236
skeppsvarv	11	20	12	15
elektroteknisk industri ..	58	49	70	66
Jord- och stenindustri	52	81	73	141
Träindustri	67	63	77	76
Massa-, pappers- och grafisk industri	95	78	201	353
därav: träsliperier o. cellulosafabr.	25	32	77	205
pappersbruk och pappfabr.	20	31	75	99
Livsmedelsindustri	42	39	61	62
Dryckesvaru- och tobaksindustri ..	12	28	17	19
Textil- och sömnadsindustri.....	32	9	47	41
Läder-, hår- och gummivaruindustri	3	6	33	38
Kemisk och kemisk-teknisk industri	56	106	134	271
Summa	661	960	1 236	1 689
El-, gas- och vattenverk	679	762	142	145
Summa	1 340	1 722	1 378	1 834

Anm. Redovisningen innefattar inte investeringar i bilar. Enkäten innefattar även uppgifter om industrins investeringar i bostäder. Dessa är ej medtagna i redovisningen ovan. Statistiska centralbyrån har nivåkorrigerat årets novemberenkät, eftersom novemberenkäten, liksom enkäterna i februari och augusti på grund av urvalets storlek erfarenhetsmässigt ger en något lägre nivå än den större undersökningen i maj. I tabellen har icke nivåjusterade värden använts.

Källa: Statistiska centralbyrån.

skinsidan även om beaktansvärda ökningstal också är att vänta vad avser byggnadsinvesteringarna.

Till grund för bedömningen av utvecklingen innevarande år ligger som vanligt enkätuppgifter om industrins investeringsplaner fördelade på halvår (se tabell 4). Med ledning av erfarenheterna från tidigare år bör industrins egna planuppgifter korrigeras för systematisk missvisning innan de accepteras som prognoser. Detta gäller särskilt novembers plansiffror för andra hälften av prognosåret. Med stöd av de båda senaste årens differenser mellan planer och realiserade investeringar, har 1966 års planuppgifter korrigeras till de ökningstal, som är återgivna inom parentes i tabell 4. Hur de prognoser, som erhålls med denna teknik, skall tolkas har berörts i ett flertal tidigare nationalbudgeter. I korthet kan här påpekas att de i efterhand

konstaterade differenserna mellan planer och utfall bör ha haft samband med bl. a. resursutrymmet inom byggnadssektorn, kapacitetsläget inom kapitalvaruindustrierna, omfattningen av företagens investeringsplanrevisio-
ner och företagens möjligheter till investeringsfinansiering. Graden av realism i den prognos som nu fastställts för 1966 års industriinvesteringar är därför svår att bedöma. Möjligen kan det hävdas att prognosen för första halvåret har en något högre tillförlitlighetsgrad än prognosen för andra halvåret, i vart fall vad avser maskininvesteringarna. För 1966 som helhet skulle enligt bedömningen i tabell 3 byggnadsinvesteringarna (exkl. underhåll) komma att ligga 13 procent högre än 1965. Maskininvesteringarna (exkl. underhåll) skulle öka kraftigare eller med närmare 20 procent 1965—1966. Vid en antagen ökning för underhållsinvesteringarna på 5 procent på såväl byggnads- som maskinsidan skulle byggnadsinvesteringarna inklusive underhåll öka med mellan 11 och 12 procent och maskininvesteringarna med 14 procent.

Utvecklingen under 1960-talet inom de i investeringshänseende tyngst vägande industribranscherna framgår av nedanstående tablå, som anger nyinvesteringarnas procentuella förändringar i fasta priser. De olika branschernas planuppgifter för 1966 har schablonmässigt justerats upp på så sätt att den ovan beskrivna uppkorrigeringen för totala industrin applicerats på industrigruppernas planuppgifter. Genom förfarandet kan de i tablå angivna branschutvecklingarna för 1966 inte betraktas som annat än mycket ungefärliga indikeringsstal över den väntade utvecklingen.

Nyinvesteringarna 1960—1966 inom vissa industribranscher

Industribransch	Miljoner kronor 1964 (lö- pande priser)	Procentuell volymförändring från föregående år					
		1961	1962	1963	1964	1965	1966
Järn- och stålverk	374	17	— 15	9	— 30	21	10
Verkstadsindustri exkl. varv	1 202	17	— 1	13	— 5	16	19
Massa- och pappersindustri	667	38	6	— 37	— 9	7	25
Kemisk och kemisk-teknisk indu- stri	357	48	18	8	— 26	39	47
Övriga branscher	1 497	11	2	16	5	— 6	2
Totala industrin	4 097	22	2	0	— 8	9	17

Stagnationsåren 1962 och 1963 för industrin som helhet kan om man så vill ses som en följd av att investeringarna för de här särredovisade industrigrupperna under dessa år utvecklades i mycket olika riktning. 1962 var det främst metallsektorn, som genom investeringsminskning bidrog till låg total ökning för industriinvesteringarna. 1963 var den stora utbyggnaden inom massa- och pappersindustrin avslutad, vilket kom till synes i en mycket kraftig investeringsnedgång detta år. Bilden av stagnation 1963 totalt sett är helt avhängig av utvecklingen inom massa- och pappersindustrin; för så gott som samtliga övriga industribranscher var

investeringarna tvärtom expanderande. Bakom nedgången med 8 procent 1964 av de samlade industriinvesteringarna låg som synes minskningar för var och en av de här särredovisade branscherna, medan övriga branscher tillsammans visade en till viss del kompenserande ökning. 1965 skulle enligt preliminära uppgifter uppvisa en jämfört med 1964 närmast motsatt bild. Starkt ökande investeringar inom järn- och stålverk, verkstadsindustri och kemisk och kemisk-teknisk industri kombineras med minskning inom övriga branscher tillsammans. Tabblån ger för 1966 intryck av en lika allmän expansion som under 1961 fränsett att gruppen övriga branscher nu väntas öka mindre som följd bl. a. av att expansionen i år väntas omfatta något färre branscher än 1961 (jfr tabell 2).

Tabell VII: 3. Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins investeringar 1957—1966

Investeringar exklusive reparationer och underhåll
Procentuell förändring

	1957- 1958	1958- 1959	1959- 1960	1960- 1961	1961- 1962	1962- 1963	1963- 1964	1964- 1965	1965- 1966
<i>Byggnader och anläggningar</i>									
Löpande priser									
Planerat i oktober ¹ året innan	16	— 1	16	13	— 9	— 13	— 18	0	7
Faktiskt inträffad förändring	17	9	26	25	1	5	— 8	9	
Differens	1	10	10	12	10	18	10	9	
Fasta priser									
Planerat i oktober ¹ året innan	15	0	15	12	— 9	— 14	— 19	— 1	5
Faktiskt inträffad förändring	17	9	18	21	— 3	2	— 12	3	(13)
Differens	2	9	3	9	6	16	7	4	
<i>Maskiner m. m.</i>									
Löpande priser									
Planerat i oktober ¹ året innan	7	— 4	14	10	1	— 20	— 19	— 8	7
Faktiskt inträffad förändring	24	5	22	24	10	2	— 1	19	
Differens	17	9	8	14	9	22	18	27	
Fasta priser									
Planerat i oktober ¹ året innan	7	— 4	14	9	0	— 21	— 20	— 11	5
Faktiskt inträffad förändring	23	5	13	19	4	— 1	— 6	12	(19)
Differens	16	9	— 1	10	4	20	14	23	

¹ November fr. o. m. planerna för 1963.

Anm. Tabellen är justerad för statistisk missvisning kring årsskiftet 1959—1960 (jämför 1962 års nationalbudgeter). Se i övrigt anmärkningen till tab. 4.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

Tabell VII: 4. Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins investeringar, halvårsvis, 1962—1966

Investeringar exklusive reparationer och underhåll

Procentuell förändring

	Första halvåret				Andra halvåret			
	1962- 1963	1963- 1964	1964- 1965	1965- 1966	1962- 1963	1963- 1964	1964- 1965	1965- 1966
<i>Byggnader och anläggningar</i>								
Löpande priser								
Planerat i november året innan..	20	0	13	45	- 37	- 34	- 11	- 20
Faktiskt inträffad förändring	15	- 9	- 4		- 2	- 7	20	
Differens	- 5	- 9	- 17		35	27	31	
Fasta priser								
Planerat i november året innan..	19	- 2	10	40	- 37	- 34	- 12	- 20
Faktiskt inträffad förändring	12	- 13	- 9	(25)	- 5	- 11	13	(5)
Differens	- 7	- 11	- 19		32	23	25	
<i>Maskiner m. m.</i>								
Löpande priser								
Planerat i november året innan..	- 3	- 7	7	37	- 34	- 29	- 19	- 13
Faktiskt inträffad förändring	- 3	0	13		6	- 2	23	
Differens	0	7	6		40	27	42	
Fasta priser								
Planerat i november året innan..	- 5	- 8	2	32	- 34	- 29	- 20	- 14
Faktiskt inträffad förändring	- 6	- 3	6	(32)	3	- 7	17	(10)
Differens	- 1	5	4		37	22	37	

Anm. Redovisningen innefattar inte investeringar i bilar. Enkäterna innefattar även uppgifter om industrins investeringar i bostäder. Dessa är ej medtagna i redovisningen ovan. Statistiska centralbyrån har nivåkorrigerat årets novemberenkät, eftersom novemberenkäten liksom enkäterna i februari och augusti på grund av urvalets storlek erfarenhetsmässigt ger en något lägre nivå än den större undersökningen i maj. I tabellen har icke nivåjusterade värden använts. Utfallsiffrorna för utvecklingen 1964—1965 är preliminära. Uppgifterna inom parentes är prognostiserade värden.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

Övriga privata investeringar

Sedan början av 1965 har en starkt restriktiv igångsättningspolitik bedrivits i fråga om byggnader för *handel m. m.* Den tidigare kraftiga tillväxten i investeringar i handel m. m. hejdades därigenom i fjol och en svag volymmässig nedgång kunde i stället registreras mellan 1964 och 1965. Genom de långa byggnadstider det här är fråga om får nedgången i fjol för startade byggen en kraftigt neddragande effekt på investeringsvolymen också 1966. Nybyggnadsverksamheten inom denna sektor väntas under innevarande år sjunka med närmare 10 procent i förhållande till 1965, trots ett antagande om en — visserligen svag — återhämtning i igångsättningen för 1966.

De årliga investeringarna i *handelsflottan* varierar kraftigt; detta är helt naturligt med tanke på att investeringarna här består i leveranser av ett relativt litet antal stora enheter. Utvecklingen under 1965 och 1966 belyser

detta förhållande. Under fjolåret sjönk rederiernas investeringar med drygt 20 procent jämfört med 1964, främst beroende på en markant minskning i leveranserna från svenska varv. I år förutses en kraftig ökning i dessa leveranser. Enligt centralbyråns senaste varvsenkät från november 1965 beräknas varvens leveranser till svenska redare öka med ca 75 procent mellan 1965 och 1966, vilket alltså får ses mot bakgrund av den förhållandevis låga leveransvolymen i fjol. Under innevarande år väntas handelsflottan erhålla ett nettotillskott från utlandet; importen av nya fartyg från utländska varv bedöms mer än uppväga en förutsedd ökning i exporten av begagnade fartyg. Rederiernas investeringar i handelsflottan beräknas därmed komma att stiga med ca 65 procent 1965—1966. Räknat över tvåårsperioden 1964—1966 motsvaras den faktiska respektive förutsedda investeringsutvecklingen av en genomsnittligt årlig ökning med 18 procent.

De offentliga investeringarna

Enligt de preliminära uppgifter som nu föreligger har de totala statliga investeringarna ökat med 2 procent i volym mellan 1964 och 1965. Ökningen fördelar sig med 3 1/2 procent på byggnader och anläggningar samt 1 1/2 procent på maskiner m. m.

De *statliga affärsverkens* investeringar har enligt statistiska centralbyråns i november insamlade enkät ökat med ungefär 5 procent mellan 1964 och 1965. Ökningen kan helt hänföras till byggnadssidan och framför allt till televerkets investeringar. Även för 1966 förutses en kraftig ökning av televerkets byggnadsinvesteringar, vilket får till följd att affärsverkens totala investeringar beräknas öka med ca 3 1/2 procent trots en mindre nedgång på maskinsidan.

De *statliga väginvesteringarna* har enligt de senaste beräkningarna minskat med ca 2 procent mellan 1964 och 1965. Investeringarna under 1966 blir beroende av i vilken utsträckning arbetslöshetsarbeten kommer att tillgripas. Under 1965 utgjorde dessa arbeten närmare en fjärdedel av de i vägar nedlagda kostnaderna. Det kan synas rimligt anta att deras nivå kommer att förbli densamma även under 1966. Planuppgifterna för de reguljära väginvesteringarna tyder på att även dessa kommer att bli volymmässigt oförändrade.

De *statliga myndigheternas* (exkl. försvarets) byggnadsinvesteringar har under de senaste åren expanderat kraftigt. Denna tillväxt beräknas i huvudsak fortsätta.

Som en följd av denna uppgång har även de statliga myndigheternas maskininvesteringar ökat påtagligt. Både för 1965 och 1966 väntas ökningstal i närheten av 20 procent.

För *försvarets maskininvesteringar*, som svarar för närmare 90 procent av de militära investeringarna, beräknas en svag ökning ha skett mellan

1964 och 1965. Med hänsyn tagen till beslutade förskjutningar av leveranserna väntas en viss minskning under 1966.

Planerna för *försvarets byggnadsinvesteringar* indikerar en synnerligen kraftig ökning mellan 1965 och 1966 i samband med ansträngningar att inhämta tidigare förseningar på en rad angelägna projekt. Den planerade uppgången kommer dock att reduceras till följd av att en senareläggning även av byggnadsinvesteringar inom försvaret beslutats. I föreliggande beräkningar har antagits en volymmässig ökning på drygt 20 procent för försvarets byggnadsinvesteringar.

För hela den statliga sektorn innebär prognosen för 1966 en ökning av byggnadsinvesteringarna med drygt 7 procent medan maskininvesteringarna väntas öka med 1 procent. Totalt ger detta en ökning med 4 procent 1965—1966.

För 1964 års *kommunala investeringar* inklusive underhåll, exklusive bostäder föreligger nu definitiva siffror. Den volymmässiga ökningen 1963—1964 har fastställts till 12 procent. För byggnads- och anläggningsinvesteringar redovisas en stegring med 12 1/2 procent och för investeringar i maskiner med 9 procent.

Uppgifterna för 1965 och 1966 har beräknats på grundval av en enkät i november 1965 över de borgerliga primärkommunernas, landstingens och de kommunala aktiebolagens och stiftelsernas investeringar och investeringsplaner. Med ledning av enkät- och utfallsstudier kan man konstatera att novemberenkäterna systematiskt underskattar utfallet för respektive period. Detta har föranlett en uppjustering av både 1965 och 1966 års enkätvärden.

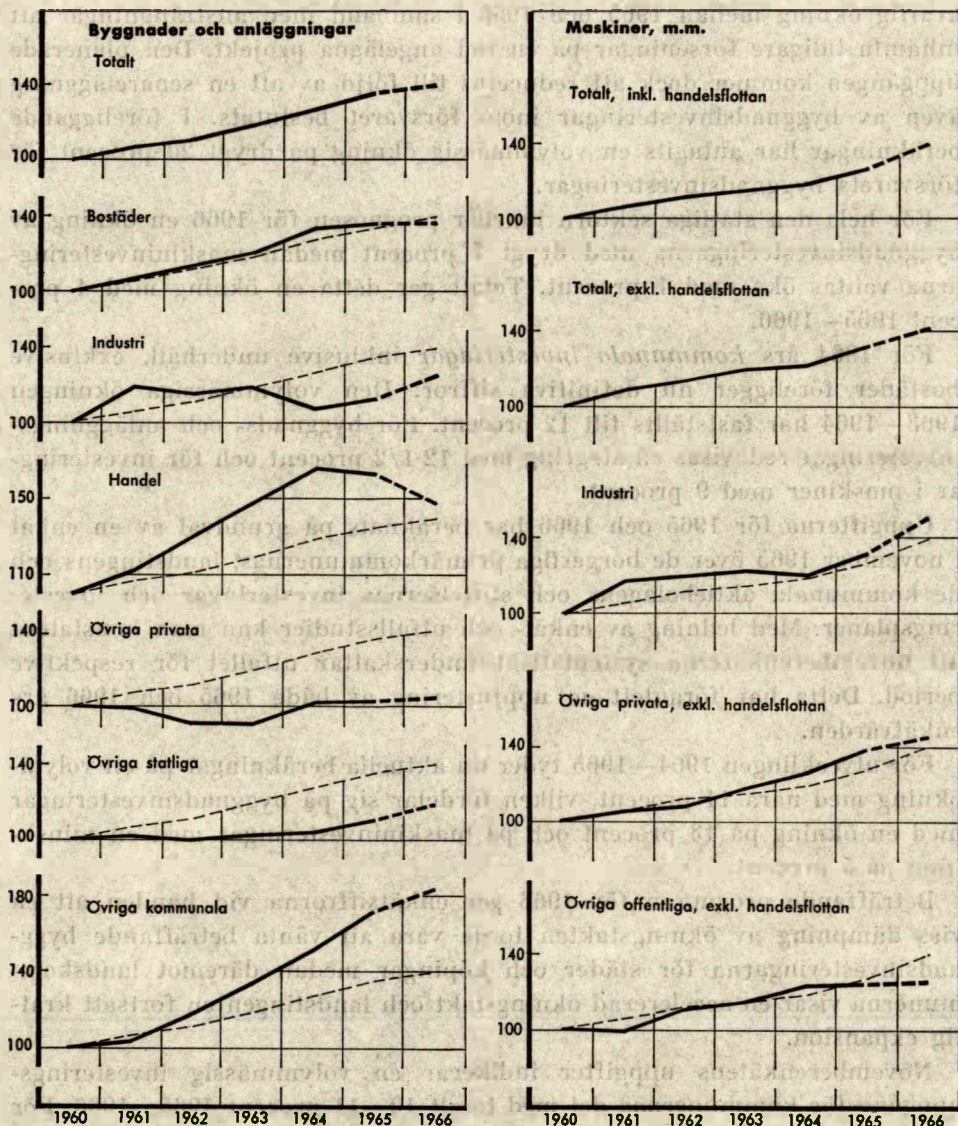
För utvecklingen 1964—1965 tyder nu aktuella beräkningar på en volymökning med nära 11 procent, vilken fördelar sig på byggnadsinvesteringar med en ökning på 13 procent och på maskininvesteringar med en minskning på 5 procent.

Beträffande prognosen för 1966 ger enkätsiffrorna vid handen att en viss dämpning av ökningstakten torde vara att vänta beträffande byggnadsinvesteringarna för städer och köpingar medan däremot landskommunerna visar en accelererad ökningstakt och landstingen en fortsatt kraftig expansion.

Novemberenkätens uppgifter indikerar en volymmässig investeringsuppgång för kommunernas del med totalt 10—11 procent 1965—1966. För kommunernas nyinvesteringar i byggnader och anläggningar skulle en uppgång med mellan 11 och 12 procent vara att vänta enligt enkäten. Detta skulle innebära en fortsatt betydande ökning i kommunernas andel av den totala byggnadsverksamheten. En restriktiv byggnadstillståndsgivning gentemot kommunerna har dock förutsatts i prognosen för 1966 och en ökning för kommunernas nyinvesteringar i byggnader och anläggning-

Diagram VII: 1. Byggnads- och maskininvesteringar, exklusive underhåll totalt och uppdelat på sektorer 1960—1966

Index: 1960 = 100. 1959 års priser

Årm. Värdena för 1966 är prognoser. I varje deldiagram är totalen för byggnadsinvesteringarna resp. maskininvesteringarna inlagd som en tunn streckad kurva.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

ar med 7—8 procent 1965—1966 har bedömts komma till stånd. Därvid skulle investeringsuppgången för de totala kommuninvesteringarna (exkl. bostäder) kunna bedömas bli 8 procent 1965—1966.

Tabell VII: 5. Bruttoinvesteringarnas utveckling 1962—1965 samt prognos för 1965—1966 för olika näringsgrenar, inklusive underhåll

	Procentuell förändring i 1959 års priser			1965 i miljoner kronor, löpande priser	Förändring 1965—1966 i 1965 års priser	
	1962-1963	1963-1964	1964-1965		miljoner kronor	procent
<i>Byggnader och anläggningar</i>						
Bostäder	7,0	9,5	2,0	7 108	26	0,5
Jordbruk, skogsbruk och fiske	-5,0	5,5	1,0	643	10	1,5
Egentlig industri	2,5	-8,5	4,5	2 129	244	11,5
Kraft-, gas- och belysningsverk	-1,0	7,5	8,0	1 255	- 3	0,0
Handel m. m. ¹	14,0	12,0	-1,5	1 354	- 126	- 9,5
Samfärdsel	0,5	-3,0	7,0	1 303	84	6,5
därav: offentlig	0,0	-1,5	7,5	1 274	86	7,0
privat	14,0	-38,0	-16,0	29	- 2	- 7,0
Förvaltning, hälso- och sjukvård, skolor och sociala ändamål	17,5	10,5	14,0	2 757
Väg- och gatuarbeten, vatten, avlopp m. m.	14,0	13,0	8,5	3 448
Militära investeringar	-9,5	0,0	6,0	337	75	22,5
Summa	7,5	7,0	5,5	20 334	837	4,0
<i>Maskiner m. m.</i>						
Jordbruk, skogsbruk och fiske	7,0	2,0	7,0	985	- 10	- 1,0
Egentlig industri	2,5	-1,5	9,5	5 671	799	14,0
Kraft-, gas- och belysningsverk	-10,5	14,0	1,5	491	- 14	- 3,0
Samfärdsel	1,0	9,0	0,0	4 420	602	13,5
därav: offentlig	-2,0	8,0	-11,0	829	26	3,0
handelsflottan	-20,0	14,0	-21,5	537	352	65,5
övrig privat	10,5	8,0	10,0	3 054	224	7,5
Förvaltning, hälso- och sjukvård, skolor och sociala ändamål	30,0	18,5	8,0	809	134	16,5
Väg- och gatuarbeten, vatten och avlopp m. m.	29,5	-17,0	11,0	131	7	5,5
Militära investeringar	-0,5	5,5	3,0	2 253	- 53	- 2,5
Summa	2,5	4,5	5,0	14 760	1 465	10,0
Summa exkl. handelsflottan	4,5	4,0	6,5	14 223	1 113	8,0
<i>Totalt</i>						
Bostäder	7,0	9,5	2,0	7 108	26	0,5
Jordbruk, skogsbruk och fiske	2,0	3,5	4,5	1 628	0	0,0
Egentlig industri	2,5	-3,5	8,0	7 800	1 043	13,5
Kraft-, gas- och belysningsverk	-4,0	9,5	6,0	1 746	- 17	- 1,0
Handel m. m. ¹	14,0	12,0	-1,5	1 354	- 126	- 9,5
Samfärdsel	1,0	6,5	1,5	5 723	686	12,0
Förvaltning, hälso- och sjukvård, skolor och sociala ändamål	20,0	12,0	12,5	3 566
Väg- och gatuarbeten, vatten och avlopp m. m.	14,5	12,0	9,0	3 579
Militära investeringar	-1,5	5,0	3,0	2 590	22	1,0
Summa	5,0	6,0	5,0	35 094	2 302	6,5
Summa exkl. handelsflottan	6,0	5,5	6,0	34 557	1 950	5,5

¹ Häri innefattas bl. a. även flertalet fristående kontorsbyggnader.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

2. Sammanfattning av investeringsprognosen för 1966

Expansionen av byggnadsinvesteringarna dämpades tydligt under 1965. De totala investeringarna i byggnader och anläggningar beräknas preliminärt ha ökat med 5 1/2 procent 1964—1965 jämfört med ökningstal på ca 7 procent under närmast två föregående år. Uppbromsningen i fjol hänförde sig främst till bostäder och handel. Ser man till utvecklingen av byggnadsinvesteringarna totalt exklusive bostäder inträffade tvärtom en acceleration av ökningstakten 1965 jämfört med 1964 (se tabell 6). Denna acceleration återfinns inom samtliga tre återstående huvudområden (statliga och kommunala investeringar samt industrins investeringar).

De totala maskininvesteringarna visade i samband med den återupptagna investeringsexpansionen inom industrin en något högre stegringstakt 1965 än närmast föregående år. Uppgången i de totala maskininveste-

Tabell VII: 6. Bruttoinvesteringarnas utveckling 1962—1965 samt prognos för 1965—1966 för privat, statlig och kommunal sektor

	Procentuell förändring i 1959 års priser			1965 i miljoner kronor, löpande priser	Förändring 1965-1966 i 1965 års priser	
	1962-1963	1963-1964	1964-1965		miljoner kronor	procent
<i>Byggnader och anläggningar</i>						
Privata inkl. bostäder	6,5	5,5	1,5	9 717	170	1,5
Privata exkl. bostäder	4,5	1,0	3,5	4 406	147	3,5
Statliga inkl. bostäder	2,5	2,0	3,5	3 447	255	7,5
Statliga exkl. bostäder	2,5	2,0	3,5	3 440	255	7,5
Kommunala inkl. bostäder	12,0	12,5	12,5	7 170	412	5,5
Kommunala exkl. bostäder	14,5	12,5	13,0	5 380	409	7,5
Summa inkl. bostäder	7,5	7,0	5,5	20 334	837	4,0
Summa exkl. bostäder	7,5	5,5	7,5	13 226	811	6,0
<i>Maskiner m. m.</i>						
Privata	2,5	3,5	7,0	10 153	1 343	13,0
Statliga	0,0	6,0	1,5	3 836	29	1,0
Kommunala	19,5	9,0	-5,0	771	93	12,0
Summa	2,5	4,5	5,0	14 760	1 465	10,0
<i>Totalt</i>						
Privata inkl. bostäder	4,5	4,5	4,5	19 870	1 513	7,5
Privata exkl. bostäder	3,0	2,5	6,0	14 559	1 490	10,0
Statliga inkl. bostäder	1,0	4,0	2,0	7 283	284	4,0
Statliga exkl. bostäder	1,0	4,5	2,5	7 276	284	4,0
Kommunala inkl. bostäder	12,5	12,0	10,5	7 941	505	6,5
Kommunala exkl. bostäder	15,0	12,0	10,5	6 151	502	8,0
Summa inkl. bostäder	5,0	6,0	5,0	35 094	2 302	6,5
Summa exkl. bostäder	5,0	5,0	6,0	27 986	2 276	8,0

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

ringarna var inte tillräckligt stor för att uppväga den relativa avmattningen på byggnadssidan, varför investeringarna totalt kom att öka med 5 procent 1964—1965 jämfört med en uppgång på 6 procent 1963—1964.

De prognoser som tidigare i detta kapitel redovisats för byggnadsinvesteringarnas utveckling 1965—1966 implicerar en ökning totalt för byggnadsverksamheten med endast 4 procent. Den fortsatta relativa dämpningen i byggnadsaktiviteten detta år skulle komma till stånd genom en kraftigt återhållen ökningstakt för bostadsinvesteringarna, en avsevärd nedskärning i handels investeringar samt en kraftig uppbromsning av kommuninvesteringarnas tidigare ökningstakt. För industrins del förutses däremot en avsevärd expansion.

En accelererad ökningstakt förutses för maskininvesteringarna i år. Totalt väntas för dessa en uppgång med inte mindre än 10 procent 1965—1966, huvudsakligen sammanhängande med den fortsatta industriexpansionen samt en mycket kraftig ökning av handelsflottans investeringar. Den totala investeringsverksamheten skulle enligt de framlagda prognoserna öka med 6 1/2 procent 1965—1966, dvs. högre stegringsstakt än 1964—1965.

Ser man till investeringsutvecklingen exklusive de starkt fluktuerande investeringarna inom handelsflottan innebär totalprognosen för 1966 en fortsättning av den jämna investeringsutvecklingen 1962—1965 på mellan 5 1/2 och 6 procent årligen (se tabell 5). Inom ramen för denna stabila investeringsexpansion beräknas emellertid för hela perioden 1962—1966 en successiv omfördelning ske mellan byggnads- och maskininvesteringar, så att den vikande byggnadsexpansionen i stort sett motsvaras av en allt mer stegrad ökningstakt för maskininvesteringarna.

VIII. Den offentliga verksamheten

1. Allmänt

Den offentliga sektorn — staten och kommunerna — tar i anspråk en inte oväsentlig del av bruttonationalproduktens resurser i form av varor och tjänster för investerings- och konsumtionsändamål. I det följande görs en uppskattning av den offentliga sektorns efterfrågan på varor och prestationer för dessa ändamål under 1966. En redogörelse ges också för statens och kommunernas totala finanser. Den realekonomiska gruppering av statens utgifter och inkomster, som presenteras, avser därvid de utgifts- och inkomstposter som upptas i den egentliga *statsbudgeten*. Motsvarande gruppering för kommunernas del hänför sig till de kommunala *myndigheterna* medan kommunernas affärsdrivande verksamhet, såsom hamnar, kommunikationer och industriell verksamhet, samt kommunala bolag och stiftelser inte är inräknade.

Av de angivna avgränsningarna följer, att de investeringsberäkningar, som redovisas nedan, inte omfattar den offentliga sektorns totala investeringsaktivitet. En stor del av statens investeringsutgifter såsom de statliga bolagens investeringar, affärsverkens underhåll och den del av affärsverkens investeringar som finansieras med egna avskrivningsmedel, ingår nämligen inte i statsbudgeten som budgetposter. Av de kommunala investeringarna hänför sig en betydande del till andra kommunalt anknutna subjekt än kommunala myndigheter. För en redogörelse för de totala offentliga investeringarna hänvisas till kapitel VII.

Som offentlig konsumtion betraktas i detta sammanhang sådana utgifter för löner (inkl. pensioner) och för inköp av varor och tjänster från andra sektorer, som inte ingår i den offentliga sektorns investeringsutgifter och inte heller utgör mellanled i framställning av varor och prestationer som av det offentliga försäljs på marknaden.

En betydande andel av det offentligas, i första hand statens, utgifter består av transfereringar (inkomstöverföringar) till andra sektorer. Dessa utgifter medför i och för sig inte att reala resurser tas i anspråk. De ingår dock i de mottagande ekonomiska subjektens inkomster och ger där i betydande utsträckning upphov till en efterfrågan på varor och tjänster. Sålunda ökas t. ex. hushållens disponibla inkomster av inkomstöverföringar i form av folkpensioner och barnbidrag etc. Dessa frågor behandlas närmare i kapitel VI.

I det följande redovisas slutligen vissa kalkyler över den offentliga sektorns finansiella transaktioner, vilka sedermera infogas i avsnittet om kreditmarknaden (kapitel IX).

2. Kommunerna

Kommunernas ekonomiska aktiviteter har under 1960-talet expanderat mycket kraftigt. Expansionen har i särskilt hög grad kommit till synes i fråga om investeringsverksamheten. De kommunala investeringarna har sålunda under perioden 1960—1965 ökat med 10,6 procent per år i volym. Då kommunernas inkomster inte stigit i samma takt som utgifterna har deras finansiella ställning, mätt genom det finansiella sparandets utveckling, kontinuerligt försämrats under 1960-talet.

Tabell VIII: 1. Kommunernas utgifter och inkomster 1965—1966

(Exkl. affärsmässig verksamhet samt kommunala bolag och stiftelser)

	Miljoner kronor		Förändring 1965—1966	
	1965	1966	milj. kr.	procent
<i>I 1965 års priser:</i>				
1. Bruttoinvesteringar	4 080	4 420	340	8
2. Konsumtion	9 000	9 500	500	5,5
<i>I löpande priser:</i>				
3. Bruttoinvesteringar	4 080	4 740	660	16
4. Konsumtion	9 000	10 250	1 250	14
5. Transfereringar	2 900	3 200	300	10,5
6. Inköp av fastigheter inkl. mark, netto	230	240	10	4,5
7. Summa utgifter	16 210	18 430	2 220	13,5
8. Summa inkomster	15 110	18 230	3 120	20,5
därav: skatter	9 340	11 570	2 230	24
statsbidrag	3 520	4 200	680	19,5
övriga inkomster	2 250	2 460	210	9,5
9. Budgetsaldo exkl. finansiella trans- aktioner (8 - 7)	- 1 100	- 200	+ 900	..

Källor: Statistiska centralbyrån, konjunkturinstitutet och finansdepartementet.

Kommunernas planer för 1966 synes peka på en utgiftsökning i ungefär samma takt som 1965. De uppgifter som nedan och i tabell 1 lämnas om kommunernas utgifter bygger på en enkät, företagen i november 1965. Vissa justeringar av enkätuppgifterna har emellertid gjorts med hänsyn till de systematiska felskattningar dessa erfarenhetsmässigt inrymmer.

De kommunala investeringarna ökade med nära 11 procent i volym 1964—1965. För 1966 synes kommunernas planer enligt enkäten efter korrigering indikera en ökning av investeringarna i ungefär samma takt som 1965, dvs. med 10 å 11 procent i volym. De planerade ökningarna hänför

sig huvudsakligen till investeringar inom hälso-, sjuk- och socialvården samt inom skolväsendet. Ett realiserande av kommunernas planer beträffande byggnadsinvesteringarna skulle medföra en ytterligare betydande uppgång i kommunernas andel av den totala byggnadsverksamheten. En restriktiv byggnadstillståndsgivning gentemot kommunerna under 1966 har emellertid förutsatts och de kommunala investeringarnas volymuppgång har kalkylmässigt antagits stanna vid 8 procent.

För den kommunala konsumtionens del torde man på grundval av enkätuppgifterna kunna räkna med en volymuppgång med ca 5,5 procent 1965—1966.

Kommunernas transfereringsutgifter beräknas 1966 öka i något långsammare takt än normalt. Detta beror främst på att staten den 1 januari 1966 övertar kommunernas hittillsvarande kostnader för finansieringen av de statligt reglerade folkpensionsförmånerna med undantag för de kommunala bostadstilläggen, vilka helt skall finansieras av kommunerna. Å andra sidan väntas kommunernas räntekostnader stiga kraftigt.

Ovanstående kalkyler ger vid handen, att kommunernas utgifter totalt sett skulle kunna beräknas öka med möjligen 13 å 14 procent i löpande priser 1965—1966. Häremot står emellertid en stegring av kommunernas inkomster, som väntas uppgå till inte mindre än drygt 20 procent. Skatteinkomsterna beräknas öka med nära en fjärdedel dels till följd av ett stigande skatteunderlag dels till följd av att den genomsnittliga kommunala utdebiteringen för 1966 höjts betydligt, från 17,25 kronor till 18,28 kronor. Dessutom förutses utbetalningarna av slutavräkningsmedel bli ca 550 miljoner kronor större än 1965. Statens bidrag till kommunerna synes komma att öka med närmare 20 procent. Denna uppgång är till stor del en konsekvens av det nya systemet för kommunal skatteutjämning, som träder i kraft 1966, samt av ökade statsbidrag i samband med att huvudmannaskapet för de statliga gymnasierna överförs till kommunerna den 1 juli 1966. En kalkyl över den väntade kommunala utgifts- och inkomstutvecklingen 1965—1966 pekar mot att den sedan 1960 kontinuerligt pågående försämringen av kommunernas finansiella sparande skulle upphöra 1966. Kommunernas utgiftsöverskott exklusive finansiella transaktioner skulle sålunda minska från ca 1 100 miljoner kronor 1965 till ca 200 miljoner kronor 1966. En tentativ beräkning ger vidare vid handen, att kommunernas utgiftsöverskott för den affärsmässiga verksamheten, vilket synes ha uppgått till omkring 600 miljoner 1965, skulle förbli oförändrat 1966. I och för sig skulle denna utveckling kunna anses indikera ett minskat kommunalt upplåningsbehov 1966. Det bör dock beaktas att kommunernas likviditet under 1960-talet försvagats mycket påtagligt, såsom närmare påvisats i konjunkturinstitutets oktoberrapport, och att kommunerna därför synes ha ett kännbart behov av att förstärka denna. Den beräknade kommunala inkomstutvecklingen 1966 borde dock inom ramen för en något

lägre kommunal upplåning kunna möjliggöra en likviditetsförstärkning i den mån kommunerna inte ökar sina utgifter mer än vad som här förutsatts. Erfarenhetsmässigt synes dock det kommunala utgiftsöverskottet ofta blivit väsentligt större än vad som framkommit vid sammanställningar av kommunernas utgiftsplaner och av den kommunala inkomstutvecklingen. Även om en viss förbättring av kommunernas finansiella sparande av allt att döma är att vänta 1966 kan sålunda denna förbättring bli av betydligt mindre omfattning än vad ovanstående kalkyler utvisat.

3. Staten

Statsinkomsterna beräknas enligt preliminära kalkyler ha ökat med inemot 20 procent från 1964 till 1965. Därvid synes inkomsterna av direkta skatter ha ökat med inte mindre än 25 procent främst till följd av en fortsatt snabb stegring av beskattningsunderlaget. Dessutom försköts saldot mellan utbetalad överskjutande skatt och inbetalad kvarskatt i positiv riktning med ca 400 miljoner kronor. Ökningen i inkomsterna av indirekta skatter kan anges till ca 14 procent.

För 1966 förutses en klar avsaktning i statsinkomsternas tillväxttakt; ökningen uppskattas till knappt 12 procent. Denna avsaktning gäller enbart inkomsterna av direkta skatter, vilka beräknas öka med inte fullt 4 procent. Orsakerna härtill är främst den antagna långsammare tillväxten av skatteunderlaget — den totala lönesumman förutses stiga med 7 procent 1965—1966 mot 10 procent 1964—1965 — samt ändrade regler för inkomstbeskattningen. De slutavräkningsmedel som skall utbetalas till kommunerna under 1966 kommer att stiga mycket kraftigt — ca 550 miljoner kronor — men denna utgiftsökning uppvägs av en lika stor ökning av den kvarskatt som väntas bli inbetalad. Inkomsterna av indirekta skatter beräknas komma att stiga i snabbare takt än 1965, vilket föranleds av att höjningen av den allmänna varuskatten 1965 får helårseffekt på statsinkomsterna under 1966 samt av att en skärpning av vissa andra indirekta skatter föreslagits bli genomförd under första hälften av 1966.

Även takten i statsutgifternas stegring väntas avta 1965—1966. Medan de totala utgifterna bortsett från utlåningen synes ha ökat med ca 17,5 procent 1964—1965 skulle uppgången 1965—1966 på grundval av de i riksstatsförslaget presenterade utgiftskalkylerna för budgetåren 1965/66 och 1966/67 kunna beräknas stanna vid 11 å 12 procent.

Utgiftsexpansionen 1965 dominerades av betydande ökning av utgifterna för konsumtion och transfereringar. Även 1966 väntas de statliga transfereeringarna komma att tillta kraftigt bl. a. till följd av det nya systemet för kommunal skatteutjämning, vilket börjar tillämpas 1966. Vidare ökar statens bidrag till kommunerna i samband med att dessa den 1 juli övertar huvudmannaskapet för de statliga gymnasierna. Den statliga konsumtio-

nen ökade 1964—1965 enligt preliminära beräkningar med ca 13,5 procent i volym. Denna starka uppgång från den trendmässiga ökningstakten föranleddes huvudsakligen av att polis-, åklagar- och exekutionsväsendet förstatligades. För 1966 förutses en återgång till en mera normal stegringstakt. Den statliga konsumtionen beräknas sålunda öka med ca 5 procent i volym. De i statsbudgeten upptagna utgifterna för investeringar synes komma att stiga ganska måttligt 1965—1966 bl. a. beroende på en förutsatt senareläggning av materielbeställningar och byggnadsinvesteringar för försvarets räkning.

Statens utlåning, inkluderande förändringar i myndigheternas disposition av rörliga krediter, tycks ha ökat relativt kraftigt 1965 och för 1966 implicerar anslagsberäkningarna en än större uppgång.

Tabell VIII: 2. Statens inkomster och utgifter 1964—1966
Miljoner kronor

	Kalenderår			Budgetår		
	1964 utfall	1965 prel. beräkn.	1966 upp- skattning	1964/65 utfall	1965/66 prel. beräkn.	1966/67 enl. riks- statsförsl.
1. Inkomster	21 934	26 270	29 350	24 257	28 605	29 771
därav: direkta skatter	9 549	11 930	12 380	11 088	12 634	11 959
indirekta skatter ..	10 777	12 290	14 590	11 275	13 641	15 375
2. Bruttoinvesteringar	4 235	4 770	4 950	4 610	4 906	4 865
3. Konsumtion	5 547	6 700	7 350	6 189	7 264	7 099
4. Transfereringar	11 362	13 350	15 400	12 568	14 459	16 309
5. Summa (2 + 3 + 4)	21 144	24 820	27 700	23 367	26 629	28 273
6. Finansiellt sparande (1 - 5)	+ 790	+ 1 450	+ 1 650	+ 890	+ 1 978	+ 1 498
7. Utlåning o. rörl. krediter	982	1 200	1 750	1 057	1 756	1 707
8. Totala utgifter (5 + 7)	22 126	26 020	29 450	24 424	28 385	29 980
9. Totalsaldo (1 - 8)	- 192	+ 250	- 100	- 167	+ 220	- 209
10. Nettoförändringar i trans- aktionerna vid sidan av riksstaten (utgiftsökning -)	- 68	-	..	+ 46
11. Av riksgäldskontoret re- dovisade budgetutfall	- 260	+ 250	..	- 121

Anm. 1. Vid omvandlingen av budgetsiffrorna från budgetåren 1965/66 och 1966/67 till kalenderårssiffror för 1965 och 1966 måste ganska approximativa metoder användas, varför en viss osäkerhet vidlåder uppskattningen av de enskilda utgiftsposternas storlek. Vid halvårsfördelningen av budgetsiffrorna för budgetåret 1966/67 har dock hänsyn tagits till det förhållandet, att mentalsjukvården den 1 januari 1967 i dess helhet överförs från staten till kommunerna, varvid samtidigt statens bidrag till kommunerna för denna verksamhet ökar.

Anm. 2. Tabellens uppgifter i posterna 1 t. o. m. 9 baseras på riksrevisionsverkets och finansdepartementets data, vilka till övervägande del är kassamässiga. Vissa undantag härvidlag föreligger dock, varför exakt överensstämmelse ej nås med riksgäldskontorets statistik rörande budgetutfallen, redovisade i post 11. Sådan överensstämmelse nås först sedan totalsaldona i post 9 — här i form av en residualberäkning — justerats för nettoförändringarna i transaktionerna vid sidan av riksstaten. Dessa transaktioner innefattar bl. a. av staten verkställda men vid periodskiftena ännu inte bokförda betalningar.

Enligt de beräkningar, som presenteras i tabell 2, skulle den mycket betydande uppgången i statens totala utgifter 1964—1965 ha överträffats av en ännu starkare ökning av statsinkomsterna, varvid en förskjutning ägt rum i totalbudgetens saldo från ett underskott om ca 200 miljoner kronor 1964 till ett överskott om ca 250 miljoner 1965. Från 1965 till 1966 skulle budgetsaldot på grundval av nu föreliggande inkomst- och utgiftskalkyler kunna väntas uppvisa en förändring i motsatt riktning. Det bör dock framhållas, att såväl inkomst- som utgiftsberäkningarna för 1966 måste anses ha relativt betydande felmarginaler. Sålunda har t. ex. inga anslag upptagits för lönehöjningar till de statsanställda, varför det torde finnas anledning att räkna med att statsutgifterna kan stiga mera än vad som här angivits. Å andra sidan kan också uppskattningen av inkomstökningen 1966 anses osäker. En mera preciserad bedömning av budgetsaldots utveckling under 1966 är därför ännu svår att göra. Det kan emellertid anses klarlagt, att sal doförändringen från 1964 till 1965 inneburit ett bortfall av statens upplåningsbehov.

Förändringarna i totalbudgetens saldo och därmed i statens upplåningsbehov är av intresse främst från den synpunkten att de ger en föreställning om statsbudgetens effekter på kreditmarknaden. Budgetens finansiella utfall kan emellertid också anges med ett annat saldobegrepp, det finansiella sparandet, vilket definieras som skillnaden mellan statens utgifter och inkomster innan hänsyn tagits till statens transaktioner på kreditmarknaden i form av utlåning och upplåning. Registrerade förändringar i det finansiella sparandet borde, kan det synas, kunna ge en antydning om statsbudgetens verkningar på den samhällsekonomiska balansen. Riktigheten av en dylik förmodan kan dock från strikt ekonomisk-teoretisk synpunkt ifrågasättas. Det är sålunda klart att man vid en analys av statsbudgetens konjunkturfekter med utgångspunkt från det finansiella sparandet måste tillmäta alla förändringar i statens utgifter och inkomster samma realekonomiska betydelse under det att man vid en noggrannare analys i princip borde undersöka de enskilda inkomst- och utgiftsströmmarnas verkningar med hänsyn till de olika marknader och ekonomiska subjekt som berörs. Konstaterade förändringar i det finansiella sparandet ger heller ingen ledning vid en bedömning av de effekter på samhällsekonomin som kan ha följt av förändringar i den statliga verksamhetens volym och ianspråktagande av produktionsresurser. Dessutom borde en grundligare analys också beakta det förhållandet, att statens inkomster och i viss utsträckning även dess utgifter automatiskt påverkas av det ekonomiska skeendet utanför den statliga sektorn.

Även med hänsynstagande till de här angivna omständigheterna skulle det dock ändå kunna hävdas, att åtminstone relativt betydande förändringar i det finansiella sparandet borde ge en antydning om riktningen av budgetpolitikens inverkan på samhällsekonomin. Statens finansiella sparande

beräknas ha ökat med drygt 600 miljoner kronor från 1964 till 1965 efter att ha minskat med 870 miljoner från 1962 till 1963 och varit i stort sett oförändrat från 1963 till 1964. Om hänsyn tas till det förhållandet att förändringarna i beskattningsunderlagets tillväxt mellan dessa år varit relativt små kan det markanta omslaget i det finansiella sparandets utveckling inte uppfattas som enbart en effekt av den expansion som ägt rum i samhällsekonomin utan får anses utgöra en klar indikation på att budgetutvecklingen från 1963 huvudsakligen av andra skäl blivit avgjort mindre expansiv. Jäm- sides härmed har emellertid den statliga verksamheten expanderat kraftigt, i synnerhet mellan 1964 och 1965. Transfereringsutgifterna har ökat särskilt snabbt, men även konsumtions- och investeringsutgifterna har stigit markant. Vid en analys av dessa förändringar kan det med visst fog göras gällande, att de direkt konjunkturinriktade verkningarna av ökade transfere- ringar som täcks av motsvarande skatteökningar, kan vara relativt begrän- sade. Även om så är fallet kvarstår emellertid det faktum att staten kraftigt ökat sin efterfrågan på varor och tjänster och sålunda tagit ytterligare pro- duktionsfaktorer i anspråk, låt vara att den starka konsumtionsökningen 1964—1965 till en del enbart är en följd av att staten övertagit vissa verk- samhetsgrenar från kommunerna. Effekterna på samhällsekonomin av den- na ökande statliga aktivitet torde inte kunna bedömas enbart med utgångs- punkt från förändringarna i det finansiella sparandet även om dessa för- ändringar kan ge en antydning om riktningen av budgetpolitikens inverkan på det ekonomiska förloppet utanför den statliga sektorn.

IX. Kreditmarknaden

1. Utvecklingen på kreditmarknaden 1964 och 1965

Även under 1965 fördes en restriktiv kreditpolitik. Ökningen av den totala kreditgivningen blev dock större än under föregående år och uppgick till ungefär 1 miljard kronor.¹ Samtidigt har det ägt rum en förskjutning i kreditmarknadsmönstret; med bibehållen restriktivitet beträffande den totala kreditvolymens ökning har sedan slutet av 1964 pågått en omfördelning av kreditgivningen från de i långsammare takt expanderande offentliga sektorerna samt bostadssektorn till förmån för näringslivet.

Det *statliga* utgiftsoverskottet (upplåningsbehovet), som åren 1963 och 1964 uppgick till en kvarts miljard kronor, förbyttes i ett inkomstöverskott om 250 miljoner kronor 1965. Denna förändring åstadkoms främst på grund av en förbättring av budgetens inkomstsida: den allmänna varuskatten höjdes och även intäkterna av de direkta skatterna ökade osedvanligt mycket.

Kommunernas upplåning, som år 1964 ökade med inte mindre än en halv miljard kronor låg ungefär oförändrad kvar på sin höga nivå om ca 1 500 miljoner kronor 1965. Kommunernas finansieringsbehov har emellertid fortsatt att växa och en ytterligare minskning av deras likvida tillgångar har skett.

Bostadssektorn svarade för ungefär hälften av den totala kreditefterfrågan. Ökningen i kreditgivningen uppgick år 1965 till ca en halv miljard kronor, eller något mindre än under det föregående året. Det förefaller sålunda som om i viss mån även denna högexpansiva sektor kan fogas in i den ovan skisserade bilden av en pågående omfördelning av kreditströmmarna. Mot den något mindre ökningen i kreditgivningen till bostadssektorn står en avtagande tillväxt av bostadsinvesteringarna; 1964—1965 beräknas bostadsinvesteringarna i löpande priser ha stigit med inte fullt 9 procent mot nära 15 procent 1963—1964. Bostadsfinansieringen ställde stora krav på bankernas kreditkapacitet; stocken av byggnadskrediter låg på en mycket hög nivå, till vilket förhållande även avlyftssvårigheterna bidrog. En viss förbättring av finansieringsläget för bostäderna följde dock under senare delen av året då hypoteksinstitutet på nytt erhöll tillstånd att emittera obligationer. För att bevara stramheten på kreditmarknaden såg sig riksbanken föranlåten att ingripa i kreditfördelningen till förmån för företag som innehade byggnadstillstånd men saknade krediter.

¹ Med kreditgivning respektive utlåning avses här och i det följande konsekvent nettotillväxt av utestående lån; med ökningen i kreditgivningen avses följaktligen inte tillväxten av utestående lån utan ökningen av denna tillväxt.

Tabell IX: 1. Kreditmarknaden 1964 och 1965

Nettobelopp, miljoner kronor

Långivare	Låntagare				
	Staten	Kommuner	Bostäder	Näringsliv	Summa
<i>1964</i>					
Riksbanken	— 250	0	100	0	— 150
Affärsbankerna	0	200	1 250	1 450	2 900
Övriga kreditinstitut ..	250	1 100	3 050	1 300	5 700
därav: Allmänna Pen-					
sionsfonden ¹	280	470	1 050	550	2 350
Allmänheten	250	100	0	400	750
Summa	250	1 400	4 400	3 150	9 200
<i>1965 (uppskattningar)</i>					
Riksbanken	500	0	0	0	500
Affärsbankerna	— 1 000	250	1 250	1 900	2 400
Övriga kreditinstitut ..	400	1 200	3 500	1 500	6 600
därav: Allmänna Pen-					
sionsfonden ¹	300	500	1 200	700	2 700
Allmänheten	— 150	50	100	500	500
Summa	— 250	1 500	4 850	3 900	10 000

¹ Exkl. återlån och förvärv av bankers förlagsbevis

Kreditgivningen till *näringslivet* ökade avsevärt under 1965. Utvidgningen av kreditgivningen bör betraktas mot bakgrunden av näringslivets kraftigt stegrade finansieringsbehov. Företagens investeringar inklusive lager fortsatte att öka i samma höga takt som föregående år medan vinsterna synes ha stigit i en avtagande takt. Det stegrade upplåningsbehovet har framför allt tillgodosetts genom affärsbankerna men även privat upplåning utomlands — framför allt från varvens sida — har 1965 i ökad utsträckning bidragit till näringslivets finansiering. Tillstånd för upplåning i utlandet har dock 1965 givits i ungefär samma omfattning som under 1964. Trots affärsbankernas ansträngda likviditetsläge, kännetecknat av en stor och ihållande upplåning hos riksbanken, blev deras kreditgivning till näringslivet betydligt större 1965 än 1964. Det strama likviditetsläget hos affärsbankerna var framför allt be- tingat av statsbudgetens förstärkning och statsskuldspolitikens utformning. Denna innebar en minskning av utestående kortfristiga lån och en ökning av långfristiga. Förutom dessa faktorer bidrog även betalningsbalansens utveckling till likviditetsätstramningen. Visserligen medförde by- tesbalansens försämring inte något valutautflöde; affärsbankernas möjlig- heter att förbättra sin ställning gentemot riksbanken genom försäljning av valutor begränsades dock jämfört med 1964 då valutareservens förbättring uppgick till ca 1 miljard kronor.

2. Kreditmarknadskalkylen 1966

Med utgångspunkt från prognoserna för det offentliga, hushållens och näringslivets finansiella sparande kan i grova drag den motsvarande kreditgivningen på den reguljära kreditmarknaden, beräknas. Eftersom näringslivets investeringar förväntas fortsätta att expandera i snabbare takt än den offentliga sektorns skulle tendenserna från 1965 mot ökad marknadsandel för förstnämnda sektor hålla i sig. För *staten* kan visserligen ett något ökat upplåningsbehov ifrågakomma. I kapitel VIII har detta beräknats till

Tabell IX: 2. Kreditmarknadskalkyl för 1966

Nettobelopp, miljoner kronor

Efterfrågan	Utbud
Staten 0	Riksbanken 500
Kommuner 1 000	Affärsbankerna (restpost) 2 500
Bostäder 5 000	Övriga kreditinstitut 7 500
Näringslivet 5 000	därav: Allmänna Pensionsfonden 3 800
	Allmänheten 500
Summa 11 000	Summa 11 000

Anm. Med näringslivet avses praktiskt taget hela den del av samhällsekonomin, som ligger utanför staten, kommunerna, bostadssektorn och kreditinstituten.

Affärsbankernas utlåning till respektive staten, kommunerna och bostäderna omfattar inköp av statspapper, reverslån till kommunerna och köp av kommunobligationer samt bostadsbyggnadskrediter och köp av hypoteksobligationer. Utlåningen till näringslivet är en restpost och avser alla andra lån och obligationsköp än de nyssnämnda.

«Övriga kreditinstitut» omfattar sparbankerna, postbanken, jordbrukskasseorganisationerna, allmänna pensionsfonden, försäkringsbolag, riksförsäkringsverket och Sveriges Kommunalanställdas pensionskassa. Deras kreditgivning till staten, kommunerna, bostadssektorn och näringslivet omfattar såväl reverslån som köp av obligationer och andra värdepapper.

I uppgifterna för «allmänheten» ingår de obligationer, förlagsbevis, aktier och diverse statspapper som försålts till andra köpare än de institutioner, som ingår i tabellens övriga långivarsektorer. Företagens, hushållens och diverse fonders och kassors värdepappersköp redovisas således i denna post.

Tabellen innefattar endast uppgifter om kreditförmedling över den reguljära kreditmarknaden: kommersiella krediter eller andra finansiella transaktioner mellan och inom de reala sektorerna ingår således inte.

100 miljoner kronor, vilket i tabell 2 avrundats till 0. Upplåningsbehovet har i prognoserna regelbundet överskattats väsentligen beroende på låga antaganden beträffande inkomstutvecklingen. För 1966 är emellertid utgiftssidan lågt räknad bl. a. sätillvida som någon löneökning för statstjänare inte ingår i de framlagda kalkylerna. Beräkningen av statens inkomster anknyter snarast till det lägre av de alternativ för allmän lönestegring inom samhällsekonomin som redovisas i kapitel VI. Antas en inkomstutveckling enligt det högre lönestegringsalternativet i nämnda kapitel torde det angivna beloppet för statens upplåningsbehov snarast vara för högt,

medan motsatsen kan förmodas vara fallet om det lägre alternativet förverkligas.

Kommunernas finansieringsbehov kommer att minska betydligt jämfört med den höga nivå på vilken det har legat de närmast föregående åren. Förbättringen hänför sig främst till inkomstsidan. Beslutade skattehöjningar samt ett större skatteunderlag i kombination med en kraftig höjning av statsbidragen, vilka ökar med 700 miljoner kronor, förklarar denna utveckling. Beräkningen utgår från kommunernas investeringsbehov efter en viss nedjustering av de planer som framkom i investeringsenkäten (jmf. kap. VII).

Det kalkylerade beloppet för *bostadssektorn* motsvarar ett bostadsbyggande som volymmässigt ökar endast obetydligt jämfört med 1965.

Det är inom *näringslivet* som den mest markerade ändringen kommer att ske enligt prognosen. En residualberäkning av näringslivets finansiella sparande ger en försämring med drygt 1 miljard kronor 1966. Anläggnings- och maskininvesteringarna beräknas komma att överstiga 1965 års nivå med omkring 2 miljarder kronor, men häremot står en minskning av lagerinvesteringarna med nära 1 miljard kronor. Företagsvinsterna antas bli ungefär oförändrade. Det tal för näringslivets upplåning som införts i tabell 2 har erhållits genom att till upplåningen 1965 lagts den beräknade försämringen av det finansiella sparandet. Kalkyler av detta slag är givetvis behäftade med betydande osäkerhetsmarginaler. Det bör särskilt påpekas att någon ökning av företagens likvida tillgångar inte inryms i den gjorda beräkningen. Vidare bör nämnas att residualberäkningen av näringslivets finansiella sparande bygger på det högre inkomstalternativet i kapitel VI. Skulle det lägre inkomstalternativet förverkligas, blir näringslivets upplåningsbehov lägre än som redovisats.

Näringslivets finansieringsbehov och upplåningen på den reguljära kreditmarknaden kommer även att påverkas av betalningsbalansens utveckling. För 1966 kan man med all sannolikhet räkna med ett kärvare klimat utomlands både vad beträffar de organiserade kreditmarknaderna och handelskreditgivningen. Därigenom skulle näringslivets kreditbehov på hemmamarknaden i och för sig ytterligare öka, samtidigt som en nedgång i valutareserven kan förväntas minska bankernas likviditet och kreditkapacitet.

Ovan har beräkningen av kalkylens efterfrågesida beskrivits. På utbudssidan införs i brist på bättre information schablonmässiga tal för riksbankens och allmänhetens monetära utbud. Talet för de övriga kreditinstituten beräknas relativt tillförlitligt genom trendextrapolering. Affärsbankernas utbud utgör restpost i kalkylen och uppgår till 2 1/2 miljard kronor, dvs. ungefär samma belopp som för år 1965.

En sammanfattande bedömning av 1966 års kreditmarknadsläge bör göras med beaktande av läget vid årsskiftet, som präglades av ett uppdämt efterfrågeöverskott, en relativt låg reallikviditet inom flertalet sektorer och

ett ansträngt likviditetsläge inom banksystemet. Det är under sådana omständigheter svårt att precisera hur kreditgivningen kan komma att utvecklas under 1966. Kreditmarknadskalkylen för 1966 är uppgjord under den allmänna förutsättningen av bibehållen stramhet på kreditmarknaden. Vid rådande förväntningar med avseende på valutautvecklingen förefaller det ej heller uteslutet att denna kan komma att bidra till en ytterligare skärpning av kreditmarknadsläget. Kreditpolitikens fortsatta utformning finge under sådana omständigheter ske under beaktande av denna ytterligare åtstramning.

Innehåll

<i>Inledning</i>	1
I. <i>Sammanfattande översikt</i>	2
1. Den ekonomiska utvecklingen 1964—1965	2
2. Sveriges ekonomi 1966	9
II. <i>Det internationella läget</i>	19
1. Sammanfattande översikt	19
2. Länderöversikter	25
III. <i>Utrikeshandeln</i>	45
1. Exporten	45
2. Importen	54
3. Bytes- och betalningsbalansen	57
IV. <i>Produktionen</i>	59
1. Industriproduktionen	59
2. Skogsbruket	68
3. Övriga näringsgrenar	70
4. Den totala produktionen	70
V. <i>Arbetsmarknaden</i>	72
1. Arbetsmarknaden 1965	72
2. Utvecklingen inom olika näringsgrenar 1965	77
3. Arbetskraftsefterfrågan och sysselsättning 1966	79
VI. <i>De enskilda konsumenternas ekonomi</i>	81
1. De disponibla inkomsterna	81
2. Konsumentpriserna	84
3. Den privata konsumtionen	87
VII. <i>Investeringarna</i>	89
1. Investeringsutvecklingen inom olika områden	89
2. Sammanfattning av investeringsprognosen för 1966	100
VIII. <i>Den offentliga verksamheten</i>	102
1. Allmänt	102
2. Kommunerna	103
3. Staten	105
IX. <i>Kreditmarknaden</i>	109
1. Utvecklingen på kreditmarknaden 1964 och 1965	109
2. Kreditmarknadskalkylen 1966	111

Tabellförteckning

I.	1.	Försörjningsbalans 1963—1965	3
	2.	Preliminär försörjningsbalans för 1966	17
II.	1.	Försörjningsbalansens poster i olika länder och länderområden 1964—1966	20
	2.	Konsumentpriser samt timförtjänster inom industrin 1964—1965	22
	3.	Storbritanniens betalningsbalans 1964—1965	30
III.	1.	Exportutvecklingen för olika varugrupper 1964—1966	46
	2.	Betalningsbalansen 1962—1966	57
IV.	1.	Försörjningsbalans för handelsfärdigt järn och stål 1963—1966	60
	2.	Försörjningsbalans för verkstadsprodukter 1963—1966	61
	3.	Försörjningsbalans för sågade och hyvlade trävaror 1963—1966	63
	4.	Industriproduktionens utveckling 1964—1966	68
	5.	Förbrukning och uttag av rundvirke 1963—1966	69
	6.	Försörjningsbalans för rundvirke 1963—1966	69
V.	1.	Antal registrerade arbetslösa m. fl. 1964—1965, hela landet	73
	2.	Den registrerade arbetslösheten 1964 och 1965 regionalt och branschvis	74
VI.	1.	De enskilda konsumenternas inkomster och utgifter 1964—1966	83
	2.	Den privata konsumtionen per kvartal 1965	88
VII.	1.	Lägenheter i påbörjade, inflyttningsfärdiga och pågående bostadsbyggen 1961—1966	90
	2.	Verkställda respektive planerade investeringar inom industrin första halvåret 1965 och 1966	92
	3.	Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins investeringar 1957—1966	94
	4.	Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins investeringar, halvårsvis, 1962—1966	95
	5.	Bruttoinvesteringarnas utveckling 1962—1965 samt prognos för 1965—1966 för olika näringsgrenar	99
	6.	Bruttoinvesteringarnas utveckling 1962—1965 samt prognos för 1965—1966 för privat, statlig och kommunal sektor	100
VIII.	1.	Kommunernas utgifter och inkomster 1965—1966	103
	2.	Statens inkomster och utgifter 1964—1966	106
IX.	1.	Kreditmarknaden 1964 och 1965	110
	2.	Kreditmarknadskalkyl för 1966	111

Diagramförteckning

II.	1. Handelsbalansen i olika länder 1963—1965	21
	2. OECD:s handel 1963—1965	24
	3. Orderutvecklingen inom maskinindustrin i olika länder 1963—1965	34
III.	1. Volym- och prisutveckling för exporten, totalt och fördelat på varugrupper 1961—1966	49
	2. Importen totalt och uppdelat på vissa användningsområden 1962—1965	56
IV.	1. Leveranser av papper totalt samt till hemmamarknaden av olika pappersslag 1958—1966	65
VI.	1. Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter 1962—1966	87
VII.	1. Byggnads- och maskininvesteringar, totalt och uppdelat på sektorer 1960—1966	98

**Vissa tabeller
om den statsfinansiella
utvecklingen m. m.**

Tab. 1. Totalbudgetens utveckling 1957/58—1966/67
Milj. kr.

	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66		1966/67
									Riksstat	Ny ber.	
Inkomster	12 744	13 241	14 418	17 512	18 881	20 958	21 960	25 570	28 596	29 820	31 032
Driftbudgeten	12 019	12 604	13 657	16 641	18 007	19 869	20 927	24 257	27 399	28 605	29 771
Kapitalbudgeten	725	637	761	871	875	1 089	1 034	1 312	1 197	1 215	1 261
Utgifter	14 023	14 710	16 226	17 131	18 354	20 631	22 048	25 735	29 208	29 600	31 241
Driftbudgeten (exkl. avskrivningar)	11 538	12 511	13 460	14 566	15 593	17 865	19 450	22 507	25 498	25 604	27 327
Kapitalbudgeten (bruttoinvestering)	2 510	2 441	2 675	2 526	2 693	2 754	2 587	3 093	3 685	3 896	3 914
Rörliga krediter (— = minskad disposition)....	— 25	— 242	91	39	68	12	11	136	25	100	—
Totalbudgetens saldo	¹ - 1 135	² - 1 428	³ - 1 632	+ 381	+ 527	+ 327	- 86	- 165	- 612	+ 220	- 209

¹ Efter tillägg för vissa medel som insattes på särskilt konto i riksbanken samt för fondering av sjukförsäkringsbidrag (100 resp. 45 milj. kr.)

² Tillägg för fondering av sjukförsäkringsbidrag, 41 milj. kr.

³ Tillägg för fondering av sjukförsäkringsbidrag, 177 milj. kr.

⁴ Beräkningsmässigt har förutsatts att uppbyggnad av anslagsbehållningarna sker med 250 milj. kr. på driftbudgeten och 100 milj. kr. på kapitalbudgeten.

Tab. 2 Statsbudgetens realekonomiska utveckling 1957/58—1966/67

(Milj. kr.) Löpande priser

	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65 prel.	1965/66 Riksstat	1966/67
Inkomster	12 740	13 240	14 420	17 510	18 880	20 960	21 960	25 570	28 600	31 030
Direkta skatter	6 210	6 400	6 470	8 020	8 620	9 030	8 950	11 090	11 620	11 960
Indirekta skatter	4 860	5 260	6 060	7 430	8 050	9 400	10 510	11 280	13 700	15 380
Övriga inkomster	1 670	1 580	1 890	2 060	2 210	2 530	2 500	3 200	3 280	3 690
Utgifter	14 020	14 710	16 230	17 130	18 350	20 630	22 050	25 740	29 100^a	31 240
Konsumtionsutgifter	4 050	4 330	4 790	5 310	5 720	6 540	7 590	8 570	9 790	10 500
Statliga	2 920	3 120	3 410	3 870	4 130	4 770	5 530	6 160	7 170	7 040
Kommunbidrag	1 130	1 210	1 380	1 440	1 590	1 770	2 060	2 410	2 620	3 460
Investeringsutgifter	3 580	4 030	4 390	4 290	4 610	5 190	5 700	5 970	6 580	6 780
Statliga	3 270	3 690	4 020	3 870	4 150	4 700	5 040	5 170	5 800	5 900
Kommunbidrag	310	340	370	420	460	490	660	800	780	880
Inkomstöverföringar till hushåll	2 840	3 200	3 280	3 690	3 930	4 570	4 840	5 910	7 130	7 440
Subventioner	620	630	550	640	720	760	770	860	1 030	1 250
Övriga utgifter ¹	2 930	2 520	3 220	3 200	3 370	3 570	3 150	4 430	4 570	5 270

¹ Inkl. rörliga krediter.^a Exkl. förutsedd minskning av anslagsbehållningarna med 100 milj. kr.

Tab. 3. Statsskulden under budgetåren 1955/56—1964/65

(Milj. kr.)

Budgetår	Fonderad stats-skuld	Tillfäll- lig stats- skuld	Totala stats- skulden Summa (2 + 3)	Därav placerat i:				
				Ränte- löpande obliga- tions- lån	Premie- obliga- tions- lån	Stats- skuld- för- bindel- ser	Lån hos statsinsti- tutioner och fonder m. m.	Skatt- kam- mar- växlar
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Totalt								
1955/56.....	12 709	2 768	15 477	9 439	1 901	310	827	2 022
1956/57.....	12 956	3 862	16 818	9 511	1 901	335	1 096	3 021
1957/58.....	13 445	4 917	18 362	10 484	2 001	472	1 026	3 526
1958/59.....	14 666	4 507	19 173	11 778	1 951	1 157	899	2 792
1959/60.....	15 648	5 012	20 660	13 116	2 103	1 157	817	3 029
1960/61.....	15 575	4 836	20 411	12 678	2 203	1 207	784	3 045
1961/62.....	15 062	4 512	19 574	11 847	2 252	1 333	646	3 216
1962/63.....	15 473	3 602	19 075	12 939	2 252	1 282	642	1 484
1963/64.....	16 080	3 190	19 270	14 553	2 448	1 252	658	71
1964/65.....	16 641	3 110	19 252	14 246	2 425	1 207	679	181
Förändr. under budgetåret								
1955/56.....	+ 206	+ 747	+ 953	+ 9	+ 3	+ 22	- 161	+ 1 152
1956/57.....	+ 247	+ 1 094	+ 1 341	+ 72	+ 0	+ 25	+ 269	+ 999
1957/58.....	+ 489	+ 1 055	+ 1 544	+ 973	+ 100	+ 137	- 70	+ 504
1958/59.....	+ 1 221	- 409	+ 812	+ 1 294	- 50	+ 685	- 127	- 734
1959/60.....	+ 982	+ 505	+ 1 487	+ 1 338	+ 152	—	- 82	+ 237
1960/61.....	- 73	- 176	- 249	- 438	+ 100	+ 50	- 33	+ 17
1961/62.....	- 513	- 324	- 837	- 831	+ 49	+ 126	- 138	+ 171
1962/63.....	+ 412	- 910	- 499	+ 1 092	—	- 50	- 4	- 1 732
1963/64.....	+ 607	- 412	+ 195	+ 1 614	+ 196	- 30	+ 16	- 1 413
1964/65.....	+ 61	- 79	- 18	- 307	- 23	- 45	+ 21	+ 110

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning

Finansplanen	2
<i>Den internationella ekonomiska politiken</i>	2
Produktionsutvecklingen	2
Jämvikt och ekonomisk politik	4
Det internationella samarbetet på den ekonomiska politikens område	5
<i>Konjunkturutveckling och ekonomisk politik i Sverige 1965</i>	9
Konjunkturutvecklingen	9
Den ekonomiska politiken	14
Budgetutvecklingen 1965/66	17
<i>Konjunkturutvecklingen i Sverige 1966</i>	18
<i>Den ekonomiska politiken 1966</i>	22
Den ekonomiska politikens allmänna uppläggning	22
Budgeten 1966/67: Utgiftsprogrammet	29
Budgeten 1966/67: Inkomster och skatteförslag	35
Sammanfattning av budgetförslaget	37
Avslutning	40
Särskilda frågor	42
<i>Totalbudgeten</i>	42
<i>Driftbudgetens inkomster</i>	43
<i>Kapitalbudgetens inkomster samt investeringsplan</i>	46
<i>Beräkning av anslagsbehållningarnas utveckling</i>	48
<i>Beräkning av dispositionen av rörliga krediter</i>	52
Hemställan	54
Tabellförteckning	
I. 1. Försörjningsbalans för år 1965	10
2. Betalningsbalansen 1960—1965	12
3. Preliminär försörjningsbalans för år 1966	20
4. Statsutgifternas förändring till budgetåret 1966/67	30
5. Statsutgifternas realekonomiska utveckling	34
6. Totalbudgeten 1964/65—1966/67	38
II. 1. Inkomster på driftbudgeten	44
2. Uppbörd i statens verksamhet	45
3. Kapitalbudgetens utgifter och finansiering	48
4. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag. Driftbudgeten	49
5. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag. Investeringsanslag	49
6. Medelsbehållning vid utgången av budgetåren 1955/56—1964/65	50
1 Bihang till riksdagens protokoll 1966. 1 saml. Nr 1. Bil. 1. Finansplanen. Innehåll	

7. Beräknade förändringar i anslagsbehållningar under budgetåret 1965/66	51
8. Ianspråktagande av rörliga krediter	52

Bilaga 1: Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1966/67

Bilaga 2: Preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1966/67

Bilaga 3: Riksrevisionsverkets inkomstberäkning

<i>Innehållsförteckning</i>	Bil. 3 110
-----------------------------------	------------

Bilaga 4: Preliminär nationalbudget för år 1966

<i>Innehållsförteckning</i>	Bil. 4 114
<i>Tabellförteckning</i>	> 115
<i>Diagramförteckning</i>	> 116

Bilaga 5: Vissa tabeller om den statsfinansiella utvecklingen m. m.

Tab. 1. Totalbudgetens utveckling 1957/58—1966/67

Tab. 2. Statsbudgetens realekonomiska utveckling 1957/58—1966/67

Tab. 3. Statskulden under budgetåren 1955/56—1964/65

BILAGA 2 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1966

FÖR FLERA HUVUDTITLAR

GEMENSAMMA FRÅGOR

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 3 januari 1966.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Vissa för flera huvudtitlar gemensamma frågor anmäls av chefen för civildepartementet, statsrådet Gustafsson, beträffande de under punkterna 1—6 angivna frågorna samt av chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, beträffande de frågor som berörs under punkterna 7—10.

1. Den allmänna lönenivån för statsanställda m. m.

I enlighet med beslut av 1957 års riksdag har de minimilöner (grundlöner) som utgått till statstjänstemännen fr. o. m. den 1 juli 1957 reglerats genom statens löneförordning den 31 maj 1957 (nr 228). Denna förordning innehöll inte några regler om särskilda tillägg till grundlöner. De aktuella löner (totallöner) förutsattes skola fastställas genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, sedan statstjänstemännens huvudorganisationer beretts tillfälle till överläggningar i ämnet.

Den 1 januari 1966 har dessa bestämmelser ersatts av allmänt avlöningsavtal för statliga och vissa andra tjänstemän (AST) som den 29 december 1965 under förbehåll för Kungl. Maj:ts godkännande slutits av statens avtalsverk med Statstjänarkartellen (SK), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S). De totallöner som gäller enligt detta avtal överensstämmer med de löner som enligt prop. 1964: 152 (SU 134, rskr 272) utgått under år 1965 (SFS 1964: 575).

Avtalet har godkänts av riksdagens lönedelelegation och av Kungl. Maj:t den 30 december 1965.

Avtalet gäller fr. o. m. den 1 januari 1966 intill dess ny överenskommelse träffats i frågor som regleras i avtalet eller förhandlingarna härom förklarats avslutade.

Huvudgrunderna för den statliga personalpensioneringen återfinns i statens allmänna tjänstepensionsreglemente (SPR) den 28 maj 1959 (nr 287), under det att i statens pensionslöneförordning samma dag (nr 286) meddelas bestämmelser om den pensionslön som ligger till grund för pensioneringen. Enligt 15 § SPR skall bruttobeloppet av beviljad egenpension eller familjepension förändras i den mån Kungl. Maj:t och riksdagen beslutar härom. Denna bestämmelse utgör motsvarigheten till vad som i tidigare pensionsanordningar gällde beträffande rörligt tillägg. Det har vid pensionsreglementets utfärdande förutsatts, att här avsedd förändring av pensioner som beviljats enligt reglementet skall fastställas i samma ordning som gäller beträffande fastställandet av totallönerna.

Då förhandlingar om nya löner för år 1966 ännu ej ägt rum är det inte möjligt att nu ange vad som skall gälla för år 1966 i fråga om totallöner och pensioner. Dessa frågor torde senare få anmälas för Kungl. Maj:t och underställas riksdagens lönedelelegation.

På grund härav har till grund för beräkningen av anslagsmedlen till avlöningsanslagen och till pensioner under nästa budgetår lagts de löne- och pensionsbelopp som gällt under år 1965.

2. Överskridande av vissa anslagsposter m. m.

Sedan budgetåret 1941/42 har Kungl. Maj:t årligen fått ett allmänt bemyndigande av riksdagen att medge överskridande av maximerade anslagsposter. Efter smärre ändringar av bemyndigandet vid 1952, 1956 och 1962 års riksdagar innebär detsamma, att Kungl. Maj:t äger medge de överskridanden av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal som erfordras till följd av att sådan anslagspost blivit belastad i en omfattning som inte förutsetts *antingen* med utgifter för avlöningar åt icke-ordinarie tjänsteman, som vikarierat på ordinarie tjänst, vilken är obesatt eller vars innehavare åtnjutit ledighet för offentligt uppdrag eller av annan anledning mot avstående av hela lönen, *eller* med kostnader som sammanhänger med att icke-ordinarie ersättare behöver anlitas då ordinarie tjänst hålls vakant eller vid längre tids ledighet med helt eller delvis bibehållen lön för ordinarie eller icke-ordinarie tjänsteman.

Sedan budgetåret 1947/48 har Kungl. Maj:t vidare fått riksdagens bemyn-

digande att medge de överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter som behövs med hänsyn till regleringen av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal. Bemyndigandet gäller numera — efter vidgningar vid 1953 och 1960 års riksdagar — även andra personalgrupper för vilka tillämpas reglerad befordringsgång, nämligen personal som enligt riksdagens beslut jämföras med amanuenspersonal, kanslistpersonal i administrativ tjänst samt viss teknisk biträdespersonal.

Fr. o. m. budgetåret 1958/59 har Kungl. Maj:t fått riksdagens bemyndigande att medge de överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter som erfordras för att bestrida övergångsförmåner till befattningshavare på vissa orter som flyttats ner i ortsgrupp.

Fr. o. m. budgetåret 1961/62 har Kungl. Maj:t fått riksdagens bemyndigande att medge överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter på grund av merkostnader till följd av kontraktsanställning.

Fr. o. m. budgetåret 1964/65 har Kungl. Maj:t fått riksdagens bemyndigande att medge överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter till följd av att tjänstemän placeras i högre löneklass än som förutsatts vid anslagsberäkningen.

Samtliga nu nämnda bemyndiganden bör gälla även nästa budgetår.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1966/67 medge

1) de överskridanden av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal som behövs till följd av att dylik anslagspost blivit belastad i en omfattning som inte förutsetts *antingen* med utgifter för avlöningar åt icke-ordinarie tjänsteman, som vikarierat på ordinarie tjänst, vilken är obestann eller vars innehavare åtnjutit ledighet för offentligt uppdrag eller av annan anledning med avstående av hela lönen, eller med kostnader som sammanhänger med att icke-ordinarie ersättare behöver anlitas då ordinarie tjänst hålls vakant eller vid längre tids ledighet med helt eller delvis bibehållen lön för ordinarie eller icke-ordinarie tjänsteman,

2) de överskridanden av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter som behövs med hänsyn till tillämpningen av reglerad befordringsgång för personal-kategorier som berörts i det föregående,

3) de överskridanden av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter som behövs för att bestri-

da övergångsförmåner till befattningshavare på vissa orter som flyttats ner i ortsgrupp,

4) överskridanden av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter på grund av merkostnader till följd av kontraktsanställning, samt

5) överskridanden av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter till följd av att tjänstemän placeras i högre löneklass än som förutsatts vid anslagsberäkningen.

3. Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

I anslutning till de riktlinjer för behandlingen av frågor om ändrad lönegradsplacering av tjänster som dragits upp i prop. 1956: 124 har hittills i bil. 2 i statsverkspropositionen anmälts resultatet av den prövning av s. k. A-frågor som gjorts under budgetarbetet. De lönegradsändringar som förordats har redovisats i en sammanställning som fogats till statsverkspropositionen.

Frågor om ändrad lönegradsplacering för olika tjänster skall fr. o. m. den 1 januari 1966 bestämmas genom avtal. Sådana frågor har därför ej prövats i samband med budgetarbetet.

I likhet med tidigare år redovisas däremot under resp. huvudtitel lönegradsändringar, som föranletts av organisatoriska skäl och som i realiteten innebär utbyte av befintliga tjänster mot nya tjänster med artskilda arbetsuppgifter, samt förslag till bl. a. ändrad lönegradsplacering av tjänster som framläggs i anslutning till översyn som gjorts av organisationen inom visst område. Under resp. huvudtitel redovisas dessutom placering i lönegrad av tjänster, vilka föreslås bli inrättade under nästa budgetår.

Lönegradsplaceringen av de tjänster som redovisas i statsverkspropositionen har beretts i enlighet med de normer för lönegradsplacering av motsvarande tjänster som tidigare i olika sammanhang godkänts av riksdagen. Härvid har expertis från statens avtalsverk anlåtats. Förhandlingar om lönegradsplaceringen har dock skett mellan avtalsverket och vederbörande personalorganisationer, när frågor om lönegradsplacering för tjänster uppkommit i anslutning till översyn som gjorts av organisationen inom visst område. Överenskommelser om lönegradsplacering för tjänster som ingår i organisationen har därefter underställts riksdagens löne delegation för godkännande. De fall där lönegradsplaceringen bygger på avtal redovisas under resp. huvudtitlar.

I de nu behandlade fallen har lönegraden angetts för att ge besked i vilka fall riksdagen beslutar om att inrätta tjänst och i vilka fall tjänst kan inrättas utan stöd av riksdagens beslut. Lönegraden har vidare angetts för

att riksdagen skall ha möjlighet att pröva grunderna för de begärda anslagen.

Eftersom förhandlingar inte skett om lönegradsplaceringen av samtliga tjänster kan givetvis frågan om tjänsternas löneställning i vissa fall komma att omprövas. Vederbörande personalorganisation kan nämligen begära förhandlingar om lönegradsplaceringen. Sådana förhandlingar sker lämpligen i anslutning till de förhandlingar om tjänsteförteckningsfrågor som avses äga rum mellan avtalsverket och personalorganisationerna under våren 1966.

Har ny tjänst beräknats ha sådan lönegrad att Kungl. Maj:t äger inrätta tjänsten, kan genom senare förhandlingar lönegraden ändras så att tjänsten hänförs till det lönegradsområde, inom vilket riksdagens beslut behövs. Överenskommelse som innehåller sådan ändring måste underställas riksdagens löne delegation.

Om delegationen godkänner avtal i sådana fall kan Kungl. Maj:t inrätta tjänsten med stöd av bemyndigande som riksdagen lämnat efter förslag i prop. 1965: 108 (SU 93, rskr 226).

De avtal som träffas mellan statens avtalsverk och statstjänstemännens huvudorganisationer om tjänsteförteckningsfrågor kommer att underställas Kungl. Maj:ts och riksdagens löne delegations prövning. Kungl. Maj:t har bemyndigats (prop. 1965: 108, SU 93, rskr 226) att vidta de åtgärder som behövs för att genomföra överenskommelser som godkänts av riksdagens löne delegation. I detta bemyndigande inbegrips möjligheten att ändra personalförteckningar som fastställts av riksdagen.

4. Gemensam utbildning av vårdar- och vaktpersonal

Inledning

Personalutbildningsberedningen, som tillsattes år 1961, har den 21 oktober 1965 avlämnat skrivelse med principförslag rörande gemensam grundutbildning av vårdar- och vaktpersonalen vid fångvårdsanstalter, ungdomsvårdsskolor och vårdanstalter för alkoholmissbrukare jämte därmed samordnad, föregående inomverksutbildning inom de tre anstaltsområdena.

Frågan om samordnad grundläggande personalutbildning för nyssnämnda vårdar- och vaktpersonal upptogs av parlamentariska sakkunniga (överläggningar för samordning av åtgärderna mot ungdomsbrottsligheten) i betänkandet »Ungdomsbrottslighet. Överväganden och förslag.» (SOU 1959: 37).

Vid 1961 års riksdag väcktes två likalydande motioner (I: 443 och II: 516) i samma ämne. Statsutskottet förklarade i sitt utlåtande (1961: 5) över motionerna bl. a. att utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t ägnade frå-

gan fortsatt uppmärksamhet och hemställde, att motionerna inte skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

En arbetsgrupp inom personalutbildningsberedningen utredde under år 1961 frågan om gemensam utbildning för vårdpersonal vid anstalter inom fängsvård, ungdomsvård och nykterhetsvård. Över ett av arbetsgruppen utarbetat förslag i ämnet avgav socialstyrelsen och dåvarande fängsvårdsstyrelsen yttranden i mars 1962. På hemställan av beredningen bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 28 juni 1962 och den 25 januari 1963 nämnden för viss utbildning vid centrala verk m. m. att under budgetåret 1962/63 försöksvis anordna två kurser i gemensam vårdutbildning. Frågan om den gemensamma vårdutbildningen övervägdes därefter ytterligare inom beredningen. I skrivelse den 10 december 1963 anhöll beredningen att Kungl. Maj:t genom ett direkt uppdrag åt beredningen ville ge sin principiella inställning till känna i frågan om gemensam grundutbildning för nyanställd vårdar- och vaktpersonal inom berörda vårdområden. Sedan yttranden inhämtats från socialstyrelsen och dåvarande fängsvårdsstyrelsen uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 31 januari 1964 åt beredningen att efter samråd med nämnda ämbetsverk framlägga förslag till gemensam grundutbildning i huvudsaklig överensstämmelse med i framställningen angivna riktlinjer. Vid den fortsatta utredningen av frågan om gemensam grundutbildning biträdde beredningen av expert från kriminalvårdsstyrelsen. Promemoria med utredning och förslag till gemensam grundutbildning för ifrågavarande personal jämte inomverksutbildning i anslutning därtill överlämnades till beredningen i januari 1965. Över promemorian yttrade sig socialstyrelsen och kriminalvårdsstyrelsen till beredningen i juli 1965. Beredningen har efter ytterligare överväganden framlagt förslag till principprogram för den gemensamma grundutbildningen jämte därmed samordnad inomverksutbildning.

Beredningen

Beredningens principförslag omfattar dels riktlinjer för gemensam grundutbildning för de tre anstaltsområdena, bestående av en till internat förlagd grundkurs jämte hospitering, samt inomverksutbildning i anslutning därtill, dels förslag till organisatorisk ledning av utbildningsverksamheten, dels vissa kostnadsberäkningar.

Enligt beredningens mening måste som principkrav gälla, att all nyanställd vårdar- och vaktpersonal, som finnes lämplig för yrket och som stannar kvar där, skall få utbildning inom något år efter anställningens början.

Beredningen anger grundutbildningens syfte vara att ge berörda personalgrupper den grundläggande människokunskap och sociala orientering som har ansetts utgöra det önskvärda teoretiska underlaget för utövning av yrket

som vårdare och vaktkonstapel vid en på modern människovård inriktad behandling vid de sociala tvångsintagningsanstalterna. Den föreslagna utbildningen är ägnad att öka effektiviteten i anstaltsvården och måste på längre sikt höja aktningen för yrket och därmed kvalitativt främja rekryteringen. Även annan personal än den som omfattas av förslaget bör få utbildning i människokunskap och vårdmetodik. Omfattningen av utbildningen för sådana personalgrupper, bl. a. yrkespersonal och arbetsledare, får framdeles bedömas med utgångspunkt från bl. a. den nu föreslagna utbildningen.

Utbildningsgången föreslås uppdelad i två skeden. Det första skedet skall omfatta inomverksutbildning på ett relativt tidigt stadium av anställningen jämte praktisk tjänstgöring på anstalt. Det andra skedet skall avse den gemensamma grundutbildningen, som i regel bör påbörjas inom ett år från anställningens början.

Inomverksutbildningen föreslås omfatta fem veckor för kriminalvårdens personal och två och en halv vecka för ungdomsvårdsskolornas och nykterhetsvårdens personal. Bland de ämnen som beredningen föreslår för inomverksutbildningen må nämnas, för personal vid fångvårdsanstalter kriminalvårdens organisation, kriminalpolitik och kriminologi, kriminalrätt, behandlingsplanering, verkställighetsregler, bevakningskunskap och judo, för personal vid ungdomsvårdsskolor ungdomsvårdsskoleorganisationen, författningskunskap och elevernas fritidssysselsättningar, samt för personal vid vårdanstalter för alkoholmissbrukare nykterhetsvårdens organisation, författningskunskap och socialstyrelsens »Råd och anvisningar m. m.».

Förslaget till gemensam grundutbildning ansluter sig med smärre omdisponeringar i fråga om vissa ämnen till det program som tidigare med Kungl. Maj:ts godkännande har prövats vid tidigare försöksverksamhet. Undervisningen vid den gemensamma grundkursen föreslås omfatta ca 310 timmar och pågå under tio veckor. Därtill kommer två veckors hospitering med en vecka vardera på anstalter, som tillhör de två vårdområden vid vilka kursdeltagaren inte är anställd. Tyngdpunkten i den gemensamma grundkursen föreslås lagd på ämnena elementär psykologi och psykiatri, allmän vårdteknik samt samhällslära. Bland övriga ämnen må nämnas studieteknik, hälso- och sjukvård, intagnas fritidssysselsättningar och motionsidrott. Varje kurs bör omfatta ca 30 deltagare.

Beredningen föreslår att genomgång av den gemensamma grundkursen med godkända betyg skall bli obligatorisk för anställning som extra ordinarie eller ordinarie vårdare eller vaktkonstapel. Viss möjlighet till dispens från detta krav bör dock finnas.

Den organisatoriska ledningen av den gemensamma grundutbildningen föreslås skola utövas av en av Kungl. Maj:t förordnad nämnd, i vilken förutom ordförande bör ingå representanter för kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen och vederbörande personalorganisationer. Vissa

med den gemensamma grundutbildningen sammanhängande verkställighetsuppgifter bör ombesörjas av personal vid kriminalvårdsstyrelsens utbildningssektion.

Utbildningen skall vara kostnadsfri. Deltagarna i den gemensamma grundutbildningen skall under utbildningstiden åtnjuta tjänstledighet med oavkortad lön. Under pågående gemensam grundkurs och hospitering skall deltagare erhålla fri inkvartering och förplägnad. Ersättning skall utgå för kostnaderna för erforderliga resor.

De direkta kostnaderna för en gemensam grundkurs jämte hospitering beräknar beredningen till sammanlagt omkring 130 000 kr. enligt det kostnadsläge som rådde vid årsskiftet 1964/65. I detta belopp ingår kostnader för arvoden och resor för kursledare och lärare, kostnader för kurslokaler, kurslitteratur och studiebesök m. m. samt kostnader för deltagarnas resor till och från internat och hospiteringsanstalter ävensom för deras inkvartering och förplägnad under utbildningstiden. Däremot innefattar beloppet inte kostnaderna för deltagarnas löner och sociala förmåner under tiden för gemensam grundkurs och hospitering. Sistnämnda kostnader föreslås skola bestridas från resp. avlöningsanslag.

Med utgångspunkt från att alla nyanställda vårdare och vaktkonstaplar, som finnes lämpliga för yrket och får stadigvarande anställning där, skall delta i den gemensamma grundutbildningen uppskattas det årliga utbildningsbehovet till att i början omfatta 250—350 kursdeltagare för att omkring år 1970 något överstiga 400, främst till följd av anstaltsväsendets beräknade utbyggnad. Under åren fram till 1970 skulle därför behöva anordnas ca tio gemensamma grundkurser jämte hospitering per år till en uppskattad kostnad av 1,3 milj. kr. årligen. År 1970 beräknas antalet gemensamma grundkurser jämte hospitering uppgå till omkring 14 och kostnaden till 1,8 milj. kr., allt enligt kostnadsläget 1964/65. Med tillämpning av ungefär samma beräkningsgrunder uppskattas kostnaderna för inomverksutbildningen till omkring en tredjedel av kostnaderna för den gemensamma grundutbildningen.

Medel för verksamheten föreslås skola begäras av den föreslagna nämnden efter samråd med kriminalvårdsstyrelsen och socialstyrelsen och anvisas på särskild anslagspost under kriminalvårdsstyrelsens anslag.

Frågan om hur lokalfrågan på längre sikt bör lösas för en så omfattande utbildningsaktivitet som de föreslagna gemensamma grundkurserna synes enligt beredningens mening inte kunna prövas på nuvarande stadium. Beredningen antyder möjligheten att utan mer genomgripande förändringar eller utvidgningar tillgodose lokalbehovet vid den förestående utbyggnaden av kriminalvårdens anläggningar vid Hall. En sådan anknytning skulle medföra åtskilliga fördelar från pedagogisk synpunkt.

Kriminalvårdsstyrelsens och socialstyrelsens yttranden

Kriminalvårdsstyrelsen och socialstyrelsen ansluter sig till förslaget om gemensam grundutbildning för vårdar- och vaktpersonalen inom de tre anstaltsområdena och accepterar i huvudsak det föreslagna innehållet i den gemensamma grundkursen och inomverksutbildningen. Vissa jämkningar förordas dock. Sålunda överväger socialstyrelsen en ändrad fördelning av ämnesinnehållet mellan gemensam grundkurs och inomverksutbildning med utgångspunkt från den av beredningen föreslagna ordningsföljden mellan de båda utbildningsskedena, vilken innebär att inomverksutbildningen borde föregå den gemensamma grundutbildningen. Emellertid har styrelsen i tidigare yttrande förklarat den av beredningen förordade omdispositionen i tidshänseende lämplig med hänsyn till styrelsens egna erfarenheter av personalomsättningen i vårdargruppen.

Socialstyrelsen understryker vikten av att vårdpersonalen redan på ett tidigt stadium av anställningen meddelas undervisning i vårdarbetets metodik. Styrelsen är tveksam om värdet av två veckors hospitering inom andra vårdområden än det egna med hänsyn särskilt till bristfälliga resurser i form av handledare vid anstalterna.

Båda ämbetsverken godtar i princip förslaget att den gemensamma grundkursen förläggs till kriminalvårdens anläggning vid Hall. Kriminalvårdsstyrelsen framhåller att en sådan lokalisering kräver personella förstärkningar. Styrelsen framkastar tanken att förlägga också inomverksutbildningen för samtliga ifrågavarande vårdområden till Hall. Socialstyrelsen understryker vikten av att den gemensamma grundkursens lokalisering till anläggning inom kriminalvården inte får medföra att utbildningen påverkas av där rådande särskilda förhållanden. Styrelsen framhåller vidare betydelsen av den yttre miljön under utbildning, särskilt vid så långvarig vistelse som under den föreslagna grundkursen och framför önskemålet att grundkursen om möjligt förläggs till en fristående institution.

Departementschefen

Jag delar personalutbildningsberedningens uppfattning om behovet av särskild utbildning för all nyanställd vårdar- och vaktpersonal vid fångvårdsanstalter, ungdomsvårdsskolor och vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Den nuvarande utbildningen är otillräcklig och i trängande behov av en reform. Höjd utbildningsnivå betyder ökad effektivitet i behandlingen av de intagna. Utbildningen bör syfta till att ge den personal, varom här är fråga, den grundläggande människokunskap och sociala orientering som krävs för att utöva en behandling som är inriktad på modern människovård. Jag finner väl motiverat att utbildningen för de tre anstaltsområdena görs gemensam i den utsträckning förslaget åsyftar. Någon principiell skill-

nad i behandlingsens ändamål torde inte föreligga anstaltsområdena emellan. Det vidgade erfarenhetsutbyte i fråga om vårdmetodik och övriga arbetsförhållanden som en gemensam grundutbildning erbjuder synes mig ägnat att skapa ökad förståelse och förbättrade kontakter mellan personalen vid skilda typer av anstalter.

Jag vill i detta sammanhang erinra om behovet av utbildning även för sådana anställda vid ifrågavarande anstalter som tidigare inte alls eller i alltför begränsad utsträckning erhållit organiserad utbildning och som inte omfattas av förslaget. Ansvar för att sådan utbildning kommer till stånd i form av kortare kurser eller på annat lämpligt sätt bör åvila resp. verk.

Två gemensamma grundkurser har försöksvis redan genomförts för den personal som omfattas av förslaget. Härigenom har vunnits praktiska erfarenheter på vilka det nu framlagda förslaget kunnat byggas. I likhet med beredningen förordar jag att utbildningen uppdelas i två skeden, varvid utbildningen inom resp. verk bör föregå den gemensamma grundutbildningen. Inomverksutbildningen bör ske under ett relativt tidigt skede av anställningen och följas av praktisk tjänstgöring på anstalt. Den gemensamma grundutbildningen bör i regel påbörjas inom ett år från anställningens början. Den bör omfatta förutom hospitering en gemensam grundkurs om ca tio veckor som förläggs till internat. Godkända betyg från den gemensamma grundkursen bör i princip uppställas som krav för stadigvarande anställning som vårdare eller vaktkonstapel. Dispens från detta krav bör dock kunna medges av vederbörande verksstyrelser om särskilda skäl föreligger. Varje gemensam grundkurs bör omfatta ca 30 deltagare. Med hänsyn till antalet tjänstemän inom de olika vårdområdena bör man härvid eftersträva att omkring två tredjedelar kommer från fångvårdsanstalterna och återstoden till ungefär lika antal från de båda övriga anstaltsformerna.

Beredningen har föreslagit att den gemensamma grundkursen kombineras med hospitering under två veckor med en vecka vardera på anstalter som tillhör de två vårdområden, där kursdeltagare inte är anställd. Förslaget har i denna del tillstyrkts av kriminalvårdsstyrelsen, medan socialstyrelsen har uttryckt tvekan om värdet av hospiteringen med hänsyn främst till bristen på handledare vid anstalterna. De erfarenheter som vunnits av hospiteringen synes emellertid så goda att det skulle bli en klar sänkning av målet för utbildningen, om man slopade hospiteringen. Jag delar beredningens uppfattning om värdet av den föreslagna hospiteringen och biträder beredningens förslag härvidlag.

Det föreslagna ämnesinnehållet i inomverksutbildningen och i den gemensamma grundkursen finner jag lämpligt avvägt. Självfallet bör de jämkningar i ämnesinnehållet vidtas som efter hand kan påkallas av erfarenheter från utbildningsverksamheten.

I likhet med beredningen anser jag att den gemensamma grundutbildningen bör ledas av en särskild nämnd. Jag föreslår därför att en sådan

nämnd, nämnden för gemensam anstaltsutbildning, inrättas. I nämnden bör förutom ordförande ingå representanter för kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, det centrala statliga personalutbildningsorganet och vederbörande personalorganisationer. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa antalet ledamöter i nämnden. Nämnden bör anses höra till civildepartementet.

Enligt beredningens uppfattning kan frågan om lokaliseringen på längre sikt av den gemensamma grundkursen inte avgöras f. n. Hittillsvarande kurser har hållits på pensionat inom Storstockholmsområdet. Beredningen förordar att de gemensamma grundkurserna förläggs i nära anslutning till en anstalt och antyder möjligheten att utnyttja kriminalvårdsstyrelsens anläggning vid Hall som avses skola byggas ut för utbildningsändamål. Socialstyrelsen har framfört önskemålet att de gemensamma grundkurserna om möjligt förläggs till en fristående institution, men har inte motsatt sig att de äger rum i anslutning till någon kriminalvårdsstyrelsens anläggning. Jag finner det lämpligt att de gemensamma grundkurserna i vart fall tills vidare kommer till stånd vid kriminalvårdsstyrelsens anläggning vid Hall. I avvaktan på att denna anläggning kan tas i bruk för ändamålet får de gemensamma grundkurserna förläggas till annan lämplig plats.

Beredningen föreslår, att deltagare under tjänstledighet för att genomgå den gemensamma grundutbildningen skall åtnjuta oavkortad lön. Jag förutsätter att oavkortad lön liksom hittills får utgå under tjänstledighet för den gemensamma grundutbildningen. Jag biträder beredningens förslag att utbildningen skall vara kostnadsfri och att den som genomgår gemensam grundutbildning bör erhålla fri inkvartering och förplägnad eller i förekommande fall i stället erforderlig kontant ersättning samt ersättning för kostnader för resor till och från internat och hospiteringsanstalter ävensom platser där studiebesök avläggs.

Förslaget inrymmer vissa kostnadsberäkningar för den föreslagna utbildningen. Enligt beräkningarna som grundas på kostnadsläget vid årsskiftet 1964/65 skulle de direkta kostnaderna (arvoden och kostnader för resor för kursledare och lärare, kurslokaler, kurslitteratur och studiebesök samt för kursdeltagarnas resor, inkvartering och förplägnad m. m.) för en gemensam grundkurs om 30 deltagare jämte hospitering uppgå till omkring 130 000 kr. Det årliga utbildningsbehovet för de närmaste åren uppskattas motsvara tio gemensamma grundkurser jämte hospitering, dvs. en total kostnad om ca 1,3 milj. kr. för år. Härtill kommer kostnaderna för deltagarnas löner och sociala förmåner. Förslaget inrymmer med utgångspunkt från vissa antaganden om anstaltsväsendets framtida utbyggnad också en beräkning av de direkta kostnaderna för gemensam grundutbildning fram till 1970. Enligt beräkningen skulle dessa kostnader (för 14 gemensamma grundkurser jämte hospitering) sistnämnda år uppgå till omkring 1,8 milj. kr. enligt kostnadsläget vid årsskiftet 1964/65. Med ungefär mot-

svarande beräkningsgrunder uppskattas kostnaderna för inomverksutbildningen till ca en tredjedel av kostnaderna för den gemensamma grundutbildningen. De gjorda kostnadsberäkningarna får anses godtagbara som mått på storleksordningen av vad det nya utbildningsprogrammet kostar, men de verkliga kostnaderna påverkas givetvis av åtskilliga omständigheter som f. n. svårligen kan bedömas såsom den allmänna kostnadsutvecklingen och lokaliseringsfrågans lösning.

För att förslaget beträffande personal som nyanställs fr. o. m. den 1 juli 1966 skall kunna genomföras behövs under nästa budgetår fyra gemensamma grundkurser jämte hospitering, fyra inomverkskurser för kriminalvården och en sådan kurs för vårdare vid vardera ungdomsvården och nykterhetsvården med omkring 30 deltagare i varje kurs.

Som beredningen föreslagit bör medel för de direkta kostnaderna för den gemensamma grundutbildningen i den mån de inte avser löner m. m. för lärarpersonal som är heltidsanställd hos kriminalvårdsstyrelsen anvisas på särskild anslagspost under andra huvudtiteln. Denna fråga kommer att anmälas av chefen för justitiedepartementet vid anmälan av anslaget till kriminalvårdsstyrelsen. Kostnaderna för den särskilda nämnden bör bestridas av medel från det under tolfte huvudtiteln uppförda anslaget till kostnader för vissa nämnder. Medel för den inomverksutbildning som enligt förslaget skall samordnas med den gemensamma grundutbildningen bör liksom kostnaderna för inomverksutbildningen i övrigt beräknas under resp. huvudtitlar.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna de riktlinjer för utbildning av vårdar- och vaktpersonal vid fångvårdsanstalter, ungdomsvårdsskolor och vårdanstalter för alkoholmissbrukare som jag förordat i det föregående.

5. Kostnader för vissa personalvårdande åtgärder m. m.

Flera myndigheter har i olika sammanhang framfört önskemål om medel för att kunna genomföra olika trivselfrämjande åtgärder för sin personal. Några särskilda medel för sådana ändamål står inte till myndigheternas förfogande. Enligt min mening bör myndigheterna få möjlighet att i begränsad utsträckning bestrida kostnader för sådana åtgärder utan att i varje särskilt fall inhämta Kungl. Maj:ts medgivande.

Som exempel på sådana åtgärder som jag avser kan nämnas att personalen bjuds på enklare förtäring vid sammankomster i samband med information om aktuella personalfrågor, vid information om företagsnämndernas verksamhet, vid möten med skyddsombud, vid kursavslutningar

o. dyl. Möjligheter bör även finnas för myndighet att svara för anmälningsavgifter vid konferenser, informationsdagar, studiebesök etc. Andra kostnader som myndigheten helt eller delvis bör kunna bestrida är avgifter för deltagande i studiecirkelverksamhet, korrespondensundervisning eller andra fritidsstudier. Förutsättning för att kostnaderna i här angivna och likartade fall skall få bestridas av myndigheten bör vara, att myndigheten bedömer ändamålet vara angeläget för myndighetens verksamhet.

Kungl. Maj:t bör bestämma vilka myndigheter som skall äga bestrida kostnader för sådana åtgärder och också det sammanlagda belopp som myndigheterna får använda för sådana ändamål. Kostnaderna bör bestridas från den i omkostnadsstaten för vederbörande myndighet upptagna anslagsposten till expenser. Dessa anslagsposter kan därför i vissa fall komma att belastas med högre belopp än som beräknats under resp. huvudtitel.

6. Inrättande av tjänster

Inledning

Civildepartementets organisationsberedning har den 13 juli 1965 avlämnat en promemoria angående inrättande och lönegradsplacering av tjänster efter kollektivavtalsreformens genomförande m. m. (Stencil C 1965: 5). Promemorian har upprättats av en särskild arbetsgrupp inom beredningen.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av försvarets civilförvaltning, försvarets fabriksstyrelse, riksförsäkringsverket, poststyrelsen, telestyrelsen, järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, sjöfartsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, luftfartsstyrelsen, statskontoret, riksrevisionsverket, generaltullstyrelsen, skolöverstyrelsen, universitetskanslersämbetet, lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen, skogsstyrelsen, domänstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, överståthållarämbetet, arbetsmarknadsstyrelsen, rikspolisstyrelsen, statens lönenämnd, SK, SR, SACO och TCO-S.

Utöver förslag om inrättande av tjänster har beredningen i särskilda avsnitt av promemorian lagt fram förslag om lönegradsplacering av tjänster, anslagsfrågor, innehållet i myndighets petitaframställningar, behandlingen i proposition av frågor om inrättande av tjänster och lönegradsplacering i samband med organisationsfrågor. Jag anhåller att få anmäla frågan om inrättande av tjänster. Chefen för finansdepartementet kommer i det följande att redovisa vad beredningen föreslagit angående anslagsfrågor. I fråga om övriga förslag av beredningen fordras inte beslut av riksdagen.

Nuvarande ordning m. m.

Med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1965: 156, SU 168, rskr 387) har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse den 3 december 1965 (nr 915) om inrättande av vissa statligt reglerade tjänster m. m. att gälla fr. o. m.

den 1 januari 1966. I kungörelsen har sammanförts de regler om inrättande av tjänster som tidigare fanns intagna i statens allmänna avlöningsreglemente (Saar), prästlönereglementet, avlöningsreglementena för kyrkomusiker och för övningslärare samt vissa andra författningar. Bestämmelserna har överförts till kungörelsen med ett i princip oförändrat sakinnehåll. Med verkan fr. o. m. den 1 januari 1966 har de bestämmelser om lönegradsplacement som funnits i de nämnda författningarna intagits i allmänt avlöningsavtal för statliga och vissa andra tjänstemän (AST) och vissa tjänsteförteckningsavtal eller i bestämmelser utfärdade av statens avtalsverk. Avtalen har slutits mellan statens avtalsverk och SK, SR, SACO och TCO-S. De har sedermera godkänts av riksdagens löne delegation och Kungl. Maj:t.

Enligt nuvarande ordning gäller inom statsförvaltningen som huvudregel att dels samtliga ordinarie tjänster, dels extra ordinarie tjänster på löneplan B och i lönegraderna 22—27 på löneplan A, dels extra tjänster i lönegraderna Bg 2—10 inrättas av Kungl. Maj:t. Andra extra ordinarie och extra tjänster samt alla arvodestjänster inrättas av vederbörande myndighet, om Kungl. Maj:t inte föreskrivit annat. I fråga om statens affärsdrivande verk föreskrivs dock att alla extra ordinarie tjänster på löneplan A inrättas av vederbörande myndighet, om Kungl. Maj:t ej föreskriver annat.

Riksdagens medverkan krävs för inrättande av dels ordinarie tjänster, dels extra ordinarie tjänster på löneplan B och i lönegraderna 22—27 på löneplan A. I affärsverken behövs dock inte riksdagens medverkan för inrättande av ordinarie tjänster i lönegraderna 1—21 på löneplan A och extra ordinarie tjänster på löneplan B.

Härutöver finns särskilda bestämmelser för vissa typer av tjänster och för tjänster inom speciella förvaltningsområden.

Sålunda gäller särskilda bestämmelser om inrättande av tjänster i regle-rad befordringsgång, vissa tjänster vid försvaret, tjänster vid bankinspektionen, prästerliga tjänster, kyrkomusikertjänster, tjänster som skoldirektör eller biträdande skoldirektör, tjänster som rektor eller lärare samt vissa tjänster vid hushållningssällskapen och skogsvårdsstyrelserna.

Riksdagens medverkan krävs för inrättande av vissa av nyssnämnda tjänster.

Inom försvaret gäller detta i fråga om vissa tjänster som enligt huvudregeln kan inrättas utan medverkan av riksdagen. Enligt bestämmelserna för försvaret bestäms sammanlagda antalet icke-ordinarie tjänster som furir, fältflygare och flygnavigatör på aktiv stat samt biträdande armétekniker av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut.

För inrättande av andra icke-ordinarie militära tjänster på aktiv stat än de nu nämnda krävs riksdagens medverkan utom i fråga om extra ordinarie tjänster som löjtnant. Sådan tjänst inrättas av vederbörande myndigheter enligt bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar.

I fråga om prästerliga tjänster krävs för inrättande av tjänst som biskop,

kyrkoherde för samer, garnisonspräst eller amiralitetspräst medverkan av riksdagen. Sådana tjänster inrättas av Kungl. Maj:t. Dessutom fastställer riksdagen det högsta antal tjänster som förste stiftsadjunkt, stiftsadjunkt och kontraktsadjunkt som får inrättas.

För inrättande av tjänster som skoldirektör och biträdande skoldirektör, vilka inrättas av vederbörande kommunala myndigheter, fordras också medverkan av riksdagen.

Kungl. Maj:t har även i andra fall bemyndigats av riksdagen att inrätta tjänster som enligt huvudregeln skulle inrättas under medverkan av riksdagen. Som exempel kan nämnas att Kungl. Maj:t i statsdepartementen utom utrikesdepartementet får inrätta dels ordinarie tjänster med förordnande tills vidare som departementsråd, kansliråd och departementssekreterare samt extra ordinarie tjänster som departementssekreterare eller kanslissekreterare, dels personliga tjänster med förordnande tills vidare (prop. 1965: 65 s. 19, SU 105, rskr 295). Kungl. Maj:t har vidare bemyndigats att i speciella undantagsfall inrätta ordinarie tjänst som professor vid universitet eller högskola (prop. 1965: 1 bil. 10 s. 345, SU 90, rskr 223).

Beredningen

Beredningen anför i huvudsak följande.

Några direkt angivna skäl varför riksdagens medverkan att inrätta tjänster ursprungligen bestämts på sätt som skett finns inte i förarbetena till de hittills meddelade bestämmelserna i ämnet. Nära till hands ligger dock att anta att orsaken till att riksdagen skulle inrätta ordinarie tjänster var den fasthet som dessa hade. Varje sådan tjänst ådrog staten kostnader som blev beständiga, eftersom sådana tjänster medförde oavsättlighet för innehavaren. Dessutom var endast ordinarie tjänst förenad med pensionsrätt. Numera torde dessa skäl ha minskat i betydelse. Sålunda gäller nu pensionsrätt även för icke-ordinarie tjänstemän. Visserligen kan en extra ordinarie tjänsteman sägas upp men i praktiken förekommer detta endast i sällsynta fall. En ordinarie tjänsteman som tillsatts med fullmakt eller konstitutorial kan inte sägas upp men är å andra sidan underkastad en ganska vidsträckt förflyttningsskyldighet.

När centrala verk inrättas, har tendensen i stor utsträckning varit att undvika att inrätta ordinarie tjänster med hänsyn till behovet av en flexibel organisation. Detta innebär att den personalförteckning som Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande fastställer över ordinarie och vissa högre icke-ordinarie tjänster ej alltid ger någon riktig bild av ett verks totala personaluppsättning. För att statsmakterna skall kunna följa hur myndigheterna disponerar sitt avlöningsanslag har myndigheterna ålagts att i samband med sina petita lämna en fullständig personalredovisning. Sålunda skall myndigheterna årligen lämna dels sammanställningar över

tjänster för vilka lönekostnaderna bestrids från ordinarie- resp. ickeordinarieposten i myndighetens avlöningsstat, dels sammanställningar över det totala antalet tjänster i olika lönegrads- och tjänstekategorier, dels organisationstablåer som utvisar tjänsternas placering på olika arbetsenheter inom myndigheten.

Vid de affärsdrivande verken råder skiftande förhållanden i fråga om användning av ordinarie anställning. Även här kan man dock spåra en tendens till minskning av antalet ordinarie tjänster.

I detta sammanhang bör uppmärksammas att Kungl. Maj:t i samband med begäran om anslag i propositionerna ofta redovisar ett antal tjänster som Kungl. Maj:t eller myndighet själv kan inrätta och lönegradsplacera.

Visserligen har det i allmänhet ansetts att i proposition redovisade motiv för inrättande av tjänster som enligt avlöningsreglementena kan inrättas utan stöd av riksdagens beslut ej medför att tjänsterna blir riksdagsbundna. Eftersom likväl viss tvekan härom råder, är det angeläget att man åstadkommer en sådan ordning att riksdagen ej behöver ta ställning till inrättandet av andra tjänster än dem som riksdagen förbehållit sig att själv besluta om.

I särskild bilaga till bilaga 2 till statsverkspropositionen (För flera huvudtitlar gemensamma frågor) har hittills regelmässigt redovisats förslag till lönegradsplacering även av tjänster som är av karaktär att kunna inrättas utan riksdagens medverkan. Trots detta utmynnar propositionen i hemställan att riksdagen måtte godkänna de förslag till placering i lönegrad av vissa tjänster m. m. som framgår av bilagan. Medel för dessa lönegradsändringar beräknas under resp. huvudtitel.

Det anförda torde enligt beredningen belysa att nuvarande redovisningsteknik ej är tillfredsställande. En omläggning härav torde därför vara påkallad.

I samband med övergång till kollektivavtalssystemet torde det vara lämpligt att pröva om nuvarande regler om inrättande av tjänster är rationellt utformade.

Ordinarie tjänster — som tillsatts med fullmakt eller konstitutorial — är fortfarande konstruerade så, att de på ett annat sätt än icke-ordinarie tjänster för framtiden medför varaktiga förpliktelser för statsverket på grund av innehavarens uppsägbarhet med därav följande lönegaranti. Som tidigare nämnts har skillnaden mellan ordinarie och extra ordinarie tjänster i övrigt under senare år blivit väsentligt mindre än förut.

I detta sammanhang bör uppmärksammas att frågan om personalförteckningarnas utseende berörts i prop. 1965:60 angående reform av de offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt m. m. I propositionen anför nämligen departementschefen (s. 155), att det förutsätts att flertalet ordinarie tjänster liksom hittills förs upp på personalförteckningar fastställda

av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut och att därvid anges de anställningsformer som skall användas. Trots detta uttalande torde det vara lämpligt att nu pröva i vilken omfattning inrättandet av ordinarie tjänster bör underställas riksdagens prövning.

Myndighets behov av att snabbt och smidigt kunna anpassa personalens numerär till vad som svarar mot verkets arbetsuppgifter kan tillgodoses genom inrättande av icke-ordinarie tjänster även om ordinarie tjänst endast får inrättas med stöd av riksdagens beslut. Ur denna synpunkt torde intet vara att erinra mot att man behåller nuvarande ordning. Om man skulle fästa avgörande vikt vid de ekonomiska förpliktelser som staten tar på sig, när ordinarie tjänst inrättas, kan det emellertid ifrågasättas om det är principiellt riktigt att Kungl. Maj:t har rätt att utan riksdagens hörande inrätta ordinarie tjänster vid affärsverken.

Då man skall ta ställning till frågan om riksdagens medverkan till att inrätta tjänster, bör man i första hand se till vilket intresse riksdagen kan ha i frågan. Man bör eftersträva att riksdagen ej belastas med onödiga detaljer i en verksorganisation. Huvudintresset för riksdagen torde — förutom anslagsfrågan — vara att fastställa ledningsfunktionerna i en sådan organisation. De tjänster som ingår i ett verks ledning är koncentrerade till löneplan B. Riksdagen bör därför medverka vid inrättande av tjänster på denna löneplan. Detta medför att extra ordinarie tjänster på löneplan B vid affärsdrivande verk i motsats till nu skall kunna inrättas endast efter medgivande av riksdagen.

Det torde dock vara nödvändigt att Kungl. Maj:t utan att inhämta riksdagens medgivande har möjlighet att vid behov inrätta extra tjänster på hela löneplan B. Med hänsyn till sådana tjänsters i allmänhet tillfälliga natur kan detta knappast vara någon olägenhet ur riksdagens synpunkt.

Kungl. Maj:t bör — med iakttagande av vad som sagts förut om riksdagens medverkan i fråga om ordinarie och extra ordinarie tjänster på löneplan B — besluta om inrättande av samtliga ordinarie tjänster, extra ordinarie tjänster i lönegraderna Ae 24—27 utom vid affärsverken liksom samtliga extra ordinarie och extra tjänster på löneplan B. Det synes nämligen lämpligt att gränsen för myndighets — utom affärsverken — befogenhet, när det gäller extra ordinarie tjänster, flyttas från lönegraderna Ae 21 till Ae 23. Beträffande extra tjänster bör gälla att myndigheterna ej längre har möjlighet att inrätta tjänster på löneplan B. I övrigt synes någon ändring inte vara påkallad av huvudregeln, när det gäller gränsen mellan Kungl. Maj:ts och myndighets befogenhet att inrätta tjänster. Vad gäller aspiranttjänster (med beteckningen f enligt statens löneförordning den 31 maj 1957, nr 228) förutsätts att dessa försvinner och ersätts av extra tjänster. Myndighets nuvarande befogenhet att i vissa fall byta ut icke-ordinarie heltidstjänst mot deltidstjänst bör behållas.

Behovet av specialbestämmelser om inrättande av tjänster på vissa områden torde få övervägas särskilt.

Sammanfattningsvis föreslår sålunda beredningen att bestämmelserna om inrättande av tjänster skall få följande utformning.

1. Ordinarie och extra ordinarie tjänster på löneplan B inrättas av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut.

2. Ordinarie tjänster på löneplan A, extra ordinarie tjänster i lönegraderna Ae 24—27 utom vid affärsverken samt extra tjänster på löneplan B äger Kungl. Maj:t inrätta.

3. Extra ordinarie tjänster på löneplan A vid affärsverken, extra ordinarie tjänster i högst lönegrad Ae 23 vid övriga verk samt extra tjänster på löneplan A äger vederbörande myndighet inrätta, i de fall Kungl. Maj:t ej beslutar annat.

Remissyttrandena

Vad beredningen har anfört i fråga om inrättande av tjänster tillstyrks i huvudsak av samtliga remissmyndigheter. Beredningens förslag att ordningen för inrättande av extra ordinarie tjänster på löneplan B vid statens affärsdrivande verk skall följa huvudregeln kritiseras dock av vissa remissmyndigheter.

Sålunda anför *telestyrelsen* bl. a. att ett relativt stort antal tjänster på löneplan B vid televerket inte kan anses ingå i verkets ledning. Ett stort antal tjänster som för bara några år sedan var placerade på löneplan A har med hänsyn till utvecklingen på löneområdet numera hänförts till löneplan B. Någon ändring av tjänsternas inplacering i organisationen kan för den skull inte anses ha skett. Styrelsen erinrar vidare om att den numera fått utökade befogenheter i fråga om att tillsätta tjänster. Denna befogenhet omfattar även vissa tjänster på löneplan B. Styrelsen föreslår att bestämmelserna om inrättande av tjänster utformas så, att styrelsen får befogenhet att inrätta tjänster på löneplan B tillhörande skiktet under chef för huvudenhet hos verkets centrala förvaltningsmyndighet. Detsamma anser styrelsen böra gälla beträffande extra tjänster. Om det skulle anses nödvändigt att fastställa befogenhetsfördelningen med angivande av en övre lönegradsgräns, bör befogenheten för styrelsen gälla extra ordinarie tjänster i högst lönegrad Be 3. Kungl. Maj:t bör utan att höra riksdagen få inrätta extra ordinarie tjänster över denna gräns upp till nivån chef för huvudenhet. Någon motsvarande inskränkning bör inte göras beträffande extra tjänster. Styrelsen bör under alla förhållanden få inrätta sådana tjänster upp till nivån chef för huvudenhet. Om styrelsens förslag inte skulle kunna tillmötesgå, bör någon ändring inte göras i nu gällande ordning.

I huvudsak samma synpunkter redovisar försvarets fabriksstyrelse, post-

styrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen. När det gäller gränsen för riksdagens medverkan framför dock dessa myndigheter olika förslag. *Försvarets fabriksstyrelse* föreslår att Kungl. Maj:t skall kunna inrätta tjänster i högst lönegrad Be 3 utan riksdagens hörande. *Järnvägsstyrelsen* anser att riksdagens medverkan bör inskränka sig till tjänster i lägst lönegrad Be 5. *Poststyrelsen* och *vattenfallsstyrelsen* hävdar att anledning ej finns att ändra nuvarande regler att Kungl. Maj:t kan inrätta ifrågavarande tjänster utan riksdagens medverkan.

SR anser att riksdagen bör ge Kungl. Maj:t ett allmänt bemyndigande att inrätta extra ordinarie tjänster på hela löneplan B även utom affärsverksområdet.

Några remissmyndigheter framför erinringar mot beredningens förslag om inrättande av extra tjänster. Sålunda föreslår *luftfartsstyrelsen* att myndigheterna skall ha rätt att inrätta tjänster över hela löneplan B, medan myndighets befogenhet bör begränsas enligt *poststyrelsen* till högst lönegrad Bg 3 samt enligt *domänstyrelsen*, *vattenfallsstyrelsen* och *byggnadsstyrelsen* till lönegrad Bg 1.

Såväl *skolöverstyrelsen* som *luftfartsstyrelsen* understryker betydelsen av att de nya bestämmelserna om inrättande av tjänster inte medför inskränkning i verkens rätt att anställa personal mot arvode.

Härutöver redovisar vissa av remissorganen särskilda synpunkter.

Järnvägsstyrelsen erinrar om att styrelsen intill utgången av juni 1965 ägde rätt att utbyta ordinarie tjänster på hela löneplan A mot andra tjänster i samma eller lägre lönegrad. Fr. o. m. den 1 juli 1965 gäller motsvarande bemyndigande endast tjänster i lönegraderna Ao 1—21. Kungl. Maj:t hade intill utgången av juni 1965 medgivits rätt att utan riksdagens hörande utbyta tjänster i lönegraderna B 1—3 vid SJ. Styrelsen anser att Kungl. Maj:t även framdeles bör äga rätt att utbyta tjänster på löneplan B vid SJ och att en sådan rätt, med hänsyn till de lönegradsuppflyttningar som skett den 1 juli 1965, bör utsträckas att omfatta tjänster i lönegraderna B 1—4. Vidare är det angeläget att styrelsen får rätt att utbyta tjänster i lönegraderna Ao 22—27 på samma sätt som gällt förut.

Försvarets civilförvaltning anser att den föreslagna ordningen i fråga om inrättande och lönegradsplacering av tjänster och vad därmed sammanhänger blir tämligen omständlig och kanske innebär viss omgång. Det kan därför finnas anledning att se över vissa detaljer i det föreslagna systemet sedan man vunnit praktisk erfarenhet av dettas tillämpning.

Enligt *väg- och vattenbyggnadsstyrelsens* mening är det mindre lämpligt att ta hänsyn till tjänsternas lönegradsplacering vid gränsdragningen. Det är mer realistiskt att göra gränsdragningen med beaktande av föreslagna tjänsters arbetsinnehåll och placering i organisationen.

Riksrevisionsverket förutsätter att myndighets rätt att inrätta extra tjäns-

ter på hela löneplan A inte utnyttjas för att bereda förmånligare löneställning med oförändrade arbetsuppgifter åt tjänsteman, vars ordinarie eller extra ordinarie tjänst lönegradsplacerats av statsmakterna eller avtalsverket.

Generallstytelsen erinrar om att s. k. göromålsförordnande enligt 2 § statstjänstemannalagen skall anses vara tjänst som i vissa hänseenden likställs med vikariat. Styrelsen ifrågasätter därför om inte i reglerna om inrättande av tjänster även sådana förordnanden bör tas med och därvid likställas med extra tjänst.

SK understryker vikten av att överläggningar hålls mellan arbetsgivaren och berörd personalorganisation, när det gäller inrättande av tjänster. Ett särskilt skäl härför är enligt *SK* att inrättande av tjänster inte får samma öppna och offentliga karaktär, då riksdagens medverkan minskas. Detta medför enligt *SK*:s mening att möjligheterna att från personalhåll följa och bevaka sådana frågor blir mer begränsade än hittills.

Enligt *SACO*:s mening synes det bäst förenligt med den moderna statsförvaltningens funktionssätt att Kungl. Maj:t får vidsträckta befogenheter att utforma tjänsteorganisationerna inom ramen för beviljade anslag. *SACO* anför att det numera finns tjänster på löneplan B som knappast kan anses ingå i verksledningen och hävdar att utvecklingen kan förväntas leda till att detta förhållande blir än mer utpräglat. Ehuru metoden att sätta gränsen för riksdagens medverkan till löneplan B därför knappast är adekvat, synes f. n., framhåller *SACO*, någon annan lika enkel metod att ange gränserna för riksdagens medverkan ej kunna presenteras.

TCO-S vill inte motsätta sig beredningens förslag. *TCO-S* anser det önskvärt, att en strävan mot att enhetliggöra systemet med inrättande av tjänster mera än arbetsgruppens förslag innebär skulle ha byggt på och vidareutvecklat den delegering av beslutsfunktioner, som f. n. tillämpas för affärsverksområdet. *TCO-S* tar för givet att nuvarande regler i skolstadgan och i Kungl. Maj:ts särskilda föreskrifter om inrättande av skolledar- och lärartjänster inte nu skall ändras. I anslutning till kollektivavtalsreformens genomförande kan det nämligen, hävdar *TCO-S*, vara befogat att i särskild ordning pröva hur tjänster för skolledare och lärare skall inrättas.

Departementschefen

Före den 1 januari 1966 reglerades frågor om inrättande och lönegradsplacering av tjänster i avlöningsreglementena samt i vissa stadgor.

Sedan förhandlingsrättsreformen trätt i kraft, bestäms lönegradsplacering av tjänster genom avtal, medan frågor om inrättande av tjänster fortfarande regleras av arbetsgivaren. Till följd härav har de avtal som trädde i kraft den 1 januari 1966 eller bestämmelser som utfärdats av statens avtalsverk

ersatt bl. a. bestämmelserna om lönegradsplacering av tjänster i avlöningsreglementena och i vissa stadgor.

Kungl. Maj:t har genom beslut av fjolårets riksdag (prop. 1965: 156, SU 168, rskr 387) bemyndigats att under vissa förutsättningar vidtaga vissa åtgärder som sammanhänger med förhandlingsrättsreformen i fråga om författningar och andra föreskrifter. Med stöd av detta bemyndigande har Saar och övriga avlöningsreglementen upphävts vid årsskiftet. I stället har utfärdats bl. a. kungörelse om inrättande av vissa statligt reglerade tjänster m. m. att gälla tills vidare fr. o. m. den 1 januari 1966. I denna kungörelse har med ett i sak oförändrat innehåll sammanförts de bestämmelser i de gamla reglementena som reglerar om tjänst skall inrättas av Kungl. Maj:t eller av myndighet.

I prop. 1965: 156 (s. 4) anmälde jag att jag avsåg att senare i anslutning till den utredning som gjorts av civildepartementets organisationsberedning föreslå Kungl. Maj:t att underställa riksdagen fråga om ändrade grunder för tjänsters inrättande.

Beredningen har penetrerat frågan hur nya bestämmelser om inrättande av tjänster bör utformas och därvid funnit att nuvarande regler ej är rationellt utformade.

Vad beredningen anfört i denna fråga och vad remissinstanserna uttalat har övertygat mig om att bestämmelserna bör revideras med verkan fr. o. m. den 1 juli 1967. I likhet med beredningen anser jag att man i första hand bör se till vilket intresse riksdagen kan ha i frågan, när det gäller dess medverkan att inrätta tjänster. När riksdagen bedömer ett verks organisation, torde intresset i allt väsentligt knyta sig till verkets ledningsfunktioner. I övrigt torde riksdagen inrikta sin prövning på hur de begärda medlen för verksorganisationen beräknats och att dessa kommer att användas på ett ändamålsenligt sätt. Om denna uppfattning godtas, bör riksdagen därför inte belastas med att fatta beslut om inrättande av andra än sådana tjänster som ingår i ett verks ledning. I övrigt bestämmer riksdagen verksorganisationens ram genom själva anslagsgivningen.

Beredningen har föreslagit att gränsen för riksdagens medverkan vid inrättande av ordinarie och extra ordinarie tjänster skall sättas mellan löneplan A och löneplan B. Mot denna gränsdragning kan dock vissa invändningar göras. Den omständigheten att en tjänst är placerad på löneplan B är sålunda inte alltid ett kriterium på att med tjänsten är förenad en ledande funktion. Detta har också påpekats från flera håll under remissbehandlingen. Genom löneutvecklingen har under senare år ett antal tjänster som tidigare hänförts till löneplan A flyttats över till löneplan B. Tjänsternas ställning i organisationen har emellertid inte ändrats. Någon klar lönegradsgräns går inte att dra mellan tjänster i ledande ställning och övriga tjänster. Förhållandena är f. ö. härvidlag olika i skilda verk. Om man, som

beredningen föreslår, sätter den nedre gränsen för riksdagens medverkan vid lönegrad B 1, kommer i vissa fall även tjänster av verkschefs natur att dras undan från riksdagens medverkan. I de flesta verken kommer en sådan gräns att medföra att riksdagen belastas med att ta ställning till ett icke obetydligt antal tjänster utan ledande funktioner.

Vidare måste påpekas att, om man sätter gränsen för riksdagens medverkan generellt vid en viss lönegrad, detta medför att riksdagens medverkan i de olika fallen kan bli beroende av innehållet i förhandlingsöverenskommelser. Det är därför önskvärt att formen för riksdagens medverkan bestäms med utgångspunkt i de med tjänsterna förenade funktionerna. Jag anser emellertid att detta inte är möjligt.

Den lägsta tjänst som regelmässigt ingår i verkens ledande funktioner är tjänst som byråchef eller tjänst som är jämställd därmed. Gränsen för riksdagens medverkan borde därför, om man drar en gräns efter funktionens beskaffenhet, sättas så att tjänst som byråchef eller därmed jämförlig tjänst blir den lägsta, där riksdagen medverkar vid inrättandet. Vid 1965 års B-listeförhandlingar flyttades flertalet sådana tjänster från lönegrad B 1 till B 3. Ett fåtal sådana tjänster är numera placerade i lönegrad B 1. Vissa av dem är å andra sidan placerade i lönegrad B 4.

Fixerar man gränsen för riksdagens medverkan vid lägst tjänst med byråchefsfunktioner utan att ange någon lönegradsgräns, kommer gränsen att gå vid olika lönegrad i skilda verk. De administrativa olägenheter som kan uppkomma därigenom får inte utan vidare skjutas i bakgrunden.

Mot den nämnda gränsdragningen för riksdagens medverkan talar även att det i vissa fall kan vara tveksamt om en tjänst är jämställd med byråchefstjänst och om därför riksdagens medverkan krävs för dess inrättande. Vidare finns det vissa förvaltningsområden som inte har några tjänster för byråchef eller därmed jämförlig.

Mot bakgrunden av det anförda har jag kommit till den uppfattningen att det främst av praktiska skäl är lämpligt att som beredningen föreslagit fixera en lönegradsgräns för riksdagens medverkan — bortsett från tjänst som chef för myndighet som är direkt underställd Kungl. Maj:t. Med hänsyn till bl. a. att flertalet tjänster som byråchef är placerade i lönegrad B 3, bör enligt min mening gränsen sättas vid lägst denna lönegrad. Den nämnda lönegradsgränsen bör gälla för ordinarie och extra ordinarie tjänster. Inrättande av tjänst som chef för myndighet som är direkt underställd Kungl. Maj:t eller annan tjänst som är jämförlig därmed bör dock — även om den skulle vara placerad i lägre lönegrad — undantagslöst kräva riksdagens medverkan.

Flera av de affärsdrivande verken har i sina remissvar föreslagit att Kungl. Maj:t även i fortsättningen skall äga inrätta extra ordinarie tjänster på löneplan B vid dessa verk utan riksdagens medverkan. Jag anser dock att det ur riksdagens synpunkt bör vara av intresse att ta ställning till

ledningsfunktioner i affärsverken i samma utsträckning som i andra verk. Den flexibilitet i organisationen som affärsverken anser gå förlorad om riksdagen medverkar vid inrättande av extra ordinarie tjänster på löneplan B finns dock kvar, åtminstone i viss utsträckning, genom att Kungl. Maj:t har möjlighet att under löpande budgetår medge inrättande av extra tjänster och arvodestjänster samt meddela göromålsförordnanden. Riksdagen bör däremot medverka när det gäller en sådan mera permanent utökning av antalet tjänster i ledande funktion som inrättande av extra ordinarie tjänst innebär.

De bestämmelser som f. n. finns för vissa typer av tjänster och för tjänster inom speciella förvaltningsområden bör i den mån det är ändamålsenligt anpassas till de nu föreslagna huvudbestämmelserna. Det synes sålunda ej vara rationellt att riksdagen som f. n. medverkar när det gäller att fastställa antalet icke-ordinarie tjänster inom försvaret.

Även reglerna för inrättande av prästtjänster bör anslutas till huvudregeln. Detta innebär att riksdagens medverkan kommer att krävas endast när det gäller biskopstjänst. Övriga tjänster bör få inrättas av Kungl. Maj:t eller — i fråga om lägre tjänster — myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

Enligt min mening bör däremot någon ändring av reglerna om inrättande av tjänster som skoldirektör och biträdande skoldirektör inte göras. Riksdagens medverkan vid sådana tjänsters inrättande avser i väsentlig grad de organisatoriska förutsättningarna för att sådan tjänst skall få inrättas.

Övriga specialbestämmelser om inrättande av tjänster reglerar kompetensfördelningen mellan Kungl. Maj:t och myndighet. Denna avgränsning bör ankomma på Kungl. Maj:t.

Sammanfattningsvis föreslår jag således som huvudregel att inrättande av ordinarie och extra ordinarie tjänster som chef för myndighet som inte lyder under annan myndighet samt ordinare och extra ordinarie tjänster i lägst lönegrad B 3 skall kräva riksdagens beslut. Övriga ordinarie och extra ordinarie tjänster samt alla extra tjänster och arvodestjänster bör få inrättas av Kungl. Maj:t ensam med möjlighet för Kungl. Maj:t att delegera beslutanderätten.

Vad jag föreslagit bör dock inte medföra inskränkning i sådana särskilda befogenheter som Kungl. Maj:t fått att i vissa fall inrätta tjänster utan riksdagens medverkan.

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna vad jag i det föregående föreslagit om inrättande av statligt reglerade tjänster att gälla fr. o. m. den 1 juli 1967.

7. Anvisande av anslag till avlöningar

Nuvarande ordning

Myndigheternas avlöningsanslag är regelmässigt anvisade av riksdagen som förslagsanslag. Vanligen fastställer riksdagen dessutom en avlöningsstat för myndigheterna. Denna avlöningsstat är uppdelad på olika anslagsposter. I allmänhet tas fyra poster upp, nämligen avlöningar till ordinarie tjänstemän, arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, avlöningar till övrig icke-ordinarie personal samt rörligt tillägg. Grundlönerna för tjänstemännen bestrids från ordinarie- resp. icke-ordinarieposterna, medan rörligt tillägg avförs från anslagsposten för detta ändamål. Från dessa anslagsposter bestrids utöver lön enligt löneplan även vissa andra kontanta avlöningsförmåner. Bestämmelser härom är med stöd av riksdagens beslut (prop. 1947: 281, SU 233, rskr 442) meddelade i kungörelsen den 3 december 1954 (nr 831) angående bestridande av kostnader för avlöning enligt statens allmänna avlöningsreglemente m. m. åt civil personal och kungörelsen samma dag (nr 832) angående bestridande av kostnader för avlöning enligt statens allmänna avlöningsreglemente åt militär och civilmilitär personal m. m. Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, disponeras för särskilda ersättningar, t. ex. ställföreträdararvoden, arvoden till organisationsföredragande, ersättningar till ledamöter i verksstyrelser m. m. Posten till avlöningar till icke-ordinarie personal är enligt hittills tillämpade huvudprinciper oftast obetecknad och kan alltså inte överskridas utan riksdagens medgivande. Övriga poster är som regel förslagsvis betecknade. Denna ordning sammanhänger såvitt gäller anslagsposten till ordinarie tjänstemän med att riksdagen fastställt personalförteckning för ordinarie tjänstemän och därigenom bundit organisationen genom att bestämma antalet tjänster. I fråga om icke-ordinarie tjänster är endast de högre tjänsterna bestämda i personalförteckningen. Riksdagen binder här organisationen genom att maximera anslagsposten.

Den angivna ordningen är dock inte undantagslös. I åtskilliga fall är även icke-ordinarieposten förslagsvis betecknad. Detta gäller exempelvis inom vissa vårdområden, såsom fångvårdsanstalterna, ungdomsvårdsskolorna och mentalsjukhusen m. m. Detsamma gäller vissa större förvaltningar, exempelvis tullverkets lokalorganisation. Vidare är det vanligt att i samband med att verk nyinrättas eller mera väsentligt omorganiseras icke-ordinarieposten görs förslagsvis i avvaktan på att närmare erfarenheter skall erhållas av den nya organisationen.

Riksdagen har årligen lämnat ett flertal bemyndiganden för Kungl. Maj:t att av skilda orsaker medge överskridanden av maximerade icke-ordinarie-

poster. Beträffande dessa bemyndiganden hänvisar jag till vad chefen för civildepartementet anfört under punkt 2 i det föregående.

I detta sammanhang må även erinras om att Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande kan besluta att avlöningskostnaderna vid vikariatslöneförordnande att bestrida göromål, som eljest ankommer på tjänsteman i viss högre lönegrad, skall få belasta den förslagsvis betecknade ordinarie-posten.

I samband med att riksdagen tagit ställning till resultatet av löneförhandlingar med de statsanställdas organisationer har riksdagen vidare årligen bemyndigat Kungl. Maj:t att medge de överskridanden som erfordras till följd av förhandlingsöverenskommelser.

Civildepartementets organisationsberedning

I den av chefen för civildepartementet under föregående punkt redovisade promemorian har civildepartementets organisationsberedning lagt fram vissa förslag rörande anvisning av anslag till avlöningar efter genomförandet av den nya förhandlingsordningen. Beredningen anför i huvudsak följande.

Avlöningsstaternas icke-ordinarieposter inom åtskilliga myndigheters område är redan nu förslagsvis betecknade. Dessutom har riksdagen lämnat Kungl. Maj:t allmänna bemyndiganden att i viss utsträckning medge överskridanden av sådana poster, i den mån de maximerats av riksdagen. Mot bakgrund härav kan det vid ett genomförande av den förordade omlagningen av systemet för inrättande av tjänster ifrågasättas om inte anslagsanvisningen till icke-ordinarie personal generellt bör kunna göras förslagsvis och att sålunda förslagsvis anslagsanvisning skulle tillämpas för såväl ordinarie som icke-ordinarie tjänster. Härigenom bortfaller behovet av de särskilda bemyndigandena för Kungl. Maj:t att medge överskridanden.

Det bör övervägas om inte samtidigt den nuvarande fördelningen på olika anslagsposter bör ändras.

Enligt beredningens förslag skall ordinarie tjänster, extra ordinarie tjänster i högre lönegrad än Ae 23 och extra tjänster på löneplan B tas upp på personalförteckning, som fastställs av Kungl. Maj:t eller — såvitt gäller ordinarie och extra ordinarie tjänster på löneplan B — av Kungl. Maj:t efter riksdagens bemyndigande. Vidare skall, om Kungl. Maj:t inte bestämmer annat, extra ordinarie tjänster i högst Ae 23 samt extra tjänster på löneplan A inrättas av vederbörande myndighet. Härvid bortses från vad som gäller för affärsverken.

Med utgångspunkt häri bör lönekostnaderna för de på personalförteckning upptagna ordinarie och extra ordinarie tjänsterna bestridas från en anslagspost och lönekostnaderna för övriga tjänster från en annan post. Från sistnämnda post synes böra bestridas även kostnader för extra tjänster på löneplan B, oaktat sådana tjänster skall få inrättas endast av Kungl.

Maj:t. En avlöningsstat skulle då normalt komma att omfatta tre anslagsposter, nämligen 1) avlöningar till tjänstemän enligt personalförteckning, 2) särskilda arvoden och ersättningar samt 3) avlöningar till övrig personal.

Förstnämnda båda anslagsposter bör ställas till myndighetens disposition utan annan begränsning än att det anges vilka arvoden och ersättningar som får bestridas från arvodesposten. Beträffande posten till avlöningar till övrig personal bör — i likhet med vad som nu gäller för de icke-ordinarieposter som redan är förslagsposter — föreskrift tas in i regleringsbrevet till myndigheten om att posten inte får överskridas utan medgivande av Kungl. Maj:t.

Den föreslagna ordningen innebär, att samtliga anslagsposter i avlöningsstaterna blir förslagsvis betecknade. Riksdagen behöver då inte längre fastställa sådana stater. Avlöningsanslagen bör liksom nu anvisas av riksdagen såsom förslagsanslag. När avlöningsanslag ställs till myndighetens förfogande, fastställer Kungl. Maj:t avlöningsstaten. Detta överensstämmer med den ordning som nu tillämpas för omkostnadsanslagen, vilka anvisas av riksdagen såsom förslagsanslag utan särskilda maximeringar och för vilka Kungl. Maj:t sedermera fastställer en omkostnadsstat.

Vad här föreslagits medför behov av särskilda överväganden beträffande sättet för att bestrida andra kontanta avlöningsförmåner än löneplanslön. Härvid får även beaktas hur sådana avlöningsförmåner kan komma att utformas i blivande kollektivavtal.

Slutligen må beröras den anslagsmässiga redovisningen av kostnaderna för centralt träffade förhandlingsuppställningar. Dessa kostnader kommer f. n. till uttryck i budgeten genom att särskilda förslagsanslag till täckning av beräknade merkostnader för löner och pensioner m. m. anvisas på riksdagen. Anslagen förs upp under fjärde huvudtiteln, såvitt gäller försvaret, samt under tolfte huvudtiteln, såvitt gäller den civila statsförvaltningen. I den mån medel erfordras för att täcka lönekostnader, som anvisas över reservationsanslag, ställer Kungl. Maj:t medel till förfogande av täckningsanslagen. I fråga om de vanliga avlöningsanslagen kommer de ökade lönekostnaderna till uttryck genom en ökad belastning eller överskridande av vederbörande anslagspost i avlöningsstaten. Någon belastning av täckningsanslaget sker inte i sistnämnda fall. Denna ordning med täckningsanslag torde få tillämpas även i fortsättningen.

Remissyttrandena

Chefen för civildepartementet har under föregående punkt redovisat de remissinstanser som yttrat sig över beredningens promemoria.

Vad beredningen föreslagit under avsnittet om anslagsfrågor har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissorgan. Vissa synpunkter torde dock få redovisas.

Försvarets civilförvaltning framhåller den fördel ur arbetssynpunkt som skulle vinnas om man genomförde förslaget, att samtliga anslagsposter inom avlöningsstaten skulle tas upp förslagsvis. Civilförvaltningen förutsätter därvid att anslagsposten till avlöningar till övrig personal inte får överstridas utan medgivande av Kungl. Maj:t.

Luftfartsstyrelsen delar beredningens uppfattning att formerna för anslagsanvisningen till myndigheterna bör kunna förenklas och ansluter sig i princip till det framlagda förslaget. Styrelsen förutsätter därvid att posten till särskilda arvoden och ersättningar bara skall omfatta sådana arvoden och ersättningar som bestämts av Kungl. Maj:t. Vidare förutsätter styrelsen att föreskrifter utformas om sättet att bestrida andra kontanta avlöningsförmåner än löneplanslön.

Skolöverstyrelsen uttrycker sin tillfredsställelse över förslaget. Styrelsen föreslår dock att extra tjänst på löneplan B, som bara skulle få inrättas av Kungl. Maj:t, förs till den anslagspost som upptar avlöningar till tjänstemän enligt personalförteckning. Samma uppfattning redovisar *riksförsäkringsverket*. Skolöverstyrelsen förutsätter härutöver att i avlöningsstaten skall finnas en anslagspost för arvoden till experter och tillfällig personal.

Rikspolisstyrelsen framhåller att ett genomförande av beredningens förslag att anslagsanvisningar till övrig personal görs förslagsvis närmast synes vara en förutsättning för att förhandlingsresultaten skall kunna omsättas i praktiken på sätt som avses i promemorian. Vad beredningen föreslagit betyder, hävdar styrelsen, minskat administrativt arbete därigenom att den noggranna anslagskontrollen i princip kan begränsas till ett mindre område.

Styrelsen har i och för sig inte något att erinra mot att endast en post avses för den personal som finns upptagen på personalförteckning. Med hänsyn till bl. a. att Kungl. Maj:t även beslutar om vissa »extra tjänster» inom den lokala polisorganisationen kan en begränsning till personalförteckningen dock ifrågasättas. Posten bör enligt styrelsen i stället omfatta all personal som Kungl. Maj:t fastställer till antal och typ.

Statskontoret, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och byggnadsstyrelsen framför vissa erinringar mot beredningens förslag.

Statskontoret anser sålunda att tillräckligt underlag saknas för att bedöma förslagets innebörd. Således framgår t. ex. inte vilka kostnader som avses skola belasta de olika anslagsposterna. En betydelsefull fråga härvid är, varifrån löner till vikarier samt andra ersättare för vakanta tjänster skall bestridas.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser att en uppdelning enligt förslaget i stort sett kommer att innebära samma merarbete som nu såväl för Kungl. Maj:t som för myndighet. Styrelsen anser att avlöningsmedel bör tilldelas myndighet i högst två anslagsposter, nämligen dels avlöningar till tjänstemän och övrig personal, dels särskilda arvoden och ersättningar. Beträf-

fande förstnämnda anslagspost bör därvid föreskrift tas in i regleringsbrev att posten inte får överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande. Vad gäller den andra anslagsposten bör anges vilka arvoden och ersättningar som får bestridas av medel under arvodesposten.

Byggnadsstyrelsen anför att det torde vara mer praktiskt att de tre avlöningsposterna slås ihop till en post för att förenkla administrationen och eftersom det är mera rationellt att kunna utnyttja medlen som en enda post. Posten bör kunna överskridas efter medgivande av Kungl. Maj:t. Erforderliga begränsningar häri kan anges i regleringsbrevet.

Departementschefen

Avlöningsanslagen till myndigheterna är f. n. regelmässigt anvisade av riksdagen som förslagsanslag. I allmänhet fastställer riksdagen också en avlöningsstat, som är uppdelad på olika anslagsposter. Vanligen ingår fyra sådana poster, nämligen avlöningar till ordinarie tjänstemän, arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, avlöningar till övrig icke-ordinarie personal samt rörligt tillägg. I vissa fall finns också anslagsposter för ersättning till expertis m. m.

De vanliga lönekostnaderna förs f. n. av delvis från anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän eller anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal och delvis från anslagsposten till rörligt tillägg. Denna ordning är administrativt omständlig. I de avlöningsstater som föredragandena föreslår under de olika huvudtitlarna har den särskilda anslagsposten till rörligt tillägg slopats och motsvarande belopp i stället räknats in under ordinarie- och ickeordinarieposterna.

Fr. o. m. nästa budgetår skulle vid i övrigt oförändrad ordning i avlöningsstaterna som regel komma att ingå tre anslagsposter, nämligen avlöningar till ordinarie tjänstemän, arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, samt avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Vissa särskilda anslagsposter kommer dessutom liksom f. n. att finnas. De båda förstnämnda anslagsposterna är regelmässigt upptagna som förslagsvis betecknade poster, medan anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal vanligen är obetecknad och alltså inte får överskridas utan medgivande av riksdagen. Som redovisats i det föregående förekommer dock i åtskilliga fall förslagsvis betecknade icke-ordinarieposter. Riksdagen har dessutom lämnat ett flertal bemyndiganden för Kungl. Maj:t att av skilda orsaker medge överskridanden av poster som är maximerade av riksdagen. Sådana bemyndiganden har föreslagits även för nästa budgetår (p. 2).

Civildepartementets organisationsberedning har närmare behandlat frågan om hur anslagsanvisningen till myndigheternas avlöningar bör ske vid en ändrad ordning i fråga om sättet att inrätta tjänster. Beredningen har därvid kommit till den uppfattningen att anslagsanvisningen till icke-ordina-

rie personal bör göras förslagsvis och att förslagsvis medelsanvisning bör tillämpas för såväl ordinarie som icke-ordinarie tjänster. Beredningen har också föreslagit en ändrad fördelning mellan anslagsposterna. Beredningens förslag har godtagits av flertalet av de hörda remissinstanserna. Några myndigheter vill dock gå längre i fråga om förenkling av avlöningsstaternas uppställning.

Den omläggning av sättet för riksdagens medverkan vid inrättande av tjänster som chefen för civildepartementet tidigare föreslagit medför att också sättet för medelsanvisningen bör ändras. Eftersom riksdagens medverkan vid inrättandet av tjänster bestäms efter ställningen i myndighetens organisation och inte som nu efter främst anställningsformen, bör någon skillnad mellan medelsanvisningen till avlöningar till ordinarie tjänstemän och avlöningar till icke-ordinarie personal inte göras. Medelsanvisningen när det gäller icke-ordinarie personal bör därför göras förslagsvis i likhet med vad som redan nu i åtskilliga fall sker. Därigenom skulle behovet av de förut redovisade särskilda bemyndigandena för Kungl. Maj:t att medge överskridanden av denna anslagspost bortfalla. Som beredningen framhållit innebär den föreslagna ordningen att som regel samtliga anslagsposter i avlöningsstaterna skulle komma att tas upp förslagsvis. Något behov av en av riksdagen fastställd avlöningsstat skulle då inte föreligga. Dispositionen av avlöningsanslaget bör vid bifall härtill bestämmas av Kungl. Maj:t i samband med att anslaget ställs till myndighetens förfogande. Detta överensstämmer med vad som redan gäller i fråga om omkostnadsanslagen.

Sammanfattningsvis innebär mitt förslag alltså att avlöningsanslagen liksom hittills anvisas av riksdagen som förslagsanslag men att riksdagen inte skall fastställa någon särskild avlöningsstat.

Som förut berörts har beredningen lagt fram förslag om avlöningsstaternas fördelning på anslagsposter. Med den nu föreslagna ordningen ankommer denna fördelning på Kungl. Maj:t.

Den av chefen för civildepartementet föreslagna ordningen för inrättande av tjänster avses skola gälla fr. o. m. den 1 juli 1967. Vad jag nu senast föreslagit om medelsanvisningen till avlöningar har samband med den föreslagna ordningen för inrättandet av tjänster och bör således tillämpas fr. o. m. budgetåret 1967/68.

Slutligen vill jag beröra vad beredningen anført om den anslagsmässiga redovisningen av kostnaderna för centralt träffade förhandlingsuppställningar. Jag förutsätter i likhet med beredningen att särskilda täckningsanslag liksom hittills skall anvisas av riksdagen för att kostnaderna för löneuppställningarna skall komma till uttryck i riksstaten.

Under återropande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att godkänna vad jag i det föregående har föreslagit om anvisande av anslag till avlöningar.

8. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond

I annat sammanhang denna dag anmäls förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond. Erforderliga anslag till ersättning till fastighetsfonden beräknas därvid till sammanlagt 229 803 000 kr. Det torde få ankomma på vederbörande departementschefer att under resp. huvudtitlar anmäla dessa ersättningsanslag, vilka enligt vad av statförslaget framgår bör tas upp till följande belopp.

	Kr.	Kr.
Andra huvudtiteln:		
Ersättning till kriminalvårdsstyrelsens delfond	10 190 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	32 028 000	42 218 000
Tredje huvudtiteln:		
Ersättning till beskickningsfastigheternas delfond	13 863 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond ..	1 877 000	15 740 000
Fjärde huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond ..	17 000	
Ersättning till beskickningsfastigheternas delfond	240 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond ..	2 206 000	2 463 000
Femte huvudtiteln:		
Ersättning till beskickningsfastigheternas delfond	30 000	
Ersättning till medicinalstyrelsens delfond ..	17 853 000	
Ersättning till karolinska sjukhusets delfond	8 988 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond ..	11 816 000	
Ersättning till akademiska sjukhusets delfond	3 464 000	42 151 000
Sjätte huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond ..	5 127 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond ..	12 675 000	17 802 000
Sjunde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond ..	2 746 000	
Ersättning till generaltullstyrelsens delfond ..	5 979 000	8 725 000
Attonde huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond ..	41 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond ..	60 565 000	60 606 000
Nionde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond ..		13 862 000
Tionde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond ..		3 456 000
Elfte huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond ..	90 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond ..	22 210 000	22 300 000

	Kr.
Tolfte huvudtiteln:	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond ..	352 000
Fjortonde huvudtiteln:	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond ..	128 000

9. Vissa frågor rörande handläggningen av byggnadsärenden

Gällande principer för handläggningen av ärenden rörande den statliga byggnadsverksamheten grundar sig på den redovisning av frågan som jag lämnade i prop. 1960: 1 (bil. 2 s. 17). I enlighet härmed prövas ett byggnadsobjekt normalt av Kungl. Maj:t i två omgångar, nämligen dels när byggnadsprogram utarbetats, dels när huvudhandlingar färdigställts och en noggrann kostnadsberäkning gjorts. Först därefter har i normalfallet medel för byggnadsobjektets utförande begärts av riksdagen. Ifrågavarande handläggningsprinciper syftar bl. a. till att statsmakernas ställningstagande till ett byggnadsobjekt skall kunna grunda sig på dels en ingående prövning av lokalbehovet, dels en hållbar kostnadsberäkning.

Erfarenheterna av handläggningsordningen med dess fasta regler är att den väl har tillgodosett de uppställda syftena. Det har emellertid beträffande vissa enskilda objekt visat sig nödvändigt med en uppmjukning av de fasta reglerna. Detta har i huvudsak kunnat ske utan att avkall gjorts på de grundläggande principerna. Sålunda har t. ex. efter prövning i varje enskilt fall (jfr prop. 1961: 1, bil. 29 s. 4) uppdrag att fortsätta projekteringen fram t. o. m. färdigställande av bygghandlingar ofta lämnats av Kungl. Maj:t redan på grundval av byggnadsprogram eller förslagshandlingar och inte såsom i normalfallet först när huvudhandlingar färdigställts. En ökad kontinuitet i projekteringsarbetet har därvid uppnåtts. Med hänsyn till att det alltmera industrialiserade byggandet kräver ett stort mått av samordning, inte minst tidsmässigt, mellan projektering och produktion räknar jag med att den nämnda utvecklingen kommer att fortsätta och leda till att varje byggnadsobjekts speciella natur får bli avgörande för hur handläggningsordningen skall tillämpas. Något undantag från kravet på redovisning av byggnadsprogram bör därvid normalt inte ske. Däremot kan det bli aktuellt att Kungl. Maj:ts förnyade prövning av byggnadsärendet i ökad utsträckning kommer att ske redan på grundval av förslagshandlingar, dvs. på ett tidigare projekteringsstadium än huvudhandlingsstadiet.

Den här skisserade utvecklingen kan också beräknas komma att medföra att medel för byggnadsobjektets påbörjande i vissa fall kommer att begäras tidigare än nu, dvs. redan när byggnadsprogram utarbetats eller sedan förslagshandlingar upprättats. Detta bör i första hand kunna gälla beträffande enklare objekt eller objekt som med hänsyn till sin standardise-

rade eller beprövade utformning kan kostnadsberäknas med godtagbar säkerhet utan att huvudhandlingar föreligger. Liksom hittills skett beträffande ett flertal objekt främst inom universitets- och högskolesektorn, bör i undantagsfall medel också kunna begäras på det tidigare stadiet i de fall då förseningar medförande betydande olägenheter eljest beräknas uppstå.

Även om medelsförslag sker på ett tidigt projekteringsstadium, bör självfallet frågan om objektets utförande och om dess kostnadsram underställas Kungl. Maj:ts prövning först när godtagbara projekteringshandlingar och kostnadsutredningar föreligger.

Trots att den för riksdagen redovisade kostnadsberäkningen grundat sig på huvud- eller bygghandlingar visar erfarenheten att höjningar av de för riksdagen anmälda kostnadsramarna inte alltid kan undvikas. Då kostnadsberäkningen i princip skall träffa den mest sannolika kostnaden för objektet är det naturligt att merkostnader kan uppstå t. ex. på grund av marknadsmässiga förhållanden. Inom rimliga gränser bör Kungl. Maj:t äga medge av dylika normala avvikelser betingade höjningar av kostnadsramar för enskilda projekt. Sålunda beslutade ramhöjningar bör redovisas för riksdagen t. ex. i samband med att frågan om medelsanvisning under resp. anslag behandlas. Beträffande indexmässiga höjningar äger f. n. den byggande myndigheten besluta.

I årets statsverksproposition genomförs en mera systematiserad form för förslagen om framställning till riksdagen om byggnadsanslag. Detta gäller framför allt beträffande s. k. kollektivanslag, som under senare år kommit att omfatta allt större del av det statliga byggandet. Avsikten är därvid att möjliggöra en större rörlighet i medelsförbrukningen mellan olika objekt och att redovisningsmässigt ge en bättre överblick av investeringsprogrammen för de olika områdena. Riksdagens anvisande av anslag bör innefatta fullmakt för Kungl. Maj:t att besluta om igångsättande eller vidareförande av de olika i investeringsplanerna ingående företagen på de villkor jag angett i det föregående. I fall då ett byggnadsprojekt omnämns endast för informationens skull, t. ex. för att infoga andra i planen ingående förslag i ett större program, och slutligt ställningstagande till projektets genomförande inte avses uppförs projektet med belopp inom parentes i planen.

För att inte mera betydande ökning av behållningarna på investeringsanslagen skall uppkomma, räknas i vissa fall med en reduktion av den totala medelsförbrukningen under det ena eller båda budgetår som redovisningen omfattar. Anledningen härtill är att det visat sig att olika i investeringsplanerna ingående projekt av olika omständigheter blir fördröjda utan att man vid planens framläggande kunnat förutsäga detta.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

godkänna vad jag i det föregående föreslagit beträffande handläggningen av byggnadsärenden.

10. Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark

I enlighet med de grunder som godkänts vid 1939 års lagtima riksdag är i riksstaten för innevarande budgetår under andra, femte, åttonde och nionde huvudtitlarna uppförda särskilda förslagsanslag på tillhoppa 1 268 000 kr. till ersättning till domänverkets fond för upplåten mark. Denna ersättning utgår såsom en räntegottgörelse för sådan egendom som bokförts på domänverkets fond och som disponeras för vissa ändamål som skilts från domänstyrelsens verksamhet, såsom fångvård, socialvård, annan anstaltsvård, undervisningsverksamhet och försöksverksamhet på jordbrukets område.

För en närmare redogörelse för de kronoegendomar som den 30 juni 1961 var upplåtna till särskilda ändamål samt deras redovisningsvärden på domänverkets fond hänvisas till en tabell, som är intagen i 1962 års statsverksproposition (bil. 2 p. 6). I beslut den 7 december 1956 har Kungl. Maj:t bl. a. meddelat vissa förvaltningsföreskrifter för upplåtna egendomar av här ifrågavarande slag.

Enligt uppgift från domänstyrelsen uppgick summorna av de bokföringsvärden på upplåtna egendomar som är hänförliga till de olika departementshuvudtitlarna till följande belopp den 30 juni 1965.

Huvudtitel	Summa redovisningsvärden å domänverkets fond den 30 juni 1965, kronor
II. Justitiedepartementet	4 363 013
V. Socialdepartementet	3 949 227
VIII. Ecklesiastikdepartementet.....	502 043
IX. Jordbruksdepartementet	17 507 587

Ersättningsbeloppen beräknas enligt vedertagna regler på grundval av bokföringsvärdet vid budgetårets ingång. I anledning härav bör de i tablån angivna bokföringsvärdena justeras med hänsyn till under budgetåret 1965/66 förutsedda förändringar. Därvid bör värdet under andra huvudtiteln ökas med 1 808 024 kr. bl. a. på grund av föreliggande särskilda beslut om förvärv av fångkolonier. Vidare bör värdet under femte huvudtiteln höjas med 58 169 kr. i anledning av anvisat belopp till byggnadsarbeten vid vissa ungdomsvårdsskolor. Till följd av viss omläggning av verksamheten vid skol- och arbetshemmet för döva i Mogård bör till hemmet hörande fastigheter inte längre hänföras till ecklesiastik- utan till socialhuvudtiteln. Det bokföringsvärde som härvid bör överföras från åttonde till femte huvudtiteln uppgår till 247 443 kr. Den beräknade värdeökningen under nionde huvudtiteln belöper sig till sammanlagt 509 294 kr. Huvuddelen av ökningen, 400 000 kr., sammanhänger med byggnadsarbeten vid fastigheten Wiad 1:1 m. fl. i Grödinge, som förvaltas av lantbrukshögskolan. Härtill kommer bl. a. ca 75 000 kr. utgörande tidigare anvisade medel för

byggnadsarbeten vid vissa till sambruksföreningar upplåtna kronoegendomar. Samtliga nu nämnda belopp beräknas komma att tagas i anspråk under innevarande budgetår.

De beräknade redovisningsvärdena som enligt det föregående skall läggas till grund för uppskattningen av ersättningsanslagen för budgetåret 1966/67 utgör sålunda för andra huvudtiteln 6 171 037 kr., för femte huvudtiteln 4 254 839 kr., för åttonde huvudtiteln 254 600 kr. och för nionde huvudtiteln 18 016 881 kr. Den ersättning som här efter beräknas på de angivna värdena uppgår f. n. till 5 3/4 procent.

Erforderliga anslag till ersättning till domänverkets fond för upplåten mark har i enlighet med det anförda beräknats till sammanlagt 1 650 000 kr., vilket innebär en ökning med 382 000 kr. i förhållande till motsvarande anslag för innevarande budgetår. Det torde få ankomma på vederbörande föredragande att anmäla ersättningsanslagen. Enligt nyssnämnda beräkning bör anslagen upptagas med följande belopp, nämligen under andra huvudtiteln med 355 000 kr., under femte huvudtiteln med 245 000 kr., under åttonde huvudtiteln med 14 000 kr. och under nionde huvudtiteln med 1 036 000 kr.

Vad föredragandena sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Claes G. Lindgren

BILAGA 3 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1966

KUNGL. HOV- OCH SLOTSSTATERNA

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 3 januari 1966.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler här efter de frågor, som gäller utgifterna för budgetåret 1966/67 för kungl. hov- och slottsstaterna, och anför.

DRIFTBUDGETEN

Första huvudtiteln

A. Kungl. hovstaten

A 1. Kungl. Maj:ts hovhållning. Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört i riksstaten med 2 750 000 kr. och bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till Kungl. Maj:ts hovhållning för budgetåret 1966/67 anvisa ett anslag av 2 750 000 kr.

A 2. Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten. Anslaget är i nu gällande riksstat upptaget med ett belopp av 190 000 kr. och bör för bud-

getåret 1966/67 föras upp med samma belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten* för budgetåret 1966/67 anvisa ett anslag av 190 000 kr.

A 3. Hans Kungl. Höghet Hertigen av Halland. Även detta anslag bör för budgetåret 1966/67 föras upp i riksstaten med samma belopp som för innevarande budgetår, dvs. 125 000 kr., och jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Hans Kungl. Höghet Hertigen av Halland* för budgetåret 1966/67 anvisa ett anslag av 125 000 kr.

A 4. Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten. För innevarande budgetår har detta anslag förts upp i riksstaten med 419 000 kr. *Riksmarskalksämberet* har — i anslutning till en av överintendenten och chefen för kungl. husgerådskammaren gjord framställning — hemställt, att anslaget för budgetåret 1966/67 anvisas med 416 000 kr. Härvid har dels beaktats den minskning som uppkommer genom att en engångsanvisning för innevarande budgetår om 15 600 kr. bortfaller, dels beräknats medel för lönegradsuppflyttning av vissa tjänster.

Departementschefen

Medelsbehovet under anslaget uppskattar jag för budgetåret 1966/67 till 403 000 (— 16 000) kr. Därvid har jag inte beräknat några medel för förbättrad löneställning för vissa befattningshavare. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten* för budgetåret 1966/67 anvisa ett anslag av 403 000 kr.

B. Kungl. slottsstaten

B 1. Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten. I riksstaten för nu löpande budgetår är detta anslag uppfört med 1 783 000 kr. *Riksmarskalksämberet* hemställer, i anledning av en av ståthållarämbetena vid de kungl. slotten gjord framställning, att anslaget för nästa budgetår tas upp med 1 887 000 (+ 104 000) kr. Av följande sammanställning framgår de förändringar i medelsanvisningen för de olika slotten, som därvid beräknats för nästa budgetår i jämförelse med de belopp, som anvisats för budgetåret 1965/66 enligt den av Kungl. Maj:t fastställda staten.

	Enligt staten för 1965/66	Enligt stat- förslaget för 1966/67	Förändring
Stockholms slott	473 600	495 000	+ 21 400
Drottningholms slott	388 700	408 000	+ 19 300
Ulriksdals slott	347 000	405 000	+ 58 000
Haga slott	140 000	143 000	+ 3 000
Gripsholms slott	186 900	195 000	+ 8 100
Strömsholms slott	37 900	43 000	+ 5 100
Rosersbergs slott	37 300	36 000	- 1 300
Tullgarns slott	171 600	162 000	- 9 600
Summa	1 783 000	1 887 000	+ 104 000

I statförslag som upprättats av ståthållarämbetena för nästa budgetår (*bilaga 3.1*) anges fördelningen på avlöningar och arvoden, pensioner m. m. samt på omkostnader av skilda slag av det beräknade medelsbehovet. Vidare framgår av statförslaget de belopp som väntas inflyta som uppbörsmedel. Sammanfattningsvis kan förändringarna under de särskilda posterna mellan den fastställda staten för budgetåret 1965/66 och det framlagda statförslaget för budgetåret 1966/67 anges på följande sätt.

	Enligt staten för 1965/66	Enligt stat- förslaget för 1966/67	Förändring
Avlöningar och arvoden	1 274 900	1 259 900	- 15 000
Pensioner m. m.	305 100	328 600	+ 23 500
Lyse och vatten	70 000	73 600	+ 3 600
Parkers underhåll	180 600	195 200	+ 14 600
Trädgårdars underhåll	149 900	101 200	- 48 700
Övriga omkostnader	138 700	447 900	+ 309 200
Summa utgifter	2 119 200	2 406 400	+ 287 200
Uppbörsmedel	336 200	519 400	+ 183 200
Summa	1 783 000	1 887 000	+ 104 000

Trädgårdsdriften vid Tullgarns slott har under en följd av år lämnat betydande underskott. Rörelsen är under nuvarande driftformer inte lönsam och kan i fortsättningen inte drivas som slottsträdgård. Den bör därför avvecklas efter hand så att den är helt nedlagd senast den 1 juli 1966. Tjänsten som slottsträdgårdsmästare indras och behovet av kollektivavtalsanställd arbetskraft bortfaller. Genom att rörelsen nedläggs uppkommer en omedelbar minskning av medelsbehovet under förevarande anslag med netto 15 000 kr. och under anslaget Ved och kol för de kungl. slotten med 20 000 kr. Vid Rosersbergs slott förutses en minskning av behovet av kollektivavtalsanställd arbetskraft för parkvård.

I fråga om Ulriksdals slott beräknas medel överförda från anslaget Ved och kol för de kungl. slotten till förevarande anslag för avlöning av en befattningshavare, vilken tidigare innehått en numera inte erforderlig tjänst som eldare och som under senare år sysselsatts som parkarbetare. Vidare

bör en deltidstjänst som kanslibitråde vid Ulriksdals/Haga slottsförvaltning utbytas mot en deltidstjänst som kontorist.

Under posten avlöningar och arvoden beräknas medelsbehovet stiga med 58 000 kr. till följd av lönerogleringar i anslutning till de avtalsuppgörelser som träffats med avseende på motsvarande statstjänstemän. Ökningen under pensionsposten beror på vissa nytillkommande pensioner.

Posten uppbördsmedel har uppräknats med hänsyn till vissa tillfälliga inkomstmedel som förutses komma att inflyta vid Haga slott. Liksom tidigare bör sådana medel få användas för särskilda ändamål av engångskaraktär vid de kungl. slotten. Motsvarande utgiftspost har därför beräknats under övriga utgifter.

Departementschefen

Riksmarskalksämhetets beräkning av medelsbehovet under anslaget förleder ingen erinran från min sida. Anslaget bör i riksstaten för nästa budgetår föras upp med 1 887 000 (+ 104 000) kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten* för budgetåret 1966/67 anvisa ett anslag av 1 887 000 kr.

B 2. Ved och kol för de kungl. slotten. I innevarande budgetårs riksstat har detta anslag anvisats med ett belopp av 615 000 kr. *Riksmarskalksämhetet* har på grundval av ståthållarämhetenas beräkningar hemställt om ett anslag för budgetåret 1966/67 av 610 000 kr. Härvid har beaktats dels de automatiska utgiftshöjningar som följer av lönerogleringar för under anslaget avlönad personal, dels den under föregående anslag berörda överföringen dit av vissa avlöningsmedel, dels ock den minskning av medelsbehovet som följer av nedläggningen av trädgårdsdriften vid Tullgarns slott. Vidare bör vissa inkomstmedel, avseende bränsleavgifter för uthyrda lägenheter, vilka nu tas till uppbörd på detta anslag, i fortsättningen tillgodoföras statens allmänna fastighetsfond.

Departementschefen

Med godtagande av riksmarskalksämhetets förslag under anslaget hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Ved och kol för de kungl. slotten* för budgetåret 1966/67 anvisa ett anslag av 610 000 kr.

Vid bifall till de av mig framställda förslagen kommer första huvudtitelns huvudsumma för budgetåret 1966/67 att uppgå till 5 965 000 kr., vilket innebär en ökning i jämförelse med det för budgetåret 1965/66 under huvudtiteln anvisade beloppet med 83 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Göran Sellball

Bilaga 3.1

Förslag till
stat för de kungl. slotten för budgetåret 1966/67

	Stock- holms slott	Drott- ning- holms slott	Ulriks- dals slott	Haga slott	Grips- holms slott	Ströms- holms slott	Ro- sers- bergs slott	Tull- garns slott	Summa
<i>Utgifter:</i>									
Avlöningar och arvoden ..	295 000	354 600	269 500	98 600	86 100	24 200	25 900	106 000	1 259 900
<i>Pensioner m. m.</i>									
Pensioner	102 200	64 500	66 000	21 000	11 100	—	4 700	31 000	300 500
Understöd	10 000	10 500	2 600	1 600	3 400	—	—	—	28 100
<i>Omkostnader:</i>									
Lyse och vatten	34 000	4 000	15 000	7 000	12 000	800	—	800	73 600
Parkers underhåll	—	55 000	26 000	6 000	78 000	9 000	2 700	18 500	195 200
Trädgårdars underhåll ..	9 000	92 200	—	—	—	—	—	—	101 200
Övriga omkostnader ...	44 800	22 200	31 000	310 500	22 000	9 000	2 700	5 700	447 900
Summa utgifter	495 000	603 000	410 100	444 700	212 600	43 000	36 000	162 000	2 406 400
<i>Särskilda uppbördsmedel:</i>									
Försålda trädgårdsproduk- ter	—	195 000	—	—	—	—	—	—	195 000
Övriga uppbördsmedel	—	—	5 100	301 700	17 600	—	—	—	324 400
Summa uppbördsmedel	—	195 000	5 100	301 700	17 600	—	—	—	519 400
<i>Nettoutgifter:</i>	495 000	408 000	405 000	143 000	195 000	43 000	36 000	162 000	1 887 000

Register

A. Kungl. hovstaten

Sid.		Kr.
1	Kungl. Maj:ts hovhållning	2 750 000
1	Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten	190 000
2	Hans Kungl. Höghet Hertigen av Halland	125 000
2	Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten	403 000
	Summa för kungl. hovstaten	3 468 000

B. Kungl. slottsstaten

2	Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten	1 887 000
4	Ved och kol för de kungl. slotten	610 000
	Summa för kungl. slottsstaten	2 497 000
	Totalt för kungl. hov- och slottsstaterna	5 965 000

BILAGA 4 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1966

JUSTITIEDEPARTEMENTET

ÖVERSIKT

Under andra huvudtiteln begärs anslag främst för polis- och åklagarväsendet, de allmänna domstolarna och kriminalvården. Anslagsfrågorna för polisväsendet anmäls sålunda under justitiedepartementets huvudtitel.

Förstatligandet och omorganisationen i övrigt av polisväsendet har av naturliga skäl medfört vissa omställningssvårigheter. Dessa har i stort sett övervunnits under år 1965. Betydande rationaliseringar av polisens arbetsformer har genomförts.

Samtidigt med det organisatoriska uppbyggnadsarbetet har polisen mött en hastigt stigande brottslighet, som ställer krav på större insatser från polisens sida. Även den alltmer ökande trafiken medför mera arbete för polisen.

Skall polisorganisationen kunna infria de anspråk som samhället ställer måste den förstärkas. Dessa anspråk får anses ha sådan vikt, att polisväsendet måste tillföras betydande personalökningar under budgetåret 1966/67 trots rådande ekonomiska läge och arbetskraftsbrist. Förslag framläggs härom. Bl. a. föreslås inrättande av ytterligare 400 tjänster i den lokala polisorganisationen varav 300 polismanstjänster. Dessutom begärs anslag för att möjliggöra att den tekniska materielen förnyas och ökas.

Omorganisationen av åklagarväsendet har genomförts utan större problem. Polisens omställningssvårigheter ledde till att antalet brottsutredningar som överlämnades till åklagarna sjönk något omedelbart efter förstatligandet. Åklagarorganisationen har därför inte utsatts för större påfrestningar under år 1965. Det finns inte anledning att i nuvarande läge föreslå annat än smärre ändringar i organisationen.

Någon förändring av de allmänna domstolarnas arbetsbörda vid handläggningen av tvistemål och brottmål har i stort sett inte ägt rum under år 1965. Däremot har arbetsvolymen ökat kraftigt vid underrätternas in-skrivningsavdelningar på grund av att antalet lagfarter, in-teckningar och gravationsbevis stigit avsevärt. Arbetsbördan har inte kunnat bemästras och därför har arbetsbalanser uppstått, som har lett till i vissa fall avsevärda förseningar av de föreskrivna expeditionstiderna. Detta är till men för byggnadsverksamheten och kreditväsendet. Om arbetssituationen skall

2 *Statsverkspropositionen år 1966: Bil. 4: Justitiedepartementet*

kunna förbättras vid inskrivningsavdelningarna, måste personalförstärkningar tillföras i inte obetydlig omfattning. Förslag framläggs härom.

Den ökning av antalet intagna vid fångvårdsanstalterna som har skett de senaste åren har inte fortsatt under år 1965. De förslag som läggs fram för budgetåret 1966/67 avser främst att förstärka frivårdens möjligheter att på ett verksamt sätt ta hand om övervakningsklientelet och att förbättra utbildningsmöjligheterna för de anställda inom kriminalvården. Dessutom beräknas medel på kapitalbudgeten för bl. a. tre frivårdshotell, som avses för frigivna som saknar bostad.

Medel begärs för driften av vissa häkten, som har byggts i kommunal regi. Detta är en följd av förstatligandet av häktesorganisationen den 1 januari 1965.

Sammanfattning

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1965/66 framgår av följande sammanställning:

DRIFTBUDGETEN (1 000- tal kronor)	Anvisat 1965/66	Förslag 1966/67	Förändring
<i>Andra huvudtiteln</i>			
A. Justitiedepartementet m. m. ¹	12 972	14 960	+ 1 988
B. Polisväsendet	535 560	529 730	— 5 830
C. Åklagarväsendet	38 739	40 270	+ 1 531
D. Domstolarna	119 562	125 421	+ 5 859
E. Rättegångsväsendet i allmänhet	16 746	18 945	+ 2 199
F. Kriminalvården m. m.	135 385	153 258	+ 17 873
G. Diverse	561 993	65 739	+ 3 746
Summa för driftbudgeten	920 957	948 323	+ 27 366
KAPITALBUDGETEN (1 000-tal kronor)	Anvisat 1965/66	Förslag 1966/67	Förändring
<i>Statens affärsverksfonder</i> (Domänverket)			
Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården	750	605	— 145
<i>Statens allmänna fastighetsfond</i>			
Polishus m. m.	10 535	40 000	+ 29 465
Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården.	21 000	31 000	+ 10 000
Summa för kapitalbudgeten	32 285	71 605	+ 39 320
Totalt för justitiedepartementet	953 242	1 019 928	66 686

¹ Häri ingår anslagen Justitiekanslern: Avlöningar och Justitiekanslern: Omkostnader för såväl 1965/66 som 1966/67.

² Anslagen till bidrag till kommunerna för polisväsendet, som för budgetåret 1965/66 uppgick till drygt 63 milj. kr., har utgått ur riksstatsförslaget. Därför föreligger reellt en ökning med i runt tal 57 milj. kr.

³ Därav 25 milj. kr. överförda från elfte huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 3 januari 1966.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler de frågor som gäller utgifterna för budgetåret 1966/67 inom justitiedepartementets verksamhetsområde och anför följande.

DRIFTBUDGETEN

Andra huvudtiteln

A. Justitiedepartementet m. m.

A 1. Statsrådsberedningen: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	987 000	976 552
1965/66	1 198 000	
1966/67 (förslag)	1 436 000	

Statsrådsberedningen bör tillföras ytterligare en tjänst för departementssekreterare eller kanslissekreterare i högst Ae 27. Tjänsten är närmast avsedd för forskningsberedningens behov.

Hittills har beräknats medel under anslaget endast för fem statsråd utan departement. Sedan det högsta antalet sådana statsråd ändrats från fem till sex (prop. 1965: 85, KU 26, rskr 268, SFS 1965: 106), bör anslaget höjas i enlighet härmed.

I oktober 1965 har departementsutredningen överlämnat en inom dess

sekretariat upprättad promemoria om administrationen i kanslihuset (Stencil Ju 1965: 11). I denna promemoria har utredningen lagt fram förslag till organisation bl. a. för biträdes- och expeditiönsvaktspersonalen i statsrådsberedningen och de särskilda statsdepartementen utom utrikesdepartementet fr. o. m. den 1 juli 1966.

Sedan ärendet beretts inom departementen har bl. a. på grundval av det överlämnade förslaget överenskommelse mellan statens avtalsverk och vederbörande personalorganisationer under förbehåll för Kungl. Maj:ts godkännande träffats den 15 december 1965 om anställnings- och arbetsvillkor för de i biträdes- och expeditiönsvaktsorganisationen ingående tjänsterna. Överenskommelsen har den 30 december 1965 godkänts av riksdagens löne-delegation och av Kungl. Maj:t.

Jag förordar med hänsyn härtill att i statsrådsberedningen skall finnas 1 kansliskrivare i Ao 11 (överflyttad från justitiedepartementet) och 1 kontorist i Ao 9 (uppflyttad från Ao 7). Vidare förordar jag, att i statsrådsberedningen skall finnas 1 expeditiönsförman i Ao 11 och 2 förste expeditiönsvakter i Ao 9. Härutöver beräknar jag medel för följande icke-ordinarie tjänster, nämligen för 9 biträden och 1 expeditiönsvakt.

Anslaget bör räknas upp med 211 000 kr. på grund av vad jag har föreslagit i det föregående. Härtill kommer 27 000 kr. i anledning av löneomräkning. Anslaget bör sålunda föras upp med 1 436 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för statsrådsberedningen enligt vad jag har förordat i det föregående,

b) godkänna följande avlöningsstat för statsrådsberedningen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till statsråden utan departement, <i>förslagsvis</i>	498 000
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	267 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	642 000
4. Representationsbidrag, <i>förslagsvis</i>	29 000
Summa kr. 1 436 000	

c) till *Statsrådsberedningen*: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 1 436 000 kr.

A 2. Statsrådsberedningen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	71 000	282 065
1965/66	87 000	
1966/67 (förslag)	109 000	

Anslaget bör höjas med 1 000 kr. för sjukvård och 21 000 kr. för expenser på grund av att kostnaderna har ökat.

Jag hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till *Statsrådsberedningen: Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 109 000 kr.

A 3. Justitiedepartementet: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	3 126 000	3 635 718
1965/66	4 793 000	
1966/67 (förslag)	4 980 000	

Med hänvisning till vad jag har anfört om biträdes- och expeditivsvaktsorganisationen i det föregående under anslaget Statsrådsberedningen: Avlöningar förordar jag att i justitiedepartementet skall finnas följande ordinarie biträdestjänster, nämligen för 1 registrator i Ao 15 (uppflyttad från Ao 13), 4 kontorsskrivare i Ao 13 (2 uppflyttade från Ao 11), 4 kansli-skrivare i Ao 11 (1 uppflyttad från Ao 9), 2 kontorister i Ao 9 och 3 kansli-biträden i Ao 7. Vidare förordar jag att i departementet skall finnas 1 materialförvaltare i Ao 13 (uppflyttad från Ao 9), 1 expeditivsförman i Ao 13, 1 expeditivsförman i Ao 11 och 3 förste expeditivsvakter i Ao 9. Härutöver beräknar jag medel för följande icke-ordinarie tjänster, nämligen för 40 biträden och 6 expeditivsvakter.

Jag förordar dessutom att 3 tjänster som kanslist i reglerad befordringsgång ändras till kanslisttjänster i Ao 15.

Posten till expertis och tillfällig arbetskraft behöver ökas med 100 000 kr.

Anslaget bör räknas upp med 124 000 kr. på grund av vad jag har föreslagit i det föregående. Härtill kommer 63 000 kr. i anledning av löneomräkning. Anslaget bör därför föras upp med 4 980 000 kr.

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 13 augusti 1965 har chefen för justitiedepartementet förordnats att fr. o. m. den 1 oktober 1965 i chefens för inrikesdepartementet ställe handlägga ärenden rörande polisväsendet. Avsikten är att polisärendena skall föras över till justitiedepartementet den 1 juli 1966. Det kan därvid behöva göras vissa förändringar i departementets organisation.

Kungl. Maj:t äger besluta om dessa ändringar.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för justitiedepartementet enligt vad jag har förordat i det föregående;

b) godkänna följande avlöningsstat för justitiedepartementet, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöning till departementschefen, <i>förslagsvis</i>	83 000
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 214 000
3. Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft, <i>förslagsvis</i>	1 450 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	2 233 000
	Summa kr. 4 980 000

c) till *Justitiedepartementet*: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 4 980 000 kr.

A 4. Justitiedepartementet: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	285 000	415 380
1965/66	410 000	
1966/67 (förslag)	441 000	

Anslaget bör höjas med 10 000 kr. för sjukvård, 9 000 kr. för expenser och 20 000 kr. för publikationstryck. Kostnaderna för reseersättningar beräknas minska med 8 000 kr.

Jag hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till *Justitiedepartementet*: Omkostnader för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 441 000 kr.

A 5. Justitiedepartementet: Svensk författningssamling

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	400 000	490 443
1965/66	400 000	
1966/67 (förslag)	500 000	

Belastningen på anslaget budgetåret 1964/65 bör föranleda, att anslaget ökas med 100 000 kr.

Jag hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till *Justitiedepartementet: Svensk författningssamling* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

A 6. Justitiekanslern: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	416 000	432 629
1965/66	456 000	
1966/67 (förslag)	470 000	

Justitiekanslern föreslår, att anslaget förs upp med 477 000 (+ 21 000) kr.

	Ökning
<i>Personalförändringar</i>	
1. 1 byråchef Bo 3 — kanslichef Bo 5	6 744
2. 1 extra föredragande — byråchef Br 3	—
<i>Löneomräkning</i>	13 768
	<u>20 512</u>

Motiv

1. Justitiekanslern anser sig behöva ha till sitt förfogande en tjänsteman i relativt hög ställning som har lång förtrogenhet med förekommande ärenden och den praxis som har utvecklats sig. För denne tjänsteman bör inrättas en tjänst som kanslichef i Bo 5. I stället kan byråchefstjänsten i Bo 3 dras in. Kanslichefen bör kunna förordnas att handlägga vissa grupper av ärenden i justitiekanslerns ställe.

2. Utöver ordinarie föredragande har justitiekanslern under mer än tio år haft minst en extra föredragande. Detta tyder på att det föreligger ett stadigvarande behov av ytterligare en ordinarie föredragande. För denne bör finnas en tjänst som byråchef i Br 3. Om en sådan tjänst inrättas, kan de medel som har anvisats för den extra föredraganden dras in.

Departementschefen

Av justitiekanslerns förslag till personalförändringar tillstyrker jag, att en byråchefstjänst i Br 3 inrättas och att i stället medel för en extra föredragande dras in.

I anledning av löneomräkning bör anslaget höjas med 14 000 kr.

Anslagsbeteckningen bör ändras till Justitiekanslern: Avlöningar.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för justitiekanslern och hans kansli enligt vad jag har förordnat i det föregående,

b) godkänna följande avlöningsstat för justitiekanslern och hans kansli, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	362 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	
.....	108 000
	Summa kr. 470 000

c) till *Justitiekanslern: Avlöningar* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 470 000 kr.

A 7. Justitiekanslern: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	31 000	30 226
1965/66	32 000	
1966/67 (förslag)	33 000	

Justitiekanslern föreslår, att anslaget förs upp med 33 000 (+ 1 000) kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring 1966/67 Mynd.	Dep. ch
Expenser: Övriga expenser	21 600	+ 1 000	+ 1 000

Departementschefen

Jag biträder justitiekanslerns förslag och tar upp anslaget med 33 000 kr. Anslagsbeteckningen bör ändras till *Justitiekanslern: Omkostnader*.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Justitiekanslern: Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 33 000 kr.

A 8. Lagberedningen

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	397 000	351 982
1965/66	431 000	
1966/67 (förslag)	471 000	

Lagberedningen föreslår, att anslaget förs upp med 470 000 (+ 39 000) kr.

Motiv

Beredningen begär att få ytterligare en ledamot i stället för sekreteraren. Kostnaderna härför uppgår till 5 576 kr. Vidare begär beredningen, att anslaget höjs med 7 400 kr. för ökade omkostnader och med 29 144 kr. i anledning av löneomräkning.

Departementschefen

Jag kan inte tillstyrka, att beredningen får ytterligare en ledamot i stället för sekreteraren.

Utöver det begärda beloppet i anledning av löneomräkning bör anvisas 4 400 kr. för ökade omkostnader.

Vid utgången av budgetåret 1964/65 fanns en reservation av 72 000 kr. under anslaget. Med hänsyn härtill och till de för innevarande budgetår beräknade utgifterna föreslår jag, att anslaget höjs med 40 000 kr. Det bör i enlighet härmed föras upp med (431 000 + 40 000) 471 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Lagberedningen* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 471 000 kr.

A 9. Fideikommissnämnden

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	150 000	108 000
1965/66	25 000	
1966/67 (förslag)	90 000	

Vid utgången av budgetåret 1964/65 förelåg en reservation av 97 000 kr. under anslaget.

Fideikommissnämnden har beräknat medelsbehovet för budgetåret 1966/67 till 117 000 kr. Nämnden anser, att anslaget bör tas upp med 90 000 kr. för budgetåret 1966/67 med hänsyn till reservationen och den för innevarande budgetår beräknade medelsåtgången.

Departementschefen

Jag tillstyrker fideikommissnämndens förslag. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Fideikommissnämnden* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 90 000 kr.

A 10. Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	35 000	33 850
1965/66	35 000	
1966/67 (förslag)	35 000	

1† Bihang till riksdagens protokoll 1966. 1 saml. Nr 1. Bil. 4

10 *Statsverkspropositionen år 1966: Bil. 4: Justitiedepartementet*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till *Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter* för budget-
året 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 35 000 kr.

A 11. Kommittéer m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	3 500 000	3 900 861
1965/66	4 300 000	
1966/67 (förslag)	5 000 000	

Vid utgången av budgetåret 1964/65 fanns en reservation av 139 000 kr. Under år 1965 har bl. a. 1954 års fastighetsbildningskommitté, utredningen angående pensionsstiftelsernas civilrättsliga ställning, mönsterskyddsutredningen, utredningen om rättegångshjälp, 1963 års JO-utredning, pressutredningen, 1964 års utredning av frågan om radions juridiska ansvarighet och röstlängdsutredningen slutfört sin verksamhet. Flera kommittéer med omfattande uppdrag fortsätter sin verksamhet, bl. a. familjerättskommittén, sjölagskommittén, aktiebolagsutredningen, offentlighetskommittén, expropriationsutredningen, domstolskommittén, trafikmålskommittén, förvaltningsdomstolskommittén, forskningsberedningen, hyreslagstiftningssakkunniga, immissionssakkunniga, 1963 års markvärdekommitté och fastighetsregisterutredningen. Ett flertal nya utredningar har tillsatts. Till dessa hör bl. a. länsdemokratiutredningen, förmynderskapsutredningen, 1965 års valtekniska utredning och 1965 års abortkommitté.

Den omfattande utredningsverksamheten föranleder ökat medelsbehov. Jag beräknar detta till 5 milj. kr.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1966/67 anvisa
ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

A 12. 1967 års konferens för revision av Bernkonventionen m. m.

	Anslag
1965/66	100 000
1966/67 (förslag)	1 000 000

En diplomatisk konferens, som avser att genomföra en revision av 1886 års Bernkonvention för skydd av litterära och konstnärliga verk, kommer att anordnas i Stockholm under sommaren 1967. Konferensen kommer också att behandla vissa frågor inom området för 1883 års Pariskonvention för skydd av den industriella äganderätten. Vidare kommer troligen att behandlas en fråga om omorganisation av det för nämnda båda konventioner gemensamma organet BIRPI.

De totala kostnaderna för konferensen kan beräknas till högst 2,5 milj. kr. Av detta belopp har anvisats 0,1 milj. kr. för vissa förberedelsearbeten under budgetåret 1965/66. 1 milj. kr. bör tas upp för budgetåret 1966/67. Det ytterligare belopp som visar sig krävas efter närmare utredning bör anvisas för budgetåret därefter.

Jag hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till 1967 års konferens för revision av Bernkonventionen m. m. för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

A 13. Extra utgifter

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	195 000	176 116
1965/66	305 000	
1966/67 (förslag)	395 000	

Anslaget bör ökas med 90 000 kr. Därvid har jag räknat med att vissa utgifter för polisväsendet som f. n. bestrids från motsvarande anslag under elfte huvudtiteln i stället skall belasta förevarande anslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till *Extra utgifter* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 395 000 kr.

B. Polisväsendet**B 1. Rikspolisstyrelsen: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	8 700 000	6 914 885
1965/66	9 480 000	
1966/67 (förslag)	10 800 000	

Av anslaget för innevarande budgetår skall ett belopp av 1 600 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Rikspolisstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med 9 975 000 (+ 495 000) kr.

	Ökning eller minskning
1. Personalförändringar	
a) extra och tillfällig personal till registraturet	+ 900 000
b) extra och tillfällig personal till datacentral	+ 500 000
c) övrig extra och tillfällig personal	+ 1 100 000
d) vikariats- och övertidersättningar m. m. till personal under a)—c).....	+ 125 000
2. Tjänsteförändringar	
Lönegradsförändringar	+ 39 924
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	— 2 278 200
4. Löneomräkning	+ 108 276
	<u>+ 495 000</u>

Motiv

Styrelsens organisation skulle enligt statsmakternas beslut under de första åren vara flexibel när det gäller personaluppsättningen. Styrelsen är inte beredd att så kort tid efter verkets inrättande och reformens genomförande lägga fram förslag om en fastare organisation för styrelsen. Styrelsen föreslår därför inte i detta sammanhang att den ursprungliga stomplanen ändras utan hemställer att medel beräknas för att möjliggöra anställande av extra och tillfällig personal.

1 a) Registraturavdelningen vid statens kriminaltekniska anstalt överfördes den 1 juli 1964 till rikspolisstyrelsen. Avdelningens arbetsuppgifter utreddes inte av polisberedningen, närmast av det skälet att ställning inte hade tagits till förslaget om den allmänna brottsregistreringen. En översyn av registraturrets organisation har nu gjorts inom styrelsen.

Förslaget till ändrad organisation av registraturet innebär i huvudsak följande.

För att kunna fullgöra sina tidigare och nytillkomna arbetsuppgifter på ett tillfredsställande sätt befrias föreståndaren och biträdande föreståndaren för registraturet från handläggningen av utlandsärenden. Dessa ärenden föreslås överförda till en arbetsenhet inom polisbyrå II. Föreståndaren för registraturet bör vara placerad i lönegrad B 1 och biträdande föreståndaren i högst A 25. Vid expeditionen fordras två förste expeditionsvakter/expeditionsvakter.

En särskild upplysningscentral inrättas för besvarande av samtliga förfrågningar. Centralen betjänas dygnet om. Vid centralen behövs fem förste assistenter samt tre kontorister och tre kanslibiträden.

Personregistrets balans avarbetas och registret aktualiseras. Registret införs i ett ADB-system. Särskild utskriftscentral inrättas för nytillkomna uppgifter enligt polisregisterlagen och kungörelsen om polisregister m. m. Vid registret fordras en kvalificerad tjänsteman i högst A 25 samt fyra kansliskrivare och två kontorsbiträden.

Även spanings- och fingeravtrycksregistren inordnas i ADB-systemet och godsregistret måste aktualiseras. Beträffande passregistret pågår särskild utredning inom statskontoret. Vid passregistret krävs förstärkning med en kontorsskrivare.

Vid ett nyinrättat fotolaboratorium krävs en förste fotograf.

Registraturets tryckeri föreslås bli upprustat och tilldelat ytterligare arbetsuppgifter. Tjänsten som föreståndare bör placeras i lönegrad A 15, varjämte fordras förstärkning med ett tekniskt biträde.

En inom styrelsen organiserad ADB-grupp för långsiktplanering inom de områden av registerverksamheten som kan inordnas i ADB-system bör förstärkas med sex personer för systemuppläggning och programmering samt för bearbetning av underlagsmaterialet.

Organisationen av registraturet beräknas medföra en årlig merkostnad av 725 000 kr. Under tiden för omläggningen av registren krävs dessutom extra personal. För nästa budgetår beräknas 175 000 kr. härför. Ytterligare kostnader beräknas tillkomma. De är emellertid svåra att beräkna nu.

1 b) Omläggningen av registren för ADB och övriga ADB-rutiner som styrelsen byggt och bygger upp i syfte att rationalisera administrationen inom polisväsendet och brottspaningen har nu hunnit så långt att en datamaskin bör ställas till styrelsens disposition. Förslag om inköp av datamaskin redovisas i det följande under anslaget till Rikspolisstyrelsen: Datamaskin-anläggning m. m.

För användningen av datamaskinen behövs en driftsorganisation — en datacentral. Driftsorganisationens personalbehov behöver löpande anpassas till arbetsbelastningen. Enligt statskontoret torde personalbehovet för driften av en datamaskin för styrelsens behov bli 26 personer, varav en

driftschef, en sekreterare, en driftsingenjör, nio operatörer samt tre befattningshavare för systemprogrammering, fem för dokumentation och mottagning och sex för expedition och kontroll m. m.

Till denna personalorganisation kommer ett antal tjänstemän för stansning. Tjänsten som chef för datacentralen bör inrättas som driftschef i lönegrad B 1/3. Övrig personal i organisationen bör t. v. vara arvodesanställd för att lönerna skall kunna anpassas till läget på arbetsmarknaden.

Bruttolönekostnaderna för datacentralen beräknas till 750 000 kr. om året. För 1966/67 beräknar dock styrelsen medelsbehovet till 500 000 kr. med hänsyn till att viss personal inte behöver rekryteras förrän kort tid innan datamaskinen levereras.

Utöver avlöningskostnaderna för datacentralen räknar styrelsen med att under omläggningen av registren behöva tillfälligt anlita såväl datateknisk expertis som annan personal. Kostnaden härför kan inte beräknas nu.

1 c) Med hänsyn till de speciella förhållanden under vilka styrelsen tillkom och dåvarande svårigheter att bedöma de framtida behoven kan styrelsens personalsvårigheter inte jämföras med äldre ämbetsverks som har lång erfarenhet bakom sig. Om styrelsen ges möjlighet att driva ett intensivt rationaliseringsarbete och så långt möjligt införa tekniska hjälpmedel kan personalbehoven för polisorganisationen i sin helhet i framtiden begränsas i betydande utsträckning. Med hänsyn till organisationens storlek kan det röra sig om avsevärda personalbesparingar totalt sett.

Styrelsen anser, att samtliga organisationsenheter inom styrelsen bör förstärkas men har på grund av Kungl. Maj:ts allmänna riktlinjer för budgetarbetet begränsat sitt förslag till de mest angelägna behoven.

Vid beräkningen av medelsbehovet, 1,1 milj. kr., har styrelsen utgått från följande personalförstärkningar.

Polisbyrå II bör förstärkas med en polisintendent i högst A 27 och två förste byråsekreterare i högst A 23 för handläggning av allmänna utrednings- och polismyndighetsärenden, delegationsfrågor samt ärenden om diarietföring, gods- och personregistrering. Vid byrån fordras ytterligare två kvalificerade tjänstemän i högst A 23, en för översättningsarbeten och en för att hålla sådana konferenser med aktiv utredningspersonal, som är nödvändiga för rationaliseringsarbetet, samt för att delta i organisationsundersökningar.

Inom personalbyrån föreslås allmänna sektionen erhålla förstärkning med två förste byråsekreterare i högst A 23 för handläggning av bl. a. ärenden som sammanhänger med att styrelsen har tilldelats uppgiften som central myndighet i ett antal frågor på personalområdet samt ärenden med anledning av de offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt. Vidare bör rekryteringssektionen förstärkas med en byråassistent.

Tekniska byrån bör förstärkas med en avdelningsdirektör för lokalfrå-

gorna inom polisväsendet, en tjänsteman i A 17 för biträde med planläggning av nyanskaffning och utbyte av fordon m. m., en byråingenjör och en byråassistent för handläggning av frågor angående den personliga utrustningen för den uniformerade personalen inom polisväsendet samt med sex ingenjörer, som skall ingå i en serviceorganisation för underhåll av polisväsendets radiomateriel.

Införandet av ett ADB-system för in- och utbetalningar samt bokföring av kostnader under anslagen till polisväsendet har betytt en ökad arbetsbelastning främst för personalen vid kameralsektionen på kanslibyrån. Sektionen bör organiseras om och förstärkas med en byråassistent, en assistent, två kontorsskrivare, en kansliskrivare, sju kontorister och tre kanslibiträden. För handläggning av bl. a. budgetärenden bör administrativa sektionen förstärkas med en kvalificerad tjänsteman i högst A 25.

För att biträda med tidskriften Svensk Polis bör en redaktör i A 17 anställas vid informationsavdelningen. För vidareutveckling av verksamheten inom sektionen för brottspreventiva åtgärder behövs en byråassistent i A 17. Medel har vidare beräknats för en museiföreståndare på heltid i stället för halvtid.

Den för styrelsen gemensamma personalen bör ökas med minst sju biträden och minst en expeditionsvakt.

2) Styrelsen föreslår, att tjänsten som informationschef flyttas upp från Ae 27 till Be 3. Beteckningarna informationschef och informationsavdelning ger inte ett klart uttryck för vilka arbetsuppgifter som handläggs på avdelningen. De rena informationsuppgifterna utgör endast en del av avdelningens verksamhet. En väsentlig del av avdelningens arbete utgörs av den brottsförebyggande verksamheten. Avdelningen är därför att jämställa med styrelsens byråer.

Högstlönegradssystemet infördes i styrelsen redan vid dess tillkomst. Systemet tillämpas för sekreterarkarriären. Erfarenheterna av systemet är goda och styrelsen anser, att systemet bör vidgas att omfatta hela denna karriär på A-planen inom styrelsen. F. n. har styrelsen svårigheter att rekrytera och behålla lämplig personal. Högstlönegradssystemet kan väntas minska dessa svårigheter.

3) Posten har räknats ned med det belopp som avses för utbildningskostnader med hänsyn till att styrelsen avser att ta upp samtliga utbildningsfrågor i sitt yttrande över 1962 års polisutbildningskommittés betänkande.

Yttrande

Om den föreslagna omorganisationen av registraturet har *statskontoret* anfört i huvudsak följande. Registraturets ökade arbetsbelastning har medfört, att framför allt person- och passregistren har en avsevärd balans. För att registraturet skall kunna fylla den viktiga centrala funktion det har in-

om polisväsendet, måste åtgärder vidtas för att skyndsamt avhjälpa nu rådande brister. Den av rikspolisstyrelsen i samråd med statskontoret föreslagna omorganisationen tjänar detta syfte. De organisationsundersökningar som har utförts visar att en omläggning till ADB kommer att höja registraturets effektivitet avsevärt. Hela omläggningen kommer att sträcka sig över flera år. En upprustning av registraturet är en förutsättning för att omläggningarna till ADB skall kunna genomföras enligt uppgjorda planer.

Statskontoret tillstyrker de begärda anslagen för personal till registraturer i fråga om både fast personal och extra personal för omläggning av vissa register.

Enligt statskontorets mening är det angeläget, att framför allt den personal, som kommer att vara direkt ansvarig för driften av de olika ADB-systemen, är väl insatt i dessa system. Detta förutsätter, att rikspolisstyrelsen redan under början av nästa budgetår förfogar över medel till att anställa denna personal. I enlighet med vad styrelsen har föreslagit tillstyrker statskontoret en successiv uppbyggnad av datacentralen under budgetåret 1966/67.

Statskontoret tillstyrker vidare den föreslagna omorganisationen av kameralsektionen inom kanslibyrån. Behovet av personalförstärkning sammanhänger med centraliseringen av de kamerala arbetsuppgifterna och är en förutsättning för att rikspolisstyrelsen skall kunna tillgodogöra sig rationaliseringsvinsterna hos pågående och planerade ADB-projekt.

Departementschefen

Jag delar rikspolisstyrelsens mening att det har förflutit alltför kort tid sedan styrelsen tillkom den 1 juli 1964 för att man redan nu skall kunna ta ställning till frågan om en fastare organisation för styrelsen än den nuvarande. Däremot anser jag det angeläget att styrelsen får medel för förstärkning av personalen för vissa huvudsakligen nya arbetsuppgifter.

I det följande föreslår jag, att en datamaskin ställs till styrelsens förfogande. För att betjäna denna maskin krävs en särskild driftsorganisation. Även om datamaskinen inte torde komma att levereras förrän under budgetåret 1967/68 behöver en del av personalen i driftsorganisationen anställas redan under nästa budgetår. För anställande av en driftschef, tre systemmän och programmerare och ett antal biträden samt för anlitande av datateknisk expertis beräknar jag 300 000 kr.

För att registraturer skall kunna fullgöra sina uppgifter i polisens brottsspanande och brottsbekämpande verksamhet är det nödvändigt att förstärka dess resurser. Automatisk databehandlingsteknik bör användas vid bearbetning av registren enligt de riktlinjer som har dragits upp av styrelsen och statskontoret. Jag beräknar medel för fyra kvalificerade tjänstemän och fyra biträden vid upplysningscentralen, en kvalificerad tjänsteman och

ett biträde vid personregistret samt en expeditionsvakt. I enlighet med styrelsens förslag beräknar jag vidare medel för förstärkning av ADB-gruppen med sex personer. För anlåtande av tillfällig personal i samband med att uppgifterna i registren förs över till datasystem beräknar jag 100 000 kr.

En utredning som gjorts av statskontoret i samråd med rikspolisstyrelsen (jfr prop. 1965: 1 bil. 13 s. 140) har utvisat att det föreligger ett fortsatt behov av ett centralt passregister och att verksamheten vid registret bör automatiseras med utnyttjande av automatisk databehandlingsteknik. Den 10 december 1965 har Kungl. Maj:t föreskrivit att den kraftiga balansen vid registret skall avarbetas maskinellt och databehandlas samt ställt medel till förfogande för ändamålet under innevarande budgetår. För den fortlöpande verksamheten vid registret behövs fyra stansoperatörer, för vilka jag beräknar medel. I övrigt kan tre av de biträdestjänster som f. n. finns vid passregistret föras över till personregistret.

Med hänsyn till att samtliga in- och utbetalningar inom polisväsendet och all budgetbokföring m. m. centraliserats till rikspolisstyrelsen förordar jag en väsentlig förstärkning av kameralsektionen vid styrelsen. Jag beräknar medel för sammanlagt 12 nya biträdestjänster vid sektionen.

I fråga om styrelsen i övrigt beräknar jag medel för anställning av följande extra tjänstemän, nämligen en byrådirektör vid polisbyrå II, en tjänsteman i sekreterarkarriären vid personalbyrån, en byråassistent vid tekniska byrån, en byrådirektör vid kanslibyråns administrativa sektion samt av två biträden och en expeditionsvakt.

Vidare bör för riksdagen anmälas att Kungl. Maj:t, med stöd av riksdagens bemyndigande i anledning av prop. 1964: 100, har fört upp sammanlagt 20 ordinarie tjänster på övergångsstat i rikspolisstyrelsens personalförteckning avseende tjänstemän som förts över från sådan myndighet som upphörde i samband med polisväsendets förstatligande.

1962 års polisutbildningskommitté har nu avgett ett betänkande om polisutbildningen (SOU 1965: 53), varöver en rad myndigheter och organisationer har yttrat sig. Kommitténs förslag övervägs f. n. Vid beräkningen av medel för utbildningen inom polisväsendet för nästa budgetår har jag utgått från att utbildningen i stort sett kommer att bedrivas i samma omfattning och efter samma riktlinjer som f. n. Jag räknar t. v. med 35 avdelningar av vardera konstapelsklassens förberedande teoretiska kurs och konstapelsklassens huvudkurs, tio avdelningar av assistentklassen, en avdelning av kommissarieklassen och en avdelning av polischefskursen. Styrelsen bör dock få vidgade möjligheter att anordna specialkurser, bl. a. för utbildning av förare av motorfordon samt av personal inom fjällräddningstjänsten. För specialutbildning har jag under posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, beräknat 240 000 kr.

Anslaget bör föras upp med (9 480 000 + 1 320 000) 10 800 000 kr., var-

av 1 600 000 kr. bör avräknas mot automobilskattemedlen. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för rikspolisstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	340 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	2 280 000
3. Ersättningar till expertis, <i>förslagsvis</i>	250 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	7 930 000
	Summa kr. 10 800 000

b) till *Rikspolisstyrelsen*: *Avlöningar* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 10 800 000 kr., varav 1 600 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 2. Rikspolisstyrelsen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	3 000 000	2 632 940
1965/66	4 520 000	
1966/67 (förslag)	6 350 000	

Av anslaget för innevarande budgetår skall ett belopp av 120 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Rikspolisstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med 8 180 000 (+ 3 660 000) kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen Mynd.	Föreslagen ändring 1966/67 Dep. ch.	
1. Sjukvård m. m.	30 000	+	10 000	—
2. Reseersättningar	300 000	+	150 000	+ 50 000
3. <i>Expenser för eget behov</i>				
a) Bevakning av styrelsens lokaler	450 000	—	—	50 000
b) Övriga <i>expenser</i>	800 000	+	1 180 000	+ 850 000
4. <i>Expenser för annat än eget behov</i>				
a) Radioförbindelser med utlandet.....	45 000	—	30 000	— 30 000

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring Mynd.	1966/67 Dep.ch.
b) Telexförbindelser	780 000	+ 1 450 000	+ 120 000
c) Passformulär m. m.	450 000	+ 300 000	+ 300 000
d) Kostnader för polisväsendets arbetstidsnämnd m. m.	5 000	+ 25 000	+ 15 000
5. Publikationstryck	685 000	+ 565 000	+ 25 000
6. Vissa utgifter för polisskole- verksamheten	440 000	— 440 000	+ 100 000
7. Kostnader för förhyrd datama- maskintid m. m.	200 000	+ 450 000	+ 450 000
		+ 3 660 000	+ 1 830 000

Motiv

2. Anslagsposten bör ökas med 50 000 kr. för utrikes tjänsteresor och med 100 000 kr. för övriga tjänsteresor.

3 b) Beräkningarna har gjorts med utgångspunkt i medelsåtgången samt med hänsyn till föreslagna personalförändringar och ökat lokalbehov. Av den föreslagna ökningen belöper 65 000 kr. på renhållning och städning, 475 000 kr. på skrivmateriel m. m., 125 000 kr. på telefonkostnader m. m., 300 000 kr. på inköp och underhåll av möbler m. fl. inventarier, 75 000 kr. på bokinköp m. m. samt 20 000 kr. på representationskostnader. Av posten till bokinköp m. m. avses 50 000 kr. för engångsanskaffning av facklitteratur.

4 b) Styrelsen föreslår, att 230 telexapparater anskaffas, varav sex för registraturet vid rikspolisstyrelsen och 224 för olika arbetsgrupper i landet. För att höja effektiviteten och nedbringa skrivningskostnaderna bör ca 170 perforator tillsatser, ca 170 autosändare och ett antal klaviaturperforatorer anskaffas. Kostnaderna för inträdes- och abonnemangsavgifter för telexapparater och tillsatsapparaturen uppgår till i runt tal 1,1 milj. kr. I övrigt hänför sig ökningen av delposten till ökade skrivningskostnader.

4 d) Styrelsen föreslår, att medel för kostnader för polisväsendets centrala företagsnämnd samt för företagsnämnden för rikspolisstyrelsen anvisas under särskilda delposter. Av de beräknade kostnaderna under förstnämnda delpost ingår 10 000 kr. till belöningar för inkomna förslag.

5. För de publikationer som styrelsen äger trycka enligt kungörelse i ämnet beräknas omkring 570 000 kr. samt för framställande av bildband, broschyrer och annat tryck ca 160 000 kr. I övrigt har 300 000 kr. beräknats för anskaffande av filmer för undervisning m. m. samt drygt 200 000 kr. för deltagande i utställningar av skilda slag och anordnande av en opinionsundersökning m. m.

6. Styrelsen har i avvaktan på ställningstagande till polisutbildningskommitténs betänkande räknat ned denna anslagspost med hela sitt belopp.

7. Styrelsen föreslår i annat sammanhang, att medel anvisas under ett särskilt anslag för anskaffande av datamaskin. Eftersom maskinen inte be-

räknas kunna levereras under nästa budgetår, har medel beräknats för förhyrning av datamaskintid. För databehandling i samband med omläggning av brottsregistren beräknas 200 000 kr., för budgetbokföring 320 000 kr. samt för motorfordonsstatistik m. m. 130 000 kr.

Yttrande

Statskontoret anför, att en ytterligare utbyggnad av polisens telexnät är av väsentlig betydelse med tanke på det ökade kravet på snabba förbindelser mellan polisdistrikten och rikspolisstyrelsen. I de planerade ADB-systemen för registraturet kommer ett väl utbyggt telexnät att vara en förutsättning för ett effektivt utnyttjande av systemen. Statskontoret tillstyrker därför att begärda medel anslås. De anslag som begärs för datamaskintid har beräknats i samråd med statskontoret.

Departementschefen

Med hänvisning till beräkningen i den föregående sammanställningen tar jag upp anslaget till 6 350 000 kr., varav 150 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Jag har räknat med oförändrade kostnader för utrikes tjänsteresor och med en ökning av 50 000 kr. för övriga tjänsteresor.

Under posten till övriga expenser har jag beräknat 300 000 kr. för renhållning och städning, 450 000 kr. för skrivmateriel m. m., 250 000 kr. för telefonkostnader m. m., 515 000 kr. för inköp och underhåll av möbler m. fl. inventarier, 75 000 kr. för bokinköp m. m., varav 25 000 kr. för engångsanskaffning av litteratur, samt 60 000 kr. för övriga kostnader. I beloppet för inköp och underhåll av möbler m. fl. inventarier har jag därvid räknat med 330 000 kr. för utrustning till registraturet som styrelsen begärt medel för under anslaget till Rikspolisstyrelsen: Datamaskinanläggning m. m.

Jag har beräknat medel för anskaffning av 25 telexanläggningar, varav sex till styrelsens registratur, samt för anskaffning av tillsatsapparatur till en kostnad av ca 75 000 kr.

Vid beräkningen av posten till publikationstryck har jag räknat med i huvudsak oförändrade kostnader för de publikationer som styrelsen äger trycka enligt särskild kungörelse i ämnet och med 175 000 kr. för övrigt publikationstryck.

Med hänsyn till den vidgade specialutbildning som jag har berört under föregående anslag samt till behovet av att utbilda helikopterförare har jag beräknat att omkostnaderna för polisskoleverksamheten kommer att öka med 100 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Rikspolisstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 6 350 000 kr., varav 150 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 3. Rikspolisstyrelsen: Datamaskinanläggning m. m.

	Anslag
1966/67 (förslag)	5 500 000

Rikspolisstyrelsen föreslår, att ett nytt anslag tas upp med 6 000 000 kr.

1. Datamaskin och annan utrustning till datacentralen	5 500 000
2. Utrustning till registraturet	400 000
3. Annan utrustning i samband med övergång till ADB	100 000
	6 000 000

Motiv

1. Enligt statsmakternas år 1964 fattade beslut om polisväsendets förstatligande uträknas och betalas löner till personalen hos rikspolisstyrelsen, statens kriminaltekniska laboratorium och inom den lokala polisorganisationen av försvarets civilförvaltning. Uträkningen och betalningen sker genom civilförvaltningens datacentralers försorg.

Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 18 december 1964 ombesörjer rikspolisstyrelsen fr. o. m. den 1 januari 1965 t. v. centralt betalning, bokföring och anslagskontroll beträffande vissa anslag till polisväsendet (budgetbokföring) med användande av ett av statskontoret utarbetat databehandlingssystem. Försvarets civilförvaltning ombesörjer dock alltjämt nämnda centrala uträkning och betalning av lönerna. Uppgifter om de löner som betalas av civilförvaltningen tas in i ADB-systemet för bokföring.

Vissa modifikationer görs f. n. i ADB-systemet. En av de väsentligaste förbättringarna är utvecklingen av en förskottsreskontra. Budgetbokföringssystemet utvecklas att omfatta ADB-rutiner för behandling av personaldata genom ett särskilt personalregister. Dessa rutiner integreras med civilförvaltningens system och budgetbokföringssystemet. Statskontorets vidareutveckling av budgetbokföringen innefattar även vissa distributionsuppgifter.

ADB-systemet för in- och utbetalning samt bokföring m. m. beräknas kunna i sin helhet vara programmerat och klart för drift under våren 1966.

För betalning av ersättningar till timplärare, för framställning av kontrolluppgifter till taxeringsmyndigheterna och för statistik över antalet lektionstimmar i skilda ämnen vid polisskolornas kurser används en särskild hålkortsrutin.

Sedan den 1 januari 1965 förs en särskild statistik avseende kostnaderna för polisväsendets helikopter, motorfordon, båtar, radarhastighetsmätare, vagnar, hästar och hundar samt radioutrustning. För statistiken har särskilda ADB-rutiner utarbetats. För inköp av drivmedel, motorolja och

vissa reservdelar m. m. till motorfordon används ett checksystem, tillrättatlaggt för ADB. Varje månad trycks genom ADB ett motorfordonssammandrag för varje enskilt fordon. Sammandraget visar dels driftkostnader under månaden, dels summan av driftkostnaderna under föregående månader under året. För bedömning av frågor om utbyte av förslitna fordon pågår f. n. undersökningar för uppläggning av en med fordonsstatistiken integrerad ADB-rutin.

Styrelsen anmälde i sin anslagsframställning för budgetåret 1965/66 att styrelsen i samråd med statskontoret undersökte möjligheterna att lägga upp och att bearbeta registren med hjälp av ADB-metoder. Dessa undersökningar har gett positivt resultat. Som redovisats i det föregående under anslaget till Rikspolisstyrelsen: Avlöningar har inom styrelsen utarbetats ett förslag till omorganisation av registraturet. Förslaget tar hänsyn till den planerade omläggningen av registren för ADB. Omläggningen beräknas kunna ske etappvis under budgetåren 1965/66—1969/70. Syftet är att utarbeta ett ADB-system för att rationalisera polisens arbete vid brottsspaning och annat polisiärt arbete. Systemet avses omfatta brottsregistren och passregistret. ADB-systemet kommer att innefatta följande register

a) Personregister, innehållande personer som har begått brott eller missänkts för brott i de fall anteckningar härom får finnas i polisens register.

b) Som komplement till personregistret uppläggs ett register, med vars hjälp man kan få en bild av en persons vistelser på anstalter, permissioner och frigivningar etc.

c) Skilt från personregistret uppläggs två brottsregister, brottsregister I och brottsregister II. Brottsregister I innehåller en beskrivning över brott, där förövarna är kända medan brottsregister II innehåller ouppklarade brott.

d) Fingeravtrycksregister.

e) Passregister.

f) Register över stulna fordon m. m.

Det har befunnits lämpligt att lägga upp personregistret för sig och brottsregistren för sig. Härigenom är det möjligt att på relativt kort tid få ett system enligt vilket förfrågningar av stort värde för polisens spaningsarbete kan besvaras mycket snabbt. Ett sådant system kan ge svar bl. a. på frågan om en person förekommer i registret, om det uppgivna namnet är riktigt, om personens alias- och öknamn, om hans signalement och kännetecken, om han förekommer i fingeravtrycks- eller fotoregistret samt var han är född. Vidare kan vissa spärr- och kriminalvårdsupplysningar lämnas.

Från det fullt utbyggda ADB-systemet kommer även andra förfrågningar att kunna besvaras. Sålunda skall det bli möjligt att få hänvisning till personer i personregistret som har begått brott på liknande sätt. Vidare skall

brottsregister II med jämna mellanrum köras mot brottsregister I för att försöka klara upp tidigare ouppklarade brott. Genom sammanlänkning av person-, brotts- och fingeravtrycksregistren skall det även så småningom bli möjligt att göra sökningar på grundval av fingeravtryck.

Användningen av styrelsens register kommer sålunda att kunna rationaliseras och effektiviseras genom ADB. Sådana åtgärder måste anses mycket angelägna, eftersom de kan leda till bättre brottsspaningsresultat än vad konventionella metoder kan ge. Dessutom möjliggör ADB-registren sökning som eljest skulle vara utesluten.

Omläggningen av styrelsens brottsregister för ADB förutsätter, att styrelsen får tillgång till en datamaskin, när omläggningen har fortskridit så långt att bearbetningen av vissa register med ADB kan ske. Styrelsen anser det uteslutet att, sedan systemet har satts i produktion, arbeta på servicebasis, dvs. hyra maskintid hos annan statlig myndighet eller annan som disponerar datamaskin. Körningar på servicebasis skulle inte medge ett rationellt utnyttjande av systemet med hänsyn bl. a. till att körningarna skulle vara bundna till fasta tider och att svårigheter skulle uppkomma att ordna transport av ingående data och resultat mellan styrelsen och dataanläggningen. Ett viktigt skäl mot arbete på servicebasis är vidare att sekretessfrågan inte torde kunna lösas på ett tillfredsställande sätt. Styrelsen anser det därför ofrånkomligt att en datamaskin inköps för styrelsens räkning. Enligt uppgift från statskontoret torde kostnaden härför bära beräknas till 5 milj. kr.

Kostnaderna för utrustning till datacentralen beräknas till 500 000 kr.

2. I samband med registraturets omorganisation och flyttning till nya lokaler fordras viss nyanskaffning av specialutrustning, möbler och kontorsmaskiner m. m. För detta ändamål har på tilläggsstat II för budgetåret 1964/65 anvisats 275 000 kr. Därutöver fordras omkring 400 000 kr. Av detta belopp belöper ca 165 000 kr. på offsetpress, falsmaskin och adresstryckmaskin samt vissa andra maskiner till tryckeriet, 150 000 kr. på mikrofilmapparat för filmning av akterna till personregistret och 43 000 kr. på kortbord till födelseregistret.

Yttrande

Statskontoret anser, att rikspolisstyrelsen bör förfoga över en egen datamaskin, som avses att installeras tidigast under andra halvåret 1967. Under senare hälften av 1967 beräknas de register, som direkt betjänar polisen vid brottsspaning, vara överförda till ADB. Vid förfrågningar till systemet kommer svar på frågor av väsentlig betydelse för spaningsarbete av olika slag att kunna levereras på mycket kort tid genom s. k. on-line-förfarande. Förutsättningen för att ett sådant förfrågningssystem skall fylla sitt ändamål är emellertid, att det är tillgängligt vid alla tider på dygnet.

Vidare måste det finnas möjlighet att ge prioritet för vissa typer av förfrågningar. Förutom nämnda system kommer rikspolisstyrelsens övriga ADB-system som redan är i drift eller planeras att köras på den egna anläggningen.

Statskontoret utreder f. n. frågan om finansiering av datamaskinanskaffning över en särskild kapitalfond. För att underlätta överförandet av äganderätten till ett ev. fondsystem i framtiden föreslår statskontoret, att det av rikspolisstyrelsen begärda anslaget såsom reservationsanslag ställs till statskontorets förfogande.

I fråga om utrustningen till registratoret har statskontoret anfört, att kostnaderna för anskaffning av maskiner till tryckeriet kan begränsas till 110 000 kr. Statskontoret anser, att anskaffning av en offsetpress för större format än den nuvarande inte är nödvändig. Den nuvarande pressen bör dock bytas mot en ny för samma format. Utöver de av statskontoret beräknade kostnaderna kan komma vissa kostnader för anskaffning av maskinell utrustning för underlättande av arbetet med kuvertering. I övrigt har statskontoret tillstyrkt anskaffning av den av styrelsen föreslagna utrustningen.

Departementschefen

Som rikspolisstyrelsen har framhållit utnyttjar styrelsen f. n. automatisk databehandlingsteknik inom vissa områden av sin verksamhet. De ytterligare databehandlingssystem som planeras av styrelsen och statskontoret i fråga om verksamheten vid registratoret är i hög grad ägnade att rationalisera och effektivisera arbetet vid registratoret. Jag anser därför att databehandlingsteknik bör användas även på dessa områden. Med hänsyn till den omfattning som databehandlingen vid rikspolisstyrelsen därigenom kommer att få föreslår jag att en datamaskin ställs till rikspolisstyrelsens förfogande. Kostnaderna för anskaffande av datamaskin kan beräknas till 5 milj. kr. För inköp av utrustning till datacentralen beräknar jag i enlighet med styrelsens förslag 500 000 kr. För inköp av viss utrustning till registratoret har jag beräknat medel under rikspolisstyrelsens omkostnadsanslag. Jag kan inte tillstyrka inköp av annan utrustning i samband med övergång till ADB. Med hänsyn härtill föreslår jag att ett reservationsanslag av 5 500 000 kr. tas upp för anskaffande av datamaskin m. m.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Rikspolisstyrelsen: Datamaskinläggning m. m.*
för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av
5 500 000 kr.

B 4. Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	13 500 000	12 182 153
1965/66	10 100 000	
1966/67 (förslag)	13 150 000	

Av anslaget för innevarande budgetår skall ett belopp av 7 200 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Rikspolisstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med 31 500 000 (+ 21 400 000) kr.

1. Nyinköp och utbyte av bilar och motorcyklar m. m.	20 050 000
2. Inköp av helikoptrar	2 000 000
3. Inköp av båtar	700 000
4. Inköp av radioutrustning	8 590 000
5. Inköp av hästar och hundar	160 000
	31 500 000

Motiv

1. För rikspolisstyrelsens eget behov föreslås, att sju bilar inköps till en kostnad av 138 000 kr. Av dessa är sex bilar avsedda för en föreslagen särskild underhållsorganisation för polisväsendets radioanläggningar samt en bil för expeditionsvaktspersonalen.

De normer som har dragits upp i prop. 1964: 100 för fordonstilldelningen inom den lokala polisorganisationen har inte tillämpats konsekvent över hela landet. Fordonstilldelningen bör nu helt anpassas till dessa normer. Vidare föreslår styrelsen, att varje övervakningssektion bör ha minst två bilar. För angivna ändamål fordras 144 person- och skåpbilar vid övervaknings- och trafiksektioner samt länstrafik- och arbetsgrupper. För speciella ändamål bör dessutom anskaffas 16 bilar, varav bl. a. tre snabbgående personbilar för trafikövervakning på motorvägar och stora europavägar.

Den norm som har fastställts för bl. a. övervakningssektioner och utredningsavdelningar är en bil för varje påbörjat tiotal polismän. Beträffande utredningsavdelningarna har erfarenheterna visat, att tilldelning efter denna norm inte täcker behovet. Om inte tillräckligt antal bilar finns att tillgå för utredningsverksamheten, kommer effektiviteten i den nya polisorganisationen med dess stora polisdistrikt inte att bli den avsedda. Styrelsen föreslår, att normen ändras till en bil på varje påbörjat femtal polismän. Vid utredningsavdelningarna och skyddssektionerna bör fordonsbeståndet vid tillämpning av denna norm ökas med sammanlagt 174 fordon, varav 29 bus-sar för brottsplatsundersökningar och utredningar av trafikolyckor.

Om polispersonalen för övervakningsverksamhet kunde bli bilburen i större utsträckning än nu är fallet, skulle det innebära en rationalisering av polisverksamheten. Styrelsen avser att i viss omfattning anskaffa mindre bilar även för denna verksamhet och införa enmanspatrullering, så långt detta visar sig praktiskt och lämpligt. Normen för bilanskaffning bör därför ändras till en bil på varje påbörjat femtal polismän. Styrelsen föreslår, att 186 bilar anskaffas för detta ändamål.

Vid bifall till styrelsens förslag till personalförändringar inom den lokala polisorganisationen bör bilbeståndet ökas med ytterligare 121 bilar.

Sammanfattningsvis föreslås sålunda, att bilparken ökas med 648 bilar till en sammanlagd kostnad av ca 11,9 milj. kr.

Under nästa budgetår beräknas 351 bilar för i runt tal 6,1 milj. kr. böra bytas.

Motorcykelbeståndet bör ökas med 50 motorcyklar, varjämte 112 motorcyklar beräknas böra bytas ut. Kostnaderna för utökning och byte av motorcyklarna uppskattas till drygt 1 milj. kr. För inköp av mopeder och cyklar beräknas ca 65 000 kr.

Behovet av tillfälliga lokaler för förvaring av fyllerister som har omhändertagits på andra orter än centralorter är stort. Ett stort behov föreligger även av rullande polisstationer för speciella ändamål. Styrelsen föreslår, att tio stora släpvagnar anskaffas härför till en kostnad av 700 000 kr. För anskaffning av mindre släpvagnar fordras ca 150 000 kr.

För fjällräddningstjänsten och för användning i snörika polisdistrikt föreslås, att 19 snöscoters med utrustning anskaffas till ett belopp av i runt tal 140 000 kr.

2. För polisverksamheten inköpte staten under våren 1964 en helikopter. Helikoptern har visat sig vara ett mycket värdefullt hjälpmedel främst i trafikövervakningsarbetet. Vid de försök som gjorts har det visat sig att helikoptern är klart överlägsen flygplanet. Styrelsen föreslår därför, att fyra mindre helikoptrar anskaffas till en sammanlagd kostnad av 2 milj. kr.

3. Genom att polisen tillförts fler båtar har öar, holmar och andra områden som endast kan nås sjöledes kunnat övervakas i större utsträckning än tidigare. Det har emellertid blivit nödvändigt att koncentrera verksamheten till de områden, där behoven av övervakning har bedömts vara störst. Uppenbart är, att behov föreligger av sjöpolisverksamhet i en mängd andra skärgårdar vid kusterna och i de största insjöarna. Styrelsen föreslår därför, att 655 000 kr. anvisas för inköp av 19 större båtar samt dessutom av tio mindre båtar för draggningsändamål.

4. Polisorganisationen skall utrustas med radioutrustning som är under utveckling för civilförvarsändamål och som under fredstid tillhandahålls av civilförvarsstyrelsen såsom lån. F. n. pågår arbetet med att anpassa denna apparatur efter de särskilda krav som måste ställas på radioutrust-

ningen i polisväsendet. Utvecklingskostnaderna beräknas belasta nästa års anslag med 1 365 000 kr.

Med hänsyn till det planerade samarbetet med civilförsvarsstyrelsen bör anskaffning av ny radioutrustning ske med återhållsamhet t. v. För inköp av 652 radioanläggningar till motorfordon och båtar samt 50 bärbara radioapparater, 300 hjälmset för motorcykelförare och 476 orderutrustningar för bilar m. m. bör i runt tal 3,8 milj. kr. ställas till förfogande. För ett särskilt radionät i Norrbottens och Västerbottens län för bl. a. fjällräddningstjänsten föreslås dessutom att 1,2 milj. kr. anvisas.

På flera håll utomlands sker trafikdirigering och trafikövervakning med hjälp av TV. Rörliga TV-kameror placeras utmed trafikstråk. Polispersonal i en TV-central får direkta informationer om trafikintensitet och trafikstockningar. En sådan övervakning är mycket effektiv och en bemanning av en sådan central kräver endast en bråkdel av den polispersonal som eljest skulle krävas för övervakning. Styrelsen föreslår att 2,2 milj. kr. anvisas för en första etapp av ett sådant TV-nät i Stockholmsområdet och att ett beställningsbemyndigande avseende 2 milj. kr. utverkas för fortsatt utbyggnad av TV-nätet.

5. Styrelsen har beräknat medel endast för utbyten av ett antal hästar och hundar och har inte tagit hänsyn till de kostnader som kan uppstå till följd av polisutbildningskommitténs förslag.

Yttrande

Utredningen rörande organisationen av den civila övervakningen till sjöss har tillstyrkt att polisorganisationen tillförs sju båtar, varav tre i Stockholms län och en i vart och ett av Södermanlands, Kalmar, Göteborgs och Bohus samt Västmanlands län.

Departementschefen

För att anpassa fordonstilldelningen i polisdistrikten till de normer som har godtagits av riksdagen i samband med polisväsendets förstärkning och för en begränsad förstärkning av fordonsparken i Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt bör 64 bilar anskaffas. Den ökning av antalet polismanstjänster som jag tillstyrker i det följande under avlöningsanslaget för den lokala polisorganisationen medför att bilantalet bör ökas med 44. Vidare förordar jag inköp av sex s. k. utredningsbussar och en bil för styrelsens eget behov. Kostnaderna för de nyinköp av fordon som jag alltså föreslår beräknar jag till i runt tal 2,2 milj. kr. Vidare beräknar jag ca 200 000 kr. för inköp av 30 motorcyklar.

Rikspolisstyrelsen har att i samråd med statskontoret och riksrevisionsverket utarbeta förslag till rationella normer för användning av motorfordon i polisorganisationen (jfr prop. 1964: 100 s. 409). Innan resultatet av

detta utredningsuppdrag föreligger, är jag inte beredd att tillstyrka ändrade normer för anskaffning av fordon.

Jag har inte något att erinra mot styrelsens förslag om utbyte av bilar och motorcyklar till en sammanlagd kostnad av ca 6,7 milj. kr.

I fråga om släpvagnar kan jag tillstyrka inköp endast av en s. k. rullande polisstation samt utbyte av en mindre släpvagn. För inköp av mopeder och cyklar samt snöscoters beräknar jag ca 80 000 kr.

Med hänsyn till de goda erfarenheter som har vunnits vid användning av helikopter inom polisväsendet förordar jag att ytterligare en helikopter anskaffas till en kostnad av ca 500 000 kr.

Jag är inte beredd att för nästa budgetår föreslå inköp av båtar till polisväsendet.

I prop. 1965: 1 bil. 13 s. 149 anmälde föredragande departementschefen att överenskommelse hade träffats mellan rikspolisstyrelsen och civilförsvarsstyrelsen om rätt för polisen att utnyttja radiomateriel som anskaffats för civilförsvarets räkning. Rikspolisstyrelsen bemyndigades i anslutning här till att lägga ut beställningar för 2 650 000 kr. för vissa kostnader för omläggning av civilförsvarets radiomateriel. I överensstämmelse med rikspolisstyrelsens förslag beräknar jag för detta ändamål 1 365 000 kr. för nästa budgetår. Vissa av civilförsvarets radioapparater torde kunna ställas till polisens disposition mot slutet av nästa budgetår. Kostnaderna för installation av dessa apparater bör tas upp med 270 000 kr. Det är emellertid nödvändigt att dessutom i viss utsträckning anskaffa nya radioapparater för de fordon som tillförs polisorganisationen samt för utbyte av förslitna radioapparater. För inköp av sådana radioapparater samt av hjälmset för motorcykelförare och orderutrustning för bilar beräknar jag i runt tal 1,1 milj. kr. Dessutom har jag tagit upp ca 400 000 kr. för nyinköp och utbyte av fasta radioanläggningar m. m. samt för inköp av 20 bärbara radioapparater. Däremot är jag f. n. inte beredd att tillstyrka utbyggnad av ett särskilt radionät i Norrbottens och Västerbottens län för bl. a. fjällräddningstjänsten och inköp av TV-kameror för trafikövervakning i Stockholmsområdet.

Förslag till ny hundorganisation inom polisväsendet har framlagts av 1962 års polisutbildningskommitté. Under budgetåret 1966/67 bör enligt förslaget 140 polishundar anskaffas. Förslaget övervägs f. n. Den föreslagna uppbyggnaden av hundbeståndet förutsätter att omorganisation och utbyggnad av arméns hundskola i Sollefteå sker. Statskontoret har under hösten 1965 avgivit förslag i nämnda avseenden, vilka f. n. bereds inom försvarsdepartementet. I avvaktan på ställningstagande till förslagen har Kungl. Maj:t den 17 december 1965 beslutat om vissa provisoriska åtgärder för att en smärre ökning av polishundbeståndet skall kunna ske redan under budgetåret 1966/67. Medel bör tas upp för nyanskaffning av ca 30 polishundar. Vidare bör utbyte av ett tiotal hundar ske. Jag beräknar ca 150 000 kr. för ändamålet.

För utbyte av ett tiotal hästar beräknar jag ca 75 000 kr.

Kungl. Maj:t bör — i den mån det visar sig lämpligt — äga göra omfördelningar av medlen.

Anslaget bör föras upp med 13 150 000 kr., varav 9 000 000 kr. bör avräknas mot automobilskattemedlen. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 13 150 000 kr., varav 9 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 5. Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	7 500 000	7 970 493
1965/66	20 000 000	
1966/67 (förslag)	25 400 000	

Av anslaget för innevarande budgetår skall ett belopp av 15 200 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Rikspolisstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med 33 000 000 (+ 13 000 000) kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring Mynd.	1966/67 Dep.ch.
1. Underhåll och drift av motorfordon m. m.	17 645 000	+ 9 355 000	+ 3 555 000
2. Underhåll och drift av helikoptrar	155 000	+ 1 020 000	+ 205 000
3. Underhåll och drift av båtar ..	50 000	+ 375 000	+ 50 000
4. Underhåll och vård av radioanläggningar	950 000	+ 575 000	+ 400 000
5. Underhåll och drift av radarapparater och annan trafikövervakningsmateriel.	100 000	+ 100 000	+ 40 000
6. Försäkring av motorfordon ..	400 000	+ 200 000	+ 100 000
7. Underhåll och vård av hästar m. m.	200 000	+ 35 000	+ 25 000
8. Underhåll och vård av hundar m. m.	500 000	— 135 000	— 75 000
9. Underhåll och vård av personlig utrustning	—	+ 1 475 000	+ 1 100 000
		+ 13 000 000	+ 5 400 000

Motiv

1. Den genomsnittliga körsträckan per år beräknas för bilar vid övervaknings- och trafiksektioner samt länstrafik- och arbetsgrupper till 6 000 mil och för bilar vid skyddssektioner och utredningsavdelningar till 3 500 mil. Underhålls- och driftkostnaderna beräknas till i genomsnitt 2: 30 kr. resp. 1: 70 kr. per mil.

2. Flygtiden för polisväsendets egna helikoptrar beräknas till 900 timmar per år och helikopter. Kostnaden för flygtimme uppskattas till 150 kr. Förhyrning av flygplan och helikopter bör ske även under nästa budgetår. Inköp av helikoptrar för polisväsendet avses — om Kungl. Maj:t ställer medel till förfogande — skola ske i samarbete med försvarets samarbetsdelegation för flygmaterielfrågor. Leverans av helikoptrarna beräknas inte kunna ske förrän i slutet av budgetåret 1966/67. För förhyrning av flygplan och helikoptrar för främst trafikövervakning fordras därför omkring 500 000 kr. Beloppet beräknas täcka kostnaderna för 1 000 flygtimmar.

3. De genomsnittliga årskostnaderna för underhåll och drift av båtar beräknas till 15 000 kr. för större båtar och till 3 000 kr. för mindre båtar.

4. Av kostnaderna belöper ca 140 000 kr. på underhåll av basradio- och relästationer samt ca 1,3 milj. kr. på underhåll av rörliga radiostationer.

6. I avvaktan på resultatet av pågående utredning av frågan om polisväsendets motorfordon bör vara försäkrade, har styrelsen för nästa budgetår beräknat 600 000 kr. för en kollektiv försäkring av polisväsendets motorfordon.

7. För varje häst beräknas kostnaderna för underhåll och vård till 2 500 kr. för år.

8. Årskostnaden för underhåll och vård av hund beräknas till 2 000 kr. Under denna post har medel beräknats även för ersättningar till polisman för underhåll och vård av polisväsendet tillhörig hund samt till den som tillhandahåller hund för polisverksamhet.

9. Kostnaderna för inköp av den personliga utrustning till uniformerad personal inom polisväsendet, som statsverket skall tillhandahålla utan kostnad för personalen, bestrids innevarande budgetår från anslaget till Lokala polisorganisationen: Utrustning. Någon anslagspost för kostnader för underhåll och vård av personlig utrustning finns inte f. n. Kostnaderna för underhåll och vård av utrustningen torde med hänsyn till dessa kostnaders karaktär böra bestridas från ett förslagsanslag, lämpligen Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m. Även kostnader för förnyelse av sådan utrustning torde böra bestridas från anslaget. Kostnadsberäkningarna har skett med utgångspunkt i gällande utrustningsbestämmelser.

Departementschefen

Med hänvisning till beräkningen i den föregående sammanställningen tar jag upp anslaget till 25 400 000 kr., varav 20 500 000 kr. bör avräknas mot automobilskattemedlen. Jag har därvid godtagit de beräkningsgrunder som

har angetts av rikspolisstyrelsen. För förhyrning av flygplan och helikoptrar har jag beräknat 200 000 kr. I överensstämmelse med styrelsens förslag förordar jag att en anslagspost för underhåll och vård av personlig utrustning tas upp under detta anslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 25 400 000 kr., varav 20 500 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 6. Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdragande av brott mot rikets säkerhet m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	10 000 000	5 059 231
1965/66	17 500 000	
1966/67 (förslag)	20 400 000	

Rikspolisstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med 21 400 000 (+ 3 900 000) kr.

Departementschefen

En redogörelse för innebörden av förslagen bör med hänsyn till ärendets natur inte ingå i statsrådsprotokollet. Ytterligare upplysningar bör i stället ges vederbörande riksdagsutskott.

Anslaget bör tas upp med (17 500 000 + 2 900 000) 20 400 000 kr. Kungl. Maj:t bör äga göra sådana jämkningar i den avsedda organisationen som kan behövas. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdragande av brott mot rikets säkerhet m. m.* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 20 400 000 kr.

B 7. Polisverket: Diverse utgifter

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	1 500 000	745 594
1965/66	1 500 000	
1966/67 (förslag)	1 500 000	

Rikspolisstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med 1 660 000 (+ 160 000) kr.

Motiv

Styrelsen beräknar bl. a. 50 000 kr. i bidrag till internationella kriminalpolisorganisationen (Interpol), 60 000 kr. för kostnader för en tjänsteman som tjänstgör vid Interpols generalsekretariat i Paris, 290 000 kr. för arvoden till ledamöter i polismånds och andra kostnader enligt lagen om polismånds, 150 000 kr. för kostnader för efterspaning av försvunna personer, 80 000 kr. för värdering och inlösen av skjutvapen och ammunition, 180 000 kr. för kostnader för stängsel kring övergivna gruvhål, 75 000 kr. för bidrag till enskilda tjänstemän för studier av betydelse för polisväsendet, 600 000 kr. för bidrag till föreningar för tjänstemän inom polisväsendet samt 50 000 kr. för bidrag för grövre brotts upptäckande.

Inom rikspolisstyrelsen har en utredning gjorts om fjällräddningstjänstens organisation m. m. Utredningen har remitterats till berörda länsstyrelser. Enligt styrelsens mening bör fjällräddningstjänsten organiseras efter samma principer i de fyra aktuella länen och så mycket som möjligt ansluta till den polisiära organisationen i övrigt. För räddningstjänsten upprättas en särskild organisationsplan med ledning av en normalplan. I utredningen ingår förslag till en normalorganisationsplan jämte anvisningar för planens upprättande samt till utrustningsplan, utbildningsprogram och ersättningar till personal i fjällräddningstjänsten.

Den föreslagna organisationsplanen bygger på den nuvarande polisorganisationen i fråga om ledning och organisation. Liksom tidigare bör dock civil fjällvan personal i stor utsträckning medverka som patrulledare och patrullmän. Ledningen av fjällräddningstjänsten utövas som hittills av länsstyrelsen. Inom varje polisdistrikt som gränsar till fjällområde skapas en organisation för fjällräddningen. Polismästaren eller den som förordnas därtill är spanings- och räddningsledare för distriktets verksamhetsområde. Organisationen indelas i ett flertal räddningspatruller.

Länsstyrelserna har i huvudsak tillstyrkt förslaget till organisationsplan eller lämnat det utan erinran. Länsstyrelsen i Jämtlands län anser dock, att planläggningen av hela verksamheten bör ske regionalt av länspolischefen.

Rikspolisstyrelsen hemställer om bemyndigande att utfärda föreskrifter om fjällräddningstjänstens organisation.

Förslaget till utrustningsplan förutsätter bl. a. att personlig utrustning till personalen i fjällräddningen anskaffas av statsmedel. Länsstyrelserna har endast på några punkter gjort erinringar mot förslaget. Medel har beräknats dels för ett antal snöscooters under anslaget till Polisverket: Inköp av motorfordon m. m., dels för övrig utrustning under utrustningsanslaget till den lokala polisorganisationen.

Rikspolisstyrelsen föreslår, att enhetliga normer skall tillämpas för ersättningar till personal i fjällräddningstjänsten både beträffande årsarvoden till patrulledare och materielvårdare samt i fråga om ersättning vid utryck-

ning. Vidare bör särskilda regler utfärdas för beredskapsersättning till den civila personalen. Länsstyrelserna har med vissa avvikelser tillstyrkt förslaget. Rikspolisstyrelsen föreslår, att fasta ersättningar till personal i fjällräddningstjänsten redovisas under avlöningsanslaget för den lokala polisorganisationen. Kostnaderna för uttryckning bör dock som hittills betalas från detta anslag t. v.

Departementschefen

Jag har inte något att erinra mot att rikspolisstyrelsen får meddela närmare föreskrifter om fjällräddningstjänstens organisation efter i huvudsak de riktlinjer för verksamheten som förordats av styrelsen. Det synes även lämpligt att styrelsen utfärdar föreskrifter om de ersättningar som bör utgå till den personal utanför polisväsendet som anlitas för verksamheten.

Jag vill erinra om att jag under avlönings- och omkostnadsanslagen till rikspolisstyrelsen har beräknat medel för utbildning av personalen i fjällräddningsorganisationen. Vidare har jag under anslaget till Polisverket: Inköp av motorfordon m. m. föreslagit inköp av ett antal snöscooters för användning bl. a. i fjällräddningstjänsten. I det följande beräknar jag 60 000 kr. för utrustning till fjällräddningstjänsten under utrustningsanslaget till den lokala polisorganisationen. Som styrelsen har föreslagit bör kostnaderna för de fasta arvoden till den frivilliga personalen föras över från förevarande anslag till avlöningsanslaget för den lokala polisorganisationen. Kungl. Maj:t bör liksom f. n. bestämma kostnadsramen för dessa arvoden.

Med hänsyn till att tillräcklig erfarenhet ännu saknas om storleken av de kostnader som skall bestridas från detta anslag föreslår jag att anslaget för nästa budgetår förs upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Diverse utgifter* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 1 500 000 kr.

B 8. Lokala polisorganisationen: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	164 000 000	171 967 616
1965/66	361 000 000	
1966/67 (förslag)	388 000 000	

Av anslaget för innevarande år skall ett belopp av 83 000 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Rikspolisstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med 408 000 000 (+ 47 000 000) kr.

34 Statsverkspropositionen år 1966: Bil. 4: Justitiedepartementet

A. Personalförändringar

	Ökning eller minskning
1. Stockholms polisdistrikt	
a) Kanslibyrån	
1 byråassistent Ao 17	+ 27 648
b) Ordningsavdelningen	
1 polisintendent Be 1	+ 53 928
1 poliskommissarie Ao 25	+ 41 772
4 bitr. poliskommissarier Ao 21	+ 135 888
3 förste kriminalassistenter/kriminalassistenter Ao 19/17/15	anges under f)
13 förste polisassistenter Ao 19	+ 398 424
24 förste polisassistenter Ao 17	+ 663 552
2 polisassistenter Ao 15	+ 49 872
111 förste poliskonstaplar/poliskonstaplar Ao 15/13/11	anges under g)
10 poliskonstaplar Ae 9/11	+ 183 120
1 förste expeditionsvakt Ag 9	+ 18 312
1 kontorist Ao 9	+ 18 312
1 kanslibitråde Ao 7	+ 16 488
2 kontorsbiträden Af 2/Ae 5	+ 29 760
c) Trafikavdelningen	
3 förste polisassistenter Ao 21	+ 101 916
2 förste polisassistenter Ao 19	+ 61 296
22 förste poliskonstaplar/poliskonstaplar Ao 15/13/11	anges under g)
3 kanslibiträden Ao 7	+ 49 464
2 kontorsbiträden Af 2/Ae 5	+ 29 760
d) Utredningsavdelningen	
4 förste kriminalassistenter Ao 21	+ 135 888
36 förste kriminalassistenter/kriminalassistenter Ao 19/17/15	anges under f)
8 förste poliskonstaplar/poliskonstaplar Ao 15/13/11	anges under g)
1 tekniker Ae 13	+ 22 488
1 förste expeditionsvakt Ag 9	+ 18 312
3 kontorister Ae 9	+ 54 936
1 vaktman Ao 9	+ 18 312
1 förste fotobitråde Ae 7	+ 16 488
9 kanslibiträden Ae 7	+ 148 392
1 laboratoriebitråde Ae 7	+ 16 488
1 fotobitråde Af 2/Ae 5	+ 14 880
6 kontorsbiträden Af 2/Ae 5	+ 89 280
Personal för riksomfattande verksamhet	
1 bitr. kriminalkommissarie Ao 21	+ 33 972
6 förste kriminalassistenter Ao 19	+ 183 888
5 förste kriminalassistenter Ao 17	+ 138 240
1 kansliskrivare Ao 11	+ 20 280
1 kanslibitråde Ao 7	+ 16 488
1 kontorsbitråde Af 2/Ae 5	+ 14 880
e) Personal- och kameralbyrån	
1 byråassistent Ae 19	+ 30 648
1 assistent Ae 15	+ 24 936
1 kontorskrivare Ae 13	+ 22 488
1 kansliskrivare Ae 11	+ 20 280
1 sjuksköterska Ae 10	+ 19 272
4 kontorister Ae 9	+ 73 248
1 överstäderska Ae 9	+ 18 312
3 kanslibiträden Ae 7	+ 49 464
1 kontorsbitråde Af 2/Ae 5	+ 14 880
f) Fördelning av tjänsterna som förste kriminalassistent/kriminalassistent på lönegrader:	
18 förste kriminalassistenter Ao 19	+ 551 664
14 förste kriminalassistenter Ao 17	+ 387 072
7 kriminalassistenter Ao 15	+ 174 552

	Ökning eller minskning
g) <i>Fördelning av tjänsterna som förste poliskonstapel/poliskonstapel på löne-</i> <i>grader:</i>	
63 förste poliskonstaplar Ao 15	+ 1 570 968
49 förste poliskonstaplar Ao 13	+ 1 101 912
29 poliskonstaplar Ao 11	+ 588 120
2. <i>Malmö polisdistrikt</i>	
a) <i>Kansliet</i>	
1 polisassessor Ae 25	+ 40 272
1 kontorsskrivare Ao 13	+ 20 412
1 kanslibitråde Ao/Ae 7	+ 14 652
1 förste expeditionsvakt högst Ag 9	+ 15 456
b) <i>Ordningsavdelningen</i>	
1 bitr. poliskommissarie Ao 21	+ 32 148
2 förste polisassistenter Ao 19	+ 57 408
1 förste polisassistent Ao 17	+ 25 620
8 förste poliskonstaplar Ao 15	+ 182 880
2 polisassistenter Ao 15	+ 45 720
7 förste poliskonstaplar Ao 13	+ 142 884
4 poliskonstaplar Ao 11	+ 73 008
7 poliskonstaplar Ae 9/11	+ 113 820
1 kontorist Ao 9	+ 16 260
2 garagebiträden högst Ag 9	+ 30 912
c) <i>Utredningsavdelningen</i>	
5 förste kriminalassistenter Ao 19	+ 143 520
4 förste kriminalassistenter Ao 17	+ 102 480
3 kriminalassistenter Ao 15	+ 68 580
1 tekniker Ae 13	+ 20 412
1 kanslikskrivare Ao 11	+ 18 252
2 arrestvakter Ae 10	+ 34 416
2 kontorister Ao 9	+ 32 520
2 kanslibiträden Ao/Ae 7	+ 29 304
d) <i>Länstrafikgruppen</i>	
3 förste poliskonstaplar Ao 15	+ 68 580
1 förste poliskonstapel Ao 13	+ 20 412
2 poliskonstaplar Ao 11	+ 36 504
3. <i>Göteborgs polisdistrikt</i>	
a) <i>Kansliavdelningen</i>	
5 förste poliskonstaplar/poliskonstaplar Ao 15/13/11	anges under f)
1 förste förrådsman Ae 11	+ 19 272
1 förste delgivningsman	+ 15 564
3 delgivningsmän	+ 42 228
1 kanslibitråde Ao 7	+ 15 564
3 kontorsbiträden Af 2/Ae 5	+ 42 228
b) <i>Trafikavdelningen</i>	
1 kontorist Ao 9	+ 17 268
c) <i>Ordningsavdelningen</i>	
3 förste polisassistenter Ao 17	+ 79 884
3 polisassistenter Ao 15	+ 71 676
22 förste poliskonstaplar/poliskonstaplar Ao 15/13/11	anges under f)
8 poliskonstaplar Ae 9/11	+ 138 144
1 kanslibitråde Ae 7	+ 15 564
2 kontorsbiträden Af 2/Ae 5	+ 28 152
d) <i>Utredningsavdelningen</i>	
5 förste kriminalassistenter Ao 19	+ 148 380
9 förste kriminalassistenter Ao 17	+ 239 652

	Ökning eller minskning
1 förste polisassistent Ao 17.....	+ 26 628
5 kriminalassistenter Ao 15.....	+ 119 460
1 förste poliskonstapel/poliskonstapel Ao 15/13/11.....	anges under f)
1 laboratoriebiträde högst Ae 10.....	+ 17 268
4 kanslibiträden Ao/Ae 7.....	+ 62 256
3 kontorsbiträden Af 2/Ae 5.....	+ 42 228
e) Personal- och kameraltjänsterna	
1 idrottskonsulent Ae 19.....	+ 29 676
1 arkivassistent Ao 11.....	+ 19 272
1 kansliskrivare Ao 11.....	+ 19 272
5 förste expeditionsvakter Ag 9.....	+ 86 340
2 kontorister Ae 9.....	+ 34 536
1 överstäderska Ae 9.....	+ 17 268
1 bilförare högst Ae 9.....	+ 17 268
2 förrädsmän högst Ae 9.....	+ 34 536
1 arkivbiträde Ae 7.....	+ 15 564
4 kanslibiträden Ae 7.....	+ 62 256
2 telefonister Ao 7.....	+ 31 128
2 kontorsbiträden Af 2/Ae 5.....	+ 28 152
1 telefonist Af 2/Ae 5.....	+ 14 076
f) Fördelning av tjänsterna som förste poliskonstapel/poliskonstapel på löne- grader:	
12 förste poliskonstaplar Ao 15.....	+ 286 704
10 förste poliskonstaplar Ao 13.....	+ 214 560
6 poliskonstaplar Ao 11.....	+ 115 632
g) Länstrafikgruppen	
1 förste poliskonstapel Ao 13.....	+ 21 456
1 poliskonstapel Ao 11.....	+ 19 272
4. Övriga polisdistrikt	
a) Kanslierna	
149½ tjänster i kontorskarriären.....	+ 2 158 416
2 förste expeditionsvakter.....	+ 35 580
b) Ordningsavdelningarna	
2 förste polisassistenter Ao 19.....	+ 57 408
22 förste polisassistenter Ao 17.....	+ 571 716
17 polisassistenter Ao 15.....	+ 398 976
140 förste poliskonstaplar/poliskonstaplar Ao 15/13/11.....	anges under f)
69 poliskonstaplar Ae 9/11.....	+ 1 158 660
27 garageförmän eller garagebiträden.....	+ 465 564
32 delgivningsmän.....	+ 546 852
24 tjänster i kontorskarriären.....	+ 332 658
c) Utredningsavdelningarna	
6 kriminal- eller poliskommissarier Ao 21.....	+ 196 560
80 förste kriminalassistenter/kriminalassistenter Ao 19/17/15.....	+ 2 043 552
9 förste polisassistenter Ao 19.....	+ 262 224
8 förste polisassistenter.....	+ 209 016
18 polisassistenter Ao 15.....	+ 420 804
19 förste poliskonstaplar/poliskonstaplar Ao 15/13/11.....	anges under f)
16 fotografer eller fotobiträden.....	+ 262 128
33 tjänster i kontorskarriären.....	+ 482 616
d) Arbetsgrupperna	
2 polisassistenter Ao 15.....	+ 45 720
10 förste poliskonstaplar/poliskonstaplar Ao 15/13/11.....	anges under f)
2 poliskonstaplar Ae 9/11.....	+ 33 528
10½ tjänster i kontorskarriären.....	+ 146 910

	Ökning eller minskning
e) <i>Länstrafikgrupperna</i>	
1 poliskommissarie Ao 21	+ 32 148
3 förste polisassistenter Ao 17	+ 76 824
2 polisassistenter Ao 15	+ 46 752
51 förste poliskonstaplar/poliskonstaplar Ao 15/13/11	+ 1 086 180
f) 169 förste poliskonstaplar/poliskonstaplar Ao 15/13/11	+ 3 533 724
5. <i>Frågar på grund av att vissa av de föreslagna polismanstjänsterna inte kan tillsättas vid budgetårets början</i>	— 7 000 000
6. <i>Vikariats- och övertidersättningar m. m. för föreslagna personalförändringar</i>	+ 2 600 000
B. Ersättningar till sakkunniga	+ 1 500 000
C. Avlöningar till polisaspiranter m. fl.	— 900 000
D. Övrig extra personal och tillfällig arbetskraft	
1. <i>Avlöningar till sådan personal</i>	+ 2 905 000
2. <i>Vikariats- och övertidersättningar m. m. till sådan personal</i>	+ 145 000
3. <i>Överföring från posten</i>	— 3 487 980
E. Överföring till posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	+ 3 487 980
F. Löneomräkning	+ 22 080 128
	+ 47 000 000

Fördelningen på polisdistrikt och organisationsenhet av tjänsterna under punkten A 4 Övriga polisdistrikt framgår av följande förteckning.

Polisdistrikt	Kansli	Ordn.-avdeln.					Utredn.-avd.			Arbetsgrupper		Länstrafikgr.
		Bitr. pers. m. m.	Polis-manstj.		Ga-rage-pers.	Delg. män	Bitr. pers.	Polis-mans-tj.	Fo-togr. foto-bitr.	Bitr. pers.	Polis-mans-tj.	
			ord.	e. o.								Polis-mans-tj.
Danderyd	1		1									
Handen	2	3	1		2		5		1	4		
Huddinge	1	4	1		2	$\frac{1}{2}$	2	1				
Jakobsberg	1	3	1		1		2		1			
Lidingö	1	2										
Märsta	2	10	3				¹ 5		2	¹	$1\frac{1}{2}$	
Nacka	2	3	1		1		2					
Norrtälje	1	2	1				² 3		¹ 1			
Sollentuna	1	1										
Solna	4	4	2	1	1	1	5	1	1			8
Södertälje	1	4	1	1	1	$\frac{1}{2}$	² 2	1	1			
Täby	1	6	2			1	2		1		1	
Enköping	1									1		
Tierp	1		1				1					
Uppsala	4	³	1	1	1	1	3					1
Eskilstuna	2	1	1	2		2	2	1	1			1
Katrineholm	2	2					1					
Nyköping	1	2				$\frac{1}{2}$	2		1	2		1
Strängnäs											$\frac{1}{2}$	
Linköping	3	3	1	1		1	2	1	1			2
Mjölby	1						1					
Motala	2	1										
Norrköping	4	4	1	1		2			1	2		
Eksjö	2						¹ 1			1		
Jönköping	3	2	1	1		1	4	1				2
Vetlanda	1											
Värnamo	1						1				$\frac{1}{2}$	
Ljungby	1	2					1					1
Växjö	2	3	1			$\frac{1}{2}$	3	1				2
Älmhult	1						1					
Kalmar	²	2	1	1	1	$\frac{1}{2}$	6	1	1			3
Oskarshamn	¹	2	1				1					
Vimmerby	1	1										
Västervik	1	1	1				2		¹ 1			1
Visby	1	3	1	1			1		1			
Karlshamn	1	2	1				¹ 1					
Karlskrona	1	2	1	1	1	$\frac{1}{2}$	2		1			2
Ronneby	1	1	1				2					
Hässleholm	1	1	1				² 2		¹ 1			
Kristianstad	2	1	1	1	1	$\frac{1}{2}$	2					3
Simrishamn	1											
Ängelholm	1	2	1				2		¹ 1			

¹ Dessutom föreslås utbyte av 3 tjänster.

² Dessutom föreslås utbyte av 1 tjänst.

³ Dessutom föreslås utbyte av 5 tjänster.

Polisdistrikt	Kansli	Ordn.-avdeln.					Utredn.-avd.			Arbetsgrupper		Länstrafikgr. Polismans-tj.	
		Bitr. pers. m. m.	Polismans-tj.		Garagepers.	Delg. män	Bitr. pers.	Polismans-tj.	Fotogr. foto-bitr.	Bitr. pers.	Polismans-tj.		Bitr. pers.
			ord.	e. o.									
Eslöv.....	1	1					1						
Hälsingborg....	4	4	1	1	1	1	1						2
Landskrona....	1				1		1			1			
Lund.....	¹ 3	2	1		1	$\frac{1}{2}$	2						
Trelleborg....	1	5	1							¹ 1			
stad.....	1	2	1				2						
Halmstad.....	1		1	1		$\frac{1}{2}$	2			1			1
Kungsbacka....	1		1				1						
Varberg.....	1												
Kungälv.....	1	1					1				1	$\frac{1}{2}$	
Möndal.....	2	3	1		1		1						
Strömstad.....	1												
Uddevalla....	1		1		1	$\frac{1}{2}$							¹ 4
Alingsås.....	1	1			1		2			¹ 1			
Borås.....	3	4	1	1	1	$\frac{1}{2}$	1						2
Kinna.....		1											
Trollhättan....	1	1	1		1		1						
Ulricehamn....	1												
Vänersborg....		1	1			$\frac{1}{2}$	1			1			
Åmål.....							1						
Falköping.....	1	2					¹ 1						
Lidköping.....	1	2	1				1			¹ 1			
Mariestad....	1						1						
Skara.....	1		1				¹ 1						
Skövde.....	2	4	1			$\frac{1}{2}$	2	1					¹ 2
Tidaholm.....			1									$\frac{1}{2}$	
Arvika.....	1	1	1										
Hagfors.....	1						1						
Karlstad.....	2	4	2	1		$\frac{1}{2}$	4	1	1				1
Kristinehamn..	1	1					1						
Sunne.....	1	1											
Säffle.....	1						1						
Hallsberg.....	1	3	1				2				1		
Karlskoga....	1	1	1		1					1			
Lindesberg....	2	2	1				1				1		
Örebro.....	2	¹ 2	1	1		1	2			1			2
Fagersta.....	1						1						
Köping.....	1	2					1						
Sala.....	1		1				¹ 1					$\frac{1}{2}$	
Västerås.....	3	6	1	1	1	1	1			1			2
Avesta.....	1	1											
Borlänge.....	1				1								
Falun.....	2		1	1	1	$\frac{1}{2}$	2	1					1

¹ Dessutom föreslås utbyte av 1 tjänst.

Polisdistrikt	Kansli	Ordn.-avdeln.					Utredn.-avd.			Arbetsgrupper		Länstrafikgr. Polismans-tj.	
		Bitr. pers. m. m.	Polis-manstj.		Ga-rage-pers.	Delg. män	Bitr. pers.	Polis-mans-tj.	Fo-togr. foto-bitr.	Bitr. pers.	Polis-mans-tj.		Bitr. pers.
			ord.	e.o.									
Ludvika	1	2					1					$\frac{1}{2}$	
Mora	1	4	1				1						
Rättvik	1						1						
Bollnäs	1						¹ 1						
Gävle	1	2	1	2		1	4	1	1			1	
Hudiksvall	1	1					1						
Ljusdal	1											$\frac{1}{2}$	
Sandviken	¹ 2	1	1							1			
Söderhamn	1												
Härnösand	1	1	1		1		1						
Kramfors	1	1											
Sollefteå	1	2										$\frac{1}{2}$	
Sundsvall	2	9	2	1	1	$1\frac{1}{2}$	6	1	1			$\frac{1}{2}$	
Örnsköldsvik ..	1	2	1	1	1							$1\frac{1}{2}$	
Sveg	1											1	
Östersund	2	3	1	1	1	$\frac{1}{2}$	2	1				2	
Lycksele	1						1						
Skellefteå	2	5	1				1					1	
Storuman												$\frac{1}{2}$	
Umeå	2	3	1	1	1	$\frac{1}{2}$	3	1	¹ 2			2	
Vilhelmina	$\frac{1}{2}$											$\frac{1}{2}$	
Arvidsjaur	$\frac{1}{2}$												
Boden	2	¹ 1	1				1						
Gällivare	1				1								
Haparanda	1	1										$\frac{1}{2}$	
Kalix	$\frac{1}{2}$											$\frac{1}{2}$	
Kiruna	1				1							$\frac{1}{2}$	
Luleå	1	1	2	2	1	1	2	1	1			4	
Piteå	2	1											
	^a 151 $\frac{1}{2}$	181	69	27	32	24	140	16	33	14	10 $\frac{1}{2}$	57	

¹ Dessutom föreslås utbyte av 1 tjänst.

^a Häri ingår 2 förste expeditionsvaktjänster (Märsta och Piteå).

Motiv

Även om den nya polisorganisationen har varit i verksamhet endast relativt kort tid, står det redan nu klart, att personaluppsättningen på många håll inte svarar mot arbetsuppgifternas omfattning och karaktär. Styrelsen understryker att polisväsendet praktiskt taget inte tillfördes några förstärkningar åren före förstatligandet eller i samband med fastställandet av staten för innevarande budgetår.

Brottsutvecklingen är nu ytterst allvarlig. För att närmare belysa brottsutvecklingen lämnas här vissa uppgifter om totala antalet brottsbalksbrott.

Uppgifterna har hämtats från statistiska centralbyråns statistik om brott som har kommit till polisens kännedom. Siffrorna härrör från den s. k. kvartalsstatistiken, vilken erfarenhetsmässigt visar lägre siffror än årsstatistiken.

	1954	1962	1963	1964	1965 1:a o. 2:a kv.
<i>Strafflags/brottsbalksbrott</i>	201 317	287 664	304 618	336 056	171 875
därav i Stockholm, Göteborg och Malmö	69 854	100 895	105 760	119 665	64 088

I den kraftigt ökande trafiken dödas nu mer än 1 200 människor om året och skadas omkring 26 000 människor, därav omkring 3 500 svårt. Antalet polisundersökta trafikolyckor år 1964 uppgick till mer än 62 000. Trafikolyckorna kostar vårt samhälle uppskattningsvis mer än 1,5 miljard kr. om året. Det torde vara obestridligt att en skärpt trafikövervakning är det effektivaste sättet att nedbringa olyckorna.

Styrelsen hyser den bestämda uppfattningen, att kraftfulla förebyggande polisiära åtgärder i syfte att hejda brottsutvecklingen och att minska antalet trafikolyckor leder till betydande besparingar inte minst ur arbetskraftsynpunkt inom andra verksamhetsgrenar, såsom rättsväsendet i övrigt, sjukvården, rehabilitering, verkstäder, osv.

A 1. Stockholms polisdistrikt

a) *Kanslibyrån*. Som föreståndare för arkiv och bibliotek krävs en byråassistent i Ao 17.

b) *Ordningsavdelningen*. För avlastning av den onormala arbetsbördan inom avdelningens centrala ledning har sedan år 1964 en tjänsteman förordnats att bestrida göromål som ankommer på tjänsteman på intendentsplanet. Styrelsen föreslår, att en tjänst som polisintendent i Be 1 nu inrättas.

Under tiden den 1 januari 1963—den 30 juni 1965 har personalstyrkan för planerings- och rationaliseringsverksamhet vid allmänna sektionen förstärkts genom att tre tjänstemän har förordnats att bestrida göromål som eljest ankommer på förste polisassistent i A 19, förste polisassistent i A 17 resp. förste poliskonstapel i A 13. I anslagsframställningen för innevarande budgetår begärde rikspolisstyrelsen, att av dessa tjänster en tjänst som förste polisassistent i Ao 19 skulle inrättas, medan frågan om ytterligare tjänster borde anstå tills ytterligare erfarenheter hade vunnits. Styrelsen anser nu att samtliga tre tjänster bör inrättas.

För uppföljning av personalens vidareutbildning och övervakning av den yttre tjänsten fordras en tjänst som biträdande poliskommissarie i Ao 21 inom radiopolisen.

Centralpolisens hundsektion består av 35 polismän, varav endast två i befälsställning. Vid en sektion av denna storlek bör antalet befäl vara minst

tre. För de omfattande och specialbetonade befälsuppgifterna vid hundsektionen bör en tjänst som förste polisassistent i Ao 19 inrättas.

För att centralt kunna tillhandahålla en samlad polisstyrka under polisbefäl dels för akuta, oförutsedda arbetsuppgifter, dels för uppgifter som föranleds av publika tillställningar och evenemang av skilda slag, fordras inom piketsektionen fyra förste polisassistenter i Ao 17 och åtta förste poliskonstaplar/poliskonstaplar. Genom inrättande av de föreslagna tjänsterna blir det möjligt att organisera två rörliga kommandon.

Ordningshållningen inom Stockholms tunnelbana visade sig från början vara ett allvarligt och svårbemästrat problem. Förutom vaktdistriktens ordningshållning har det blivit nödvändigt att vidta speciella bevakningsåtgärder. Behovet av polisiär bevakning inom tunnelbaneområdena har alltmer accentuerats, och från spårvägsbolagets sida har enträgna framställningar gjorts om en skärpt bevakningsinsats. Den polisiära bevakningen har hittills i stor utsträckning fått utföras som övertidstjänstgöring. Styrelsen anser, att det nu är nödvändigt att organisera en särskild avdelning — tunnelbanepolisen — för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet i Stockholms tunnelbanenät. Härför krävs en tjänst som biträdande poliskommissarie i Ao 21, tre tjänster som förste polisassistent i Ao 19 och 36 tjänster som förste poliskonstapel/poliskonstapel.

Bevakningsuppgifterna på centralstationen har avsevärt vidgats och försvårats på grund av den för några år sedan företagna ombyggnaden. För att möjliggöra en skärpt övervakning krävs en förste polisassistent i Ao 19, två förste polisassistenter i Ao 17 och två förste poliskonstaplar/poliskonstaplar.

Utredningssektionen vid 12:e vaktdistriktet bör tillföras en tjänst som förste polisassistent i Ao 17 på grund av det starkt ökade antalet utredningsärenden.

Styrelsen föreslår, att ett nytt vaktdistrikt inrättas. Distriktet bildas i huvudsak genom uppdelning av det nuvarande 11:e distriktet i två distrikt, benämnda 11:e och 13:e vaktdistrikten. Det sistnämnda kommer huvudsakligen att omfatta de nyexploaterade delarna av sydvästra förortsområdet, nämligen Sätra, Bredäng, Vårby och Skärholmen. Såvitt nu kan bedömas torde den nya polisstationen i området bli inflyttningsklar tidigast vid årsskiftet 1966/67. För det nya vaktdistriktet fordras en poliskommissarie i Ao 25, två biträdande poliskommissarier i Ao 21, sju förste polisassistenter i Ao 19, sex förste polisassistenter i Ao 17, två polisassistenter i Ao 15, tre förste kriminalassistenter/kriminalassistenter, 30 förste poliskonstaplar/poliskonstaplar samt en kontorist, ett kanslibitråde och två kontorsbiträden.

För vaktdistrikten i övrigt föreslås inrättande av tio s. k. kvarterspoliser — förste polisassistenter i Ao 17 — samt 34 tjänster som förste poliskonstapel/poliskonstapel.

Styrelsen föreslår, att vikariats- och ersättargruppen utökas med tio tjänster som poliskonstapel i Ae 9/11.

Den ökade arbetsbelastningen vid ordningsavdelningens expedition nödvändiggör inrättande av en tjänst som förste expeditionsvakt.

c) *Trafikavdelningen*. För central planering av den trafikdirigerande verksamheten fordras tre förste polisassistenter i Ao 21.

Den intensifierade yttre tjänsten vid trafikövervakningssektionen kräver ökning med två tjänster som förste polisassistent i Ao 19 som vakthavande befäl.

För att möjliggöra en effektiv inspektion och övervakning av fordonsbeståndet och trafikförhållandena bör inspektionsgruppen tillföras 13 tjänster som förste poliskonstapel/poliskonstapel.

Den ökade arbetsbelastningen inom utredningssektionen nödvändiggör inrättande av tre tjänster som förste poliskonstapel/poliskonstapel och tre tjänster som kanslibitråde. Enklare utredningsarbete avses förenas med biträdestjänsterna.

Undervisningssektionen bör tillföras sex förste poliskonstaplar/poliskonstaplar.

För slagnings- och skrivarbete m. m. fordras två kontorsbiträden vid expeditionen.

d) *Utredningsavdelningen*. Brottligheten i Stockholm är av betydande omfattning och har dessutom ökat i alltmer stegrad takt under de senaste åren. Som exempel kan följande anföras. Uppklaringsprocenten för rån har sjunkit från 47,82 år 1954 till 27,64 år 1964. Motsvarande procent-siffror är för sedlighetsbrott 59,22 och 47,31 samt för misshandelsbrott 79,92 och 47,31. Antalet brandutredningar har fördubblats under en tioårsperiod. Antalet ärenden om fordonstillgrepp har under senare år ökat med ca 20 %. Under åren 1954—1963 har antalet ärenden angående inbrott och försök till inbrott ökat med ca 85 %. Antalet anmälningar om bankbedrägeri uppgick till 469 år 1962, 996 år 1963 och 1 296 år 1964. Med hänsyn härtill bör avdelningen tillföras ytterligare personal. Vid rotlarna I—VI samt gods- och tekniska rotlarna föreslås sammanlagt 40 tjänster som förste kriminalassistent/kriminalassistent.

Vid utlänningsroteln fordras åtta förste poliskonstaplar/poliskonstaplar för bl. a. passkontroll i samband med att utrikes charterflyg åter förläggs till Bromma flygplats.

För finmekaniska och elektromekaniska reparationsarbeten vid tekniska rotelns verkstad föreslås en tjänst som tekniker i Ae 13. Vid tekniska roteln föreslås dessutom ett laboratoriebiträde, ett förste fotobitråde samt ett fotobitråde i reglerad befordringsgång.

För bevakning och reception i entrén till avdelningens byggnad fordras ytterligare en vaktman utöver de fyra som nu finns.

Vid centralregistret fordras en förste expeditionsvakt för fotokopiering m. m. samt fem biträden för att hålla registret aktuellt. För personalredovisning behövs en kontorist vid jourroteln. För att klara de ökade arbetsuppgifterna samt för att överta vissa göromål från polispersonal bör tre kanslibiträdestjänster inrättas vid rotel VI. Vid godsroteln fordras en kontorist för utförande av delvis nytillkomna arbetsuppgifter. Med hänsyn till nytillkomna uppgifter och ökad arbetsbelastning bör utlänningsroteln tillföras fyra biträdestjänster. För kvalificerat skrivarbete och för telefon-tjänst samt för att avlasta polispersonal vissa göromål bör allmänna utredningsroteln förstärkas med fyra biträden.

Rikspolisstyrelsen anser det angeläget, att styrelsens kriminalsektion för riksomfattande spanings- och utredningsverksamhet ytterligare utbyggs. Det är väsentligt, att kriminalsektionen för sin reguljära verksamhet inte är i behov av förstärkning från Stockholms polisdistrikt, emedan utredningsavdelningen i Stockholm inte utan besvärliga rubbningar i den egna organisationen kan avstå från kvalificerade kriminalpolismän. Sektionen bör tillföras en tjänst som biträdande kriminalkommisarie i Ao 21 samt 11 tjänster som förste kriminalassistent, varav fem vid mordkommissionen, tre vid inbrottskommissionen och tre vid narkotikakommissionen.

Vid kriminalsektionen fordras vidare utökning med tre biträdestjänster.

e) *Personal- och kameralkbyrå*. För utbildning av maskinskrivningspersonal samt som föreståndare för skrivrummet föreslås en kontorist vid allmänna sektionen. Vid samma sektion föreslås en tjänst som överstäderska.

För ledning av arbetet med personalregistrering och matrikelföring fordras en kontorsskrivare. En tjänst som kansliskrivare föreslås som föreståndare för lönekontoret. För lönerapportering m. m. fordras tre kontorer och tre kanslibiträden.

Vid kameralsektionens kassaexpedition fordras ett kontorsbiträde för utskrift av kassasammandrag.

För avlastning av personalkonsulentens arbetsbörda bör inom informations- och personalvårdssektionen inrättas en tjänst som assistent i Ae 15. Vidare fordras en tjänst som sjuksköterska i Ae 10 för biträde åt såväl konsultationsläkare som personalkonsulent. För att lösa rationaliseringsfrågor och praktiska organisationsfrågor i allmänhet krävs att en tjänst som byråassistent i Ae 19 inrättas.

A 2. *Malmö polisdistrikt*

a) *Kansliet*. Arbetsuppgifterna för den polisintendent som är chef för kansliet är så omfattande, att handläggningen av de administrativa polismyndighetsärendena fått fördelas på de båda intendenterna som förestår ordnings- resp. utredningsavdelningarna, vilket givetvis inte har kunnat ske utan förfång för deras egentliga arbetsuppgifter. Styrelsen föreslår, att en tjänst som polisassessor i Ae 25 inrättas vid kansliet.

De kvalificerade kamerala göromålen och de arbetsledande uppgifterna är av sådan omfattning, att de inte kan skötas av kamreraren ensam. En tjänst som kontorsskrivare bör inrättas.

Vidare fordras vid kansliet ett kanslibitråde för personalregistrering m. m. samt en förste expeditionsvakt för dupliceringsarbete och distributionsgöromål.

b) *Ordningsavdelningen.* Ledningen för centralpolisen behöver förstärkas med en biträdande poliskommissarie i Ao 21. Den nuvarande biträdande rotelchefen har helt tagits i anspråk för ledning av trafiksäkerhetsarbetet.

För det ökade trafikövervaknings- och trafiksäkerhetsarbetet samt för trafikundervisning i skolor bör centralpolisens trafikövervakningssektion tillföras en polisassistent i Ao 15 och fyra förste poliskonstaplar/poliskonstaplar.

Antalet ärenden vid centralpolisens radiosektion har ökat avsevärt. Med hänsyn härtill samt för att kunna förbättra radiobilpatrulleringen utanför staden fordras sex polismanstjänster. Vid sambandscentralen krävs ytterligare fem polismän för att hinna med det kraftigt ökade antalet ärenden. Vid radiosektionen föreslås dessutom en kontoristtjänst för personalregistrering m. m. samt två garagebiträddestjänster.

Med hänsyn till att ersättare ofta fått tas från andra arbetsenheter än ersättargruppen, bör gruppen utökas med en förste polisassistent i Ao 17.

Vid bifall till styrelsens förslag om personalförändringar bör antalet poliskonstaplar i Ae 9/11 ökas med sju.

För ledning och samordning av skyddspolisverksamheten fordras en förste polisassistent i Ao 19 i vart och ett av stadens båda vaktdistrikt. För vaktdistriktet föreslås i övrigt en tjänst som polisassistent för tjänstgöring som befäl i yttre tjänst samt fyra tjänster som förste poliskonstapel/poliskonstapel.

c) *Utredningsavdelningen.* För upptagning av anmälningar per telefon samt för laglydnadsfostran i skolorna fordras vid utredningsavdelningens kansli tre tjänster som förste kriminalassistent/kriminalassistent.

Kriminalsektionens fyra rotlar bör tillföras sammanlagt sju kriminalpolismanstjänster. Antalet anmälda strafflagsbrott uppgick år 1963 till 14 262 och år 1964 till 17 310. För år 1965 beräknas antalet sådana anmälningar komma att uppgå till närmare 20 000.

För brottsplatsundersökningar bör ytterligare två tjänster som förste kriminalassistent/kriminalassistent inrättas vid tekniska roteln.

Vid utredningsavdelningen fordras i övrigt en kansliskrivare vid utlänningsroteln för kvalificerade arbetsuppgifter i form av rådgivning och upplysningsverksamhet, två kontorister vid kansliet för personalredovisningsgöromål och två kanslibiträden vid allmänna utredningsroteln på grund av den ökade arbetsbelastningen samt en tekniker i Ae 13 vid tekniska roteln för bl. a. kvalificerat fototekniskt arbete och två arrestvakter i Ae 10.

d) *Länstrafikgruppen*. Gruppen bör tillföras ytterligare sex tjänster som förste poliskonstapel/poliskonstapel.

A 3. *Göteborgs polisdistrikt*

a) *Kansliavdelningen*. Under år 1966 beräknas dels en särskild byggnad för ankommande trafik uppföras på Torslanda flygplats, dels den nya Skandiahamnen med omfattande utrikes persontrafik bli färdigställd. Med hänsyn härtill samt ökad arbetsbelastning i övrigt bör utlänningssektionen tillföras fem polismanstjänster samt en kansli- och en kontorsbiträdes-tjänst.

För att avlasta polispersonal göromål vid hittegodsexpeditionen bör en tjänst som förste förrådsman i Ae 11 och en kontorsbiträdestjänst inrättas.

Antalet ärenden vid delgivningscentralen visar en tydlig tendens att öka. I syfte att avlasta polispersonalen bör centralen dessutom sköta delgivningen inom hela polisdistriktet och inte enbart inom Göteborgs stad. Ökning föreslås med en förste delgivningsman och tre delgivningsmän. En tjänst som kontorsbiträde bör inrättas för betjänande av telefonväxel m. m.

b) *Trafikavdelningen*. Vid avdelningens expedition fordras en kontorist för beredning av vissa ärenden. Härigenom kan polispersonal avlastas vissa arbetsuppgifter.

c) *Ordningsavdelningen*. För det ökade arbetet med trafikundervisningen och trafikövervakningen fordras två resp. åtta polismanstjänster.

För vakt-distrikten föreslås sammanlagt tolv polismanstjänster, av vilka sex är avsedda för skydds- och övervakningstjänst och sex för utredningsverksamhet. I flera ytterområden inom distriktet pågår en livlig byggnation vilket kommer att medföra en kraftigt ökad arbetsbelastning för berörda vakt-distrikt.

Centralpolisens ersättargrupp bör för undvikande av ideliga omflyttningar av personal inom ordningsavdelningen förstärkas med tre förste polisassistenter i Ao 17 och tre polisassistenter i Ao 15. Vid bifall till styrelsens förslag om personalförändringar bör vikariats- och förstärkningspersonal utökas med åtta poliskonstaplar i Ae 9/11.

Vid ordningsavdelningen fordras i övrigt ett kontorsbiträde vid expeditionen för skriv- och expeditionsgöromål samt ett kansli- och ett kontorsbiträde vid skyddspolisen för diarieföring samt förande av spaningsregister m. m.

d) *Utredningsavdelningen*. Antalet anmälda strafflagsbrott har under de fyra senaste åren ökat från 25 212 till 33 714. Styrelsen föreslår, att rotlarna 1—5 förstärks med 19 tjänster som förste kriminalassistent/kriminalassistent för spanings- och utredningsverksamhet. Vidare föreslås inrättande av sex biträdestjänster vid dessa rotlar.

Till följd av den ökade arbetsbelastningen vid allmänna utredningsroteln bör roteln tillföras en förste polisassistent i Ao 17 samt en poliskonstapels-tjänst.

Vid utredningsavdelningen fordras i övrigt ett laboratoriebiträde i Ae 10 vid tekniska roteln samt ett kanslibitråde vid expeditionen.

e) *Personal- och kameralbyrån*. I mitten av år 1966 tas ett nytt polis-
hus i bruk med särskilda lokaler för bl. a. allmänna sektionens bibliotek.
För skötseln av biblioteket behövs en arkivassistent i Ao 11 och ett arkiv-
biträde i Ae 7. För den interna budskickningen, postsorteringen och distri-
butionsverksamheten m. m. bör sektionen tillföras fem förste expeditions-
vakter och en bilförare. Vid sektionen fordras i övrigt en överstäderska i
Ae 9 och tre telefonister.

Vid rekryterings- och utbildningssektionen bör inrättas en tjänst som
idrottskonsulent och en biträdestjänst.

För biträde till fordonsredogöraren föreslås två biträdestjänster. Ett bi-
tråde fordras för tidskrivargöromål vid bilverkstaden. För personalbokfö-
ring m. m. krävs ett biträde. Förrådet bör tillföras två förrådsmän.

Ersättargruppens personal som disponeras för att vikariera för tjänstle-
dig personal och för förstärkning har visat sig otillräcklig och bör utökas
med fyra biträden.

g) *Länstrafikgruppen*. Gruppen föreslås utökad med två polismän.

A 4. Övriga polisdistrikt

a) *Kanslierna*. Kontorspersonalen har visat sig vara för snävt dimensione-
rad och måste därför utökas. En utökning av denna personal är vidare
mycket angelägen för att polispersonalen skall kunna avlastas uppgifter
som inte kräver polisiär utbildning. Styrelsen föreslår därför genomgående
att kontorspersonalen förstärks. Genom styrelsens förslag tillgodoses i stor
utsträckning behovet av biträdespersonal för skilda arbetsuppgifter på polis-
chefskanslierna. Bl. a. föreslår styrelsen, att ett 30-tal telefonisttjänster
inrättas. Polisväsendet har fått egna televäxlar i större utsträckning än
som kunde förutses under hösten 1963, då polisberedningen beräknade per-
sonalbehovet. För betjäning av växlarna har i sådana fall biträdespersonal
som avsetts för andra arbetsuppgifter tagits i anspråk.

b) *Ordningsavdelningarna*. En begränsad förstärkning föreslås av perso-
nalen för övervakningsverksamhet. Förutom i de tre storstadsområdena är
det dock nödvändigt att i vissa andra stora distrikt anpassa övervaknings-
sektionernas personalstyrka till befolkningsexpansionen för att inte en all-
varlig urholkning av övervakningen skall ske. Styrelsen föreslår därutöver
vissa tjänster i ett mindre antal distrikt, där nuvarande personalstyrka är
klart otillräcklig för att kunna tillfredsställa ens mycket lågt ställda an-
språk på polisiär övervakning. Sammanlagt föreslås vid övervakningssek-
tionerna 76 polismanstjänster, varav 24 är avsedda för distrikt inom Stock-
holms län.

Styrelsen föreslår, att sammanlagt 75 polismanstjänster inrättas vid tra-
fiksektionerna. Med beaktande även av den föreslagna ökningen med 57
polismanstjänster vid länstrafikgrupperna innebär styrelsens förslag en

kraftig procentuell ökning av den personal som nu finns för trafikövervakning. Förslaget överensstämmer emellertid med styrelsens tidigare bedömningar av personalbehovet för verksamheten, varvid styrelsen även har tagit hänsyn till de anspråk som högertrafikreformen kommer att ställa på polisorganisationen. Det är ett starkt samhällsintresse att åstadkomma större trygghet i trafiken. Trafiksäkerheten är i hög grad beroende av att trafikanterna följer trafikreglerna och håller sina fordon i föreskrivet skick. Trafikövervakningen är därför ett av de mest verksamma medlen för att öka trafiksäkerheten. Vidare ställs allt större anspråk på polisen för att trafiken skall kunna hållas flytande. Ett annat område som kräver ökade personalresurser är trafikundervisningen i skolorna.

Personalen på skyddssektionerna har i allmänhet inte kunnat hinna med sina arbetsuppgifter, trots att man i de flesta distrikt har använt sig av övertidsarbete i stor utsträckning. Genom att personalen huvudsakligen fått syssla med delgivningar och förpassningar, har en hel del av sektionernas väsentligaste arbetsuppgifter — socialpolisiär, övervaknings-, allmän spanings- och brottspreventiv verksamhet — ej hunnit utföras på ett tillfredsställande sätt. Jakt- och fiskeövervakning har i allmänhet inte kunnat utföras, trots att stort behov härav föreligger i många distrikt. Inre utlänningskontroll har ej heller kunnat utföras i tillräcklig omfattning. Enligt en överenskommelse mellan rikspolisstyrelsen och skolöverstyrelsen skall polisen medverka vid lektioner i laglydnadsfostran i skolorna. Styrelsen föreslår, att antalet delgivningsmän ökas med 32. Styrelsen har därvid utgått från en utredning som en särskild utredningsman gjort inom justitiedepartementet (Stencil Ju 1964: B4). Enligt denna utredning bör 2 500 delgivningar per år bereda en delgivningsman full sysselsättning. Enligt denna norm krävs 17 delgivningsmän. Styrelsen anser emellertid, att en delgivningsman bör tillföras ytterligare 15 polisdistrikt. Antalet delgivningar per år uppgår i dessa distrikt inte fullt till 2 500. Delgivningsmännen bör emellertid i dessa distrikt även tas i anspråk vid förpassningar. En delgivningsman och en polisman kan ombesörja förpassning som eljest kräver två polismän. Om detta förslag genomförs, kommer polispersonalen på vissa skyddssektioner att avlastas uppgifter som i dag skall utföras av denna personal. Skyddssektionerna måste emellertid även tillföras ytterligare polispersonal för att de skall kunna fungera på avsett sätt. Styrelsen har begränsat sitt yrkande till sammanlagt 30 polismanstjänster.

Vid förslag om inrättande av tjänster som extra ordinarie poliskonstaplar har styrelsen tillämpat proportionen 1 på 7 ordinarie polismanstjänster.

Den väsentliga ökningen av motorfordonsparken i samband med reformens genomförande har också ställt ökade krav på personal för tillsyn och vård av motorfordonen. Genom avsaknaden av servicepersonal har polispersonal i inte obetydlig omfattning fått tas i anspråk för transport av fordon till och från reparationsverkstäder, kontroll av utförda reparationer,

granskning av fakturor m. fl. kamerala arbetsuppgifter. För att avlasta polispersonalen vissa av dessa arbetsuppgifter och för att svara för tvättning, smörjning och enklare reparationsarbeten samt tillsyn av fordonens utrustning m. m. föreslås, att ett antal garageförmän och garagebiträden skall anställas. I de distrikt där ett större antal fordon finns på centralorten anser styrelsen, att biträdespersonal skall anställas för kamerala uppgifter m. m. som sammanhänger med motorfordonsparkens skötsel.

c) *Utredningsavdelningarna.* Behovet av personalförstärkning inom utredningsavdelningarna har i de flesta av landets polisdistrikt framträtt allt tydligare. Arbetsbördan inom utredningsavdelningarna är regelmässigt så stor, att uppenbara svårigheter föreligger för personalen att hinna med sina arbetsuppgifter. Den rådande situationen är på sina håll utan tvekan utomordentligt allvarlig. Uppenbar risk föreligger nu att åtskilliga brott preskriberas utan att utredning har kunnat verkställas. Detta belyses av att balanserna av de ärenden som redovisas i utredningsavdelningarnas brottsdiarier har ökat från 78 469 den 1 januari 1965 till 104 061 den 30 april 1965. Antalet inkomna ärenden av detta slag under de fyra första månaderna 1965 uppgick till 158 989. Dessa siffror avser hela landet utom Stockholm. Den förstärkning av polispersonalen för utredningsverksamhet som styrelsen nu föreslår innebär en ökning med i runt tal 10 %. Ökningen bör dock ses i belysning av att utredningspersonalen i den statliga polisorganisationen i princip har dimensionerats med utgångspunkt i 1962 års förhållanden. Antalet strafflagsbrott år 1962 uppgick till i runt tal 287 600. Antalet sådana brott (brottsbalksbrott) beräknas under år 1965 komma att stiga till omkring 350 000. Den procentuella ökningen av antalet sådana brott från 1962 till 1966 blir sålunda 21 %.

I den nya polisorganisationen inrättades tekniska sektioner i samtliga län utom Kalmar, Kronobergs, Skaraborgs, Kopparbergs och Jämtlands län. Erfarenheter har givit vid handen, att det behövs tekniska sektioner även i de nu nämnda länen. Det har visat sig, att man i mindre polisdistrikt inte har möjlighet att låta någon specialisera sig på brottsplatsundersökning och få erforderlig erfarenhet och rutin. Befintliga tekniska sektioner behöver förstärkas bl. a. med personal för fotografering. Den föreslagna utökningen av biträdespersonalen medför bl. a. att dikteringsapparater kan tas i bruk i ökad omfattning, något som är nödvändigt för att polispersonalens arbete skall kunna rationaliseras.

d) *Arbetsgrupperna.* Arbetsgrupper med två man, där chefen för gruppen äger avgöra vissa polismyndighetsärenden, föreslås erhålla biträdeshjälp — i regel ett biträde med halvtidstjänstgöring.

e) *Länstrafikgrupperna.* Motiven för förstärkning av länstrafikgrupperna har tidigare berörts i samband med förslagen om utökad personal för trafikövervakning på ordningsavdelningarna.

A 5. Tillsättningsförfarandet och successionsförordnanden beträffande tjänster som styrelsen föreslår beräknas inte vara helt avslutat förrän omkring den 1 januari 1967. Styrelsen föreslår därför, att kostnaderna för de föreslagna personalförstärkningarna reduceras med 7 milj. kr.

B. Med hänsyn till medelsåtgången för ersättningar till sakkunniga har styrelsen för nästa budgetår beräknat kostnaderna till 2,2 milj. kr.

C. Styrelsen har utgått från att sammanlagt 1 230 nya polisaspiranter kommer att antas under innevarande budgetår. Kostnaderna för polisaspiranter m. fl. kommer därvid att uppgå till omkring 21,4 milj. kr. Dessa kostnader har till den del de överstiger anvisat belopp inräknats i beloppet för löneomräkning. Vid en beräknad antagning under budgetåret 1966/67 av ytterligare 1 020 polisaspiranter beräknas kostnaderna för avlöningar till polisaspiranter m. fl. till omkring 20,5 milj. kr.

D—E. F. n. bestrids kostnaderna för avlöningar till viss personal, för vilken särskilda medel har anvisats, från posten till avlöningar till övrig extra personal och till tillfällig arbetskraft. Styrelsen föreslår, att erforderliga medel förs över till posten Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Under denna förutsättning beräknar styrelsen behovet av särskilda medel för anställande av extra personal och tillfällig arbetskraft till 5 milj. kr. för nästa budgetår. Under posten avses skola redovisas lönekostnader till *dels* extra skrivhjälp, tillfälliga arrestvakter och tillfällig personal för förpassningsresa o. dyl., *dels* personal som måste anställas för kortare eller längre tid för att förstärka överbelastade organisationsenheter. Från posten bör vidare s. k. fasta ersättningar till personal i fjällräddningstjänsten bestri-
das.

I Stockholm, Göteborg och Malmö finns s. k. polistekniska rådfrågningsbyråer. De drivs av Svenska stöldskyddsföreningen, vars verksamhet huvudsakligen finansieras av försäkringsbolagen. Den verksamhet som byråerna bedriver är enligt styrelsens mening av den arten, att den rätteligen bör ombesörjas av polisväsendet. Styrelsen har haft överläggningar med representanter för rådfrågningsbyråerna som förklarat sig beredda att överlåta huvudmannaskapet för byråerna till polisväsendet. Styrelsen föreslår, att denna reform genomförs nästa budgetår. I samband därmed torde den personal som är sysselsatt vid byråerna böra anställas inom polisväsendet. Kostnaderna för avlöningar till personalen bör betalas från posten till övrig extra personal och till tillfällig arbetskraft och beräknas till ca 260 000 kr.

Departementschefen

Brottslighetens utveckling inom landet under de senaste åren är mycket oroande. Antalet brott har stigit avsevärt och det är framför allt vålds-

brotten som har ökat kraftigt. Enligt vad jag har erfarit uppgick antalet brottsbalksbrott under år 1965 t. o. m. oktober månads utgång till 316 333 och beräknades för hela året komma att stiga till ca 380 000, vilket innebär en ökning i förhållande till år 1964 med i runt tal 45 000. Det stora antalet brott har medfört att arbetsbelastningen för den brottsutredande personalen inom polisväsendet har ökat väsentligt. Rikspolisstyrelsen har sökt bemästra svårigheterna genom en rad åtgärder för att rationalisera och effektivera arbetet vid utredningsavdelningarna. Bl. a. har styrelsen utarbetat en omfattande blankettsamling för att förenkla den skriftliga redovisningen av utredningsarbetet. Vidare har styrelsen genom anvisningar sökt åstadkomma effektivare planering av polisarbetet i samband med utredning om mord och andra grova brott. Polisdistrikten har också i ökad omfattning tilldelats teknisk materiel för utredningsarbetet. Det har emellertid inte kunnat undvikas att ärendebalansen har stigit trots att övertidstjänstgöring har tillgripits i avsevärd omfattning.

Det är enligt min mening inte lämpligt att i större omfattning än hittills har skett belasta ordningspolisen med utredningsarbete. En försvagning av den yttre bevakningen till förmån för utredningsverksamhet kan befaras få allvarliga återverkningar på brottsutvecklingen.

Även om arbetet inom polisorganisationen torde kunna effektiveras ytterligare på åtskilliga punkter genom fortsatta rationaliseringssträvanden, är det enligt min mening nödvändigt att polisens personalresurser förstärks framför allt för utredningsverksamhet. Med hänsyn till betydelsen av en effektiv trafikövervakning och till den förestående omläggningen till högertrafik under hösten 1967 bör också personalen för trafikövervakning förstärkas i viss utsträckning.

För Stockholms polisdistrikt föreslår jag en ökning av antalet polismanstjänster med 103, varav 66 för ordningsavdelningen, 5 för trafikavdelningen och 32 för utredningsavdelningen. Av tjänsterna vid ordningsavdelningen beräknar jag 35 för ett nytt vaktdistrikt i stadens sydvästra förortsområde, 20 för att förbättra ordningshållningen i tunnelbanan samt 11 för vikariats- och förstärkningstjänstgöring. Jag föreslår att personalen för riksomfattande verksamhet tillförs 12 av de nya tjänster som avses för utredningsavdelningen.

För Malmö polisdistrikt föreslår jag att fyra polismanstjänster inrättas vid utredningsavdelningen och tre vid länstrafikgruppen. Härjämte bör en tjänst som polisassessor i Ae 25 inrättas vid polismästarens kansli samt medel beräknas för en tjänst för vikariats- och förstärkningstjänstgöring.

Göteborgs polisdistrikt bör tillföras tolv polismanstjänster, varav en för kansliavdelningen, fyra för ordningsavdelningen, sex för utredningsavdelningen och en för vikariats- och förstärkningstjänstgöring.

För landet i övrigt utanför de tre storstadsdistrikten förordar jag sammanlagt 176 nya polismanstjänster. Av dessa beräknar jag 100 för utred-

ningsverksamhet, 52 för trafikövervakning och 24 för vikariats- och förstärkningstjänstgöring. Kungl. Maj:t bör äga fördela tjänsterna på polisdistrikt.

Sammanlagt föreslår jag sålunda att polisorganisationen tillförs 300 polismanstjänster.

Vidare föreslår jag att tjänster inrättas eller att medel anvisas för sammanlagt 10 delgivningsmän och 90 tjänster i kontorskarriären. Även dessa tjänster bör fördelas på polisdistrikt av Kungl. Maj:t.

Förutom den föreslagna polisassessorstjänsten bör polismanstjänsterna för vikariats- och förstärkningstjänstgöring vara extra ordinarie. Övriga nya polismanstjänster i distriktet bör i överensstämmelse med vad som tillämpas f. n. inrättas som ordinarie. Av övriga förordade tjänster föreslår jag att 40 skall vara ordinarie.

Lönegradsplaceringen för de enskilda tjänsterna i polisdistriktet bestäms enligt hittills tillämpade normer i de flesta fall av sammansättningen av den övriga personalen inom ifrågavarande tjänstekategorier i distriktet. Det är därför inte möjligt att ange lönegradsplaceringen för de nya tjänsterna förrän i samband med att dessa fördelas på distrikt och avdelningar. På grund härav bör Kungl. Maj:t äga göra de ändringar i personalförteckningen för den lokala polisorganisationen som fordras på grund av att här förordade ordinarie tjänster lönegradsplaceras i överensstämmelse med hittills tillämpade normer.

Till ersättningar till sakkunniga förordar jag en höjning av medelsanvisningen med 1,3 milj. kr. till 2 milj. kr. De utgifter som bestrids från denna post utgörs främst av arvoden till läkare för blodprovstagning samt till tolkar.

Vidare beräknar jag för avlöningar till polisaspiranter m. fl. 15 milj. kr. och för avlöningar till övrig extra personal och till tillfällig arbetskraft 2,4 milj. kr.

Det bör i detta sammanhang anmälas för riksdagen att Kungl. Maj:t, med stöd av riksdagens bemyndigande i anledning av prop. 1964: 100, har fört upp sammanlagt omkring 450 ordinarie tjänster på övergångsstat i personalförteckningen för den lokala polisorganisationen. I de flesta fallen rör det sig om personliga tjänster för sådana mera fast anställda kommunala tjänstemän som vid övergången till statstjänst den 1 januari 1965 inte erhöll ordinarie statlig tjänst med samma eller högre lönegrad än de innehade i den kommunala anställningen.

Anslaget bör föras upp med (361 000 000 + 27 000 000) 388 000 000 kr., varav 89 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för den lokala polisorganisationen enligt vad jag har förordat i det föregående,

b) godkänna följande avlöningsstat för den lokala polisorganisationen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	269 600 000
2. Ersättningar till sakkunniga, <i>förslagsvis</i> ..	2 000 000
3. Avlöningar till polisaspiranter m. fl., <i>förslagsvis</i>	15 000 000
4. Avlöningar till övrig extra personal och till tillfällig arbetskraft, <i>förslagsvis</i>	2 400 000
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	99 000 000
	Summa kr. 388 000 000

c) till *Lokala polisorganisationen*: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 388 000 000 kr., varav 89 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 9. Lokala polisorganisationen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	20 000 000	17 602 058
1965/66	38 000 000	
1966/67 (förslag)	42 500 000	

Av anslaget för innevarande år skall ett belopp av 8 700 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Rikspolisstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med 45 000 000 (+ 7 000 000) kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring Mynd.	1966/67 Dep.ch.
1. Sjukvård m. m.	400 000	+ 600 000	+ 400 000
2. Reseersättningar	13 250 000	+ 4 500 000	+ 3 200 000
3. Expenser			
a) Bränsle, lyse och vatten ..	2 200 000	— 700 000	— 700 000
b) Övriga expenser	17 600 000	+ 3 100 000	+ 1 650 000
4. Övriga utgifter			
a) Kostnader för förpassning och för kost och sjukvård för omhändertagna personer m. m.	1 700 000	— 700 000	— 700 000

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring 1966/67 Mynd.	Dep.ch.
b) Kostnader för skjututbildning och annan praktisk utbildning av befattningshavare vid polisväsendet....	1 050 000	— 1 050 000	—
c) Särskilda utgifter i polistjänsten.....	350 000	+ 550 000	+ 350 000
d) Ersättning för skador på polismans lösa egendom ..	100 000	+ 100 000	—
e) Kostnader för inköp av uniformer till polischefspersonal	—	+ 50 000	+ 25 000
f) Kostnader för polititransporter	—	+ 300 000	+ 300 000
g) Kostnader för trafiknämnder	—	+ 200 000	+ 200 000
h) Kostnader för företagsnämnder	—	+ 50 000	+ 25 000
i) Diverse utgifter	750 000	—	— 250 000
		<hr/>	
		+ 7 000 000	+ 4 500 000

Motiv

Beträffande vissa poster ligger länsstyrelsernas uppgifter helt till grund för anslagsberäkningen. I övrigt har kostnaderna för nästa budgetår beräknats med ledning av utgifterna under tiden den 1 januari—den 1 augusti 1965 samt med hänsyn till föreslagna personalförändringar.

2. Av de beräknade kostnaderna belöper 100 000 kr. på utrikes förpassningsresor, 25 000 kr. på utrikes resor för brottsutredning och 25 000 kr. på andra utrikes resor samt 15 milj. kr. på övriga tjänsteresor. Kostnaderna för rese- och traktamentsersättningar i anledning av anstånd med omstationering samt för flyttningersättningar har beräknats till 2,6 milj. kr.

3 a) I det upptagna beloppet ingår även vissa kostnader för lyse för lokaler i polishus, som disponeras av åklagar- eller kronofogdemyndighet.

3 b) För renhållning och städning, skrivmaterialier m. m. samt för telefon m. m. beräknas sammanlagt 16,8 milj. kr. I övrigt avses 2,1 milj. kr. för inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknemaskiner m. fl. inventarier, 600 000 kr. för bokinköp m. m., 120 000 kr. för publikationstryck, 200 000 kr. för personalvårdande och trivselfrämjande åtgärder samt 880 000 kr. för övriga utgifter. I de beräknade kostnaderna för renhållning och städning ingår vissa kostnader för lokaler i polishus, som disponeras av åklagar- eller kronofogdemyndighet. Vid beräkning av kostnaderna för telefon m. m. har hänsyn inte tagits till att annan statlig myndighet har an-

knytningar i växlar, som disponeras av polismyndighet. Kostnaderna torde i sin helhet bestridas från omkostnadsanslaget till lokala polisorganisationen.

4 b) Styrelsen har i avvaktan på ställningstagande till polisutbildningskommitténs betänkande räknat ned denna delpost med hela sitt belopp.

4 e) Enligt gällande bestämmelser äger tjänstemän i polischefskarriären i vissa fall erhålla nedsättning av priset vid inköp av uniformspersedel eller kontant bidrag till kostnaderna för tillverkning av sådan persedel. Kostnaden härför har beräknats till 50 000 kr. och bör tas upp under en särskild post.

4 f—h) Styrelsen föreslår att kostnaderna för polititransporter samt för trafik- och företagsnämnder tas upp under särskilda förslagsvis betecknade poster.

Departementschefen

Med hänvisning till beräkningen i den föregående sammanställningen tar jag upp anslaget till 42 500 000 kr., varav 9 800 000 kr. bör avräknas mot automobilskattemedlen. Jag har inte något att erinra mot styrelsens förslag att vissa smärre kostnader av expensnatur för annan statlig myndighet som disponerar utrymmen i samma lokaler som polisen eller som har anknytningar i polismyndighets televäxel belastar detta anslag. Under posten till övriga expenser har jag beräknat 150 000 kr. till personalvårdande och trivselfrämjande åtgärder. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Lokala polisorganisationen*: *Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 42 500 000 kr., varav 9 800 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 10. Lokala polisorganisationen: Utrustning

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	4 500 000	2 123 919
1965/66	8 000 000	
1966/67 (förslag)	14 150 000	

Av anslaget för innevarande budgetår skall ett belopp av 2 700 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Rikspolisstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med 23 500 000 (+ 15 500 000) kr.

1. Inköp av inventarier och annan utrustning till lokaler för polisverksamhet m. m. i byggnader, som är under uppförande 9 250 000
2. Inköp av möbler, kontorsmaskiner och andra inventarier . . . 2 450 000

3. Inköp av personlig utrustning	3 650 000
4. Inköp av utrustning för fordon, trafikövervakningsmateriel m. m.	
a) Inköp av trafikövervakningsmateriel	1 350 000
b) Inköp av utrustning för bilar och motorcyklar m. m.	2 900 000
c) Inköp av utrustning för helikoptrar	30 000
d) Inköp av utrustning för båtar	125 000
e) Inköp av garageutrustning	525 000
f) Inköp av utrustning för radioservice	400 000
g) Inköp av utrustning för hästar och hundar	25 000
h) Inköp av förvarings-skåp	235 000
i) Inköp av utrustning för larmskydd	460 000
j) Inköp av kriminalteknisk materiel	1 400 000
k) Inköp av utrustning för fjällräddningstjänsten	180 000
l) Inköp av utrustning för rådfrågningsbyråer	100 000
m) Inköp av speciell materiel	420 000
	23 500 000

Motiv

1. Styrelsen har beräknat medel för utrustning till vissa lokaler i Stockholm samt till nya polishus bl. a. i Göteborg, Borås, Västerås och Umeå, vilka beräknas bli färdigställda nästa budgetår.

2. Innevarande budgetårs anslagspost till inköp av inventarier för komplettering av möbler och annan utrustning, som har övertagits från den kommunala organisationen m. m., förslår inte att täcka bristerna i utrustningen. Styrelsen beräknar medelsbehovet härför till 428 000 kr. Medelsbehovet för inventarier i anledning av föreslagna personalutökningar beräknas till i runt tal 1,3 milj. kr.

Den överföring av arbetsuppgifter från polispersonal till annan personal som ingick som ett väsentligt moment i polisreformen kräver anskaffande av bandspelare, skrivmaskiner och andra maskinella hjälpmedel. Kostnaderna för sådan anskaffning beräknas till 700 000 kr.

3. Enligt gällande bestämmelser skall viss personlig utrustning tillhandahållas polispersonalen. Sålunda skall polisaspiranter erhålla uniform kostnadsfritt. Övrig polispersonal har inte denna förmån men speciell utrustning, såsom motorcykelhjälm, stövlar och annan skyddsbeklädnad, skall tillhandahållas motorcykelförare och andra. Den personliga utrustning som polispersonalen skall få kostnadsfritt beräknas kosta omkring 3 650 000 kr.

4. Kostnaderna för utrustning till motorfordon, helikoptrar och båtar beräknas med hänsyn till styrelsens förslag angående anskaffning av fordon att uppgå till drygt 3 milj. kr. Av beräknade kostnader för kriminalteknisk materiel avses ca 250 000 kr. för komplettering och utbyte av be-

fintlig utrustning och 190 000 kr. för inköp av speciell kamerautrustning — tre stereokameror och en utvärderingsapparat — för användning främst vid trafikmålsutredningar.

Styrelsen — som i det föregående under anslaget till Polisverket: Diverse utgifter har redovisat förslag om fjällräddningstjänstens organisation — anser det angeläget att utrustningen för fjällräddningstjänsten ökas och förbättras. Av de beräknade kostnaderna, 180 000 kr., belöper ca 30 000 kr. på beklädnadsutrustning, ca 30 000 kr. på förläggnings- och förplägnadsutrustning och ca 90 000 kr. på annan gemensam utrustning.

Styrelsen har i annat sammanhang föreslagit, att staten övertar vissa s. k. polistekniska rådfrågningsbyråer. Därutöver bör viss personal i större polisdistrikt kunna tas i anspråk för rådfrågningsverksamhet. För detta ändamål behövs viss åskådningsmateriel och annan utrustning för verksamheten till en beräknad kostnad av 100 000 kr.

Departementschefen

Eftersom det f. n. är omöjligt att med säkerhet förutse i vilken omfattning nya lokaler för polisverksamhet blir färdiga under nästa budgetår är det svårt att beräkna medelsbehovet för inköp av inventarier och annan utrustning till sådana lokaler. Jag uppskattar dock medelsbehovet till i runt tal 7 milj. kr.

För inköp i övrigt av möbler, kontorsmaskiner och andra inventarier beräknar jag 1 250 000 kr., varav ca 400 000 kr. för ytterligare komplettering av den utrustning som har övertagits från den kommunala organisationen.

Posten Inköp av personlig utrustning bör tas upp med 2 400 000 kr., varav i runt tal 1 milj. kr. är avsedda för komplettering av befintlig utrustning.

Under posten Inköp av utrustning för fordon, trafikövervakningsmateriel m. m. beräknar jag sammanlagt 3 500 000 kr. Jag har därvid räknat med bl. a. 700 000 kr. för trafikövervakningsmateriel, ca 1,5 milj. kr. för utrustning till bilar, motorecyklar, helikoptrar m. m., 100 000 kr. för garageutrustning, 200 000 kr. för förvaringsskåp och utrustning för larmskydd samt 750 000 kr. för kriminalteknisk utrustning. Styrelsens förslag till utrustning för fjällräddningstjänsten kan jag inte acceptera i dess helhet. Vissa minskningar bör kunna göras. Jag är t. ex. inte beredd att beräkna medel för personlig utrustning och för inköp av skidor. För nästa budgetår beräknar jag 60 000 kr. för utrustning till fjällräddningstjänsten. Under denna post räknar jag vidare med 20 000 kr. för utrustning till polisdistriktens rådfrågningsverksamhet.

Kungl. Maj:t bör i den mån det visar sig vara ändamålsenligt äga fördela om medlen.

Anslaget bör alltså föras upp med 14 150 000 kr., varav 4 500 000 kr. bör avräknas mot automobilskattemedlen. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Lokala polisorganisationen: Utrustning* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 14 150 000 kr., varav 4 500 000 kr. att avräknas mot automobilskatte-medlen.

B 11. Statens kriminaltekniska laboratorium: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	1 600 000	753 641
1965/66	1 750 000	
1966/67 (förslag)	1 725 000	

Rikspolisstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med oförändrat belopp.

	Ökning eller minskning
<i>1. Personalförändringar</i>	
a) 3 förste byråingenjörer/byråingenjörer högst Ae 23 i utbyte mot 1 assistent Ae 21 och 2 assistenter Ae 19.....	+ 12 084
b) 1 ekonomibiträde Ae 5	+ 14 880
<i>2. Tjänsteförändringar</i>	
Förändringar av tjänstebestämmingar	—
<i>3. Löneomräkning</i>	— 26 964
	—

Motiv

1 a) Skrifttekniska avdelningens handstilssektion består av en byrådirektör i Ae 25, en förste assistent i Ae 23, en assistent i Ae 21 samt två assistenter i Ae 19. De två sistnämnda tjänsterna är f. n. vakanta och har ej kunnat besättas på grund av nuvarande lönesättning. Detta har medfört, att arbetsbalansen vid sektionen har blivit besvärande. Styrelsen föreslår inrättande av tre tjänster som förste byråingenjör/byråingenjör i högst Ae 23 i utbyte mot assistenttjänsterna i Ae 21 och Ae 19. Om yrkandet inte bifalls, föreslås viss ändring av tjänstebestämmingarna.

1 b) Laboratoriet har nu ett ekonomibiträde men torde när verksamheten efter omorganisationen normaliserats komma att behöva minst tre biträden. Styrelsen har dock f. n. ansett sig böra föreslå, att ytterligare endast ett ekonomibiträde får anställas.

2. I syfte att åstadkomma enhetliga och mera adekvata tjänstebestämmingar föreslår styrelsen följande ändringar, nämligen på handstilssektionen en byrådirektör Ae 25 till sektionsingenjör Ae 25 och en förste assistent Ae 23 till förste byråingenjör/byråingenjör högst Ae 23, på urkundstekniska sektionen en förste assistent Ae 21 till förste byråingenjör Ae 21 samt på brandtekniska sektionen en ingenjör Ae 19 till byråingenjör Ae 19.

Departementschefen

Jag anser mig inte kunna biträda de föreslagna personal- och tjänsteförändringarna. Anslaget bör räknas ned med 25 000 kr.

Det bör i detta sammanhang anmälas för riksdagen att Kungl. Maj:t, med stöd av riksdagens bemyndigande i anledning av prop. 1964:100, har fört upp sammanlagt sex ordinarie tjänster på övergångsstat i personalförteckningen för laboratoriet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för statens kriminaltekniska laboratorium, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	75 000
2. Ersättningar till sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	50 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	1 600 000
	<hr/>
	Summa kr. 1 725 000

b) till *Statens kriminaltekniska laboratorium: Avlöningar* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 1 725 000 kr.

B 12. Statens kriminaltekniska laboratorium: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	125 000	104 836
1965/66	210 000	
1966/67 (förslag)	255 000	

Rikspolisstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med 325 000 (+ 115 000) kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring Mynd.	1966/67 Dep.ch.
1. Reseersättningar	6 000	+ 4 000	+ 4 000
2. <i>Expenser</i>			
a) Bränsle, lyse och vatten	15 000	+ 5 000	+ 5 000
b) Övriga <i>expenser</i>	165 000	+ 106 000	+ 36 000
		<hr/>	
		+ 115 000	+ 45 000

Motiv

1. Det är synnerligen angeläget, att laboratoriet bereds vidgade möjligheter att uppehålla personliga kontakter med utländska institutioner av sam-

ma slag. För utrikes tjänsteresor uppskattas medelsbehovet till 5 000 kr. och för övriga tjänsteresor till 5 000 kr.

2 b) Kostnaderna fördelar sig enligt följande, nämligen för renhållning och städning 70 000 kr., för skrivmaterialier m. m. 20 000 kr., för telegram, telefon och annonsering 60 000 kr., för inköp och underhåll av möbler m. fl. inventarier 100 000 kr. och bokinköp m. m. 21 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till beräkningen i den föregående sammanställningen tar jag upp anslaget till 255 000 kr. Av posten till reseersättningar bör högst 5 000 kr. få tas i anspråk för utrikes tjänsteresor. Under posten till övriga expenser avses 35 000 kr. för inköp och underhåll av möbler m. fl. inventarier och 16 000 kr. för bokinköp m. m.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens kriminaltekniska laboratorium: Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 255 000 kr.

C. Åklagarväsendet

C 1. Riksåklagaren: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	1 033 000	860 911
1965/66	1 090 000	
1966/67 (förslag)	1 218 000	

Riksåklagaren föreslår, att anslaget förs upp med 1 539 000 (+ 449 000) kr.

	Ökning eller minskning
1. Personalförändringar	
Omorganisation av kanslibyrån till en administrativ avdelning	
1 byråchef Bo 3 — avdelningschef Bo 5	+ 6 744
Personalsektionen	
1 byrådirektör Ae 25	+ 41 772
1 byråassistent Ae 17	+ 27 648
1 kansliskrivare Ae 11	+ 20 280
1 kanslibitråde Ae 7 — kontorist Ae 9	+ 1 824
1 kanslist rb	— 22 488
Kameralsektionen	
1 byråassistent Ae 19	+ 30 648
2 kontorsskrivare Ae 13	+ 44 976
3 kontorister Ae 9	+ 54 936
1 kanslibitråde Ae 7	+ 16 488
1 kamrerare Ao 23 — byrådirektör Ao 25	+ 4 092
1 kontorsskrivare Ae 13 — kassör Ae 15	+ 2 448
1 kanslibitråde Ae 7 — kontorist Ae 9	+ 1 824
1 kansliskrivare Ae 11	— 20 280
1 kontorsbiträde rb	— 14 880
En ny organisationssektion	
1 byrådirektör Ae 27	+ 46 332
1 byrådirektör Ae 25	+ 41 772
1 kanslibitråde Ae 7	+ 16 488
Tillsynsbyrån	
1 kontorsbiträde rb	— 14 880
Personal i övrigt	
1 förste expeditionsvakt Ae 9	+ 18 312
2 telefonister (deltid) Ae 7	+ 14 000
Vikariats- och övertidsersättning m. m.	+ 30 000
Kompensation för höjda folkpensionsavgifter	+ 7 000
2. Tjänsteförändringar	
3 byråchefer Bc 3 — Bc 4	+ 8 928
1 förste expeditionsvakt Ao 9 — materialförvaltare Ao 13	+ 4 176

	Ökning eller minskning
3. Arvoden och särskilda ersättningar	+ 30 000
4. Löneomräkning	+ 50 840
	<u>+ 449 000</u>

Motiv

1. Inför åklagarväsendets förstatligande den 1 januari 1965 genomfördes en omorganisation av riksåklagarens kansli den 1 juli 1964 (prop. 1964: 100 s. 264). För att handlägga de rent administrativa och kamerala uppgifterna inrättades en kanslibyrå. Denna är uppdelad på en personalsektion och en kameralsektion. Organisationen har visat sig helt otillräcklig för att kansliet skall kunna fullgöra sina omfattande förvaltningsuppgifter. För arbetets behöriga gång har det blivit ofrånkomligt att provisoriskt förstärka organisationen. Kostnaderna härför bestrids från anslagsposten Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft på 250 000 kr. i gällande avlöningsstat. För nästa budgetår föreslås att kanslibyrån ändras till en administrativ avdelning och tillförs en ny sektion för organisationsärenden m. m. Den nya avdelningen och i övrigt föreslagen personalförstärkning är oundgängligen nödvändig för att kansliet skall kunna fullgöra sina åligganden. Personalförstärkningen är genom provisoriska förstärkningar i praktiken redan genomförd. F. n. finns dock endast en tjänst som byrådirektör i Ag 25 inrättad på den planerade organisationssektionen. De föreslagna tjänsteförändringarna har ej heller genomförts.

Den föreslagna nya organisationen bör genomföras provisoriskt redan under innevarande budgetår.

2. Byråcheferna för åtalsärenden och chefen för tillsynsbyrån bör med hänsyn till sina arbetsuppgifter vara placerade i lönegrad B 4.

Den nuvarande förste expeditionsvakten kommer huvudsakligen att syssla med sådana mera ansvarsfulla uppgifter som att ha hand om arkiv och bibliotek och att sköta materialanskaffning m. m.

3. I åklagaraspiranternas utbildning ingår en åklagarkurs. Denna kommer att anordnas årligen med början hösten 1966 (prop. 1964: 100 s. 272). Kostnaderna för lärare beräknas till 30 000 kr.

Statskontoret har yttrat sig över den av riksåklagaren föreslagna omorganisationen av kanslibyrån och anför. Remisstiden har inte medgett en mera ingående undersökning. Statskontoret har dock funnit, att arbetsbördan för administrativ och kameral personal är betydande. Kanslibyråns nuvarande personalstyrka synes behövas för att nuvarande arbetsuppgifter skall kunna skötas på ett tillfredsställande sätt. Såvitt statskontoret kan bedöma är dock behovet av extra personal i viss mån föranlett av att en del ärendegrupper har varit och fortfarande är mycket arbetskrävande un-

der pågående uppbyggnad av den nya åklagarorganisationen. Den nuvarande stora arbetsbördan torde vidare delvis orsakas av att personalen i stor utsträckning måste besvara förfrågningar från de regionala och lokala organen. Dessa saknar nämligen i allmänhet tidigare administrativ och kameral erfarenhet. Behovet av extra personal kan därför antas komma att minska efter hand. Dessutom övervägs möjligheterna att flytta vissa arbetsuppgifter till de regionala åklagarmyndigheterna. Med hänsyn till dessa omständigheter anser statskontoret, att någon ändrad organisation av kanslibyrån inte bör genomföras f. n. Mot bakgrund av de erfarenheter som hittills har vunnits bör dock en översyn av byråns organisation och arbetsuppgifter ske.

Departementschefen

Den personal som sköter administrativa ärenden inom riksåklagarens kansli har stor arbetsbörda. För att arbetsuppgifterna inom kanslibyrån skall kunna fullgöras har riksåklagaren anställt extra arbetskraft med anlåtande av expertisposten under avlöningsanslaget. Kungl. Maj:t har genom beslut den 17 december 1965 medgett, att denna post får överskridas med högst 57 000 kr. under löpande budgetår.

Kungl. Maj:t har vidare den 17 december 1965 uppdragit åt statskontoret att göra en översyn av kanslibyråns arbetsuppgifter. Innan översynen ägt rum, bör ställning inte tas till frågan om att organisera om byrån.

Expertisposten under anslaget är f. n. upptagen till 250 000 kr. Detta belopp täcker kostnaderna för att behålla den personal som nu finns på kanslibyrån. Från posten bestrids också kostnaderna för viss annan tillfällig personal inom riksåklagarens kansli. Posten bör därför ökas med 50 000 kr.

På grund av löneomräkning och vissa utgifter för den kurs som riksåklagaren skall ordna för åklagaraspiranter krävs, att anslaget höjs med 78 000 kr.

Riksåklagarens yrkanden om tjänsteförändringar kan jag inte tillstyrka. Anslaget bör sålunda föras upp med (1 090 000 + 50 000 + 78 000) 1 218 000 kr.

Anslagsbeteckningen bör ändras till Riksåklagaren: Avlöningar.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för riksåklagaren och hans kansli, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis 355 000

2. Ersättningar till expertis och tillfällig arbets- kraft, <i>förslagsvis</i>	300 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	563 000
	Summa kr. 1 218 000

b) till *Riksåklagaren*: *Avlöningar* för budgetåret 1966/67
anvisa ett förslagsanslag av 1 218 000 kr.

C 2. Riksåklagaren: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	150 000	182 293
1965/66	140 000	
1966/67 (förslag)	212 000	

Riksåklagaren föreslår, att anslaget förs upp med 285 000 (+ 145 000) kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring 1966/67	
		Mynd.	Dep.ch.
1. Sjukvård	3 000	+ 2 000	+ 2 000
2. Reseersättningar	30 000	+ 5 000	+ 5 000
3. <i>Expenser</i>			
a) Bränsle, lyse och vatten	5 000	+ 5 000	+ 5 000
b) Övriga <i>expenser</i>	77 000	+ 63 000	+ 30 000
4. Utbildningsverksamhet	—	+ 70 000	+ 30 000
		+ 145 000	+ 72 000

Motiv

4. Beloppet avser omkostnader för utbildningskurs för åklagaraspiranter. Den första kursen kommer att äga rum hösten 1966 (jfr prop. 1964: 100 s. 271). 40 000 kr. av beloppet utgör kostnader för resor och traktamenten.

Departementschefen

Med hänvisning till beräkningen i sammanställningen tar jag upp anslaget till (140 000 + 72 000) 212 000 kr. Jag har därvid inte räknat in kostnader för resor och traktamenten i anledning av kurs för åklagaraspiranter. Dessa kostnader bör belasta posten till reseersättningar under anslaget Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna: Omkostnader.

Anslagsbeteckningen bör ändras till Riksåklagaren: Omkostnader.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Riksåklagaren*: *Omkostnader* för budgetåret 1966/
67 anvisa ett förslagsanslag av 212 000 kr.

C 3. Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	16 000 000	14 724 289
1965/66	34 269 000	
1966/67 (förslag)	35 535 000	

Riksåklagaren föreslår, att anslaget förs upp med 39 255 000 (+ 4 986 000) kr.

	Ökning eller minskning
<i>I. Personalförändringar</i>	
1. Stockholms åklagardistrikt	
4 kammaråklagare Be 1	+ 215 712
8 kanslibiträden Ae 7	+ 131 904
5 kontorsbiträden högst Ae 5	+ 74 400
2. Göteborgs åklagardistrikt	
1 kammaråklagare Ae 27	+ 45 684
2 kansliskrivare Ae 11	+ 38 544
1 förste expeditionsvakt Ag 9—Ae 9	—
Minskning med 1 kontorsbiträde högst Ae 5 och 1 telefonist högst Ae 5	— 28 152
3. Länsåklagarmyndigheten i Stockholms län och Gotlands län	
1 länsåklagare Be 1	+ 57 228
1 assistentåklagare Ae 23	+ 37 680
1 kansliskrivare Ae 11	+ 20 280
Minskning med 1 kontorsbiträde högst Ae 5	— 14 880
4. Danderyds åklagardistrikt	
2 kontorsbiträden högst Ae 5	+ 29 760
5. Sollentuna åklagardistrikt	
2 kontorsbiträden högst Ae 5	+ 29 760
6. Uppsala åklagardistrikt	
1 distriktsåklagare Ae 25	+ 40 272
1 kontorist Ao 9	+ 16 260
7. Länsåklagarmyndigheten i Jönköpings län	
1/2 kanslibiträde Ae 7	+ 7 326
8. Länsåklagarmyndigheten i Blekinge län och Kronobergs län	
1/2 kanslibiträde Ae 7	+ 7 326
9. Oskarshamns åklagardistrikt	
1 kanslibiträde Ae 7	+ 14 652
10. Lunds åklagardistrikt	
1 distriktsåklagare Ae 23	+ 35 952
11. Halmstads åklagardistrikt	
1 kontorsskrivare Ao 13	+ 20 412
12. Varbergs åklagardistrikt	
1 kontorsbiträde högst Ae 5	+ 13 248
13. Länsåklagarmyndigheten i Älvsborgs län	
1 länsåklagare Be 1	+ 57 228
14. Borås åklagardistrikt	
1 förste byråinspektör Ae 21	+ 32 148
1 kansliskrivare Ae 11	+ 18 252
15. Falköpings åklagardistrikt	
1 distriktsåklagare Ae 25	+ 40 272
16. Västerås åklagardistrikt	
1 kanslibiträde Ae 7	+ 14 652

¹ Anslaget för 1964/65 avsåg första halvåret 1965.

	Ökning eller minskning
17. Gävle åklagardistrikt	
1 distriktsåklagare Ae 25	+ 40 272
1 kontorsskrivare Ao 13	+ 20 412
1 kontorist Ao 9	+ 16 260
18. Extra och tillfällig personal	+ 500 000
19. Vikariats- och övertidsersättningar m. m. till personal under 1—18 ..	+ 148 000
20. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter till personal under 1—17	+ 32 000
<i>II. Tjänsteförändringar</i>	+ 167 748
3 chefsåklagare Ao 27—Bo 1 (Lunds, Halmstads och Gävle åklagardistrikt), 2 distriktsåklagare Ae 25—Ae 27 (Gävle åklagardistrikt), 1 byrådirektör Ae 27 — avdelningsdirektör Be 1, 1 förste byråinspektör Ae 21—Ae 23, 1 kontorsskrivare Ao 13 — bokhållare Ao 15, 2 kansliskrivare Ao 11 — kontorsskrivare Ao 13, 1 kontorist Ao 9 — kontorskrivare Ao 13, 13 kontorister Ao 9 — kansliskrivare Ao 11, 2 kanslibiträden Ao 7 — kansliskrivare Ao 11, 4 kanslibiträden Ao 7 — kontorister Ao 9, 6 kanslibiträden Ae 7 — kontorister Ae 9, 15 kontorsbiträden — kanslibiträden Ae 7 (Stockholms åklagardistrikt), 1 kontorsskrivare Ao 13 — bokhållare Ao 15 (Göteborgs åklagardistrikt), 21 kontorsbiträden — kanslibiträden Ae 7 (hos vissa utstationerade distriktsåklagare).	
<i>III. Löneomräkning</i>	+ 3 105 388
	+ 4 986 000

Motiv

1. Under 1964 och 1965 har arbetsbördan för åklagarna i Stockholms åklagardistrikt ökat. En särskilt markant ökning visar stornämndsmaålen. Dessa handläggs av kammaråklagare i B 1. Stockholms rådhusrätt har under samma tid ökat antalet stornämndssessioner med sex sessioner i veckan. För nästa budgetår begär rådhusrätten ytterligare rådmanstjänster för att arbeta av den ökande balansen av stornämndsmaå. På åklagarsidan fordras ytterligare fyra kammaråklagartjänster. Förstärkning av biträdespersonalen krävs till följd av ökade arbetsuppgifter och för att göra myndigheten självförsörjande i fråga om vikarier för kanslipersonalen.

2. Domarpersonalen vid en av Göteborgs rådhusrätts brottmålsavdelningar har ökat i samband med förstatligandet utan att åklagarmyndigheten fått motsvarande förstärkning av antalet kammaråklagare.

De göromål som biträdespersonalen sköter är av den art och omfattning, att en mer ändamålsenlig organisation och arbetsfördelning bör genomföras. Två kansliskrivartjänster bör inrättas. En kontorsbiträdestjänst kan dras in. Tätta byten på myndighetens två extra expeditionsvaktstjänster bör motverkas genom att en extra-ordinarie tjänst inrättas. Myndigheten får gemensam telefonväxel med polisen i nya lokaler. Ersättningen härför har beräknats under omkostnadsanslaget.

3. Arbetsuppgifterna för länsåklagarmyndigheten i Stockholms län och Gotlands län har visat sig vara så omfattande att de inte kan bemästras, om inte ytterligare en länsåklagartjänst inrättas. De fem assistentåklagartjänster som har tillförts länsåklagaronrådet måste användas för stadigva-

rande förstärkning vid länsåklagarmyndigheten och vid fyra särskilt arbetstyngda lokala åklagarmyndigheter. Ytterligare en assistentåklagare behövs därför. Arbetsbelastningen kräver också en lämpligare kansliorganisation. En kansliskrivartjänst bör inrättas och en kontorsbiträdestjänst dras in.

6. Redan i samband med förstatligandet övervägdes att inrätta ytterligare en åklagartjänst i Uppsala åklagardistrikt. Erfarenheterna hittills visar att den nuvarande åklagarpersonalen inte förslår. Vid bifall till yrkandet behöver biträdespersonalen förstärkas med en kontoristtjänst.

10. Permanent behov föreligger av ännu en åklagartjänst i Lunds åklagardistrikt.

13. Länsåklagarmyndigheten i Älvsborgs län är den mest arbetstyngda av de myndigheter som endast har en länsåklagartjänst. Arbetsbördan hindrar en aktiv lednings- och tillsynsverksamhet. Mål som lämpligen bort handläggas av länsåklagare har fått avlastas på distriktsåklagare. Ytterligare en länsåklagare begärs därför.

14. För centralisering av handläggningen av strafföreläggandena inom Borås åklagardistrikt fordras, att en byråinspektörstjänst och en kansliskrivartjänst inrättas.

15. Arbetsbördan kräver ytterligare en åklagartjänst i Falköpings åklagardistrikt.

17. Arbetsbördan inom Gävle åklagardistrikt har ökat till följd av en avsevärt stegrad brottslighet. Polisens och åklagarmyndighetens arbete har fått koncentreras till förtursmål och dessa har oavbrutet ökat i antal. Både åklagar- och biträdespersonalen behöver förstärkas.

4—5, 7—9, 11—12, 16. Till stöd för dessa yrkanden om förstärkning av biträdespersonalen åberopas ökad arbetsbörda.

18. Medel behövs till avlöning av landsfiskalsaspiranter under ferietjänstgöring och till arvoden åt tillfällig skrivpersonal m. m. Vidare behövs medel för ersättning till ackordsavlönad personal. Denna används för en del uppgifter i samband med utskrift av saköreslängd m. m. och för vissa efterforskningsarbeten.

Departementschefen

Åklagarväsendets förstatligande den 1 januari 1965 innebar genomgripande förändringar i skilda hänseenden. Det organisatoriska sambandet mellan polis-, åklagar- och exekutionsväsendet upplöstes och en helt fristående åklagarorganisation inrättades. Omorganisationen föregicks av ett omfattande utredningsarbete och förelades riksdagen i proposition 1964: 100. I fråga om de överväganden som därvid gjordes får jag hänvisa till propositionen.

Den nya åklagarorganisationen har nu varit i verksamhet i omkring ett år. Även om det självfallet är vanskligt att redan nu bedöma organisationens funktionsduglighet, förefaller det som om den i stort sett är väl an-

passad för att åklagarna skall kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Det organisatoriska uppbyggnadsarbetet är dock ännu inte avslutat. Det är angeläget att i det fortsatta arbetet beakta alla möjligheter till förenkling och rationalisering av den administrativa sidan av verksamheten, där de regionala och lokala organen i allmänhet saknar erfarenheter.

Riksåklagaren har för nästa budgetår föreslagit åtskilliga personalförstärkningar både på åklagar- och biträdessidan. Jag tvivlar inte på att arbetsbördan i många fall är betungande och förstärkningar i och för sig önskvärda. Emellertid saknas ännu möjlighet till sådan överblick av organisationen i dess helhet som jag anser vara nödvändig, innan några mer väsentliga ändringar kan göras i den nuvarande personalkadern. Ingen statistik föreligger rörande arbetsbelastningen. Några jämförelser kan därför i stort sett inte göras mellan de olika distrikten på läns- och lokalplanen. Jag anser mig i detta läge inte kunna biträda riksåklagarens yrkanden om personalförstärkningar för nästa budgetår annat än i ett begränsat antal fall, där arbetsbördan oundgängligen framtvingar sådana förstärkningar.

Vid Stockholms rådhusrätt föreligger en betydande arbetsbalans i fråga om brottmål. I det följande kommer jag att föreslå att domarpersonalen vid rådhusrätten förstärks provisoriskt för att möjliggöra att balansen arbetas av. Också på åklagarsidan krävs då ytterligare arbetskrafter. Riksåklagaren har bemyndigats att kungöra lediga två förordnanden att vid åklagarmyndigheten i Stockholms åklagardistrikt bestrida på kammaråklagare i B 1 ankommande göromål under år 1966. Vid behov bör förordnaderna kunna förlängas under hela budgetåret 1966/67.

I fråga om åklagarorganisationen i övrigt anser jag att förstärkningar bör tillföras två länsåklagarmyndigheter, där arbetsbelastningen gör att den viktiga lednings- och tillsynsverksamheten nu inte kan fullgöras i önskvärd utsträckning. Jag föreslår sålunda, att länsåklagarmyndigheten i Älvsborgs län får en länsåklagartjänst i Be 1 och att vid länsåklagarmyndigheten i Stockholms län och Gotlands län i avbidan på utvecklingen meddelas ett förordnande att bestrida göromål som ankommer på länsåklagare i B 1.

För extra och tillfällig personal bör anvisas ytterligare 100 000 kr. En tjänst som telefonist vid åklagarmyndigheten i Göteborgs åklagardistrikt bör dras in.

Anslagsbeteckningen bör ändras till Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna: Avlöningar.

De av mig framlagda förslagen föranleder, att anslaget för budgetåret 1966/67 bör räknas upp med 228 000 kr. Härtill kommer 1 038 000 kr. i anledning av löneomräkning.

Anslaget bör sålunda föras upp med (34 269 000 + 228 000 + 1 038 000) 35 535 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för läns- och distriktsåklagarmyndigheterna enligt vad jag har förordat i det föregående,

b) godkänna följande avlöningsstat för läns- och distriktsåklagarmyndigheterna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	10 711 000
2. Ersättningar till expertis, <i>förslagsvis</i>	400 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	24 424 000
	<hr/>
	Summa kr. 35 535 000

c) till *Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna*: *Avlöningar* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 35 535 000 kr.

C 4. Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	1 600 000	1 698 605
1965/66	3 240 000	
1966/67 (förslag)	3 305 000	

Riksåklagaren föreslår, att anslaget förs upp med 4 120 000 (+ 880 000) kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring 1966/67	
		Mynd.	Dep.ch.
1. Sjukvård	60 000	± 0	— 20 000
2. Reseersättningar	1 240 000	+ 340 000	+ 160 000
3. <i>Expenser</i>			
a) Bränsle, lyse och vatten	200 000	— 100 000	— 100 000
b) Övriga <i>expenser</i>	1 740 000	+ 640 000	+ 25 000
		<hr/>	<hr/>
		+ 880 000	+ 65 000

Motiv

En stor del av ökningen motiveras av att juridisk litteratur till åklagarmyndigheterna behöver inköpas. Det är också nödvändigt att trycka en mängd blanketter.

¹ Anslaget för 1964/65 avsåg första halvåret 1965.

Departementschefen

I riksstaten för budgetåret 1964/65 fanns upptaget ett reservationsanslag Övriga åklagarmyndigheter: Utrustning på 1,3 milj. kr. Anslaget var avsett för engångsanskaffning av diverse utrustning i samband med åklagarväsendets förstatligande den 1 januari 1965. Den 1 november 1965 fanns en reservation under anslaget av omkring 0,7 milj. kr. Jag har tagit hänsyn till reservationen när jag har uppskattat medelsbehovet under förevarande anslag.

Med hänvisning till beräkningen i den föregående sammanställningen tar jag upp anslaget till (3 240 000 + 65 000) 3 305 000 kr.

Anslagsbeteckningen bör ändras till Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna: Omkostnader.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna: Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 3 305 000 kr.

D. Domstolarna**D 1. Högsta domstolen m. m.: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	4 822 000	4 979 943
1965/66	5 111 000	
1966/67 (förslag)	5 391 000	

Anslaget avser avlöningar till såväl högsta domstolens ledamöter som nedre justitierevisionens tjänstemän.

Nedre justitierevisionen föreslår, att anslaget förs upp med 5 437 000 (+ 326 000) kr.

	Ökning
<i>Personalförändring</i>	
1. 1 kansliskrivare Ag 11	20 280
<i>Tjänsteförändringar</i>	
2. 34 revisionssekreterare B 1—B 3	188 088
3. 1 kontorist Ao 9 — kansliskrivare Ao 11	1 968
4. 1 kanslibitråde Ao 7 — kontorist Ao 9	1 824
<i>Löneomräkning</i>	<u>113 840</u>
	326 000

Motiv

1. Kungl. Maj:t har medgett nedre revisionen att vid ledighet för protokollssekreterare inrätta en tjänst som kansliskrivare i Ag 11 för protokollförargöromål. Nedre revisionen anser, att en sådan tjänst bör finnas även om någon protokollssekreterare inte är ledig.

2. Enligt nedre revisionens mening är lönerna för revisionssekreterarna inte konkurrenskraftiga. På grund härav är omsättningen av revisionssekreterare osedvanligt snabb. Detta leder till svårigheter i skilda hänseenden.

3—4. På grund av organisatoriska ändringar bör en kontoristtjänst förändras till kansliskrivartjänst och en kanslibiträdets tjänst till kontoristtjänst.

Departementschefen

Jag kan inte biträda nedre revisionens förslag till personal- och tjänsteförändringar.

Anslaget bör höjas med 280 000 kr. i anledning av löneomräkning och sålunda föras upp med (5 111 000 + 280 000) 5 391 000 kr.

Vissa data rörande de allmänna domstolarna 1/1 1962—30/6 1965

(I uppgifterna rörande underrätterna är antal över 1 000 avrundade i jämna hundratal)

	1962	1963 ¹	1964 ¹	30.6.64 ¹	30.6.65 ¹
<i>Underrätterna</i>					
Inkomna allmänna mål domsagor (ds)	71 800	70 300	73 600	35 400	32 800
rådhusrätter (rr)	94 100	91 700	93 900	44 700	44 100
s:a	165 900	162 000	167 500	80 100	76 900
Balans allmänna mål vid utgången av resp. år					
ds	15 700	15 200	15 000		
rr	16 500	15 600	18 000		
s:a	32 200	30 800	33 000		
Inkomna expropriationsmål					
ds	363	267	315		
rr	113	174	127		
s:a	476	441	442		
Mål om lagsökning och betalningsföreläggande ²					
ds	109 900	110 800	123 100	60 900	54 300
rr	65 500	68 100	76 900	38 100	32 200
s:a	175 400	178 900	200 000	99 000	86 500
Inkomna till ägodelningsrätt och ägodelningsdomare					
ds	8 000	8 100	8 683		
rr	1 700	1 700	1 758		
s:a	9 700	9 800	10 441		
Upphörda konkurser					
ds	813	789	811		
rr	781	711	717		
s:a	1 594	1 500	1 528		
Inskrivningsärenden					
ds	474 400	508 900	613 500	280 900	337 800
rr	129 100	141 600	134 800	67 000	76 500
s:a	603 500	650 500	748 300	347 900	414 300
Gravations- och äganderättsbevis					
ds	231 100	254 100	263 000		
rr	64 100	69 500	68 500		
s:a	295 200	323 600	331 500		
<i>Hovrätterna</i>					
Inkomna mål.....	8 119	8 080	7 773	4 110	4 021
Balans	2 511	2 536	2 305	2 463	2 376
<i>Högsta domstolen</i>					
Inkomna nådeansökningar	1 833	1 944	2 085	1 020	957
Inkomna mål och ärenden i övrigt	1 408	1 336	1 438	737	774
Balans, mål och ärenden i övrigt	621	565	714	605	727

¹ Uppgifterna för 1963, 1964 och 1965 är preliminära siffror, som har lämnats av statistiska centralbyrån. Siffrorna för rådhusrätterna 30/6 1964 bygger dock på statistiska rapporter från rådhusrätterna till justitiedepartementet.

² Helårssiffrorna avser slutligt handlagda mål, medan halvårssiffrorna avser inkomna mål.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för högsta domstolen och nedre justitierevisionen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	4 361 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	52 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	978 000
	Summa kr. 5 391 000

b) till *Högsta domstolen m. m.*: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 5 391 000 kr.

D 2. Högsta domstolen m. m.: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	334 000	387 283
1965/66	444 000	
1966/67 (förslag)	404 000	

Nedre justitierevisionen föreslår, att anslaget förs upp med 410 000 (— 34 000) kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring 1966/67 Mynd.	Dep.ch.
1. Sjukvård	12 000	+ 3 000	+ 1 000
2. Reseersättningar	125 000	+ 10 000	+ 10 000
3. Expenser:			
Övriga expenser	277 000	— 47 000	— 51 000
		— 34 000	— 40 000

Departementschefen

Under hänvisning till sammanställningen tar jag upp anslaget till 404 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Högsta domstolen m. m.*: Omkostnader för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 404 000 kr.

D 3. Regeringsrätten: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	1 200 000	1 245 926
1965/66	1 366 000	
1966/67 (förslag)	1 517 000	

En tjänst som förste expeditionsvakt i Ag 9 bör ordinarie sättas. Samtidigt bör en tjänst som expeditionsvakt i Ao 7 utgå ur organisationen. Till följd härav och på grund av löneomräkning bör anslaget ökas med 151 000 kr. Det bör alltså föras upp med (1 366 000 + 151 000) 1 517 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för regeringsrätten enligt vad jag har förordat i det föregående,

b) godkänna följande avlöningsstat för regeringsrätten, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 495 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	22 000
	Summa kr. 1 517 000

c) till *Regeringsrätten: Avlöningar* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 1 517 000 kr.

D 4. Regeringsrätten: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	36 000	28 232
1965/66	41 000	
1966/67 (förslag)	41 000	

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Regeringsrätten: Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 41 000 kr.

D 5. Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	55 000	63 489
1965/66	60 000	
1966/67 (förslag)	70 000	

Jag föreslår, att anslaget ökas med 10 000 kr. på grund av höjda kostnader. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till *Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 70 000 kr.

D 6. Hovrätterna: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	14 148 000	14 511 075
1965/66	16 325 000	
1966/67 (förslag)	17 123 000	

Hovrätterna föreslår, att anslaget förs upp med 18 205 000 (+ 1 880 000) kr.

	Ökning eller minskning
<i>Personalförändringar</i>	
<i>Dömande avdelningar</i>	
<i>1. Svea hovrätt</i>	
a) En ordinarie allmän avdelning	+ 454 032
1 lagman Bo 6, 4 hovrättsråd Bo 3, 1 fiskal Ae 23, 2 fiskalsaspiranter Ag 21, 1 kontorsskrivare Ao 13, 1 kontorist Ao 9, arvode till 1 hovrättsråd som vice ordförande	
b) En extra allmän avdelning	—
5 extra ledamöter, 1 fiskal Ae 23, 2 fiskalsaspiranter Ag 21, 1 kontorsskrivare Ag 13, 1 kontorist Ag 9, vikariatslön åt ett hovrättsråd som lagman Bo 6, särskild ersättning åt 1 hovrättsråd som vice ordförande	
c) 2 fiskaler Ae 23	+ 79 368
<i>2. Göta hovrätt</i>	
2 extra ledamöter	+ 45 048
<i>3. Hovrätten över Skåne och Blekinge</i>	
1 lagman Bo 6	+ 70 812
3 extra ledamöter Ae 27 och under 6 månader ytterligare 1 extra ledamot	+ 85 224
<i>4. Hovrätten för Västra Sverige</i>	
3 extra ledamöter Ae 27	—
2 fiskaler Ae 23	+ 77 736
<i>5. Hovrätten för Nedre Norrland</i>	
1 extra ledamot Ae 27	—
<i>6. Hovrätten för Övre Norrland</i>	
1 extra ledamot Ae 27 — lagman Bo 6	+ 24 480
1 extra ledamot Ae 27 — hovrättsråd Bo 3	+ 13 128
1 extra ledamot Ae 27 och under 6 månader ytterligare 1 extra ledamot	—

	Ökning eller minskning
Övriga förstärkningar	
7. 1 fiskal (Svea hovrätts administrativa avdelning)	+ 39 684
8. 2 förste byråsekreterare Ae 23 (Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge)	+ 71 904
9. 15 icke rättsbildade biträden	+ 256 152
1 assistent Ae 15 (hovrätten över Skåne och Blekinge), 1 kansliskrivare Ao 11 (Svea hovrätt), 1 kansliskrivare Ag 11 (Svea hovrätt), 4 kontorister Ao 9 (Svea hovrätt 3, hovrätten för Västra Sverige 1), 1 kontorist Ae 9 (hovrätten över Skåne och Blekinge), 1 kontorist Ag 9 (hovrätten över Skåne och Blekinge), 1 kanslibitråde Ao 7 (hovrätten för Övre Norrland), 2 kanslibiträden Ae 7 (hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige), 3 kontorsbiträden högst Ae 5 (hovrätten för Västra Sverige)	
10. Indragning av 2 för stenograf avsedda kontoristtjänster i Ao 9 och 1 kanslibiträdets tjänst i Ao 7 i Svea hovrätt	— 53 112
<i>Tjänsteförändringar</i>	
11. 1 byråchef Bo 1—Bo 3 (Göta hovrätt)	+ 5 532
12. 1 kontorsskrivare Ag 13 — assistent Ao 15, 1 kansliskrivare Ao 11 — kontorsskrivare Ao 13 och 1 kontorist Ao 9 — kansliskrivare Ao 11 (hovrätten för Västra Sverige)	+ 6 624
13. Vissa arvodesfrågor	+ 5 800
14. Ordinariesättning	—
2 assistenter Ag 15—Ao 15 (Svea hovrätt, Göta hovrätt), 1 kontorist Ag 9—Ao 9 (hovrätten för Västra Sverige)	
<i>Löneomräkning</i>	+ 697 864
	+ 1 880 276

Utan att framställa särskilt yrkande har några hovrätter framhållit som önskvärt att vissa tjänstemän flyttas upp i lönegrad. Vad hovrätterna sålunda har framhållit kan inte beaktas i detta sammanhang.

Motiv

1. Svea hovrätt framhåller, att antalet avgjorda mål per ledamot i hovrätten under år 1964 var det lägsta under perioden 1958—1964. Orsaken härtill torde vara att ett stort antal vidlyftiga mål har handlagts och att hovrätten i större utsträckning anlitas för remisser i lagstiftningsfrågor. De allt mer komplicerade samhällsförhållandena leder dessutom till att åtskilliga mål blir mer invecklade.

Hovrätten har tidigare haft två extra avdelningar för allmänna mål utöver de nio ordinarie men arbetar sedan den 1 januari 1965 med bara en extra avdelning. Hovrätten anser nödvändigt med två avdelningar utöver de nio ordinarie. Av dessa två avdelningar bör en ordinariesättas. Hovrätten vill med skarpa stryka under betydelsen ur rättsvårdens synpunkt av att domare har den trygghet som följer av ordinarie ställning. Det är otillfreds-

Vissa statistiska uppgifter rörande hovrätterna

Hovrätt	Tid	Inkomna mål	Annorledes än genom avskrivn. avgjorda mål	Beviljade dispenser enl. 22 § arbetsord. för rikets hovrätter	Huvudförhandl. 2 eller flera dagar	Utgående balans
Svea (m. u. a. vattenöverdomst.)	1/10 1962—30/9 1963	3 493	2 881	129	86	1 085
	1/10 1963—30/9 1964	3 085	2 724	356	57	999
	1/10 1964—30/9 1965	3 173	2 581	235	81	1 161
Göta	1/10 1962—30/9 1963	986	842	37	7	300
	1/10 1963—30/9 1964	1 007	865	34	7	302
	1/10 1964—30/9 1965	980	938	55	5	315
Skåne och Blekinge	1/10 1962—30/9 1963	1 160	961	—	19	350
	1/10 1963—30/9 1964	1 148	1 028	36	11	368
	1/10 1964—30/9 1965	1 060	1 048	26	18	292
Västra Sverige	1/10 1962—30/9 1963	1 268	1 185	19	36	351
	1/10 1963—30/9 1964	1 345	1 241	21	44	355
	1/10 1964—30/9 1965	1 358	1 274	1	37	277
Nedre Norrland	1/10 1962—30/9 1963	570	565	—	2	175
	1/10 1963—30/9 1964	532	491	—	4	142
	1/10 1964—30/9 1965	466	413	—	6	143
Övre Norrland	1/10 1962—30/9 1963	714	609	17	17	221
	1/10 1963—30/9 1964	617	529	14	20	245
	1/10 1964—30/9 1965	595	567	6	19	209
Samtliga	1/10 1962—30/9 1963	8 191	7 043	202	167	2 482
	1/10 1963—30/9 1964	7 734	6 878	461	143	2 411
	1/10 1964—30/9 1965	7 632	6 821	323	166	2 397

ställande att en avdelning, som sedan länge fyller ett permanent behov, inte är förd på ordinarie stat.

2—6. De övriga hovrätterna anser också att behov finns att förstärka den nuvarande ordinarie ledamotsorganisationen.

Hovrätten över Skåne och Blekinge och de norrländska hovrätterna anser, att vice ordföranden på den avdelning där presidenten är ordförande bör vara lagman. Den förstnämnda hovrätten anför att vice ordföranden på presidentavdelningen i hovrätten fullgör samma uppgifter som lagman på övriga avdelningar. Det ankommer på presidenten att leda behandlingen av remisser av lagförslag och därvid tillse att hovrättens utlåtanden är av sådan kvalitet att arbetet med lagförslagen främjas. För att presidenten skall få tillfälle att ta erforderlig befattning med remisserna måste vice ordföranden på presidentavdelningen bestrida de på ordföranden normalt ankommande göromålen. Motivet för inrättandet av särskilda lagmanstjäns-

ter är inte minst att det skulle bli möjligt att för dessa poster erhålla domare med framstående organisatorisk förmåga. Samtliga avdelningsordförande i hovrätten bör därför tillsättas av Kungl. Maj:t efter en fri bedömning som sker med lagmanstjänsterna.

Hovrätten för Övre Norrland framhåller, att hovrätten under åtskilliga år har haft rätt att förordna minst tre extra ledamöter. Varaktigt behov föreligger uppenbarligen av minst två av dessa. En av dem bör, som tidigare har anförts, vara lagman. Den andre bör vara hovrättsråd.

Svea hovrätt och hovrätten för Västra Sverige yrkar viss förstärkning av de dömande avdelningarnas fiskalspersonal.

7—8. Svea hovrätt begär, att den administrativa avdelningen tillförs en fiskalstjänst.

Göta hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge yrkar, att dessa hovrätter skall få en för den administrativa avdelningen avsedd byråsekreterartjänst. Därvid framhålls särskilt, att hovrätternas arbete med administration har ökat kraftigt till följd av rådhusrätternas förstatligande. Det anses därför önskvärt, att den byråchef som finns vid de båda hovrätterna får hjälp av en jämförelsevis kvalificerad tjänsteman.

9—10. Viss förstärkning av biträdespersonalen vid hovrätterna yrkas. Därjämte begärs en del organisatoriska förändringar vid Svea hovrätt.

11—13. Några hovrätter begär lönegradsuppflyttningar. Dessutom framställs yrkanden i särskilda arvodesfrågor.

14. I fråga om vissa biträdestjänster yrkas ordinariesättning. Behovet av dessa tjänster anses stadigvarande.

Departementschefen

Antalet till hovrätterna inkomna mål har varit i stort sett oförändrat de senaste åren. Någon ökning av arbetsbalansen har heller inte skett. Jag kan därför inte tillstyrka de framställningar som har gjorts att öka den ordinarie ledamotsorganisationen.

Om arbetssituationen skulle kräva det, kan Kungl. Maj:t besluta att förstärka hovrätterna med extra ledamöter och annan tillfällig arbetshjälp. Den medelsreserv som står till förfogande under anslaget bör ökas med 0,1 milj. kr. Jag vill också framhålla att Kungl. Maj:t har möjlighet att medge rätt att belasta anslaget med större belopp än det beräknade, om arbetssituationen skulle försämrats för hovrätterna.

Två för stenograf avsedda tjänster som kontorist i Ao 9 i Svea hovrätt torde få bytas ut mot två kontoristtjänster i Ae 9. Vidare bör två tjänster som assistent i Ag 15 i Svea resp. Göta hovrätt ordinariesättas.

I personalförteckningen för hovrätterna finns 62 assessorer upptagna. Kungl. Maj:t har bemyndigats av riksdagen att förordna ytterligare högst 61 assessorer, när det behövs på grund av att hovrätternas tjänstemän tas

i anspråk för uppdrag utom hovrätterna eller andra särskilda skäl kräver det (prop. 1964: 1 bil. 4 s. 23).

Antalet domstolsjurister som tjänstgör i departement och utredningar har oavslått ökat under senare år. Ännu för 6 à 7 år sedan ansågs att antalet under inga förhållanden borde få överstiga 80 à 90. Situationen i dag är den att antalet domstolsjurister, som tjänstgör i departement, utredningar, riksdagsutskott och riksdagens övriga organ närmar sig 150. Jag har vidtagit åtgärder för att begränsa antalet domstolsjurister som tjänstgör utom domstolarna.

På grund av att så många tjänstemän inom domarkarriären tas i anspråk för offentliga uppdrag har behov uppstått av flera assessorstjänster i hovrätterna än de (62 + 61) 123 som nu får finnas. Med hänsyn härtill bör Kungl. Maj:t bemyndigas att inrätta ytterligare assessorstjänster vid hovrätterna. Anslaget behöver inte höjas på grund härav, eftersom de personer som kan komma i fråga för nya assessorstjänster torde ha vikariatslön som assessor.

Anslaget bör ökas med 698 000 kr. i anledning av löneomräkning. Det bör föras upp med (16 325 000 + 100 000 + 698 000) 17 123 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta assessorstjänster i hovrätterna,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för hovrätterna enligt vad jag har förordat i det föregående,

c) godkänna följande avlöningsstat för hovrätterna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	8 385 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	136 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	8 602 000

Summa kr. 17 123 000

d) till *Hovrätterna*: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 17 123 000 kr.

D 7. Hovrätterna: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	1 292 000	1 354 167
1965/66	1 381 000	
1966/67 (förslag)	1 789 000	

Hovrätterna föreslår, att anslaget förs upp med 1 873 000 (+ 492 000) kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring 1966/67 Mynd.	Dep. ch.
1. Sjukvård	42 000	— 3 000	— 3 000
2. Reseersättningar	380 000	+ 60 000	+ 43 000
3. Expenser:			
a) bränsle, lyse och vatten	117 000	+ 1 000	+ 4 000
b) övriga expenser	782 000	+ 434 000	+ 354 000
		<hr/>	<hr/>
		+ 492 000	+ 398 000

Motiv

3. Nya telefonväxlar yrkas av en del hovrätter. Göta hovrätt begär engångsanslag för att rusta upp hovrättens inventariebestånd.

Departementschefen

Till oförutsedda expensutgifter disponeras 60 000 kr. för innevarande budgetår. Denna reserv bör ökas med 10 000 kr. på grund av allmänna kostnadsökningar.

Anslaget bör i övrigt höjas med 398 000 kr. enligt beräkningen i sammanställningen. Till engångsutgifter för inventarier, telefonväxlar m. m. har jag därvid beräknat 303 000 kr. Ett för budgetåret 1965/66 anvisat belopp för engångsutgifter på 17 000 kr. faller bort.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Hovrätterna: Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 1 789 000 kr.

D 8. Underrätterna: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	1 174 000 000	2 353 373 386
1965/66	74 598 000	
1966/67 (förslag)	78 821 000	

¹ Anslaget avsåg endast kostnaderna för rådhusrätterna under första halvåret 1965.

² Nettoutgiften avser kostnaderna för såväl rådhusrätterna som häradsrätterna under första halvåret 1965.

Hovrätterna begär att anslaget förs upp med (74 598 000 + 6 679 172) 81 277 172 kr.

Ökning
eller
minskning

Personalförändringar

Domarpersonal

1. 11 tingsdomare Bo 3, i vissa fall i utbyte mot tingssekreterare (Södra Roslags, Sollentuna och Färentuna, Svartlösa, Västmanlands västra, Sunnerbo, Östbo och Västbo, Skövde, Vadsbo, Södra Asbo och Bjäre, Frosta och Eslövs samt Rönnebergs, Onsjö och Harjagers domsagor)	+ 509 070
2. 4 rådmän Bo 3 (Malmö 3 och Hälsingborg 1)	+ 237 800
3. 10 rådmän Bg 3 (Stockholm 5, Malmö 2, Borås 1 och Göteborg 2)	+ 567 372
4. 1 tingsdomare Bo 3 och 1 tingssekreterare i Östersysslets domsaga i utbyte mot en borgmästare Bo 4 och 2 rådmän Bo 1 i rådhusrätten i Kristinehamn	— 74 880
5. 4 tingssekreterare Ae 23 (Tjustrs, Oskarshamns, Vartofta och Frökinds samt Tveta, Vista och Mo domsagor)	+ 147 960
6. 4 fiskalskompetenta biträden Ae 23 för tjänstgöring i olika underrätter under hovrätten för Västra Sverige	+ 147 960

Övriga förändringar

7. 50 7/12 tingsnotarier Ag 17/19 (Svea hovrätt 5 2/6, Göta hovrätt 6, hovrätten över Skåne och Blekinge 14, hovrätten för Västra Sverige 19 1/4, hovrätten för Nedre Norrland 5, hovrätten för Övre Norrland 1)	+ 383 247
8. 10 1/4 tingsnotarieaspiranter Af 17 i olika underrätter under hovrätten för Västra Sverige	+ 97 155
9. 145 icke rättsbildade biträden	+ 2 088 192
12 assistenter Ao 15 (Svea hovrätt 1, hovrätten över Skåne och Blekinge 7, hovrätten för Västra Sverige 4), 3 kontorsskrivare Ao 13 (Svea hovrätt), 4 kansliskrivare Ae 11 (Svea hovrätt), 4 kontorister Ao 9 (Svea hovrätt 3, hovrätten för Övre Norrland 1), 13 kontorister Ae 9 (Svea hovrätt), 3 kanslibiträden Ao 7 (hovrätten för Övre Norrland), 30 kanslibiträden Ae 7 (Svea hovrätt), 76 kontorsbiträden högst Ae 5 (Svea hovrätt 5, Göta hovrätt 8, hovrätten över Skåne och Blekinge 22, hovrätten för Västra Sverige 38, hovrätten för Nedre Norrland 3)	
10. Indragning av 6 kontorsbiträden i högst Ae 5 (Svea hovrätt 2, hovrätten för Övre Norrland 4) och 1 expeditivvakt Ae 7 (Svea hovrätt)	— 89 280
11. 1 förste expeditivvakt Ae 9 (Svea hovrätt)	+ 5 756

Tjänsteförändringar

12. Höjd avlöningsförstärkning för häradshövdingarna i Mellersta Roslags och Gästriklands västra domsagor samt för borgmästaren i rådhusrätten i Nyköping	+ 7 200
13. Icke rättsbildade biträden	+ 107 412
14 kontorsskrivare Ao 13 — assistenter Ao 15 (Svea hovrätt 7, hovrätten för Västra Sverige 7), 6 kansliskrivare Ao 11 — kontorsskrivare Ao 13 (Svea hovrätt 2, hovrätten för Västra Sverige 4), 9 kontorister Ao 9 — kansliskrivare Ao 11 (Svea hovrätt 5, hovrätten för Västra Sverige 4), 1 kontorist Ae 9 — kansliskrivare Ae 11 (Svea hovrätt), 1 kanslibitråde Ao 7 — kontorist Ao 9 (Svea hovrätt), 3 kanslibiträden Ae 7 — kontorister Ao 9 (hovrätten för Västra Sverige), 3 kanslibiträden Ae 7 — kontorister Ae 9 (Svea hovrätt), 1 kontorsbitråde högst Ae 5 — kontorist Ao 9 (Göta hovrätt), 15 kontorsbiträden högst Ae 5 — kanslibiträden Ae 7 (Svea hovrätt 5, hovrätten för Västra Sverige 10)	
14. 1 materialförvaltare Ao 11 — materialförvaltare Ao 13 (Svea hovrätt) ..	+ 2 208

	Ökning eller minskning
15. Vissa arvodesfrågor	+ 42 000
16. Ordinariesättning	—
3 rådmän Bg 3 — rådmän Bo 3 (Göteborg)	
<i>Löneomräkning</i>	+ 2 500 000
	+ 6 679 172

Motiv

Hovrätterna framhåller allmänt, att arbetsläget är ansträngt vid underrätterna. Antalet inkomna brottmål och tvistemål ökade under år 1964. Den största stegringen inträffade dock i fråga om antalet inskrivningsärenden och gravationsbevis. Ökningen av arbetsbördan har lett till svårigheter vid många underrätter. Särskilt svårt har läget blivit vid underrätterna i storstadsområdena. Här har inflyttningen och den livliga byggnadsverksamheten gett domstolarna mer arbete såväl på mål- som inskrivningssidan. På grund av rådande löneläge har det dessutom varit mycket svårt att rekrytera och behålla kvalificerad biträdespersonal i storstadsområdena.

Hovrätterna anser att det är av mycket stor vikt, att lönerna för både jurist- och biträdespersonal ökas så mycket att de blir konkurrenskraftiga i förhållande till den privata sektorn.

Hovrätten över Skåne och Blekinge framhåller som en mera allmän synpunkt i fråga om rekryteringen både av jurister och kanslipersonal vikten av personalvårdande åtgärder. Fiskaler och assessorer har en alltför rörlig tjänstgöring, eftersom de i början av sin domarkarriär måste tjänstgöra vid ett stort antal domstolar. Rådhusrätternas förstataligande den 1 januari 1965 innebär en betydande ökning av området för rörliga arbetsvillkor. Av praktiska skäl är möjligheterna att begränsa denna rörlighet ej stora. På längre sikt har väl bildandet av större enheter inom underrättsorganisationen en sådan verkan. Så länge statlig eller kommunal anställning innebar större trygghet och medförde andra fördelar framför privat anställning var personalvård något som hörde hemma inom den privata sektorn och spelade där rollen av en viss kompensation. Hovrätten anser, att de statliga organen måste lära om på denna punkt. Numera ger den bättre personalvården övervikt åt den privata sektorn. Sådana förmåner som billiga måltider i samband med arbetet, kollektiva anordningar för billiga inköp, biträde vid anskaffande av bostad eller hjälp med finansiering av insatslägenhet, semesterhem, friluftsgårdar eller andra anordningar för skolbarn är exempel på vad som närmast är av personalvårdskaraktär. De har kanske inte var för sig något mera betydande ekonomiskt värde men de upplevs psykologiskt som viktiga förmåner.

1. Till stöd för yrkandena om tingsdomartjänster åberopas ökad arbetsbörda.

2—3. Svea hovrätt framhåller, att antalet inkomna mål under 1964 vid *Stockholms rådhusrätt* var högre än under 1963. Balansen av brottmål, som handläggs med stor nämnd, och allmänna brottmål, som handläggs med liten nämnd, har ökat betydligt. Balansökningen på nämndmålssidan från den 1 maj 1964 till den 1 maj 1965 motsvarar fyra till fem domares arbete under ett år. Balansen har därefter ökat ytterligare. Enligt hovrättens uppfattning beror balansökningen på den påtagligt ökade tillströmningen av brottmål och knapphet på domarpersonal. Tre av de begärda rådmantjänsterna är avsedda för stornämndsmål. Vidare behövs ytterligare en extra rådmann till rådhusrättens specialavdelning för immaterialrättsliga mål. Avdelningens balans i maj 1965 motsvarade två års arbete för avdelningens ledamöter. Också rådhusrättens specialavdelning för sjörättsmål behöver på grund av stor arbetsbörda förstärkas med en extra rådmann.

Hovrätten för Västra Sverige anför, att tvistemålen har ökat kraftigare än brottmålen vid *Göteborgs rådhusrätt* under de senaste fem åren. På var och en av de två tvistemålsavdelningarna tjänstgör ett fiskalskompetent biträde. Det har på grund av arbetsbördan inte varit möjligt att fördela arbetet så, att dessa fiskalskompetenta biträden har kunnat tilldelas mål av mindre kvalificerad art. Hovrätten anser därför, att de fiskalskompetenta biträdena bör bytas ut mot extra rådmän.

Hovrätten över Skåne och Blekinge framhåller att hovrätten har inrättat tre extra rotlar för brottmål vid *rådhusrätten i Malmö* fr. o. m. den 1 januari 1965. Malmö är en stad som växer snabbt, varför hovrätten räknar med en stegring av rådhusrättens arbetsbörda. Två av nämnda extra rotlar bör ändras till ordinarie rådmansrotlar. Vidare bör en av de extra rotlarna och en tingssekreterarrotel för brottmål ändras till extra rådmansrotlar. Dessutom bör det fiskalskompetenta biträdet på bouppteckningsavdelningen bytas ut mot en extra rådmann. Slutligen bör den nu befintliga tjänsten som extra rådmann ordinarie sättas.

Hovrätten över Skåne och Blekinge anser, att arbetsbördan vid *rådhusrätten i Hälsingborg* är så stor, att ytterligare en rådmantjänst bör inrättas.

Hovrätten för Västra Sverige finner, att antalet mål vid *rådhusrätten i Borås* har ökat i sådan hög grad att rådhusrätten bör få en rådmantjänst till.

4. Hovrätten för Västra Sverige föreslår, att Kristinehamn läggs under landsrätt den 1 juli 1966. En tingsdomartjänst och en tingssekreterartjänst bör inrättas i Östersysslets domsaga i samband därmed. I gengäld kan borgmästartjänsten och de två rådmantjänsterna i rådhusrätten i Kristinehamn dras in. Ingen av dessa tjänster har ordinarie innehavare.

5. I de tre förstnämnda domsagorna tjänstgör stadigvarande fiskalskompetenta biträden. Dessa begärs utbyta mot tingssekreterare. I Tveta, Vista och Mo domsaga tjänstgör fiskalskompetent biträde under större delen av året. För denna domsaga begärs i stället tingssekreterare.

6—9. Till stöd för dessa yrkanden om personalförstärkningar åberopar hovrätterna stigande arbetsbörda.

11. Svea hovrätt anför, att en expeditionsvakt knöts till rådhusrätten i Nyköping vid förstatligandet. Denne tjänstgör i ungefär samma utsträckning vid rådhusrätten, åklagarmyndigheten och exekutionsväsendet. Hovrätten, riksåklagarämbetet och länsstyrelsen står vardera för 1/3 av lönen. Någon myndighet bör stå som huvudman och hovrätten är närmast till detta.

12. Svea hovrätt framhåller, att arbetsbördan vid ifrågavarande domstolar har ökat så mycket att de bör placeras i högre lönegrupp än de är nu.

13—15. Hovrätterna föreslår vissa ändringar av biträdespersonalens löneförmåner. Därjämte framställs en del arvodesyrkanden.

16. Hovrätten för Västra Sverige begär, att tre extra rådmanstjänster i Göteborgs rådhusrätt skall ordinariesättas. Behovet av dessa tjänster är stadigvarande.

Departementschefen

Arbetsituationen vid underrätterna präglas av den mycket kraftiga ökningen av antalet inskrivningsärenden och gravationsbevis (jfr s. 72). Ökningen har varit särskilt stor det sista året. Detta har lett till att de föreskrivna expeditionstiderna inte kunnat hållas. Stora olägenheter uppkommer för allmänheten härigenom. Fastighetsaffärer kan försvaras, upptagande av nya lån och omsättningen av äldre lån kan fördröjas osv.

För att förbättra situationen har personalförstärkningar och tekniska hjälpmedel tillförts underrätternas inskrivningsavdelningar de senaste åren. Företrädare för justitiedepartementet och hovrätterna följer kontinuerligt situationen inom inskrivningsväsendet och har i många fall vid besök hos skilda domstolar hos dessas chefer väckt förslag om organisatoriska åtgärder i rationaliseringssyfte.

Trots dessa åtgärder är förhållandena inte tillfredsställande vid många inskrivningsavdelningar. Vid en undersökning i oktober 1965 visade det sig att den föreskrivna expeditionstiden för inskrivningsärenden, 14 dagar, kunde hållas bara av omkring 50 % av underrätterna. I omkring 30 % rådde en försening upp till en vecka och i 20 % ännu längre förseningar, i vissa fall med åtskilliga veckor.

Orsakerna till arbetsbalanserna på inskrivningsavdelningarna kan ibland hänföras till brister i fråga om arbetsledningen. Arbetet med inskrivningsärendena är en betydelsefull uppgift vid underrätterna. Detta framgår inte minst av de olägenheter som allmänheten vållas genom förlängda expeditionstider. Det finns anledning framhålla vikten av att chefsdomaren i underrätt fortlöpande utövar uppsikt över arbetet på inskrivningsavdelningen. Avdelningens personal måste förstärkas vid arbetstoppar. Domare, tingsno-

tarier och domstolsbiträden från andra enheter inom domstolen kan därvid behöva tas i anspråk, även om detta skulle medföra tillfällig fördröjning i handläggningen av mindre brådskannde mål.

Alla möjligheter måste iakttas att förenkla arbetet med inskrivningsärendena. Inom ramen för nuvarande handläggningssystem är det dock inte möjligt att göra några mera genomgripande förenklingar. Detta har framkommit bl. a. genom en rapport av statskontoret den 5 mars 1964 om möjligheterna att förenkla arbetet med inskrivningsärendena.

För att påtagliga rationaliseringsvinster skall kunna göras måste moderna kontorstekniska hjälpmedel tas i anspråk. Kungl. Maj:t har därför den 17 december 1965 bemyndigat mig att tillkalla en sakkunnig med uppgift att utreda möjligheterna till automatisk databehandling på inskrivningsväsendets område. Det är dock uppenbart, att ett sådant system fordrar omfattande utrednings- och förberedelsearbete. Det handläggningssystem som tillämpas nu måste därför behållas i varje fall under hela 1960-talet.

Ökningen av antalet inskrivningsärenden och gravationsbevis kräver kraftiga personalförstärkningar vid inskrivningsavdelningarna för att arbetssituationen skall kunna förbättras. Jag föreslår att anslaget höjs med 2 milj. kr. härför. Dessa medel bör få användas till tingsnotarier eller biträden allt efter behovet.

Antalet tvistemål och brottmål vid underrätterna steg något från år 1963 till år 1964 men har därefter minskat (jfr s. 72). Orsaken till minskningen av antalet brottmål torde främst vara vissa organisatoriska svårigheter inom polisväsendet under tiden närmast efter förstatligandet den 1 januari 1965. Dessa svårigheter ledde till en del förseningar av brottsutredningarna.

Genom att antalet inkomna mål var förhållandevis lågt under första halvåret 1965 kunde en del arbetsbalanser i fråga om mål arbetas av. I stort sett är arbetsläget gott vid underrätternas målavdelningar. Undantag finns dock. Vid en del domstolar, särskilt i storstadsområdena, har målbalanser uppkommit av olika anledningar. Särskilda åtgärder har fått vidtas för att få bort dessa balanser. I vissa fall har meddelats förordnanden att bestrida på rådman eller tingsdomare ankommande göromål. Kungl. Maj:t har exempelvis den 17 december 1965 bemyndigat Svea hovrätt att kungöra lediga tre förordnanden att bestrida på rådman ankommande göromål i Stockholms rådhusrätt under år 1966.

Jag vill i detta sammanhang anmäla, att jag enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 november 1965 har tillkallat en sakkunnig med uppgift att se över Stockholms rådhusrätts organisation. Innan resultatet föreligger av den utredningen, vill jag inte tillstyrka annan ändring av rådhusrättens vid förstatligandet fastställda organisation än att fyra extra rådmanstjänster ordinariesätts.

Vidare förordar jag, att en extra rådmanstjänst vid Göteborgs rådhusrätt ordinariesätts.

Arbetsbördan har ökat i sådan utsträckning i Södra Roslags, Sollentuna och Färentuna samt Västmanlands västra domsagor, att de bör få ytterligare var sin tingsdomartjänst.

Arbetsbördan har däremot minskat en hel del i Ångermanlands mellersta domsaga. Kungl. Maj:t bör vid vakans på tingsdomartjänsten i domsagan få byta ut denna tjänst mot en tingssekreterartjänst, om arbetsbördan inte skulle öka igen.

Jag ämnar föreslå Kungl. Maj:t att besluta, att rådhusrätten i Kristinehamn skall upphöra och att Kristinehamns stad skall förenas med Östersysslets domsaga i judiciellt avseende. När rådhusrätten upphör, bör borgmästartjänsten och de båda rådmanstjänsterna i denna domstol bytas ut mot en tingsdomartjänst och en tingssekreterartjänst i domsagan.

Utvecklingen av antalet mål vid underrätterna motiverar inte, att anslaget höjs för att möjliggöra att mer notarie- och biträdespersonal anställs. Om arbetsbördan skulle öka mera väsentligt och den medelsreserv som finns under anslaget inte skulle räcka till behövliga personalförstärkningar, kan Kungl. Maj:t medge att anslaget belastas med större belopp än det beräknade.

Alla möjligheter till rationaliseringar bör dock i första hand tillvaratas. Jag vill därvid peka på möjligheten att ibland använda domstolsbiträden som protokollförare i stället för tingsnotarier. Domstolsbiträden torde vara särskilt lämpliga som protokollförare i brottmål och tvistemål av enklare typ.

Rationaliseringsmöjligheter torde också finnas i fråga om domsskrivningen. Vid underrätterna bör exempelvis kunna användas mera blanketter och förelägg än som nu är fallet, när domar skall skrivas. Jag ämnar inom justitiedepartementet låta undersöka vilka möjligheter som finns i detta hänseende.

Domarpersonalen kan också förenkla sitt arbete med domsskrivningen genom att använda dikteringsapparater i större utsträckning än som nu sker. Jag kommer att yrka medel för ytterligare dikteringsapparater i det följande under anslaget Tekniska hjälpmedel m. m. vid domstolsväsendet.

Under många år har det varit en strävan vid underrätterna att föra över göromål av mindre kvalificerad art från personal med juridisk utbildning till icke rättsbildade biträden. Domstolsbiträdenas formella behörighet har vidgats successivt. Fr. o. m. den 1 januari 1965 kan hovrätt efter framställning av chefsdomare i underrätt förordna domstolsbiträde att utfärda äganderätts- och gravationsbevis på eget ansvar.

Den 1 juli 1959 genomfördes i domsagorna en ändrad biträdesorganisation (prop. 1959: 1 bil. 4 s. 42). Därvid indelades biträdesgöromålen i tre grupper med ett chefsbiträde för mål och ärenden, ett för inskrivningsgöromål och ett för kassagöromål. Den högsta biträdestjänsten placerades vid omorganisationen med några få undantag inom gruppen mål och ärenden.

Sedan arbetsbördan på inskrivningsavdelningarna ökats, har vissa större inskrivningsavdelningar fått en lika hög tjänst för chefsbiträdet som på mål- och ärendesidan.

Vid rådhusrätternas förstatligande den 1 januari 1965 indelades biträdesgöromålen vid rådhusrätterna i endast två grupper, en för mål och ärenden och en för inskrivnings- och kassagöromål. Härigenom har vunnits vissa organisatoriska fördelar. Det synes nu vara lämpligt att göra samma indelning i två arbetsgrupper i domsagorna.

De arbetsuppgifter som ankommer på biträdena vid inskrivningsavdelningarna har ökat i betydelse under de senaste åren. Någon väsentlig skillnad på svårighetsgraden av de arbetsuppgifter som anförtros chefsbiträde inom den ena eller andra gruppen föreligger därför numera inte. Vissa olägenheter har uppkommit genom det rådande systemet att binda olika tjänster till olika arbetsgrupper. Tjänsternas fördelning på olika göromål bör i stället ske med hänsyn till vad som är lämpligast ur organisatorisk synpunkt. Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter som krävs för att genomföra en ändamålsenlig arbetsfördelning vid underrätterna.

Vissa organisationsförändringar har genomförts vid en del underrätter. I anledning härav bör inrättas 16 tjänster som kontorsskrivare i Ao 13, 17 som kansliskrivare i Ao 11 och 5 som kontorist i Ao 9. Vid bifall till detta förslag bör följande tjänster utgå ur organisationen, nämligen 2 som kansliskrivare i Ao 11, 24 som kontorist i Ao 9 och 12 som kanslibitråde i Ao 7.

Det kan i vissa fall vara skäligt, att domsaga eller rådhusrätt vid domkretsreglering eller annat särskilt förhållande flyttas till högre lönegrupp. Jag föreslår med hänsyn härtill att Kungl. Maj:t bemyndigas att i högst tio sådana fall höja lönegruppsindelning.

De av mig i det föregående framlagda förslagen medför att anslaget bör räknas upp med 2 175 000 kr. Härtill kommer 2 048 000 kr. i anledning av löneomräkning. Anslaget bör därför föras upp med (74 598 000 + 2 175 000 + 2 048 000) 78 821 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för underrätterna enligt vad jag har förordat i det föregående,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att höja lönegruppsplacering i den omfattning jag har föreslagit i det föregående,

c) godkänna följande avlöningsstat för underrätterna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	42 201 000
--	------------

2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	164 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	36 456 000
	Summa kr. 78 821 000

d) till *Underrätterna: Avlöningar* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 78 821 000 kr.

D 9. Underrätterna: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	11 331 000	22 842 519
1965/66	5 177 000	
1966/67 (förslag)	5 199 000	

Hovrätterna föreslår, att anslaget förs upp med 5 551 000 (+ 374 000) kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring Mynd.	1966/67 Dep.ch.
1. Sjukvård	117 000	+ 31 000	+ 16 000
2. Reseersättning	824 000	± 0	— 20 000
3. Expenser	3 956 000	+ 343 000	+ 26 000
		+ 374 000	+ 22 000

Departementschefen

Med hänvisning till beräkningen i den föregående sammanställningen tar jag upp anslaget till 5 199 000 kr. Jag har därvid räknat in engångsanslag på sammanlagt 202 000 kr., varav 96 500 kr. för installation av telefonväxlar i större underrätter, 61 500 kr. för inköp av skriv- och räknemaskiner och 44 000 kr. för inköp av litteratur m. m. Ett för innevarande budgetår beräknat engångsanslag på sammanlagt 200 000 kr. faller bort.

I enlighet med det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Underrätterna: Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 5 199 000 kr.

¹ Anslaget avsåg endast omkostnaderna för rådhusrätterna under första halvåret 1965.

² Nettoutgiften avser omkostnaderna för såväl rådhusrätterna som häradsrätterna under första halvåret 1965.

D 10. Underrätterna: Ersättningar till nämndemän m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	1 500 000	24 315 091
1965/66	9 000 000	
1966/67 (förslag)	9 000 000	

Anslaget bör tas upp med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Underrätterna: Ersättningar till nämndemän m. m.* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 9 000 000 kr.

D 11. Vattendomstolarna: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	4 522 000	4 324 268
1965/66	4 784 000	
1966/67 (förslag)	4 825 000	

Vattenöverdomstolen begär, att anslaget förs upp med 4 825 000 (+ 41 000) kr.

Med hänsyn till att två ordinarie vattenrättsdomare numera finns i Österbygdens vattendomstol bör enligt vattenöverdomstolens mening den ene få avlöningsförstärkning med samma belopp som utgår till en vattenrättsdomare vid var och en av de norrländska vattendomstolarna. Avlöningsförstärkningen för denne bör därför ökas från 4 800 till 6 000 kr.

Departementschefen

Jag biträder vattenöverdomstolens förslag att höja avlöningsförstärkningen för en vattenrättsdomare i Österbygdens vattendomstol. I anledning av löneomräkning bör anslaget ökas med 40 000 kr.

Anslaget torde i enlighet med det anförda föras upp med (4 784 000 + 1 000 + 40 000) 4 825 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

¹ Anslaget avsåg endast kostnaderna för rådhusrätternas nämndemän under första halvåret 1965.

² Nettoutgiften avser kostnaderna för såväl rådhusrätternas som häradsrätternas nämndemän under första halvåret 1965.

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 615 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	100 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	2 110 000
	Summa kr. 4 825 000

b) till *Vattendomstolarna*: *Avlöningar* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 4 825 000 kr.

D 12. Vattendomstolarna: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	572 000	503 490
1965/66	565 000	
1966/67 (förslag)	531 000	

Vattenöverdomstolen föreslår, att anslaget förs upp med 587 000 (+ 23 000) kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring Mynd.	1966/67 Dep.ch.
1. Sjukvård	6 000	+ 3 000	+ 3 000
2. Reseersättningar	333 000	± 0	— 43 000
3. <i>Expenser</i>			
a) Bränsle, lyse och vatten.....	13 000	± 0	— 2 000
b) Övriga <i>expenser</i>	213 000	+ 20 000	+ 8 000
		+ 23 000	— 34 000

Departementschefen

I enlighet med beräkningen i den föregående sammanställningen finner jag att anslaget kan minskas med 34 000 kr. Jag har därvid räknat med att ett belopp av 30 000 kr. som f. n. beräknas för vissa kurser under anslaget skall föras över till anslaget E 5. Efterutbildning inom rättegångsväsendet. Jag tar upp anslaget med 531 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Vattendomstolarna*: *Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 531 000 kr.

D 13. Tekniska hjälpmedel m. m. vid domstolsväsendet

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	210 000	226 083
1965/66	360 000	
1966/67 (förslag)	360 000	

Vid utgången av budgetåret 1964/65 förelåg under detta anslag en reservation av omkring 80 000 kr. Denna var dock helt disponerad genom beslut av Kungl. Maj:t.

Samtliga domstolar har försetts med ljudupptagningsapparater. Dessa används bl. a. för att ta upp vittnesmål vid förhandlingar. Vidare har alla domstolar fått en mindre fotokopieringsapparat, som mest används inom inskrivningsväsendet. I viss utsträckning har man också kunnat köpa annan kontorsteknisk utrustning som t. ex. dikterings- och stencileringsapparater.

Ur arbetsbesparande synpunkt är det av stor vikt, att domstolarna får modern kontorsteknisk utrustning och att den tekniska utvecklingen fortlöpande följs. Det är därför önskvärt, att domstolarna får dikterings- och stencileringsapparater i större utsträckning än som har skett hittills. Vidare bör vid större domstolar kunna anskaffas fotokopieringsapparater av tekniskt mera utvecklade typ än den som används f. n. Även snabbtelefonanläggningar bör kunna anskaffas vid behov.

Vid Stockholms rådhusrätt kommer inom kort att på försök tas i bruk en magnetbandskrivmaskin. En sådan maskin beräknas kunna spara avsevärd arbetskraft vid utskrift av bl. a. domar vid större domstolar. Liknande försök bör främjas.

De behov som finns att skaffa domstolarna teknisk utrustning torde kunna tillgodoses inom ramen för nuvarande anslag. Jag hemställer därför att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Tekniska hjälpmedel m. m. vid domstolsväsendet* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 360 000 kr.

D 14. Anskaffande av blanketter och fastighetsböcker m. m. för domstolsväsendet

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	250 000	294 426
1965/66	350 000	
1966/67 (förslag)	350 000	

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Anskaffande av blanketter och fastighetsböcker m. m. för domstolsväsendet* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 350 000 kr.

E. Rättegångsväsendet i allmänhet**E 1. Ersättning åt domare, vittnen och parter**

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	8 700 000	10 277 958
1965/66	9 200 000	
1966/67 (förslag)	10 700 000	

Från anslaget utgår bl. a. ersättning till vittne.

I ett av Kungl. Maj:t till lagrådet den 10 december 1965 remitterat förslag till lag om ändring av 36 kap. 24 § tredje stycket rättegångsbalken föreslås att Kungl. Maj:t skall få meddela föreskrifter om ersättning som skall utgå till vittne av allmänna medel. I följd därav föreslås också att lagen den 10 juli 1947 (nr 632) angående ersättning av allmänna medel till vittne m. fl. skall upphävas. Om förslaget bifalls, avses Kungl. Maj:t skola utfärda bestämmelser, sedan riksdagen har prövat anslagsfrågan.

Anledning föreligger att höja de nuvarande ersättningsbeloppen något. Jag beräknar att anslaget behöver räknas upp med 500 000 kr. på grund härav.

Anslaget bör därutöver räknas upp med 1 000 000 kr. på grund av belastningen under budgetåret 1964/65. Det bör därför föras upp med (9 200 000 + 1 500 000) 10 700 000 kr.

Jag hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till *Ersättning åt domare, vittnen och parter* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 10 700 000 kr.

E 2. Kostnader enligt lagen om fri rättegång

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	5 500 000	5 834 104
1965/66	5 500 000	
1966/67 (förslag)	5 800 000	

Den 19 februari 1965 har till chefen för justitiedepartementet överlämnats betänkande med reviderat förslag till lag om rättegångshjälp m. m. (SOU 1965: 13). Lagen är avsedd att förbättra möjligheterna för mindre bemedlade personer att föra process vid domstol. Betänkandet har remiss-

behandlats och övervägs f. n. inom justitiedepartementet. Ställningstagande till förslaget kan inte ske inom sådan tid att förevarande anslag påverkas för budgetåret 1966/67.

På grund av belastningen på anslaget bör dock detta räknas upp med 300 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kostnader enligt lagen om fri rättegång* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 5 800 000 kr.

E 3. Understöd för utomprocessuell rättshjälp

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	1 800 000	1 804 798
1965/66	1 800 000	
1966/67 (förslag)	2 000 000	

Med hänsyn till de kostnader som beräknas komma att belasta anslaget under budgetåret 1966/67 bör detta ökas med 200 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Understöd för utomprocessuell rättshjälp* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.

E 4. Tornedalens rättshjälpsanstalt

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	171 000	181 426
1965/66	196 000	
1966/67 (förslag)	215 000	

I framställning, som har tillstyrkts av *länsstyrelsen i Norrbottens län*, föreslår styrelsen för *Tornedalens rättshjälpsanstalt* att anslaget förs upp med 215 000 (+ 19 000) kr. Styrelsen för rättshjälpsanstalten begär, att anslaget höjs med 11 000 kr. för ökning av vikariemedel och medel till extra arbetskraft. Vidare föreslås, att direktörstjänsten vid anstalten ordinarie-sätts. Därjämte begär styrelsen, att anslaget räknas upp med 6 000 kr. på grund av löneomräkning och med 2 000 kr. för ökade omkostnader.

Departementschefen

En personlig ordinarietetjänst i Bo 2 bör inrättas för den nuvarande innehavaren av direktörstjänsten i Be 2 vid anstalten. Den sistnämnda tjänsten bör hållas vakant under tid då tjänsten i Bo 2 uppehålls.

Jag tillstyrker styrelsens för rättshjälpsanstalten förslag att höja anslaget med 19 000 kr. Anslaget bör sålunda tas upp till 215 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för rättshjälpsanstalten enligt vad jag har förordat i det förgående;

b) godkänna följande stat för Tornedalens rättshjälpsanstalt, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Stat

A v l ö n i n g a r

1. Avlöningar till ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> ..	59 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	125 000

O m k o s t n a d e r

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	31 000
---------------------------------------	--------

Summa kr. 215 000

c) till *Tornedalens rättshjälpsanstalt* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 215 000 kr.

E 5. Efterutbildning inom rättegångsväsendet

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	200 000	96 202
1965/66	50 000	
1966/67 (förslag)	230 000	

Från anslaget bestrids kostnader för utbildningskurser och annan upplysningsverksamhet för personal inom rättegångsväsendet. Vid utgången av budgetåret 1964/65 fanns en reservation av omkring 165 000 kr. under anslaget.

För budgetåret 1966/67 planeras kurser för expropriationsdomare och expropriationstekniker. Dessa kurser beräknas kosta omkring 200 000 kr. Ytterligare kurser och annan upplysningsverksamhet på straffrättens område planeras också.

Vidare kommer bl. a. den kursverksamhet för domstolsbiträden som äger rum sedan några år att fortsätta. Särskilt önskvärt är, att kurser kan ges om en rationell handläggning av inskrivningsärenden.

Anslaget bör få användas för att stödja kurser som anordnas av personalorganisationerna.

Ett under anslaget Vattendomstolarna: Omkostnader f. n. beräknat belopp på 30 000 kr. för vissa kurser bör föras över till förevarande anslag.

Med hänsyn till reservationen är det tillräckligt att öka anslaget med 180 000 kr. Jag hemställer i enlighet härmed att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Efterutbildning inom rättegångsväsendet* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 230 000 kr.

F. Kriminalvården m. m.

F 1. Kriminalvårdsstyrelsen: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	4 261 000	4 342 474
1965/66	5 064 000	
1966/67 (förslag)	5 445 000	

Statskontoret har med skrivelse den 4 november 1965 till Kungl. Maj:t överlämnat en promemoria över sina fortsatta undersökningar av kriminalvårdsadministrationen. Statskontoret föreslår bl. a. att beslutanderätten i fråga om vissa personaladministrativa och kamerala ärenden flyttas från kriminalvårdsstyrelsen till kriminalvårdens regionala och lokala organ. Förslaget föranleder enligt statskontorets bedömning inte någon ändring av personalorganisationen vare sig i styrelsen eller inom råjong- och lokalförvaltningarna.

I yttrande över statskontorets promemoria har *kriminalvårdsstyrelsen* motsatt sig statskontorets förslag till delegering. Skälet härför är främst intresset av att kriminalvårdsdirektörerna som ledare av klienteletts vård och behandling inte bör betungas med fler administrativa uppgifter än de redan har.

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med (5 064 000 + 1 221 000) 6 285 000 kr.

	Ökning eller minskning
1. Personalförändringar	
a) Verksledningen:	
1 överdirektör och souschef Bp 5	+ 66 204
1 avdelningsdirektör Be 1	+ 53 928
1 byrådirektör Ae 27	+ 46 332
1 förste byråsekreterare Ae 23	+ 37 680
1 kontorist Ae 9	+ 18 312
1 kanslibitråde Ae 7	+ 16 488
Avgår arvode till generaldirektörens ställföreträdare	— 2 400
och organisationsföredragande	— 1 800
b) Kanslibyrån:	
1 utspisningskonsulent Ae 21	+ 33 972
Medelsreserv	+ 100 000
c) Socialbyrån:	
1 kontorist Ae 9 (byråchefens sekreterare)	+ 18 312

	Ökning eller minskning
Vårdsektionen:	
2 byrådirektörer Ae 25	+ 83 544
Psykologsektionen:	
1 arbetspsykolog Ae 25	+ 41 772
1 sociolog Ae 25	+ 41 772
1 kanslibitråde Ae 7	+ 16 488
Utredningsarvodet	+ 20 000
Utbildningssektionen:	
1 avdelningsdirektör Be 1	+ 53 928
1 förste byråsekreterare Ae 23	+ 37 680
1 kontorist Ae 9	+ 18 312
Centralregistret:	
1 amanuens rb	+ 30 648
Nämndkansliet:	
1 förste byråsekreterare Ae 23	+ 37 680
1 kontorist Ae 9	+ 18 312
1/2 biträde rb	+ 7 440
Avgår medelsreserv	— 17 000
d) Arbetsbyrån:	
1 byrådirektör Ae 27	+ 46 332
e) Kriminalregistret:	
1 amanuens rb	+ 30 648
2 kanslibiträden Ae 7	+ 32 976
f) Vikariemedel	+ 39 438
2. Tjänsteförändringar	
1 förste byråsekreterare Ae 23 — förste aktuarie Ae 23	—
1 kanslibitråde Ag 7—Ae 7	—
3. Löneomräkning	
Lönerevision m. m.	+ 294 002
	<u>+ 1 221 000</u>

Motiv

1. a) Styrelsen bör tillföras en tjänst som överdirektör och souschef i Bp 5 för att verkschefen skall kunna ägna sig huvudsakligen åt planerings- och organisationsuppgifter. Till överdirektörens förfogande för allmänna juridiska och administrativa ärenden bör finnas en tjänst som byrådirektör i Ae 27 och för sekreterargöromål en tjänst som kontorist i Ae 9.

Styrelsen föreslog förra året, med stöd av statskontoret, en särskild avdelning för den löpande organisations- och rationaliseringsverksamheten inom kriminalvården. Tjänster begärdes för en avdelningsdirektör i Be 1, en förste byråsekreterare i Ae 23, en assistent i Ae 17 och ett kanslibitråde i Ae 7. Föregående års riksdag beslöt inrätta assistenttjänsten. Denna tjänst var närmast avsedd för översyn av verkets blankettsystem (prop. 1965: 1 bil. 4 s. 67). Yrkandet om övriga tjänster för avdelningen upprepas i år.

Vid bifall till förslagen om överdirektör och om organisationsavdelning kan ett arvode på 2 400 kr. till generaldirektörens ställföreträdare och ett

arvode på 1 800 kr. för särskild organisationsföredragande i styrelsen dras in.

1. b) Utspisningskostnaderna på fångvårdsanstalterna är avsevärda. Utrustningen av anstaltsköken måste fortlöpande ses över. För dessa utgifter hör till styrelsen knytas en särskild tjänsteman med erfarenhet från området. Liksom i fjol begärs därför en tjänst som utspisningskonsulent. Tjänsten föreslås i lönegrad Ae 21.

1. c) Yrkande om en kontoristtjänst i Ae 9 för sekreterargöromål åt byråchefen på socialbyrån upprepas i år.

De ärenden rörande enskilda intagna som handläggs på socialbyrån har ökat. För beredning och föredragning av dessa ärenden behöver byråns vårdsektion förstärkas med två byrådirektörstjänster i Ae 25.

Liksom föregående år begärs tjänster för en arbetspsykolog i Ae 25, en sociolog i Ae 25 och ett kanslibitråde i Ae 7 för att komplettera byråns två befintliga psykologtjänster. Dessutom föreslås ett belopp av 20 000 kr. för specialundersökningar på behandlingsområdet.

På grund av den vidgade personalutbildning, som närmare redovisas under anslaget F 3. (s. 103), bör tjänsten som chef för socialbyråns undervisningssektion förändras från byrådirektör i Ae 25 till avdelningsdirektör i Be 1. Bortsett från den ökade utbildning som föreslås för budgetåret 1966/67 bör sektionen förstärkas med en byrådirektör i Ae 25 med uppgift att biträda vid administrationen av personalutbildningen och en förste byråsekreterare i Ae 23 med uppgift att bereda ärenden angående bl. a. de intagnas studier och fritidssysselsättning. En kontoristtjänst i Ae 9 bör också inrättas på sektionen.

Kriminalvårdens centralregister betjänas av biträdespersonal och en förste aktuarie i Ae 23. Personalens arbetsbörda har under senare år ökat. Registret behöver därför förstärkas med en amanuens tjänst i reglerad befordringsgång.

Personalen hos kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelnsnämnden och interneringsnämnden bör på grund av arbetsbelastningen ökas med tjänster för en förste byråsekreterare i Ae 23 och en kontorist i Ae 9 samt med en halv biträdestjänst i reglerad befordringsgång. Vid bifall härtill kan en medelsanvisning på 17 000 kr. som f. n. är beräknad under anslaget (prop. 1965: 1 bil. 4 s. 67) dras in.

1. d) För att handlägga arbetarskyddsfrågor på fångvårdens olika verkstäder och andra arbetsplatser bör en kvalificerad fackman knytas till arbetsbyrån. Tjänsten begärs som byrådirektör i Ae 27.

1. e) För vissa uppgifter som det allmänna kriminalregistret har ålagts tillhandahålla rikspolisstyrelsens polisregister och för den ökade arbetsbelastningen i övrigt på kriminalregistret begärs personalförstärkning med tjänster för en amanuens i reglerad befordringsgång och två kanslibitraden i Ae 7.

2. En förste byråsekreterare i Ae 23 på kriminalregistret bör med bibehållen lönegrad få tjänstebenenämningen förste aktuarie.

En extra kanslibiträdestjänst hos de centrala nämnderna bör föras över till extra ordinarie stat, eftersom permanent behov av tjänsten föreligger.

Departementschefen

Frågan om hur kriminalvårdens administrativa och kamerala organisation skall slutligt utformas måste ytterligare övervägas. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till statskontorets förslag om delegering av beslutanderätten från kriminalvårdsstyrelsen till regional- och lokalförvaltningarna.

I detta läge förordar jag att 60 000 kr. beräknas under anslaget för viss personalförstärkning på kanslibyrån. Senare denna dag begär jag medel för denna förstärkning redan för innevarande budgetår.

Jag tillstyrker vidare att anslaget räknas upp med medel för en kanslibiträdestjänst på socialbyråns psykologsektion och en kontoristtjänst på centrala nämndernas kansli. Anslaget bör minskas med lönen till en kanslibiträdestjänst på nämndkansliet.

Vissa uppgifter till rikspolisstyrelsens polisregister skall enligt föreskrift tillhandahållas av kriminalregistret. Under anslaget bör därför beräknas 23 000 kr. för ytterligare arbetskraftsförstärkning på kriminalregistret. Medel för ändamålet bör ställas till förfogande under innevarande budgetår. Härom gör jag hemställan senare denna dag.

Jag förordar att en förste byråsekreterartjänst i Ae 23 på kriminalregistret byts ut mot en tjänst som förste aktuarie i samma lönegrad.

Anslaget bör föras upp med (5 064 000 + 381 000) 5 445 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för kriminalvårdsstyrelsen enligt vad jag har förordat i det föregående,

b) godkänna följande avlöningsstat för kriminalvårdsstyrelsen att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 040 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	32 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	4 373 000
	<hr/>
	Summa kr. 5 445 000

c) till *Kriminalvårdsstyrelsen*: *Avlöningar* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 5 445 000 kr.

F 2. Kriminalvårdsstyrelsen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	734 000	858 071
1965/66	1 041 000	
1966/67 (förslag)	941 000	

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med (1 041 000 + 44 000) 1 085 000 kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring Mynd.	Föreslagen ändring 1966/67 Dep.ch.
1. Reseersättningar	280 000	+ 45 000	+ 20 000
2. Expenser			
a) Bränsle, lyse och vatten	25 000	+ 5 000	—
b) Övriga expenser	630 000	— 16 000	— 125 000
3. Kostnad för förhyrd datamaskintid.....	40 000	+ 10 000	+ 5 000
		<hr/>	<hr/>
		+ 44 000	— 100 000

Departementschefen

Med hänvisning till den föregående sammanställningen beräknar jag anslaget till (1 041 000 — 100 000) 941 000 kr. varav 41 000 kr. för engångsanskaffning av vissa inventarier. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kriminalvårdsstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 941 000 kr.

F 3. Fångvårdsanstalterna: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	61 055 000	71 104 350
1965/66	74 561 000	
1966/67 (förslag)	88 140 000	

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med (74 561 000 + 18 027 000) 92 588 000 kr.

	Ökning eller minskning
I. Personalförändringar	
A. Befintliga anstalter	
1. Styresmän m. fl.: 11 assistenter Ae 17 (för frigivningsarbete inom räjonger för manligt klientel)	+ 295 911
2. Psykologer: 6 psykologer Ae 25 (Härnösand, Härlanda, Långholmen, Malmö, Uppsala, Hinseberg), 1 psykolog Ae 21 (Uppsala) Avgår medel för psykologisk anlagsprövning	+ 290 632 — 15 000

	Ökning eller minskning
3. Personal vid de psykiatriska avdelningarna: 7 kuratorer Ae 17 (Härlanda, Långholmen 4, Malmö 2), 3 kanslibiträden Ae 7 (Långholmen)	+ 244 742
Avgår medel för tillfällig arbetshjälp	— 85 000
4. Tillsynspersonal: 2 bevakningsföreståndare Ae 17 (Härlanda, Kumla), 2 uppsyningsmän Ae 14 (Norrtälje, Tidaholm, 13 vaktkonstaplar Ae 11 (Falun 2, Haparanda, Norrtälje 5, Tidaholm 5), 5 överuppsyningsmän Ae 16 (för eftervårdskontroll) ..	+ 529 111
5. Personal i arbetsdrift: 1 ingenjör Ae 23 (Skenäs), 1 ingenjör Ae 21 (Skogsgård), 6 assistenter rb/ingenjörer (Hall, Härlanda, Härnösand, Kumla, Långholmen, Malmö), 2 utbildningsassistenter Ae 16/18 (Hällby, Mariefred), 1 assistent Ag 17 (Tillberga), 1 bokhållare Ae 15 (Kungsgården), 2 verkmästare Ae 15 (häktet i Stockholm, Västerås), 7 verkstadsförmän Ae 13, (Hall, Hinseberg, Kalmar, Karlskrona, Nyköping, Tillberga, häktet i Stockholm), 1 förrådsföreståndare Ae 13 (Hall), 1 förman Ae 11 (Långholmen), 1 bilförare (vaktkonstapel) Ae 11 (Skogsgård), 1 kanslibitråde Ae 7 (Skogsgård)	+ 635 475
Minskning med 1 förman Ae 11 (Kungsgården)	— 19 272
6. Förräds- och ekonomipersonal: 4 kokerskor Ae 9 (Härnösand, Härlanda, Malmö, Norrköping), 2 förste förrådsförmän Ae 11 — förrådsföreståndare Ae 13 (Norrtälje, Tidaholm), 4 förmän Ae 11 (Härlanda, Malmö, Norrtälje, Tidaholm)	+ 158 054
7. Kontorspersonal: 22 kontorister Ae 9, 17 kanslibiträden Ae 7, 4 biträden rb	+ 735 828
Avgår minskat belopp för tillfällig skrivhjälp	— 97 000
8. Personalutbildning:	
a. Personal för kriminalvårdsskolan: 1 byrådirektör Ae 27, 1 byrådirektör Ae 25, 1 psykolog Ae 25, 1 föreståndare Ae 21, 1 bevakningsföreståndare Ae 17, 1 kanslist rb, 1 kontorist Ae 9	+ 237 472
b. Medel för ökad personalutbildning	+ 1 122 900
9. Arvoden åt fritidsledare och ledare av gruppsamtal	+ 60 000
10. Arvoden åt praktikanter	+ 277 000
11. Ersättning för undervisning i skolämnena m. m.	+ 35 000
B. Nya anstalter	
12. Personal vid Kumlaanstalten: 1 överläkare Be 1, 1 kurator Ae 17, 1 kanslibitråde Ae 7, 2 vaktkonstaplar Ae 11	+ 160 662
13. Viss personal för Skänningeanstalten	+ 1 091 806
14. Viss personal för anstalterna Herrljunga och Ystad	+ 105 638
15. Personal för allmänna häktena	+ 3 071 615
C. Arvoden och särskilda ersättningar	
16. Arvoden till resesekreterare och nämnder för den andliga vården ..	+ 45 100
II. Tjänsteförändringar	
17. Lönegradsfrågor m. m.	+ 162 260
18. Extraordinariesättning av tjänster	—
19. Reglering av vissa arvoden	+ 7 400
III. Löneomräkning	
20. Lönerevision m. m.	+ 5 170 171
21. Viss personal vid Kumlaanstalten	+ 2 049 338
22. Söndagstjänstgöring m. m.	+ 803 768
23. Viss personal vid häktet i Stockholm	+ 42 228
24. Vissa arvoden	+ 115 700
25. Personalförteckningsändringar	—
26. Personal för skötsel av elanläggningarna	+ 65 328
27. Övertidstjänstgöring	+ 730 000
	+ 18 026 867

Motiv

Kriminalvårdsstyrelsen påpekar att antalet brott som har kommit till polisens kännedom inte obetydligt ökat under andra kvartalet 1965, medan antalet kriminalregisterutdrag som rekvirerats från styrelsen har minskat under samma period. Detta tyder på att det föreligger en balans av mål hos polis- och åklagarmyndigheterna. Styrelsen anser sig bl. a. därför inte våga räkna med att den nedgång i antalet intagna på fångvårdsanstalterna som har ägt rum under första halvåret 1965 skall fortsätta. Det finns tvärtom skäl befara att antalet intagna inom en nära framtid åter kommer att öka.

Enligt den prognos som har utarbetats inom styrelsen i augusti 1965 kommer medelbeläggningen på fångvårdens anstalter under detta år att uppgå till 4 970. För 1966 beräknas en medelbeläggning av 5 060 och för 1967 av 5 260. Högsta beläggningen under de tre nämnda åren förutses bli resp. 5 588, 5 420 och 5 640.

Arbetsdriftens bruttoinkomster, som budgetåret 1960/61 uppgick till 33 milj. kr., redovisas för budgetåret 1964/65 med 60 milj. kr.

1. För att frivården skall kunna planeras så som brottsbalken förutsätter behövs personalförstärkning även vid anstalterna. Två assistenter föreslås till Malmöanstalten och en assistent till var och en av anstalterna Norrtälje (och Mon), Lärbro, Hälsingborg, Härlanda, Mariestad, Tidaholm, Kumla, Tillberga och Härnösand.

2. Tidigare förslag om en psykolog i Ae 25 till var och en av centralanstalterna Härnösand, Härlanda, Långholmen, Malmö, Uppsala och Hinseberg upprepas. Med hänsyn till det ökade antalet ungdomsfängelselever bör Uppsalaanstalten därutöver tillföras en tjänst som psykolog i Ae 21. Vid bifall till sistnämnda förslag kan medelsanvisningen på 15 000 kr. för utvidgad psykologisk anlagsprövning utgå.

3. Tre extra kuratorstjänster för det rättspsykiatriska undersökningsarbetet vid anstalterna Härlanda, Långholmen och Malmö bör inrättas som extra ordinarie.

Under icke-ordinarieposten har för kuratorshjälp vid psykiatriska avdelningarna vid fångvårdsanstalterna Långholmen och Malmö beräknats 60 000 kr. och för biträdehjälp 25 000 kr. Medelsanvisningen bör ändras till att avse tre kuratorstjänster i Ae 17 och två kanslibitrådestjänster i Ae 7.

Överläkaren i östra räjongen — räjongpsykiatern — bör i likhet med de rättspsykiatriska undersökningsläkarna assisteras av en kurator och ett kanslibitråde.

4. Vid vardera av anstalterna Långholmen och Hall finns inrättad en tjänst som bevakningsföreståndare. Av säkerhetsskäl bör alla större anstalter erhålla sådana tjänster. För budgetåret 1966/67 begärs en bevakningsföreståndartjänst till anstalterna Härlanda och Kumla.

En 20-mannapaviljong vid anstalterna Tidaholm och Norrtälje håller på att byggas om till isoleringsavdelning. När dessa avdelningar tas i bruk

(hösten 1965) behövs förstärkning av bevakningspersonalen med en uppsyningsman och fyra vaktkonstaplar för vardera anstalten.

Anstalterna Norrtälje och Tidaholm har byggts ut från 150 till 230 platser. Sjukvårdspersonalen vid de båda anstalterna bör förstärkas med en vaktkonstapelstjänst.

Ett tidigare förslag om en vaktkonstapelstjänst vid anstalten Haparanda upprepas.

Vid Faluanstalten pågår igenläggning av balkongöppningarna mellan våningarna. Igenläggningen medför behov av ytterligare två vaktkonstaplar.

En mindre del av frivårdsklientelet — framför allt de notoriska återfallsförbrytarna bland internerings- och ungdomsklientelet — bör ställas under uppsikt av heltidsanställd personal med särskild träning i behandlingsteknik. Fem tjänster som överuppsyningsman i Ae 16 bör inrättas för detta ändamål.

5. Tidigare förslag om en utbildningsassistent i Ae 16/18 till vardera ungdomsanstalten Hällby och Mariefred upprepas.

För ledningen av den utvidgade lärlingsutbildning som kommer att förläggas till Skenäsanstalten föreslås en tjänst som ingenjör i Ae 23 vid denna anstalt.

En omläggning av driften vid betongvarufabriken på anstalten Skogsgård till mer industrimässig produktion kräver personalförstärkning vid anstalten med en ingenjör i Ae 21, ett kanslibitråde i Ae 7 och en bilförare (vaktkonstapel i Ae 11).

En tjänst som assistent/ingenjör bör inrättas vid var och en av centralanstalterna Härnösand, Långholmen, Härlanda, Malmö, Kumla och Hall. Dessa tjänstemän skall främst svara för arbetsplaceringen av de intagna under anstaltstiden.

Styrelsen har hos Kungl. Maj:t föreslagit att försöksverksamhet med marknadsmässig prestationsersättning inleds vid anstalten Tillberga. För att bistå de intagna med att planera för deras ekonomi och göra upp deras budget föreslås att en assistenttjänst i Ag 17 inrättas vid anstalten.

Jordbruket vid statens vårdanstalt på Svartsjö för alkoholmissbrukare har den 1 juli 1965 överförts till kriminalvården för att ingå i anstalten Kungsgården. Anstalten bör — i likhet med andra anstalter med jordbruk av motsvarande storleksordning — tillföras en tjänst som bokhållare i Ae 15. Samtidigt kan en förmanstjänst i Ae 11 dras in.

För utökning av arbetsdriften vid anstalten Västerås behövs ytterligare en arbetsledartjänst. Denna föreslås bli inrättad som verkmästare i Ae 15.

De intagna på häktesanstalten i Stockholm (91 platser) bör sysselsättas med diversearbeten i sina celler. För detta ändamål begärs två arbetsledartjänster, nämligen en tjänst som verkmästare i Ae 15 och en som verkstadsförman i Ae 13.

Ytterligare sex tjänster som verkstadsförman i Ae 13 föreslås, nämligen

för den mekaniska verkstaden vid Nyköpingsanstalten, för tvätterierna vid anstalterna Hall och Hinseberg, för grovkonfektionsindustrin vid anstalten Kalmar, för tillverkningen av vävplastartiklar vid Karlskronaanstalten samt för träindustrin vid anstalten Tillberga.

Utbyggnaden av verkstadsdriften vid anstalten Hall kräver en förråds-mästartjänst i Ae 13. Förrådsarbetet vid anstalten Långholmen behöver förstärkas med en förmanstjänst i Ae 11.

6. Tidigare förslag om kokerskor till anstalterna Härnösand, Härlanda, Malmö och Norrköping samt om förmän till anstalterna Härlanda, Malmö, Norrtälje och Tidaholm upprepas. Vid bifall till förmanstjänsterna bör tjänsterna som förste förrådsförmän vid anstalterna Norrtälje och Tidaholm ändras till förråds-mästartjänster.

7. Arbetsläget vid både centralanstalternas och sidoanstalternas expeditioner är så ansträngt att personalförstärkningar är nödvändiga. Med hänsyn till den ökade belastning som arbetet för övervakningsnämnderna har medfört föreslås att en kanslibiträdestjänst tillförs var och en av anstalterna Härnösand, Härlanda, Långholmen, Malmö, Kumla, Hall, Norrtälje, Tidaholm, Tillberga och Hälsingborg. För betjäning av telefonväxeln på Långholmen föreslås två heltidstjänster, varav ett kanslibitråde och ett kontorsbitråde, i utbyte mot en och en halv kontorsbiträdestjänst. Vid Härlanda- och Malmöanstalterna betjänas telefonväxlarna f. n. av bevakningspersonal. En särskild telefonisttjänst (kontorsbitråde) bör inrättas vid vardera anstalten. — Till centralanstalternas råjongkanslier och kameralexpeditioner föreslås förstärkning med sammanlagt 3 kontorister, 6 kanslibiträden och 1 1/2 bitråde. — Kontorspersonalen vid anstalten Lärbro behöver förstärkas med ett bitråde. — Till de mindre anstalterna, som f. n. endast kan anställa tillfällig skrivhjälp, föreslås sammanlagt 19 kontoristtjänster. Vid bifall till detta förslag kan medelsanvisningen för tillfällig skrivhjälp minskas från 122 000 till 25 000 kr.

8. Många nyanställda vaktkonstaplar och vårdare inom kriminalvården får f. n. inte inom rimlig tid efter anställningens början någon grundläggande utbildning för sitt yrke. I vissa fall kan det dröja 6—8 år innan tjänstemannen får sådan utbildning. Detta kan inte vara försvarligt. Personalutbildningsberedningen har nu lagt fram förslag till utbildning för vaktkonstaplar och vårdare vid anstalter som tillhör kriminalvården samt nykterhetsanstalterna och ungdomsvårdsskolorna. Förslaget innebär att en grundläggande inomverksutbildning påbörjas i ett tidigt skede av anställningen. Denna utbildning följs sedan av en fortsatt praktisk anstaltstjänstgöring. Inom ett år från anställningens början inleds därefter en utbildning, som är gemensam för de tre vårdområdena. Inomverksutbildningen avses för kriminalvårdens del skola omfatta fem veckor och den gemensamma utbildningen tio veckor, vartill kommer två veckors auskultering vid anstalter utanför det egna vårdområdet. Sty-

relsen ansluter sig i princip till den skisserade utbildningsplanen och begär medel för att under budgetåret 1966/67 — utöver nuvarande utbildningsprogram — ordna sju inomverkskurser och tio gemensamma kurser. Förslaget innebär en betydande utvidgning av den undervisningsverksamhet som bedrivs av styrelsen. Programmet förutsätter förstärkning av styrelsens utbildningssektion (jfr yrkandena under anslaget F 1. s. 97) samt anordningar för att fylla behovet av skollokaler, lärare o. s. v. En särskild skola kommer enligt styrelsens planer att senare uppföras i anslutning till anstalten Hall. Det är dock nödvändigt att redan nu inrätta vissa specialtjänster för det pedagogiska arbetet. Styrelsen är ej beredd att avge ett definitivt personalförslag till skolan på Hall men föreslår t. v. följande tjänster för den undervisning som styrelsen skall bedriva: en byrådirektör i Ae 27, som skall vara skolans rektor, en byrådirektör i Ae 25 för undervisning i juridik och samhällslära, en psykolog i Ae 25 med fil. lic.-examen för undervisning i psykologi, en föreståndare i Ae 21 för undervisning i bevakningskunskap och säkerhetsfrågor, en bevakningsföreståndare i Ae 17 för undervisning i judo och idrott, en kanslist rb som biträde åt skolans rektor samt en kontorist i Ae 9 för räkenskapsgörömmål m. m.

Styrelsen begär därutöver medel bl. a. för att i ökad utsträckning låta arbetsledare inom kriminalvården delta i kurser utanför verket samt för att bereda tillsynspersonalen möjlighet att under tjänstetid få utbildning och träning i judo.

9. Under icke-ordinarieposten har för budgetåret 1965/66 beräknats 140 000 kr. till arvoden åt deltidsanställda fritidsledare och ledare av grupp-samtal. Medelsanvisningen bör ökas till 200 000 kr.

10. För att stimulera rekryteringen till kriminalvårdsyrket bör finnas möjlighet att på anstalter och inom frivården anställa praktikanter. Styrelsen föreslår att medelsanvisningen för detta ändamål räknas upp från 6 000 kr. till 283 000 kr.

11. Styrelsen upprepar tidigare förslag om medel för särskilda utbildningskurser i plastarbete på vissa anstalter inom ungdomsgruppen.

12. Sedan styrelsen framlagt förslag till personalplan för centralanstalten Kumla har 1964 och 1965 års riksdagar fastställt anstaltens personalorganisation (prop. 1964: 1 bil. 4 s. 74 och prop. 1965: 1 bil. 4 s. 86). Antalet beslutade tjänster avviker dock beträffande vissa personalgrupper avsevärt från styrelsens förslag. Styrelsen utgår från att Kungl. Maj:t successivt i mån av behov kommer att bevilja erforderliga personalförstärkningar. I detta sammanhang begärs att Kumlaanstalten får en överläkare i Be 1, en kurator i Ae 17 och ett kanslibiträde i Ae 7. Dessutom begärs två vaktkonstapelstjänster i Ae 11 för bevakning av anstaltsköket.

13. För anstalten Skänninge har redan beviljats vissa tjänster (en anstaltsdirektör i Ae 23, en ingenjör i Ae 23, en tillskärare i Ae 19 och en ingenjör i Ae 17).

Styrelsen föreslår följande arbets- och personalorganisation för arbetsdriften vid anstalten.

Arbetsgren	Platsantal	Personal
Konfektion	68	10
verkstad för serieproduktion	40	4
verkstad för småbeställningar	10	1
tillskärning och mönsterkonstruktion	10	2
kontroll och besiktning	8	2
Emballage	20	3
Förrådsverksamhet	22	2
Ekonomiarbete	10	—
Driftledning		1
Kontorspersonal		3
Övrigt		1
	Summa 120	20

För anstalten föreslås följande administrations-, tillsyns- och ekonomipersonal:

Administration	1 assistent Ae 17 1 kontorsskrivare Ae 13 1 kontorist Ae 9 2 biträden rb
Tillsyn	1 överuppsyningsman Ae 16 4 uppsyningsmän Ae 14 14 vaktkonstaplar Ae 11
Ekonomi	1 husmor Ae 13
Maskinanläggning m. m.	1 förste maskinist Ae 15 1 reparatör Ae 10 1 hantverkare Ae 10 1 vaktkonstapel Ae 11 (personbilsförare)
Civilförråd	1 förste förrådsförman Ae 11

Härtill bör komma ett kanslibitråde för arbete åt övervakningsnämnd.

14. Byggnadsarbetena vid de nya anstalterna Herrljunga och Ystad skall enligt gällande tidplan påbörjas våren 1966 och vara avslutade hösten 1967. För planering av arbetsdriften i byggnadsverksamhetens slutskede och samarbete med fångvårdens byggnadskommitté i fråga om maskinanskaffningen kommer vid vardera anstalten behov av två driftledartjänster, en ingenjör i Ae 23 och en ingenjör i Ae 19, att uppstå under första halvåret 1967. Anstalternas styresmän, anstaltsdirektör i Ae 23, bör anställas vid samma tidpunkt. Styrelsen föreslår, att dessa tjänster inrättas för halvt budgetår.

15. Under budgetåren 1965/66 och 1966/67 kommer nya samordnade häkten att tas i bruk i Borås, Falun, Göteborg, Karlstad, Norrköping, Umeå och Västerås. För dessa föreslås följande nya tjänster.

Borås: 1 föreståndare Ae 19, 1 överuppsyningsman Ae 16, 1 uppsyningsman Ae 14, 1 verkstadsförman Ae 13, 13 vaktkonstaplar Ae 11, 1 husmor Ae 10, 1 kontorist Ae 9, 1 ekonomibitråde Ae 5.

Falun: 1 föreståndare Ae 17, 1 uppsyningsman Ae 14, 1 verkstadsförman Ae 13, 9 vaktkonstaplar Ae 11, 1 husmor Ae 10, 1 ekonomibitråde Ae 5. Dessutom begärs 7 200 kr. för skrivhjälp.

Karlstad: 1 föreståndare Ae 17, 1 uppsyningsman Ae 14, 1 verkstadsförman Ae 13, 10 vaktkonstaplar Ae 11, 1 husmor Ae 10, 1 kontorist Ae 9, 1 ekonomibitråde Ae 5.

Norrköping: 1 föreståndare Ae 19, 1 överuppsyningsman Ae 16, 1 uppsyningsman Ae 14, 1 verkstadsförman Ae 13, 10 vaktkonstaplar Ae 11, 1 husmor Ae 10, 1 kontorist Ae 9, 1 ekonomibitråde Ae 5.

Umeå: 1 överuppsyningsman Ae 16, 1 uppsyningsman Ae 14, 1 verkstadsförman Ae 13, 8 vaktkonstaplar Ae 11, 1 husmor Ae 10.

Västerås: 1 föreståndare Ae 19, 1 uppsyningsman Ae 14, 1 verkstadsförman Ae 13, 9 vaktkonstaplar Ae 11, 1 husmor Ae 10, 1 kontorist Ae 9, 1 ekonomibitråde Ae 5.

Från det nuvarande häktet i *Göteborg* kan överföras vissa tjänster, nämligen 1 föreståndare i A 19, 3 uppsyningsmän i A 14, 33 vaktkonstaplar i A 11, 1 kontorist i A 9 och 1 biträde. Från anstalten Skogome kan överföras 1 tjänst som uppsyningsman i A 14 och 4 vaktkonstapelstjänster i A 11. Göteborgshäktet behöver därutöver följande personal: 1 anstaltsdirektör Ae 25, 1 assistent Ae 17, 1 överuppsyningsman Ae 16, 1 bokhållare Ae 15, 1 verkmästare Ae 15, 6 uppsyningsmän Ae 14, 4 verkstadsförmän Ae 13, 1 förste förrådsförman Ae 11, 25 vaktkonstaplar Ae 11, 1 kanslibitråde Ae 7, 4 ekonomibiträden Ae 5.

16. Till Frälsningsarmén utgår bidrag med högst 21 000 kr. och till Sveriges frikyrkoråd med högst 28 500 kr. Frälsningsarmén har hemställt om höjt bidrag med 2 200 kr. och frikyrkorådet med 3 000 kr.

Styrelsen föreslår uppräknig av medelsanvisningen för den andliga vården från 110 100 kr. till 150 000 kr. för att täcka behovet för nytillkommande anstalter samt för att kunna justera ersättningarna till nämnderna för den andliga vården.

17. Styrelsens förslag i lönegradsfrågor m. m. upptar följande tjänster.

Styresmän m. fl.: 1 bitr. kriminalvårdsdirektör Ag 27 — fångvårdsinspektör Ae 25 (Långholmen), 1 fångvårdsinspektör Ao 25 — kriminalvårdsinspektör Ao 27 (Långholmen), 1 anstaltsdirektör Ao 27 — kriminalvårdsdirektör Ao 27 (Hinseberg), 1 fångvårdsinspektör Ag 23—Ae 23 (Långholmen), 1 fångvårdsinspektör Ao 23 — anstaltsdirektör Ao 23 (Nyköping), 2 föreståndare Ao 21 — anstaltsdirektörer Ao 23 (Kalmar, Karl-

stad), 1 föreståndare Ao 19 — anstaltsdirektör Ao 23 (Vänerns borg), 1 föreståndare Ae 21 — anstaltsdirektör Ae 23 (Västergården), 2 föreståndare Ao 19—Ao 21 (Singshult, Ödevata), 1 föreståndare Ag 19—Ae 21 (Djupvik), 26 förste assistenter Ae 19 — förste kriminalvårdsassistenter Ae 19, 1 assistent Ao 17 — kriminalvårdsassistent Ao 17, 89 assistenter Ae 17 — kriminalvårdsassistenter Ae 17, 5 assistenter Ag 17 — kriminalvårdsassistenter Ag 17; *läkare*: 1 underläkare Ae 23 — överläkare Be 1 (Malmö); *tillsynspersonal*: 7 uppsyningsmän Ao 14 — överuppsyningsmän Ao 16, 3 uppsyningsmän Ae 14 — överuppsyningsmän Ae 16, 8 vaktkonstaplar Ae 11 — tekniker Ae 13 (Kumla); *personal i arbetsdrift*: 1 verkställare Ae 15 — utbildningsassistent Ae 16/18 (Uppsala), 2 ingenjörer Ae 15 — utbildningsassistenter Ae 16/18 (Hällby, Mariefred), 4 verkställare Ae 15 — utbildningsassistenter Ae 16/18 (Hällby, Mariefred, Roxtuna 2), 3 ämneslärare BT 14 — ämneslärare Ae 19 (Skenäs, Hällby, Mariefred), 1 befälningssman Ae 14 — lantbruksinspektör Ae 17 (Åby), 3 verkstadsförmän Ae 13 — verkställare Ae 15 (Malmö 2, Umeå), 1 skogsförman Ae 12 — verkstadsförmän Ae 13 (Falun).

18. Följande extra tjänster bör föras över till extra ordinarie stat, nämligen 3 föreståndare i Ag 19, 4 assistenter i Ag 17, 15 uppsyningsmän i Ag 14, 15 förmän i Ag 11, 75 vaktkonstaplar i Ag 11, 10 vårdare i Ag 11, 10 husmödrar i Ag 10 och 5 kokerskor i Ag 9.

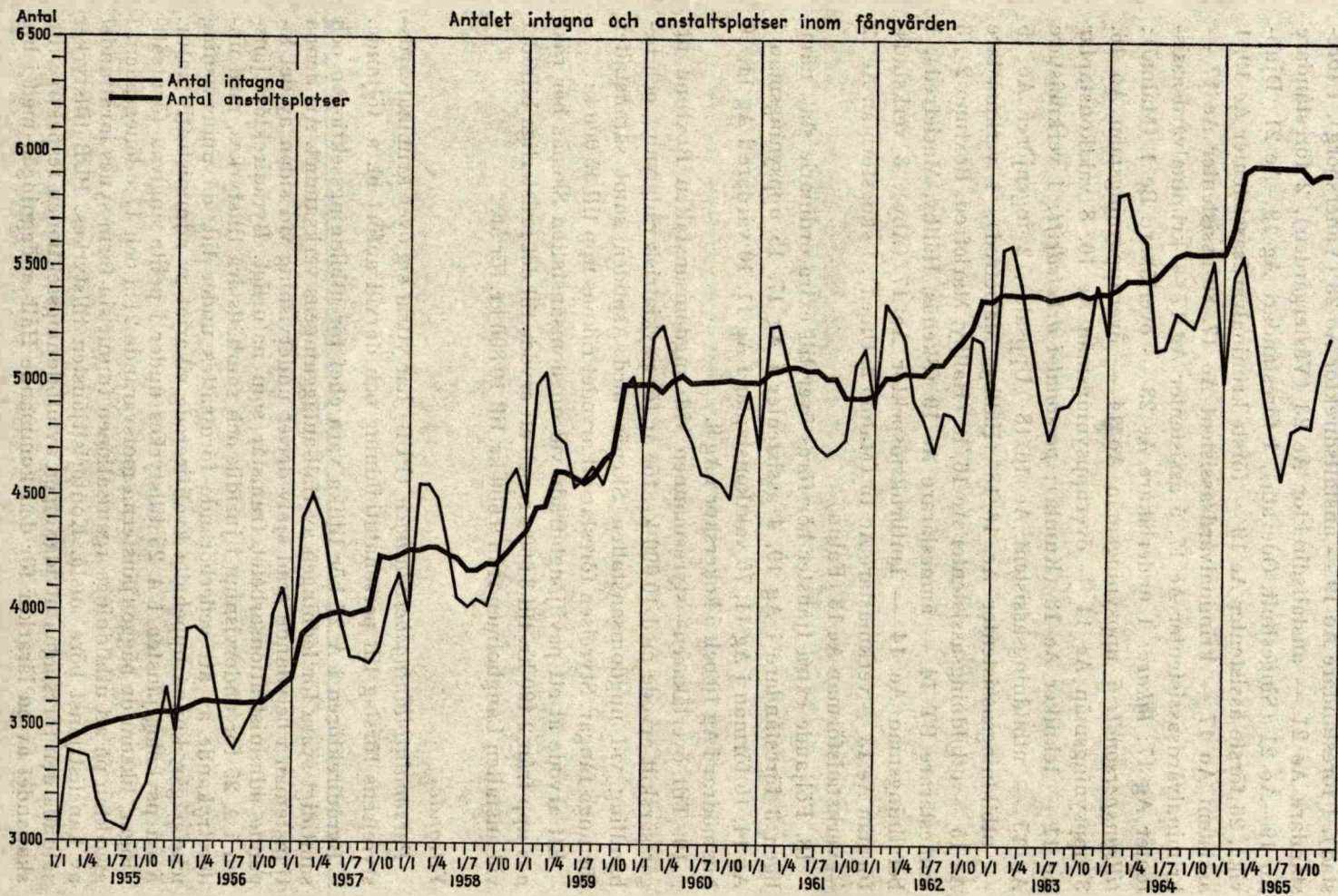
19. Till överläkaren—styresmannen vid ungdomsanstalten Roxtuna utgår särskilt arvode med 10 000 kr. för år för psykiatrisk rådgivning och behandling vid ungdomsanstalten Skenäs med Aspliden samt säranstalter för unga fångar. Styrelsen föreslår att arvodet räknas upp till 15 000 kr.

Ett arvode åt ett paviljongbiträde vid ungdomsanstalten Skenäs bör räknas upp från 2 400 kr. till 3 600 kr. och ett arvode till det prästerliga biträdet vid anstalten Långholmen från 9 600 kr. till 10 800 kr. för år.

Yttrande

Personalutbildningsberedningen (PUB) har yttrat sig över kriminalvårdsstyrelsens förslag till personalutbildning och därvid anfört bl. a. följande.

Byrådirektören i A 27 bör tillika vara chef för utbildningssektionen och samtidigt svara för ledningen av Hall-anläggningens verksamhet. Att denna tjänsteman i betydande grad själv driver undervisning vid sidan av det löpande administrationsarbetet framstår som naturligt. Byrådirektörstjänsten i A 25 för undervisning i juridik och samhällslära tillstyrkes, med understrykande av att vederbörande förutsättes under tid, då undervisning icke pågår, kunna uppehålla kvalificerade vikariat av administrativ natur. Även psykologtjänsten i A 25 tillstyrkes under i petita angivna förutsättningar, liksom de bägge tjänsterna motsvarande 21:a och 17:e lönegraden. I avvaktan på att utbildningsorganisationen funnit sin form synes inrättandet av kanslistjänst böra anstå. Kontoristtjänsten tillstyrkes. PUB tillstyrker sålunda den föreslagna utvidgningen av utbildningssektionen respektive tillskapandet av en lärarkår för den kommande Hall-anläggningen med i hu-

vudsak den inskränkningen, att tjänst som avdelningschef i B 1 ej inrättas. Kontoristtjänst vid sektionen avstyrkes.

Vad angår kostnaderna för den gemensamma utbildningen har styrelsen i sin beräkning utgått från tio gemensamma kurser och för varje kurs upptagit 2/3 av den av PUB beräknade totalkostnaden per kurs. PUB framhåller att det torde vara lämpligast att rese-, inkvarterings- och hospiteringskostnader för *samtliga* deltagare i den gemensamma utbildningen, alltså även för kursdeltagare från ungdomsvårdsskolorna och alkoholistvården, förs upp under kriminalvårdens omkostnadsstat.

PUB erinrar vidare om att dess förslag innefattade att all personal i tillsynstjänst, som nyanställs fr. o. m. den 1 juli 1966 och vinner mer stadigvarande tjänst, skall erhålla inomverks- och gemensamutbildning, medan det förutsattes att styrelsen skall ombesörja utbildning för den tidigare anställda personalen. Med hänsyn till den föreslagna tidsordningen för inomverksutbildning, tjänstgöring och gemensam utbildning menar PUB att inte mer än fyra gemensamma kurser under nästa budgetår krävs för att fullfölja de riktlinjer som PUB har angett.

Departementschefen

Den fortlöpande ökning av antalet intagna på fångvårdens anstalter som har kännetecknat utvecklingen under senare år har med ingången av år 1965 oväntat brutits. Högsta beläggningen under nämnda år var 5 588 mot 5 849 under år 1964. Medelbeläggningen, som år 1962 uppgick till 5 012, år 1963 till 5 163 och år 1964 till 5 427, kan för år 1965 anges till 5 044. Den 1 maj 1965 var beläggningen på anstalterna 631 mindre än den 1 maj 1964. Beläggningstalen har även därefter varje månad legat under motsvarande siffror år 1964. Skillnaden har emellertid efter hand reducerats. Den 1 december 1965 var sålunda antalet intagna 348 lägre än den 1 december 1964.

Orsakerna till nedgången i beläggningstalen har inte närmare analyserats. Observationsperioden är också alltför kort för att man skall kunna dra några slutsatser om den fortsatta utvecklingen. Vissa omständigheter, särskilt antalet brott som har kommit till polisens kännedom under år 1965, tyder på att nedgången i beläggningssiffrorna kan vara tillfällig. Det finns därför all anledning att iaktta försiktighet vid bedömningen av det siffermaterial som nu föreligger. Den närmaste tidens beläggningsutveckling bör följas med särskild uppmärksamhet.

Av uppgifter som har inhämtats från kriminalvårdsstyrelsen om samsammansättningen av anstalternas klientel den 1 december 1965 framgår, att 3 167 personer undergick fängelsestraff, varav 17 fängelse såsom förvandlingsstraff för böter, 728 internering och 612 personer ungdomsfängelse. 87 personer av skyddstillsynsklientelet var intagna för kortvarig anstalts-

behandling. Antalet häktade undersökningsfall var 152 och antalet övriga häktade 434. Under perioden den 1 januari—den 30 november 1965 intogs 12 275 personer.

Kriminalvården hade den 1 december 1965 nominellt 5 922 platser. Som närmare framgår av den redovisning jag lämnar under kapitalbudgetanslaget Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården kommer anstaltsorganisationen att tillföras ca 500 nya platser under loppet av innevarande och nästa budgetår.

Fångvårdens byggnadskommitté har den 1 november 1965 lagt fram en plan för hur fångvårdens anstaltssystem skall utformas under tiden fram till 1975. Till den närmare redovisningen för detta återkommer jag vid behandlingen av det nyssnämnda kapitalbudgetanslaget. Här skall endast lämnas några uppgifter om kommitténs beräkningar av det framtida platsbehovet på något längre sikt. Till grund för beräkningarna ligger statistik över anstaltsintagningar inom kriminalvården åren 1955—1964. Prognosen förutsätter att intagningstiderna förblir genomsnittligt oförändrade. Kommittén räknar med att platsbehovet för det ordinära manliga fängelseklientelet ökar från ca 4 400 år 1964 till ca 5 400 år 1970 och till ca 5 900 år 1975. För interneringsklientelet förutser kommittén en ökning av platsbehovet från ca 750 år 1964 till ca 970 år 1970 och till ca 1 120 år 1975. Ungdomsräjongen, som förutsätts omfatta både dem som har dömts till ungdomsfängelse och unga som har dömts till fängelse beräknas behöva ett platsantal som ökar från ca 580 år 1964 till ca 650 år 1970 och till ca 660 år 1975. Kvinnoräjongens platsbehov stiger från 108 till 123 år 1970 och till 136 år 1975. Totalt visar kommitténs prognos på ett platsbehov som ökar från ca 5 840 år 1964 till ca 7 140 år 1970 och till ca 7 780 år 1975.

Mot bakgrunden av vad nu har anförts bör den nuvarande personaluppsättningen i stort sett behållas oförändrad under budgetåret 1966/67. Vissa öknings föransleds dock bl. a. av tillkomsten av Skänningeanstalten och den nya häktesorganisationen.

För verkställande ledamoten i fångvårdens byggnadskommitté bör inrättas en tjänst som överintendent i Be 5.

Styrelsen har i anslutning till ett principförslag som har lagts fram av personalutbildningsberedningen begärt medel för att under budgetåret 1966/67 ordna en grundläggande kursutbildning, gemensam för kriminalvårdens tillsynspersonal och för vårdare vid ungdomsvårdsskolor och nykterhetsvårdens anstalter.

Det är enligt min mening angeläget att frågan om en grundlig och gedigen utbildning för de statliga vårddyrken som här avses snarast får en tillfredsställande lösning. Chefen för civildepartementet har förut i dag anmält frågan om den närmare utformningen av en sådan utbildning (se bil. 2 s. 5). Jag föreslår att medel beräknas för att under nästa budgetår ordna

fyra kurser som är gemensamma för de tre vårdområdena. Vidare tillstyrker jag att anslaget räknas upp med belopp som motsvarar fyra särskilda femveckorskurser för den föreslagna inomverksbildningen. Kriminalvårdsstyrelsens förslag till administrations- och lärarpersonal kan jag biträda så tillvida att jag förordar att följande tjänster inrättas, nämligen en byrådirektör i Ae 27 med avlöningsförstärkning av 3 300 kr. för år, avsedd att vara ledare för kursverksamheten och chef för utbildningssektionen på kriminalvårdsstyrelsens socialbyrå, en byrådirektör i Ae 25 för undervisning i juridik och samhällskunskap och en psykolog i Ae 27 för undervisning i psykologi och behandlingsteknik. Dessutom tillstyrker jag att medel beräknas för en tjänst som byråinspektör i Ae 19 för undervisning i bevakningskunskap och säkerhetsfrågor, en tjänst som instruktör i Ae 17 för undervisning i fysisk träning samt en tjänst som kansliskrivare i Ae 11. Jag förutsätter att innehavarna av dessa tjänster utnyttjas för annan verksamhet inom kriminalvården till den del de inte tas i anspråk för kursverksamheten. De tjänster, varom här är fråga, har lönegradsplacerats i enlighet med en förhandlingsöverenskommelse som har träffats mellan statens avtalsverk — under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande — samt stats-tjänarkartellen, SACO och TCO:s statstjänstemannasektion. Överenskommelsen har därefter godkänts av riksdagens löne delegation och av Kungl. Maj:t, dock under förbehåll att riksdagen godkänner de organisatoriska förutsättningar som legat till grund för överenskommelsen.

För kuratorshjälp till de psykiatriska avdelningarna inom kriminalvården föreslår jag att anslaget räknas upp med 10 000 kr. Jag förordar dessutom att medel beräknas för en kanslibiträdets tjänst hos överläkaren i östra räjongen.

Medel bör vidare beräknas för en uppsyningsmanstjänst och fyra vaktkonstapelstjänster till var och en av de ombyggda 20-mannapaviljongerna vid anstalterna Norrtälje och Tidaholm, för två vaktkonstapelstjänster till anstalten Falun samt för en vaktkonstapelstjänst (bilförare) vid anstalten Skogsgård.

Jag beräknar vidare medel för en kokerska vid var och en av anstalterna Härlanda, Malmö och Norrköping.

För arvoden till fritidsledare förordar jag att anslaget räknas upp med 10 000 kr.

Fångvårdsanstalten Skänninge kommer enligt planerna att tas i bruk hösten 1966. För anstalten har redan tidigare inrättats tjänster för en anstaltsdirektör i Ae 23 och en ingenjör i Ae 23 varjämte medel beräknats för en tjänst som tillskärare och en tjänst som ingenjör. Medel bör nu beräknas för följande ytterligare tjänster vid anstalten, nämligen *administration*: 1 assistent, 1 kontorsskrivare, 1 kontorist och 2 kontorsbiträden, *tillsyn*: 1 överuppsyningsman, 4 uppsyningsmän och 14 vaktkonstaplar, *arbetsdrift*: 2 verkmästare, 5 verkstadsförmän, 1 förråds-

mästare, 1 förman, 1 vaktkonstapel (bilförare), 1 kontorist och 1 kanslibitråde, *ekonomi*: 1 husmor, 1 vaktkonstapel (bilförare) och 1 förste förrådsförman. Vidare beräknar jag medel för viss maskinanläggningspersonal. Därutöver föreslår jag att en tjänst som förrådsintendent i Ae 23 inrättas. En förrådsmästartjänst bör föras över från anstalten Örebro i samband med att kriminalvårdens centralförråd flyttas därifrån till Skänninge.

Ett allmänt häkte i Norrköping, inrymt i stadens nybyggda polishus, har nyligen tagits i bruk. Under innevarande och nästa budgetår tillkommer nya häkten i Borås, Falun, Göteborg, Karlstad, Västerås och Umeå. Jag föreslår att medel beräknas för följande nya tjänster. *Borås*: 1 föreståndare, 2 uppsyningsmän, 11 vaktkonstaplar, 1 husmor, 1 kontorist och 1 ekonomibitråde, *Falun*: 1 föreståndare, 1 uppsyningsman, 9 vaktkonstaplar, 1 husmor och 1 ekonomibitråde, *Karlstad*: 1 föreståndare, 1 uppsyningsman, 10 vaktkonstaplar, 1 husmor, 1 kontorist och 1 ekonomibitråde, *Norrköping*: 1 föreståndare, 2 uppsyningsmän, 9 vaktkonstaplar, 1 husmor, 1 kontorist och 1 ekonomibitråde, *Västerås*: 1 föreståndare, 1 uppsyningsman, 9 vaktkonstaplar, 1 husmor, 1 kontorist och 1 ekonomibitråde, *Umeå*: 1 överuppsyningsman, 1 uppsyningsman, 7 vaktkonstaplar och 1 husmor. Till det nya häktet i *Göteborg* kan 39 tjänster föras över från det nuvarande stadshäktet och 5 tjänster från Skogome, som hittills har fungerat som häktesanstalt. Jag föreslår att för det nya Göteborgshäktet en tjänst som anstaltsdirektör i Ae 25 nyinrättas samt att medel beräknas för följande nya tjänster, nämligen för en tjänst som assistent, en tjänst som överuppsyningsman, en tjänst som bokhållare, sex tjänster som uppsyningsman, 18 tjänster som vaktkonstapel, en tjänst som vaktkonstapel (bilförare), en tjänst som förste förrådsförman och fyra tjänster som ekonomibitråde.

Vad angår medelsbehovet under arvodesposten på anslaget tillstyrker jag att ytterligare 25 100 kr. beräknas för ersättning åt resesekreterare och åt ledamöter i nämnder för den andliga vården.

Jag biträder styrelsens förslag om att anstaltsdirektörstjänsten i Ao 27 på kvinnoanstalten Hinseberg ändras till en kriminalvårdsdirektörstjänst i samma lönegrad. Innehavaren skall vara chef för kriminalvårdens kvinno-
räjong. Tjänsten som fångvårdsinspektör i Ao 23 vid fångvårdsanstalten Nyköping bör vidare bytas ut mot en tjänst som anstaltsdirektör i Ao 23.

Vid bifall till vad jag här har förordat skulle sammanlagt 185 tjänster tillkomma.

Anslaget bör föras upp med (74 561 000 + 13 579 000) 88 140 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för fångvårdsanstalterna enligt vad jag har förordat i det föregående;

b) godkänna följande avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

.. Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	24 767 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	1 430 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	61 943 000
	<hr/>
	Summa kr. 88 140 000

c) till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 88 140 000 kr.

F 4. Fångvårdsanstalterna: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	23 662 000	26 206 110
1965/66	25 862 000	
1966/67 (förslag)	28 353 000	

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med (25 862 000 + 5 191 000) 31 053 000 kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring Mynd.	1966/67 Dep.ch.
1. Sjukvård m. m. för personal.	130 000	+ 30 000	+ 50 000
2. Reseersättningar	1 100 000	+ 500 000	+ 200 000
3. Expenser			
a) Bränsle, lyse och vatten.	3 725 000	+ 275 000	+ 100 000
b) Övriga expenser	1 015 000	+ 385 000	+ 50 000
4. Övriga utgifter			
a) Inköp och underhåll av inventarier	865 000	+ 35 000	+ 5 000
b) Inköp och underhåll av bilar	200 000	+ 190 000	+ 100 000
c) Renhållning av fängelseområden och fängelselokaler	1 150 000	+ 150 000	+ 150 000
d) Utspisning.....	8 550 000	+ 1 450 000	+ 500 000
e) Beklädnad och sängkläder.....	2 350 000	+ 50 000	—
f) Hälso- och sjukvård....	1 950 000	+ 150 000	+ 150 000
g) Undervisning och fritidssysselsättning	360 000	+ 80 000	+ 15 000
h) Bibliotek vid fångvårdsanstalter	55 000	+ 70 000	—

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring Mynd.	1966/67 Dep.ch.
j) Utbildning av personal .	532 000	+ 1 455 000	+ 825 000
k) Diverse utgifter	180 000	+ 15 000	+ 15 000
l) Fångtransport	1 800 000	+ 300 000	+ 300 000
m) Tjänstedräkt åt befatt- ningshavare	190 000	+ 35 000	+ 10 000
o) Underhåll av tekniska hjälpmedel för bevakning	39 000	+ 21 000	+ 21 000
		<hr/>	<hr/>
		+ 5 191 000	+ 2 491 000

Departementschefen

Med hänvisning till föregående sammanställning beräknar jag anslaget till (25 862 000 + 2 491 000) 28 353 000 kr. Under delposten Utbildning av personal har jag beräknat 522 000 kr. för den gemensamma utbildning av tillsyns- och vårdpersonal som jag har berört i det föregående (se s. 110).

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Omkostnader* för budget-
året 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 28 353 000 kr.

F 5. Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	3 300 000	2 653 297
1965/66	2 300 000	
1966/67 (förslag)	4 000 000	

Vid utgången av budgetåret 1964/65 fanns under anslaget en reservation av 1 332 686 kr.

I. Förslag av kriminalvårdsstyrelsen

Kriminalvårdsstyrelsen har föreslagit en uppräknig av den totala kostnadsramen från 3 541 000 kr. till 5 128 000 kr. för de anstalter som styrelsen skall utrusta.

Motiv

För komplettering av maskin- och verktygsutrustningen vid befintliga anstalter har anvisats 600 000 kr. för innevarande budgetår. För att rationaliseringsarbetet skall kunna fortlöpa i oförminskad takt bör anvisas ytterligare 50 000 kr. för budgetåret 1966/67 med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar. Av samma skäl bör ett från 75 000 kr. till 85 000 kr. ökat belopp anvisas för anskaffning av motorfordon för transporter inom skogs- och jordbruksdriften.

Prisstegringarna föranleder även styrelsen att begära uppräknig av de

fastställda kostnadsramarna beträffande anskaffningar, som inte har hunnit slutföras. Styrelsen räknar således med att kostnaderna för maskin- och verktygsutrustningar till Djupvik, Leksand, Lerbäck, Rönås, Singeshult, Valla och Vångdalen samt anstalten för korttidsbehandling av kvinnor i samband med skyddstillsyn behöver räknas upp med ca 10 %.

Under anslaget F 7. begär styrelsen bl. a. om- och tillbyggnad av Lingatan och Sörbyn. Härmed sammanhängande ökning av verkstadsdriften fordrar en komplettering av maskinutrustningen. Kostnaderna anges till 120 000 kr. resp. 410 000 kr.

Den byggnadsverksamhet som styrelsen bedriver väntas öka avsevärt i omfattning. Enligt styrelsens mening är det därför inte lämpligt att den transportabla maskin- och verktygsuppsättning som behövs för ändamålet belastar resp. sakanslag på sätt som hittills har skett. I stället bör ett belopp, som uppskattas till 190 000 kr., anvisas under detta anslag för att en viss grunduppsättning skall kunna anskaffas.

För den speciella byggnadsutbildning som bedrivs på ungdomsanstalten Skenäs behövs viss utrustning. Kostnaderna härför uppskattas till 42 000 kr.

II. Förslag av fångvårdens byggnadskommitté

Fångvårdens byggnadskommitté har föreslagit en uppräknig av den totala kostnadsramen från 10 650 000 kr. till 18 880 000 kr. för de anstalter som utrustas av kommittén.

Motiv

För anstalterna Hällby och Mariefred har anskaffningen av maskinutrustning avslutats. Anstalterna Hinseberg, Norrtälje, Tidaholm och Tillberga beräknas bli färdigutrustade under innevarande budgetår.

I gällande preliminära kostnadsram för centralanstalten Hall ingår inte kostnader för maskin- och verktygsutrustning till administrationsbyggnad med specialavdelningar. Dessa kostnader beräknas till 260 000 kr., med vilket belopp kostnadsramen föreslås uppräknad.

Kostnadsramen för centralanstalten Kumla föreslås höjd med 125 000 kr. på grund av prisstegringar.

För de nya 120-mannaanstalterna Herrljunga, Skänninge, Viskan och Ystad, som planeras få olika typer av arbetsdrift, föreslås följande kostnadsramar för maskin- och verktygsutrustningen, nämligen för Herrljunga 1,7 milj. kr., för Skänninge 2,1 milj. kr., för Viskan 2 milj. kr. och för Ystad 3,2 milj. kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget för budgetåren 1965/66 och 1966/67 beräknas av kriminalvårdsstyrelsen och fångvårdens byggnadskommitté till i runt tal (2 649 000 + 1 497 000 + 1 125 000 + 5 080 000) 10 351 000 kr.

Departementschefen

Jag beräknar den erforderliga medelsanvisningen under anslaget för budgetåret 1966/67 till 4 000 000 kr. och hemställer i enlighet härmed att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m.* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

F 6. Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	3 500 000	2 920 538
1965/66	7 500 000	
1966/67 (förslag)	6 000 000	

Vid utgången av budgetåret 1964/65 fanns under anslaget en reservation av 2 144 531 kr.

I. Förslag av kriminalvårdsstyrelsen

Kriminalvårdsstyrelsen har föreslagit en uppräknig av den totala kostnadsramen från 6 406 000 kr. till 11 381 000 kr. för de anstalter som styrelsen skall utrusta.

Motiv

För att modernisera köksutrustningen och allmänna inventarier vid de äldre anstalterna fordras ett från 310 000 kr. till 340 000 kr. höjt belopp på grund av prisstegringarna.

För att utrusta vissa råjongkanslier som skall förläggas till nya lokaler föreslås ett belopp av 30 000 kr. Medel för kontorsutrustning fordras även med hänsyn dels till de nya tjänster som yrkas under anslaget F 3. till olika anstaltsexpeditioner och dels till de ökade möjligheterna att anställa praktikanter vid anstalterna. Kostnaderna med anledning härav anges till 220 000 kr.

Ett belopp av 50 000 kr. föreslås för att anskaffa judomattor.

Tandvårdskliniker bör successivt inrättas vid de slutna anstalter som skall behållas. Likaså bör olika anstalter utrustas med andaktsrum. Medel bör t. v. årligen anvisas med 80 000 kr. för kliniker och med 25 000 kr. för andaktsrum.

På grund av prisstegringar bör fastställda kostnadsramar för inventarieanskaffning till anstalterna Djupvik, Leksand, Lerbäck, Valla och Vångdalen räknas upp med sammanlagt 95 000 kr. I övrigt kan gällande ramar behållas oförändrade.

Utrustningen vid de förstatligade häktena i Göteborg, Hälsingborg, Stock-

holm och Örebro behöver kompletteras. Medelsbehovet härför anges till 25 000 kr. För de nya häktena i Borås, Falun, Göteborg, Karlstad, Norrköping, Umeå och Västerås, som tillkommer under innevarande eller nästa budgetår, fordras utrustning som kostnadsberäknats till sammanlagt 2,4 milj. kr.

Under anslaget F 7. begär styrelsen medel för en ny öppen 60-mannaanstalt och ett frigångshem inom södra räjongen samt ett frigångshem, Ytterby, för ungdomsräjongen. Vidare begärs viss tillbyggnad av anstalten Kungsgården. Kostnaderna för inventarieanskaffning till dessa projekt beräknas sammanlagt till 750 000 kr.

Med anledning av pågående eller beslutad ombyggnad vid anstalterna Falun, Norrköping, Rönås, Skogsgård och Växjö erfordras viss komplettering av inventarieutrustningen. Kostnaderna härför beräknas till totalt 195 000 kr.

För att förbättra säkerheten vid Norrtälje- och Tidaholmsanstalterna bör man komplettera svagströmsanläggningarna. Kostnaderna bör beräknas till 70 000 kr. för Norrtälje och 80 000 kr. för Tidaholm. Vidare föreslås en ombyggnad och komplettering av de elektriska belysnings- och telesignalanläggningarna inom paviljong A samt den öppna och halvöppna paviljongen vid centralanstalten Hall. För detta ändamål bör anvisas 500 000 kr.

Centralradio bör installeras på den psykiatriska avdelningen på centralanstalten Långholmen samt vid anstalten Västervik. Kostnaderna beräknas till sammanlagt 105 000 kr.

Kriminalvårdens blankettförråd, som f. n. är förlagt till fångvårdsanstalten Örebro, bör flyttas till Långholmen. Den kompletterande utrustning som därvid fordras beräknas kosta 10 000 kr.

II. Förslag av fångvårdens byggnadskommitté

Fångvårdens byggnadskommitté har föreslagit en uppräknig av den totala kostnadsramen från 14 460 000 kr. till 21 970 000 kr. för de anstalter som kommittén skall utrusta.

Motiv

För anstalterna Hinseberg, Hällby, Mariefred, Norrtälje, Tidaholm och Tillberga, som samtliga beräknas bli färdigutrustade under budgetåret 1965/66, behöver fastställda kostnadsramar inte räknas upp.

Gällande kostnadsram för centralanstalten Hall bör räknas upp med kostnaderna för inventarieutrustning till bl. a. köks- och matsalsbyggnad samt administrationsbyggnad med specialavdelningar. Dessa utrustningskostnader beräknas till 2 210 000 kr. Häri ingår ökade kostnader för svagströmsutrustning med 279 000 kr.

På grund av kostnadsstegringar bör kostnadsramen för centralanstalten Kumla räknas upp med 250 000 kr.

Utrustningskostnaderna för Skänningeanstalten anges till 1 150 000 kr. samt för de övriga 120-mannaanstalterna, Herrljunga, Viskan och Ystad, till vardera 1,2 milj. kr.

För centralanstalten Österåker föreslås ett huvudsakligen av säkerhets-skal utökat svagströmsprogram, vilket föranleder en kostnadsökning från preliminärt beräknade 1 650 000 kr. till 2,2 milj. kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget för budgetåren 1965/66 och 1966/67 beräknas av kriminalvårdsstyrelsen och fångvårdens byggnadskommitté till i runt tal (3 641 000 + 5 285 000 + 3 105 000 + 5 500 000) 17 531 000 kr.

Departementschefen

Jag beräknar den erforderliga medelsanvisningen under anslaget för budgetåret 1966/67 till 6 000 000 kr. och hemställer i enlighet härmed att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

F 7. Fångvårdsanstalterna: Anskaffning, montering och transport av baracker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	1 400 000	902 717
1965/66	4 400 000	
1966/67 (förslag)	4 000 000	

Från anslaget bestrids kostnader för anskaffning av baracker för förläggings-, expeditions-, verkstads- och förrådsutrymmen m.m. Vid utgången av budgetåret 1964/65 fanns under anslaget en reservation av 2 698 316 kr.

Kriminalvårdsstyrelsen har föreslagit en uppräknig av den totala kostnadsramen från 10 841 000 kr. till 25 551 000 kr. Medelsförbrukningen för budgetåret 1965/66 beräknas till 6 445 000 kr. och för budgetåret 1966/67 till 10 041 000 kr.

Motiv

1. Beviljade arbeten

På grund av prisstegringar bör kostnadsramarna räknas upp med sammanlagt 792 000 kr. för projekt, som har beviljats men ej slutförts före den 1 juli 1965 med undantag för Lärbro, Sjöboda, Åby, Vångdalen samt anstalten för korttidsbehandling av kvinnligt skyddstillsynsklientel. De fastställda kostnadsramarna kan bibehållas oförändrade för Lärbro och Sjöboda.

Kostnadsramen för Åby bör räknas upp med 71 000 kr., enär anstaltens bastuanläggning inte har kunnat förläggas till ursprungligen avsedd byggnad utan i stället inrymts i den nya köks- och matsalsbyggnadens källarvåning.

Gällande kostnadsram för ombyggnad av Vångdalen bör med hänsyn till prisläget på den öppna marknaden räknas upp från tidigare beräknade 890 000 kr. till 1,2 milj. kr.

Kostnaden för den beslutade anstalten för kvinnor, dömda till skyddstillsyn i förening med korttidsbehandling på anstalt, har tidigare preliminärt angetts till 950 000 kr. Fortsatta beräkningar visar att kostnadsramen bör fastställas till 1,2 milj. kr.

2. Föreslagna arbeten

Vid anstalten Kungsgården fordras nya administrationslokaler. Kostnaderna beräknas av styrelsen till 213 000 kr.

Lingatan bör utbyggas från 30 till 40 platser för att därefter nyttjas för handikappat klientel. Två nya bostadsbaracker och en ny köks- och matsalsbyggnad erfordras. Vidare bör verkstaden byggas ut för att ge plats åt 30 intagna i stället för som nu tio. Byggnadskostnaderna anges till 1 958 000 kr.

Principbeslut föreligger att Skogsgård skall upprustas (jfr prop. 1963: 1 bil. 4 s. 98). De nuvarande förläggningsbyggnaderna bör byggas om för att de intagna skall kunna förläggas i enkelrum. En ny förläggningsbyggnad bör även uppföras, varigenom anstaltens platsantal ökas från 55 till 60. Kostnaderna för de föreslagna arbetena beräknas till 1 930 000 kr.

Smälteryd, som är avsedd att behållas för fångvårdsändamål, är i sådant skick att en genomgripande ombyggnad måste ske. Samtidigt bör platsantalet ökas från 50 till 60. Byggnadskostnaderna beräknas till 2,9 milj. kr.

I enlighet med riksdagens beslut (jfr prop. 1963: 1 bil. 4 s. 98) skall Sörbyn upprustas. Förutom tidigare planerade arbeten bör tillkomma en förläggning för 20 intagna samt köks- och matsalsbyggnad. Vidare bör en ny snickeriverkstad med 20 arbetsplatser uppföras och den befintliga mangårdsbyggnaden omdisponeras för att kunna inrymma besöks- och sjukrum, fritidslokaler och expeditjonslokaler. Byggnadskostnaderna anges — såvitt rör förevarande anslag — till 1,9 milj. kr.

Under anslaget Kb III: Ju: 2 begär styrelsen medel till förvärv av mark för bl. a. en ny öppen 60-mannaanstalt inom södra kriminalvårdsräjongen. De totala kostnaderna för byggnadsarbetena anges till 3 580 000 kr. Styrelsen föreslår dock, att anstalten uppförs i två etapper, varvid den första etappen skulle omfatta två förläggningsbyggnader för sammanlagt 40 intagna, administrationslokaler och kök. Byggnadskostnaderna för denna etapp beräknas till 1 880 000 kr.

Mark för ett frigångshem inom ungdomsräjongen kan anskaffas inom Ytterby kommun i närheten av Kungälv. Anstalten är avsedd att omfatta

två förläggingsbyggnader med vardera tio platser, en administrationsbyggnad med kök, en förrådsbyggnad och ett personalbostadshus. Byggnadskostnaderna beräknas till 1 253 000 kr., varav 590 000 kr. fordras för budgetåret 1966/67.

Även södra räjongen bör tillföras ett frigångshem, för vilket byggnadskostnaderna i likhet med vad som har angetts för den föreslagna anläggningen i Ytterby beräknas till 1 253 000 kr.

Departementschefen

Jag tillstyrker att ett frigångshem för ungdomsräjongens klientel anordnas i Ytterby. Övriga förslag om nya projekt kan jag inte tillstyrka f. n.

Med hänsyn till storleken av de medel, som finns tillgängliga under anslaget, bör för budgetåret 1966/67 beräknas ett anslag av 4 000 000 kr.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Anskaffning, montering och transport av baracker m. m.* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

F 8. Ersättning för vård på anstalter som ej tillhör kriminalvården, m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	125 000	444 643
1965/66	125 000	
1966/67 (förslag)	150 000	

Från anslaget bestrids ersättning till föreningen Skyddsvärnet i Stockholm för inackordering på Björkahemmet av elever, som har permitterats från ungdomsanstalt, samt avgifter för inackordering i enskilda hem av sådana elever. Statsverkets kostnader för stadshäktena i Växjö och Örebro in till häktenas förstatligande den 1 januari 1965 har också täckts från anslaget. Den höga belastningssiffran för 1964/65 sammanhänger med sistnämnda förhållande.

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår att anslaget räknas upp med 25 000 kr. för att täcka höjd ersättning för verksamheten vid Björkahemmet.

Departementschefen

Anslaget som tidigare har benämnts Ersättning för vård av fångar på anstalter, som ej tillhör fångvården, m. m. bör från och med budgetåret 1966/67 få något ändrad lydelse.

Jag tillstyrker kriminalvårdsstyrelsens förslag om uppräknings av anslaget och hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Ersättning för vård på anstalter som ej tillhör kriminalvården, m. m.* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kr.

F 9. Centrala nämnderna

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	152 000	152 038
1965/66	163 000	
1966/67 (förslag)	190 000	

Från anslaget bestrids kostnaderna för arvoden till ledamöter och ersättare i kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelnsnämnden och interneringsnämnden samt för reseersättningar.

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår att anslaget med hänsyn till beslutade höjningar av dagarvoden och traktamenten räknas upp med 27 000 kr.

Departementschefen

Jag tillstyrker kriminalvårdsstyrelsens förslag att anslaget förs upp med 190 000 kr. Jag hemställer alltså att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till *Centrala nämnderna* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 190 000 kr.

F 10. Övervakningsnämnderna

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	250 000	377 341
1965/66	500 000	
1966/67 (förslag)	1 355 000	

Från anslaget bestrids kostnaderna för arvoden och reseersättningar till ledamöter i övervakningsnämnderna, till ersättare för dessa ledamöter och till sekreterare i nämnderna.

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår att anslaget räknas upp med 855 000 kr. till följd av utgiftsutvecklingen samt höjningarna av dagarvoden och traktamenten.

Departementschefen

I enlighet med kriminalvårdsstyrelsens förslag tillstyrker jag att anslaget för nästa budgetår förs upp med 1 355 000 kr. Jag hemställer alltså att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till *Övervakningsnämnderna* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 1 355 000 kr.

F 11. Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	4 874 000	4 713 591
1965/66	5 550 000	
1966/67 (förslag)	6 190 000	

Skyddskonsulentorganisationen består av 39 distrikt med lika många skyddskonsulenter, 75 biträdande skyddskonsulenter och skyddsassistenter (i vissa fall utbytta mot amanuenser i reglerad befordringsgång) samt 43 tjänstemän i biträdesgrader. Till skyddsvärnsföreningarna i Stockholm och Göteborg utgår ersättning i form av bidrag till löner m. m. för sammanlagt 24 tjänstemän.

Statistiska uppgifter

Huvudgrupperna inom frivårdsklientelet utgörs av dels villkorligt dömda med övervakning eller till skyddstillsyn dömda, dels villkorligt frigivna under övervakning. Utvecklingen under åren 1960—1965 framgår av följande sammanställning.

Tidpunkt	Antal villkorligt dömda/till skyddstillsyn dömda	Därav under 21 år	Antal villkorligt frigivna	Därav under 21 år	Summa	Därav under 21 år
1 sept. 1960	12 399	4 926	1 623	120	14 022	5 046
1 sept. 1961	13 995	6 094	1 789	151	15 784	6 245
1 sept. 1962	15 079	6 947	1 865	135	16 944	7 082
1 sept. 1963	15 565	7 543	1 777	131	17 342	7 674
1 sept. 1964	15 635	7 666	1 913	146	17 548	7 812
1 sept. 1965	15 178	6 988	2 286	146	17 464	7 134

Från den 1 september 1964 till den 1 september 1965 har antalet villkorligt dömda med övervakning och (från och med den 1 januari 1965) till skyddstillsyn dömda sjunkit med 457 medan antalet villkorligt frigivna under övervakning stigit med 373. Sammanlagt förelåg alltså en minskning med 84 (0,48 %). Ungdomarnas andel i totalsumman utgjorde den 1 september åren 1962—1965 resp. 41,8, 44,3, 44,5 och 40,8 %.

Till de nämnda huvudgrupperna frivårdsklientel kommer 1 118 personer, som har förts över till vård utom anstalt och som den 1 september 1965 stod under övervakning. Av dessa undergick 645 förvaring/internering och 473 ungdomsfängelse.

Enligt en prognos som kriminalvårdsstyrelsen har utarbetat i augusti 1965 beräknas frivårdsklientelet den 1 januari 1970 ha stigit till 24 944.

I följande sammanställning redovisas antalet övervakare, fördelade efter antalet uppdrag för var och en.

Antal uppdrag	Antal övervakare och tillsynsmän		
	1/9 1963	1/9 1964	1/9 1965
1—5	9 724	9 834	9 785
6—10	214	245	271
11—15	30	42	49
16—20	13	14	13
21—25	6	12	4
26—75	18	12	18
Summa	10 005	10 159	10 140

Övervakning ombesörjdes den 1 september 1965 i 6 293 fall (33,9 %) av personer som är yrkesmässigt verksamma inom socialvården och kriminalvården, varav i 874 fall av skyddskonsulenter eller skyddsassistenter, i 865 fall av tjänstemän vid skyddsföreningar och i 4 554 fall av andra tjänstemän.

Y r k a n d e n

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med (5 550 000 + 1 569 000) 7 119 000 kr.

Ökning
eller
minskning

Personalförändringar

- Utökning av assistent- och kontorstjänsterna:
 - 11 biträdande skyddskonsulenter Ae 19 (Stockholms norra för äldre, Eskilstuna, Norrköpings, Linköpings, Jönköpings, Kalmar, Lunds, Bohus, Borås, Skövde och Örebro distrikt) + 326 436
 - 24 skyddsassistenter Ae 17 (Stockholms för internerade, Stockholms norra för unga, Stockholms södra för unga, Stockholms norra förorters 2, Stockholms södra förorters 3, Uppsala 2, Eskilstuna, Norrköpings, Malmö 2, Hälsingborgs, Göteborgs för unga, Borås, Karlstads 2, Örebro, Västerås, Falu, Gävle och Luleå distrikt) + 639 072
 - 1 kontorist Ae 9 (Stockholms norra distrikt för äldre) + 17 268
 - 1 kanslibitråde Ae 7 (Visby distrikt) + 15 564
 - 9 biträden rb (Stockholms södra för unga, Stockholms norra förorters, Stockholms södra förorters, Uppsala, Norrköpings, Göteborgs för unga, Karlstads, Västerås och Gävle distrikt) + 126 684
2. Kontorspersonal för övervakningsnämnderna + 370 000
- Avgår medel för tillfällig biträdes hjälp — 220 000
3. Ökat statsbidrag till skyddsvärnsföreningarna i Stockholm och Göteborg + 74 620
4. Medel för socialmedicinsk behandlingsverksamhet + 42 000
5. Vikariemedel + 71 647

Tjänsteförändringar

- 3 biträdande skyddskonsulenter Ao 19 — förste kriminalvårdsassistenter Ao 19 —
- 26 biträdande skyddskonsulenter Ae 19 — förste kriminalvårdsassistenter Ae 19 —
- 81 skyddsassistenter Ae 17 — kriminalvårdsassistenter Ae 17 —

Löneomräkningar + 105 660
+ 1 568 951

Motiv

1. Under åren 1962—1964 har skyddskonsulentorganisationen byggts ut i huvudsaklig överensstämmelse med förslag av 1956 års eftervårdsutredning. Till grund för beräkningen av personalbehovet har i stort sett legat uppgifter om antalet frivårdsfall den 1 oktober 1959. Frivårdsklientelet har sedan dess ökat med omkring 40 %. En upprustning av organisationen bör ske för att för dagens skyddsarbete skall skapas samma förutsättningar som låg till grund för utbyggnaden 1962—1964. Även med hänsyn till att brottsbalken fr. o. m. den 1 januari 1965 på olika sätt har medfört avsevärt ökad arbetsbelastning för skyddskonsulentorganisationen bör personalförstärkning ske på både assistent- och biträdessidan.

2. Kriminalvårdsstyrelsen ansluter sig till ett förslag som statskontoret har avgett om organisationen av övervakningsnämndernas expeditionsarbete (jfr under anslaget F 1. s. 95). Enligt förslaget skall frivårdsexpeditioner, utom i vissa undantagsfall, ombesörja allt expeditionsarbete för övervakningsnämnderna. Skyddskonsulentorganisationen behöver enligt statskontorets mening för detta ändamål förstärkas med sammanlagt 29 biträdestjänster till en beräknad kostnad av 370 000 kr. Vid bifall till detta förslag kan den medelsanvisning på 220 000 kr. som nu står till förfogande för tillfällig biträdes hjälp åt övervakningsnämnderna utgå.

3. Genom beslut av 1962 års riksdag har skyddsvärnsföreningarna i Stockholm och Göteborg anförtrotts vissa övervakningsuppgifter som normalt ankommer på skyddskonsulentorganisationen. Till föreningarna utgår ersättning i form av bidrag till löner m. m. till sammanlagt 24 tjänstemän.

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår bidrag till löner för bl. a. ytterligare sammanlagt två tjänstemän vid de två föreningarna.

4. Skyddsvärnsföreningarna i Stockholm och Göteborg får bidrag från förevarande anslag med resp. 86 000 kr. och 50 000 kr. för viss socialmedicinsk behandlingsverksamhet som föreningarna bedriver. Kriminalvårdsstyrelsen föreslår en uppräknig av medelsanvisningen med 31 000 kr. för föreningen i Stockholm och med 11 000 kr. för föreningen i Göteborg.

Departementschefen

I sitt betänkande angående kriminalvård i frihet (SOU 1961: 16) föreslog 1956 års eftervårdsutredning en väsentlig förbättring av frivårdsresurserna. Förslaget innebar sålunda för skyddskonsulentorganisationens del bl. a. att såväl antalet tjänster som antalet distrikt ungefär fördubblades. Utbyggnaden avsågs ske i fem etapper med början budgetåret 1962/63 och vara avslutad under budgetåret 1966/67.

I prop. 1962: 1 (bil. 4 s. 121) framhöll jag, att den föreslagna utbyggnaden borde komma till stånd i tre etapper, varvid den första borde genom-

föras under budgetåret 1962/63 och de övriga under loppet av därpå följande två budgetår. Riksdagen beslöt i enlighet därmed.

Den nya organisationen har således inte prövats i fullt utbyggt skick under någon längre tid. Sedan brottsbalken trädde i kraft, har organisationen dock visat sig för knapp. Övervakningsnämndernas verksamhet har inneburit ett merarbete för frivårdspersonalen i en utsträckning som inte har förutsetts. Jag tillstyrker därför redan nu att medel beräknas för fem skyddsassistenttjänster. Anslaget bör därutöver räknas upp med 270 000 kr. för extra arbetskraft på assistentplanet.

Jag är inte beredd att ta ställning till hur övervakningsnämndernas expeditionarbete skall bedrivas. Frågan bör övervägas ytterligare. I avvaktan härpå bör den medelsanvisning, som finns beräknad för tillfällig biträdeshjälp åt nämnderna under anslaget, räknas upp från 220 000 kr. till 320 000 kr.

Jag tillstyrker, att ytterligare 30 000 kr. beräknas som bidrag till den socialmedicinska behandlingsverksamhet bland kriminalvårdsklientelet, som drivs av skyddsvärnen i Stockholm och Göteborg.

Anslaget bör föras upp med (5 550 000 + 640 000) 6 190 000 kr.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	693 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	5 497 000
	<hr/>
	Summa kr. 6 190 000

- b) till *Skyddskonsulentorganisationen*: *Avlöningar* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 6 190 000 kr.

F 12. Skyddskonsulentorganisationen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	801 000	832 790
1965/66	912 000	
1966/67 (förslag)	1 134 000	

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med (912 000 + 415 000) 1 327 000 kr.

	Anvisat 1965/66	Föreslagen ändring Mynd.	1966/67 Dep.ch.
1. Sjukvård m. m.	6 000	+ 2 000	+ 2 000
2. Reseersättningar	335 000	+ 65 000	+ 20 000
3. <i>Expenser</i>			
b) Övriga <i>expenser</i> för skyddskon- sulentorganisationen	360 000	+ 218 000	+ 115 000
c) Övriga <i>expenser</i> för övervak- ningsnämnderna	25 000	+ 125 000	+ 80 000
4. Publikationstryck.....	15 000	— 15 000	— 15 000
6. Bidrag till omkostnader för vissa skyddsvärnsföreningar			
a) Bidrag till föreningen Skydds- värnet i Stockholm	90 000	+ 24 000	+ 24 000
b) Bidrag till föreningen Skydds- värnet i Göteborg	56 000	— 4 000	— 4 000
		<hr/>	<hr/>
		+ 415 000	+ 222 000

Departementschefen

Med hänvisning till föregående sammanställning beräknar jag anslaget till (912 000 + 222 000) 1 134 000 kr., varav 125 000 kr. för engångsanskaffning av vissa inventarier.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Skyddskonsulentorganisationen*: *Omkostnader* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 1 134 000 kr.

F 13. Ersättningar till övervakare

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	4 800 000	4 957 280
1965/66	6 000 000	
1966/67 (förslag)	6 000 000	

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med 12 000 000 kr. i avvaktan på att ställning tas till styrelsens yrkande år 1964 om höjning av övervakararvodena (jfr prop. 1965: 1 bil. 4 s. 106).

Departementschefen

Frågan om arvodena till övervakare är föremål för översyn inom justitiedepartementet. Härvid har framkommit, att en arvodeshöjning av sådan stor-

lek att den kan antas påtagligt stimulera rekryteringen av personer med fallenhet och intresse för övervakningsuppdrag skulle innebära en avsevärd anslagsökning. Då ytterligare utredning torde erfordras och med hänsyn till att det är nödvändigt att begränsa de statliga utgifterna, är jag inte nu beredd att framlägga förslag om ändrad arvodessättning.

Jag förordar, att anslaget förs upp med oförändrat belopp, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Ersättningar till övervakare* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 6 000 000 kr.

F 14. Kurser för övervakare och personundersökare

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	32 000	17 941
1965/66	50 000	
1966/67 (förslag)	50 000	

Från anslaget bestrids kostnaderna för kurs- och konferensverksamhet för övervakare och personundersökare.

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med oförändrat belopp.

Departementschefen

Jag tillstyrker kriminalvårdsstyrelsens förslag och hemställer alltså att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kurser för övervakare och personundersökare* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kr.

F 15. Understöd åt villkorligt frigivna m. fl.

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	1 000 000	999 747
1965/66	1 250 000	
1966/67 (förslag)	1 250 000	

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår att anslaget höjs med 250 000 kr. Som skäl anförs penningvärdeförsämringen samt det ökade behovet av ekonomisk hjälp i olika former i samband med och efter frigivningen.

Departementschefen

Tidigare har anslaget benämnts Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl. Det bör från och med budgetåret 1966/67 få en något ändrad beteckning.

Anslaget räknades upp med 250 000 kr. föregående år. Jag är inte i år beredd att tillstyrka en ytterligare höjning. Jag hemställer alltså att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Understöd åt villkorligt frigivna m. fl.* för budgetåret 1966/67 anvisa ett anslag av 1 250 000 kr.

F 16. Bidrag till Svenska skyddsförbundet

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	60 000	60 000
1965/66	107 000	
1966/67 (förslag)	60 000	

Av anslaget för budgetåret 1965/66 utgör 47 000 kr. engångsbidrag till föreningen Skyddsvärnet i Stockholm för visst driftunderskott samt 60 000 kr. bidrag till Svenska skyddsförbundets och vissa till förbundet anslutna skyddsföreningars verksamhet.

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår att anslaget för budgetåret 1966/67 förs upp med 60 000 kr.

Departementschefen

Jag tillstyrker kriminalvårdsstyrelsens förslag och hemställer alltså att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Svenska skyddsförbundet* för budgetåret 1966/67 anvisa ett anslag av 60 000 kr.

G. Diverse

G. 1. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Kriminalvårdsstyrelsens delfond. Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor har anfört angående ersättning till kriminalvårdsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Kriminalvårdsstyrelsens delfond* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 10 190 000 kr.

G. 2. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond. Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor har anfört angående ersättning till byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 32 028 000 kr.

G. 3. Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark. Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor har anfört angående ersättning till domänverkets fond för upplåten mark hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 355 000 kr.

G. 4. Ersättning till försvarets fastighetsfond för fångvårdsanstalten i Hälsingborg. Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet föreslår jag, att detta anslag förs upp med ett belopp av 67 000 kr., att tillgodoföras försvarets fastighetsfond som ersättning för lokaler som har upplåtits till kriminalvården för fångvårdsanstalten i Hälsingborg, samt hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Ersättning till försvarets fastighetsfond för fångvårdsanstalten i Hälsingborg* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 67 000 kr.

G 5. Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	31 000	15 785
1965/66	16 000	
1966/67 (förslag)	15 000	

Bidragsverksamheten sköts av nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer. Statsverkets inkomster av verk, som har utarbetats eller utgetts med bidrag från detta anslag, tas till uppbörd på anslaget.

Vid utgången av budgetåret 1964/65 förelåg en reservation under anslaget av omkring 63 000 kr.

Nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer föreslår, att anslaget tas upp med 15 000 kr.

Departementschefen

Jag har inte något att erinra mot den beräkning av medelsbehovet som nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer har gjort. Jag hemställer i enlighet härmed att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 kr.

G 6. Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m. inom privaträttens område

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	48 000	48 318
1965/66	59 000	
1966/67 (förslag)	68 000	

Från anslaget utgår bidrag till Bernunionens internationella byrå för skydd av litterära och konstnärliga verk, till internationella institutet i Rom för unifiering av privaträtten och till Haagkonferensens permanenta byrå för internationell rätt.

Anslaget bör med hänsyn till ifrågasatt ökning av Sveriges bidrag till internationella institutet i Rom ökas med 9 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m. inom privaträttens område* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 68 000 kr.

G 7. Bidrag till Nordisk Domssamling

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	15 000	13 000
1965/66	18 000	
1966/67 (förslag)	16 000	

Anslaget har tidigare kallats Bidrag till Nordisk Årsbok m. m. Eftersom det endast belastas med Sveriges andel i kostnaderna för den i Norge utgivna rättsfallssamlingen Nordisk Domssamling, bör anslagsbeteckningen ändras till Bidrag till Nordisk Domssamling.

Den reservation som kan finnas under anslaget Bidrag till Nordisk Årsbok m. m. vid utgången av budgetåret 1965/66 bör tillföras nu förevarande anslag.

Anslaget bör minskas med 2 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Nordisk Domssamling* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 16 000 kr.

G 8. Bidrag till politiska partier

	Anslag
1965/66	23 000 000
1966/67 (förslag)	23 000 000

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till politiska partier* för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 23 000 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

I. Statens affärsverksfonder

E. Domänverket

Ju: 1. Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården

Anslaget är avsett att möjliggöra inköp av jordbruksfastigheter, lämpliga att nyttjas som anstalter för kriminalvårdsklientelet. Fastighetsförvärv, som görs med anlitanande av medel under anslaget, skall bokföras som jordbruksegendom. För budgetåret 1965/66 har anvisats ett anslag av 750 000 kr.

Kriminalvårdsstyrelsen hemställer, att 770 000 kr. anvisas för följande ändamål.

	Kostnad i kr.
Markförvärv för vissa anstalter:	
1. Västergården	285 000
2. Skogsgård	80 000
Byggnadsarbeten för vissa anstalter:	
3. Sörbyn	165 000
4. Singeshult	240 000
	770 000

Motiv

1. För att samtliga intagna vid fångvårdsanstalten Västergården skall kunna sysselsättas inom jordbruks- och skogsarbete behövs en ökning av jordbruksarealen. Möjlighet härtill finns genom förvärv av 60 ha åker från ett närbeläget skifteslag för en kostnad av 285 000 kr.

2. För att genomföra en planerad utbyggnad av anstalten Skogsgård från 55 till 60 platser fordras ytterligare tomtmark. Styrelsen har erbjudits att för 80 000 kr. förvärva den angränsande fastigheten Göstorp 1:6 i Veinge socken.

3. Vid kolonien Sörbyn ämnar styrelsen genomföra en strukturrationalisering av jordbruksdriften genom att koncentrera denna till mjölkproduktion och uppfödning av ungnöt. En sådan rationalisering förutsätter att anstaltens kreatursbestånd ökas, vilket i sin tur medför att djurstallarna måste byggas om. Kostnaderna härför beräknas till 165 000 kr.

4. Styrelsen avser att fördubbla den nuvarande kreatursbesättningen vid

kolonien Singeshult för att driva ökad mjölk- och köttproduktion samt grovfoderodling. En förutsättning för denna omläggning är att anstaltens ladugård byggs ut och rustas upp. Kostnaderna härför uppskattas till 240 000 kr.

Departementschefen

Anslaget har hittills benämnts Förvärv av fångkolonier. Benämningen fångkoloni bör inte användas längre. Anslagsrubriken bör därför ändras. Vid innevarande budgetårs utgång befintlig medelsreserv bör tillföras det nya anslaget.

Jag tillstyrker kriminalvårdsstyrelsens förslag till den del de avser förvärv av mark till fångvårdsanstalterna Västergården och Skogsgård samt utbyggnad av ladugården vid anstalten Singeshult.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården* för budgetåret 1966/67 anvisa ett investeringsanslag av 605 000 kr.

III. Statens allmänna fastighetsfond

Ju: 1. Polishus m. m.

Till detta ändamål har för budgetåret 1965/66 anvisats ett anslag av 10 milj. kr.

Byggnadsstyrelsen föreslår, att anslaget förs upp med 50 milj. kr.

Motiv

Lokalfrågan för det förstatligade polisväsendet har t. v. lösts genom att statsverket hyr de lokaler som kommunerna disponerade för ändamålet före förstatligandet. Vidare har byggnadsstyrelsen i vissa fall övertagit kontrakt som tecknats mellan kommuner och enskilda fastighetsägare, varjämte nya förhyrningar tillkommit.

Förhandlingar pågår om förvärv av vissa polishus som är uppförda eller avses bli uppförda av kommuner eller enskilda. I de fall där polishusen helt eller nästan helt inrymmer lokaler för statliga ändamål torde det vara ekonomiskt och rationellt att successivt överföra fastigheterna i statsverkets ägo.

Värdet av polishus som nu är nyuppförda eller under byggnad beräknas till ca 130 milj. kr., varav omkring 40 milj. kr. avser privatägda fastigheter. Till detta kommer ett mycket omfattande äldre fastighetsbestånd. Förvärven bör därför slås ut på ett antal år. Viss prioritet bör ges i fråga om nyuppförda polishus som ägs av enskilda.

Departementschefen

Som byggnadsstyrelsen anfört kan det i vissa fall vara ekonomiskt fördelaktigt för staten att överta polishus som ägs av kommun eller av enskild. Jag anser mig därför böra tillstyrka att medel ställs till förfogande för detta ändamål.

Även om byggnadsverksamheten torde komma att ske huvudsakligen i kommunal regi kan det i vissa fall vara lämpligt att tillgodose behovet av nya lokaler genom nybyggnad i statlig regi.

För inlösen av polishus samt för den nybyggnad som kan komma att ske i statlig regi bör 40 milj. kr. anvisas.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Polishus m. m.* för budgetåret 1966/67 anvisa ett investeringsanslag av 40 000 000 kr.

Ju: 2. Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården

Vid utgången av budgetåret 1964/65 fanns under anslaget en behållning av i runt tal 11 900 000 kr. För budgetåret 1965/66 har anvisats ett anslag av 21 000 000 kr.

Utvecklingsplan för kriminalvårdens anstaltssystem

Kungl. Maj:t uppdrog den 13 augusti 1964 åt *fångvårdens byggnadskommitté* att i samråd med kriminalvårdsstyrelsen närmare utreda den utvecklingsplan för kriminalvårdens anstaltssystem som har utarbetats inom styrelsen och redovisats i 1964 års statsverksproposition (prop. 1964: 1 bil. 4 s. 114).

Med skrivelse den 1 november 1965 har kommittén redovisat sitt uppdrag och därvid anfört bl. a. följande.

Det gamla anstaltsbeståndet med undantag av några få anstalter bör vara avvecklade inom tio år. Undantagen avser den nuvarande centralanstalten Malmö som efter ombyggnad kan behållas såsom slutna sidosanstalt inom södra räjongen samt centralanstalten Härlanda som utan större investeringar kan behållas som reservanstalt, om så skulle behövas. I övrigt skall endast anstalterna Karlskrona och Växjö finnas kvar efter tioårsperiodens utgång, Karlskrona dock endast som reservanstalt. Återstående 26 anstalter skall läggas ned senast vid utgången av år 1975.

De nya anstalterna bör organiseras efter följande riktlinjer.

Var och en av rājongerna för ordinärt klientel skall ha en modern centralanstalt (300—435 platser), försedd med nödvändiga specialavdelningar, bl. a. för kroppssjukvård och psykiatrisk vård. Centralanstalten skall byggnadsmässigt vara utformad för att tillgodose de högsta säkerhetskrav. Den skall kompletteras med en större slutna sidosanstalt (150—230 platser) och i mån av behov med mindre slutna avdelningar, ev. anslutna till någon öppen

anstalt inom gruppen. Den öppna anstaltsorganisationen domineras av en eller flera anstalter av Tillbergatyp (120 platser) och består i övrigt av ett flertal mindre anstalter (40—60 platser), så utvalda att behovet av differentiering i fråga om behandling och utbildning tillgodoses på bästa möjliga sätt. Härtill kommer i varje grupp en terapianstalt (20—40 platser) för handikappat klientel samt erforderligt antal frigångsplatser. Antalet slutna och öppna platser förutsätts vara ungefär lika.

I interneringsrājongen bör andelen slutna platser utgöra omkring tre fjärdedelar av hela platsantalet. Säkerhetssynpunkterna är i denna rājong av särskild betydelse och de slutna anstalterna måste utformas med hänsyn därtill. Jämte den utbyggda centralanstalten Hall (285 slutna platser) skall finnas två större slutna sidoanstalter (120—200 platser) samt några mindre (ca 80 platser). Öppenvården tillgodoses dels vid öppna avdelningar, anslutna till de slutna anstalterna (sammanlagt ett hundratal platser), och dels vid fristående mindre anstalter (40—60 platser). Terapianstalt och frigångshem inrättas även inom denna grupp.

För ungdomsrājongen träder uppfostrings- och utbildningssynpunkterna i förgrunden. För att tillgodose dessa krav måste anstalterna i ungdomsrājongen ges särskilda resurser. Utformningen av en ny centralanstalt (220 platser) är av största betydelse. Till sådan anstalt bör knytas bl. a. en psykiatrisk avdelning av hög kvalitet och särskilda provningsverkstäder. Av de nuvarande slutna anstalterna inom gruppen behålls Roxtuna (46 slutna platser) som psykopatanstalt under psykiatrisk ledning. Jämte Roxtuna-anstalten krävs ett par slutna sidoanstalter (80 platser). På den öppna sidan kvarstår Skenäs (85 platser) som huvudanstalt, kompletterad med kolonier och frigångshem (10—40 platser) till så stort antal att andelen öppna platser kommer att utgöra omkring en tredjedel av hela platsantalet.

För kvinnorājongen räknar kommittén med att anstalten Hinseberg med ett hundratal platser genom en begränsad utbyggnad skall ges ökade differentieringsmöjligheter. Den kompletteras i mån av behov med mindre öppna anstalter eller frigångshem. För kvinnligt skyddstillsynsklientel fordras en eller två anstalter.

Utvecklingsprogrammet kräver enligt kommitténs ungefärliga beräkningar en sammanlagd investering av omkring 480 milj. kr., varav 334 milj. kr. under den närmaste femårsperioden och 146 milj. kr. under den följande. Därtill kommer kostnaderna för vissa ytterligare projekt som saknar direkt anknytning till rājongindelningen, nämligen verkstad vid Håga sjukhus, lokaler för kriminalvårdsskolan, arbetsklirik och personalbostäder. Sistnämnda kostnader beräknas till sammanlagt ca 38 milj. kr.

Kommitténs utvecklingsplan framgår i detalj av följande tablå. Det platsantal, som anges för åren 1970 och 1975, sammanfaller i huvudsak med den beräknade maximibeläggningen inom de olika rājongerna vid samma tidpunkt.

Kriminalvårdsrätning/ anstalt	Platsantal (slutna, öppna)/år						Investeringar (1 000-tal kr.)
	1965		1970		1975		
	s	ö	s	ö	s	ö	
<i>Norra rätning</i>							
Befintliga anstalter							
Härnösand	125						
Haparanda	13	20					
Luleå	27						
Ulriksfors	132		20	120	20	120	6 700
Umeå	22						
Östersund	22						
Gröttingen		40					
Rommersnäs		30					
Sörbyn		38		40		40	2 300
Nya anstalter							
Härnön			300		300		31 000
Sluten sidoanstalt			180		180		16 000
Viskan				120		120	9 300
Öppen anstalt						120	9 300
Öppen anstalt				60		60	4 100
Terapianstalt				20		20	1 400
Frigångshem				20		20	1 300
Summa	341	128	500	380	500	500	81 400
<i>Östra rätning</i>							
Befintliga anstalter							
Långholmen	613						
Kungsgården	50	70		120		120	7 000
Norrtälje	230		230		230		
Visby	20						
Lärbro		116	20	120	20	120	11 400
Tillberga (jfr Inl.rät.) ..		120					
Bogesund		61		60		60	
Bredsjönäs		30					
Högskogen		30					
Johannesberg		30					
Långviken		30					
Mon		30		20		20	
Nackahemmet		8		8		8	
Oppeby		20					
Vängdalen		28		40		40	
Åby		60		60		60	
Vissa ombyggn.arb.							7 700
Nya anstalter							
Österåker			435		435		47 000
Öppen anstalt						120	9 300
Djupvik				60		60	1 000
Valla				40		40	500
Frigångshem				20		20	1 300
Summa	913	633	685	548	685	668	85 200
<i>Västra rätning</i>							
Befintliga anstalter							
Härlanda	175		175		175		2 300
Jönköping	39						

Kriminalvårdsräng/anstalt	Platsantal (slutna, öppna)/år						Investeringar (1 000-tal kr.)
	1965		1970		1975		
	s	ö	s	ö	s	ö	
Mariestad	75	56					
Skogome (ny centralanstalt)	105		315		435		45 000
Tidaholm	230		230		230		
Lingatan		30		40		40	
Mäshult		35		60		60	
Ollestad		40		40		40	
Smälteryd		50		60		60	
Tenhult		30		60		60	
Torhult		40		60		60	
Vissa ombyggn.arb.							13 000
Nya anstalter							
Herrljunga				120		120	9 300
Svaneberg				40		60	6 100
Frigångshem				20		20	1 300
Summa	624	281	720	500	840	520	77 000
<i>Södra rängjungen</i>							
Befintliga anstalter							
Malmö	207		235		235		5 200
Halmstad	30		30				
Hälsingborg	170		170				
Kalmar (jfr Int.räj.)			66				
Karlskrona	57		57		57		
Herrestad (jfr U.räj.)				20		20	
Rönås		42		42		42	
Singeslult		42		60		60	
Skogsgård		55		60		60	
Tygelsjö		40		40		60	
Ödevata		40		60		60	
Vissa ombyggn.arb.							8 600
Nya anstalter							
Centralanstalt					435		46 000
Ystad				120		120	9 300
Hästveda				40		60	3 700
Öppen anstalt				40		40	1 300
Öppen anstalt						40	1 300
Frigångshem				20		20	1 300
Summa	464	219	558	502	727	582	76 700
<i>Inlandsrängjungen</i>							
Befintliga anstalter							
Kumla	240		435		435		5 000
Falun	38		38				
Linköping	61						
Örebro	55						
Tillberga (jfr Ö.räj.)				120		120	
Gustavsström		50					
Lerbäck		20		20		20	
Orretorp (jfr Int.räj.)				60		60	2 800
Skåltjärnshyttan		36					
Älgberget		40					

Kriminalvårdsrätning/ anstalt	Platsantal (slutna, öppna)/år						Investeringar (1 000-tal kr.)
	1965		1970		1975		
	s	ö	s	ö	s	ö	
Nya anstalter							
Sluten sidoanstalt					150		13 500
Skänninge				120		120	6 500
Öppen anstalt						120	9 300
Leksand				60		60	2 100
Öppen anstalt				60		60	4 100
Frigångshem				20		20	1 300
Summa	394	146	473	460	585	580	44 600
Interneringsrätningen							
Befintliga anstalter							
Hall	210	48	285	68	285	68	22 000
Gävle	48						
Hudiksvall	26						
Hällby (jfr U.räj.)			80	10	80	10	
Kalmar (jfr S.räj.)	66						
Karlstad	63		56				
Mariefred (jfr U.räj.)			80	10	80	10	
Norrköping	97		97				
Vänersborg	53		53				
Västervik	45		45				
Växjö	73		73		73		
Orretorp (jfr Inl.räj.)		30					
Sjööboda		40		40		40	
Västergården		60		60		60	
Vissa ombyggn.arb.							10 000
Nya anstalter							
Sluten sidoanstalt					200		18 000
Sluten sidoanstalt					120		11 000
Öppen anstalt						60	4 100
Terapianstalt				20		20	1 400
Frigångshem						20	1 300
Summa	681	178	769	208	838	288	67 800
Ungdomsrätningen							
Befintliga anstalter							
Skenäs		85		85		85	
Hällby (jfr Int.räj.)	80	10					
Kristianstad	52						
Mariefred (jfr Int.räj.)	80	10					
Nyköping	32						
Roxtuna	46	9	46	9	46	9	
Uppsala	48						
Västerås	44						
Ystad	32						
Björkahemmet		10					
Herrestad (jfr S.räj.)		18					
Hildero		15		15		15	
Vissa ombyggn.arb.							1 100
Nya anstalter							
Centralanstalt			220		220		25 000
Sluten sidoanstalt			80		80		7 300
Sluten sidoanstalt			80		80		7 300

Kriminalvårdsräjong/ anstalt	Platsantal (slutna, öppna)/år						Investeringar (1 000-tal kr.)
	1965		1970		1975		
	s	ö	s	ö	s	ö	
Öppen anstalt				40		40	2 200
Öppen anstalt						40	2 200
Ytterby				20		20	1 300
Frigångshem				10		10	
Summa	414	157	426	179	426	219	46 400
<i>Kvinnoräjongen</i>							
Befintlig anstalt							
Hinseberg	65	36	65	40	65	40	1 100
Ny anstalt							
Öppna platser.....						20	1 300
Summa	65	36	65	40	65	60	2 400
Totalt	3 896	1 778	4 196	2 817	4 666	3 417	481 500

Investeringsplaner för budgetåret 1966/67

1. Förslag av kriminalvårdsstyrelsen

Kriminalvårdsstyrelsen har föreslagit en uppräknig av den totala kostnadsramen från 15 311 000 kr. till 27 137 000 kr. för byggnadsverksamhet för vilken styrelsen har att svara.

Motiv

1. Beviljade byggnadsföretag m. m.

Kostnadsramarna för verkstadsbyggnaderna vid kolonierna Sjöboda, Rönås och Singeshult bör på grund av prisstegringar räknas upp, för Sjöboda från 378 000 kr. till 415 000 kr., för Rönås från 175 000 kr. till 193 000 kr. och för Singeshult från 223 000 kr. till 246 000 kr. Av samma skäl bör kostnadsramen för ombyggnad av anstalten Lerbäck höjas från 160 000 kr. till 178 000 kr.

2. Föreslagna arbeten

I anslutning till var och en av fångvårdsanstalterna Ulriksfors och Lärbro bör uppföras en sluten avdelning för 20 man. Byggekostnaderna beräknas till 1 530 000 kr. resp. 1 970 000 kr. I sistnämnda belopp ingår även kostnaderna för en panncentral. Av de sammanlagda kostnaderna belöper 1 670 000 kr. på budgetåret 1966/67. För att förhindra olämplig bebyggelse i närheten av de båda anstalterna föreslår styrelsen vidare att vissa angränsande markområden inköps för en sammanlagd köpeskilling av 102 000 kr.

För en fortsatt utbyggnad av tjänstebostadsbeståndet bör fastställas en total kostnadsram av 2,5 milj. kr., varav 1,5 milj. kr. krävs för budgetåret 1966/67.

Styrelsen föreslår att en serie frivårdshotell, avsedda för sådana intagna som skrivs ut från anstalt men för vilka bostadsfrågan inte har kunnat lösas, successivt förs upp över hela landet. Varje hotell bör omfatta 20 enkeltum jämte bl. a. bostad åt heltidsanställd portier. Medel yrkas för fem sådana hotell. Byggnadskostnaderna beräknas till sammanlagt 4,5 milj. kr. varav 2,5 milj. kr. krävs under budgetåret 1966/67. För förvärv av mark för hotellen bör under samma år anvisas sammanlagt 480 000 kr.

Under anslaget F 7. har styrelsen begärt medel för att uppföra en öppen 60-mannaanstalt i Hässleholmstrakten. Villkorligt avtal om förvärv av erforderligt markområde har träffats med Hästveda kommun, varvid köpeskillingen har angetts till 48 000 kr. Detta belopp bör anvisas under förevarande anslag.

Utöver vad som nyss har sagts föreslår styrelsen att mark anskaffas snarast för följande nya anstalter, nämligen två öppna anstalter med vardera 60 platser, varav en inom norra räjongen och en för ungdomsräjongen, en terapianstalt för interneringsräjongen och ett frigångshem för inlandsräjongen. Kostnaderna för markförvärven anges överslagsvis till 600 000 kr. Beloppet krävs för budgetåret 1966/67.

II. Förslag av fångvårdens byggnadskommitté

Fångvårdens byggnadskommitté har, efter samråd med byggnadsstyrelsen, föreslagit att den totala kostnadsramen för de byggnadsprojekt, med vilka kommittén har att ta befattning, räknas upp från 170 348 000 kr. till 198 677 000 kr.

Motiv

1. Företag som beräknas bli slutförda före ingången av budgetåret 1966/67

Av de företag vid centralanstalten Hall som har påbörjats före den 1 juli 1965 men ännu inte slutredovisats är följande i allt väsentligt slutförda, nämligen två 72-mannapaviljonger, tvätt- och verkstadsbyggnad, infartsväg, spänningsomläggning samt upprustning av vatten- och avloppsnät. Vidare är i huvudsak samtliga objekt avslutade vid anstalterna Hinseberg, Hällby, Kumla, etapp I, Mariefred, Norrtälje, Tidaholm, Tillberga och Ulriksfors. Kumlaanstaltens slutetapp beräknas vara färdig före ingången av budgetåret 1966/67.

Gällande kostnadsramar för anstalterna Hällby, Mariefred och Tidaholm har kunnat sänkas med resp. 77 000, 125 000 och 25 000 kr.

För att förbättra ytterbelysningen vid anstalterna Norrtälje och Tidaholm beräknar kommittén ett ytterligare medelsbehov av 230 000 kr. och 240 000 kr.

2. Företag som beräknas pågå under budgetåret 1966/67

Centralanstalten Hall. Utöver vad som nyss har sagts återstår att utföra köks- och matsalsbyggnad, administrationsbyggnad med specialavdelningar, samlingsbyggnad, utbyggnad av panncentral, förstärkning av ytterbelysning, vissa kompletterande yttre arbeten samt ev. ny omslutningsmur.

På grund av byggnadskostnadsstegring bör kostnadsramen för köks- och matsalsbyggnaden höjas med 100 000 kr. Infordrade anbud beträffande ytterbelysningen motiverar en höjning av ramen med 205 000 kr. Dragning av gångkulvert i anslutning till administrationsbyggnaden och specialavdelningarna fordrar rivning av kyrkan. Detta förhållande, som inte tidigare har förutsetts, jämte prisstegringar föranleder en ramhöjning med 460 000 kr. Kostnaden för en ny samlingsbussbyggnad uppskattas till 2,4 milj. kr. Vidare begär kommittén att få uppföra en ny, sju meter hög anstaltsmur. Kostnaderna härför anges till 4,5 milj. kr. Slutligen torde vissa kompletterande yttre arbeten medföra en merkostnad av 850 000 kr.

Kostnadsramen för den utbyggnadsetapp av Hallanstalten som redovisas här uppgår således — med utgångspunkt från nuvarande kostnadsram på 13 440 000 kr. — till $(13\,440\,000 + 100\,000 + 205\,000 + 460\,000 + 2\,400\,000 + 4\,500\,000 + 850\,000)$ 21 955 000 kr.

Anstalten Skenäs. Kostnaderna för ombyggnad av anstaltens köksanläggning jämte en provisorisk köksbyggnad under den tid byggnadsarbetena pågår beräknas uppgå till 1 050 000 kr.

Centralanstalten Skogome. Färdiga bygghandlingar avseende en ny tvätt- och verkstadsbyggnad beräknas kunna redovisas under hösten 1966. Kostnaderna för denna etapp uppskattas preliminärt till 12,5 milj. kr.

Centralanstalten Österåker. De egentliga byggnadsarbetena jämte vissa förberedande anläggningsarbeten, som redan pågår, beräknas preliminärt kosta totalt 47 milj. kr. Härav beräknas 3,8 milj. kr. utgå redan för innevarande budgetår och 15,2 milj. kr. för budgetåret 1966/67.

Anstalterna Skänninge, Herrljunga, Ystad och Viskan. Kostnadsramen för Skänningeanstalten bör med hänsyn till byggnadskostnadsstegringar höjas med 340 000 kr. Beträffande de övriga anstalterna, som avses bli uppförda på totalentreprenad, torde kostnaderna, baserade på inkomna anbud, kunna redovisas under våren 1966. I avvaktan härpå anges inte några kostnadsramar. Medelsförbrukningen för var och en av anstalterna Herrljunga och Ystad beräknas dock för innevarande budgetår till 2 milj. kr. och för budgetåret 1966/67 till 5 milj. kr. Under sistnämnda år torde vidare anstalten Viskan kräva en medelsåtgång av 3 milj. kr.

3. Fastighetsförvärv

Utöver de markförvärv, för vilka belopp har upptagits i den senast fastställda investeringsplanen, bör medel beräknas för ytterligare markinköp

som kan aktualiseras till följd av en fortsatt utbyggnad av anstaltsbeståndet. Under den närmaste femårsperioden kan det — förutom nya centralanstalter för norra och södra räjongerna samt för Skogomes utbyggnad — bli fråga om en ny centralanstalt och en eller två slutna sidoanstalter för ungdomsräjongen, en ny sluten sidoanstalt i övre Norrland samt en eller två öppna 120-mannaanstalter. Med anledning härav bör ytterligare 3 milj. kr. anvisas för fastighetsförvärv.

4. Kommitténs förvaltningskostnader

Kostnaderna för kommitténs egen verksamhet uppgick budgetåret 1964/65 till 224 000 kr. För ett vart av budgetåren 1965/66 och 1966/67 beräknas kostnaderna till 400 000 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget för budgetåren 1965/66 och 1966/67 beräknas av kriminalvårdsstyrelsen och fångvårdens byggnadskommitté till i runt tal (5 093 000 + 6 900 000 + 30 551 000 + 54 570 000) 97 114 000 kr. Med frånräknande av reservationen den 30 juni 1965 samt det för budgetåret 1965/66 beviljade anslaget uppgår anslagsbehovet för budgetåret 1966/67 till i runt tal (97 114 000 — 11 900 000 — 21 000 000) 64 214 000 kr.

Departementschefen

Vid ingången av år 1965 fanns sammanlagt 5 596 platser på fångvårdsanstalterna. Motsvarande siffra var vid årets slut 5 922. Platsökningen beror huvudsakligen på att de allmänna avdelningarna vid centralanstalten Kumla numera har tagits i bruk. Den faktiska tillgången på anstaltsplatser har överstigit antalet intagna även vid den tidpunkt på året då det högsta beläggningstalet, 5 588, registrerades.

Som närmare framgår av vad jag har anfört tidigare (se s. 109), var beläggningssituationen under år 1965 gynnsammare än vad den har varit under de närmast föregående åren. Den år från år stigande beläggningsskurvan har under 1965 avbrutits av en oväntad och markant nedgång. Någon motsvarande minskning av kriminalitetsutvecklingen har emellertid inte kunnat konstateras. Förhållandet är tvärtom det motsatta. Det finns därför anledning befara att beläggningen på fångvårdsanstalterna åter kommer att öka. Detta kan leda till att det nuvarande platsöverskottet snabbt förbyts i ett underskott. Under alla förhållanden är det nödvändigt att efter hand ersätta flertalet av de äldre slutna anstalterna med moderna anläggningar. Den utbyggnad av anstaltsorganisationen, som har pågått sedan länge, bör därför fortsätta.

Enligt min uppfattning bör en omdaning av anstaltsväsendet ske på sikt. Fångvårdens byggnadskommittés utvecklingsplan kan vara vägledande för ett fortsatt reformarbete. I vilken omfattning och takt detta kan äga rum är emellertid beroende på omständigheter som f. n. är svåra att överblicka.

Jag erinrar om att ett inte obetydligt tillskott av nya platser är att emotse i år. En öppen avdelning med 30 platser i anslutning till centralanstalten Hall står nu färdig. Centralanstalten Kumlas specialavdelningar med 195 platser beräknas kunna tas i bruk under sommaren. Senare under året torde en ny 120-mannaanstalt — Skänninge — bli inflyttningsklar. Vidare kommer två öppna anstalter, Djupvik och Valla, att tillföra organisationen sammanlagt 100 platser.

Jämsides med de nu nämnda projekten pågår en byggnads- och planeringsverksamhet som inom några år kan beräknas tillföra kriminalvården ytterligare ett antal moderna såväl slutna som öppna anläggningar. Som exempel kan jag nämna, att vissa förberedande arbeten för den nya centralanstalten Österåker har igångsatts. Den sista etappen av Hallanstaltens utbyggnad, som förutom administrationslokaler även omfattar 75 specialplatser, har påbörjats. Slutligen har medel anvisats för nya mindre anstalter under anslaget Fångvårdsanstalterna: Anskaffning, montering och transport av baracker.

I enlighet med kriminalvårdsstyrelsens förslag bör sammanlagt 102 000 kr. beräknas för vissa kompletterande markköp för anstalterna Lärbro och Ulriksfors samt 648 000 kr. för markförvärv för fem nya, öppna anstalter. Jag delar också styrelsens uppfattning att ett antal frivårdshotell bör föras upp för att bereda de frigivna lämplig bostad under en övergångstid närmast efter frigivningen. Jag föreslår därför, att 480 000 kr. beräknas för förvärv av mark till fem frivårdshotell. För att täcka byggnadskostnaderna för tre sådana hotell bör 2,7 milj. kr. beräknas för budgetåret 1966/67. Övriga nya projekt, som styrelsen har föreslagit, anser jag mig inte kunna biträda.

Vad härefter angår byggnadskommitténs yrkanden, föreslår jag att kostnadsramen för fastighetsförvärv räknas upp från 4 milj. kr. till 7 milj. kr. Jag är inte beredd att biträda förslaget om en ny mur kring Hallanstalten. Vidare finner jag att ombyggnaden av köksanläggningen vid Skenäs bör anstå. Vad beträffar kostnadsramarna för övriga aktuella arbeten hänvisar jag till investeringsplanen i det följande.

Anslagsrubriceringen, som hittills har varit Vissa byggnadsarbeten för fångvården, bör ändras till Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården. Vid innevarande budgetårs utgång förefintlig medelsreserv bör tillföras det nya anslaget.

Byggnadskommittén bör i sina petita för budgetåret 1967/68 utgå från att kommitténs förvaltningskostnader fr. o. m. nämnda budgetår redovisas på särskilt anslag under driftbudgeten. Jag erinrar om att jag under fångvårdsanstalternas avlöningsanslag (s. 110) har föreslagit att en tjänst som överintendent i Be 5 inrättas för kommitténs verkställande ledamot. För budgetåret 1967/68 bör denna tjänst redovisas på det särskilda anslag under driftbudgeten som jag nyss nämnde.

Investeringsplan

Byggnadsföretag m. m.	Kostnadsram		Medelförbrukning		
	1/7 1964	1/7 1965	faktisk t. o. m. 1964/65	beräknad för 1965/66	1966/67
	t u s e n t a l k r o n o r				
A. Kriminalvårdsstyrelsen					
1. Sjöboda (verkstad)	378	378	358	20	—
2. Skenäs (gymn. sal)	563	563	427	136	—
3. Skyddstillsynsanst. för män (byggnader)	9 555	9 555	7 612	1 943	—
4. Skyddstillsynsanst. för män (mark)	600	600	553	47	—
5. Skänninge (mark)	159	159	—	159	—
6. Herrljunga (mark)	96	96	—	96	—
7. Ystad (mark)	220	220	—	220	—
8. Valla (mark)	547	547	297	250	—
9. Viskan (mark)					
10. Djupvik (mark)					
11. Leksand (mark)	82	82	82	—	—
12. Torhult	205	205	205	—	—
13. Lerbäck (förvärv)	160	178	—	178	—
14. Lerbäck (ombyggnad) . .	850	850	780	70	—
15. Personalbostäder	52	52	—	52	—
16. Lärbro (mark)	175	185	—	185	—
17. Rönås (verkstad)	223	233	—	233	—
18. Singeshult (verkstad) . .	90	90	—	90	—
19. Skyddstillsynsanstalt för kvinnor (mark)	40	40	—	40	—
20. Svaneberg (mark)	66	66	—	66	—
21. Ulriksfors (mark)	1 250	1 250	—	1 250	—
22. Västergården (förvärv) .	—	2 700	—	—	2 700
23. Frivårdshotell (3 styck- en)	—	27	—	—	27
24. Lärbro (mark)	—	75	—	—	75
25. Ulriksfors (mark)	—	48	—	—	48
26. Hästveda (mark)	—	600	—	—	600
27. Öppen anstalt 60 plat- ser, norra räjongen (mark)					
28. Öppen anstalt 60 plat- ser, ungdomsräjongen (mark)					
29. Terapianstalt, interne- ringsräjongen (mark)	—	—	—	—	—
30. Frigångshem, inlands- räjongen (mark)					
31. Frivårdshotell (5 styc- ken, mark)	—	480	—	—	480
B. Fångvårdens byggnadskommitté					
I. Företag som beräknas bli slut- förda före ingången av bud- getåret 1966/67					
32. Slutredovisade företag . .	—	—	11 802	—	—
<i>Övriga företag</i>					
33. Hall, etapp I	10 845	10 882	10 508	374	—
34. Hinseberg	7 558	7 570	7 209	361	—

Statsverkspropositionen år 1966: Bil. 4: Justitiedepartementet 145

Byggnadsföretag m. m.	Kostnadsram		Medelsförbrukning		
	1/7 1964	1/7 1965	faktisk t. o. m. 1964/65	beräknad för 1965/66	1966/67
t u s e n t a l k r o n o r					
35. Hällby	7 325	7 248	7 042	186	20
36. Kumla	35 500	36 000	26 618	7 500	1 882
37. Mariefred	6 765	6 640	6 134	471	35
38. Norrtälje	11 120	11 136	10 501	430	180
39. Tidaholm	11 030	11 005	10 038	675	267
40. Tillberga	6 170	6 170	5 601	469	100
41. Ulriksfors	2 695	2 695	2 651	44	—
<i>II. Förelag som beräknas pågå under budgetåret 1966/67</i>					
42. Hall	13 440	¹ 16 570	652	4 840	7 284
43. Skogome	—	² 12 000	—	—	5 000
44. Österåker	45 000	² 47 000	—	3 800	15 200
45. Skänninge	8 900	9 240	753	5 000	3 487
<i>III. Fastighetsförvärv</i>					
46. Skogome, etapp I.	³ —	—	392	—	—
47. Ulriksfors	³ —	—	600	—	—
48. Tidaholm	³ —	—	309	—	—
49. Norrtälje	³ —	—	312	—	—
50. Österåker	³ —	—	⁴ 1 560	—	—
51. Kumla	³ —	—	676	—	—
52. Härnösand; Skogome, etapp II—IV; Malmö; ny centralanstalt och en eller två slutna anstalter f. ungdomsråjongen; ny slutna sidoanstalt i övre Norrland; en eller två öppna 120-mannaanstalter ..	² 4 000	² 7 000	—	2 000	5 000
<i>IV. Kommitténs förvaltningskostnader</i>					
	—	—	1 946	400	400
Summa	185 659	210 435	115 618	31 585	42 785
Erfarenhetsgrundad reduktion av medelsbehov				4 585	5 885
Beräknat medelsbehov				27 000	36 900

¹ Härav ett uppskattat belopp på 2 400 000 kr. för samlingsbyggnad.

² Uppskattad kostnad.

³ Slutredovisat.

⁴ 1 000 000 kr. återförda.

Anslagsberäkning

(1 000-tal kr.)

<i>Medelstillgång</i>		<i>Beräknad medelförbrukning</i>	
Medelsreservation		1965/66	27 000
30/6 1965	11 900	1966/67	36 900
Anslag för 1965/66	21 000		
Anslag för 1966/67	31 000		
	<u>Summa: 63 900</u>		<u>Summa: 63 900</u>

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att
till *Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården* för bud-
getåret 1966/67 anvisa ett investeringsanslag av 31 000 000
kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av
statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans
Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Per Bylén

Register

DRIFTBUDGETEN

Andra huvudtiteln

A. Justitiedepartementet m. m.

Sid.		Kronor
1	Översikt	
3	Statsrådsberedningen: Avlöningar	1 436 000
5	Statsrådsberedningen: Omkostnader	109 000
5	Justitiedepartementet: Avlöningar	4 980 000
6	Justitiedepartementet: Omkostnader	441 000
6	Justitiedepartementet: Svensk författningssamling	500 000
7	Justitiekanslern: Avlöningar	470 000
8	Justitiekanslern: Omkostnader	33 000
8	Lagberedningen	471 000
9	Fideikommissnämnden	90 000
9	Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter	35 000
10	Kommittéer m. m.	5 000 000
10	1967 års konferens för revision av Bernkonventionen m. m.	1 000 000
11	Extra utgifter	395 000
		<hr/> 14 960 000

B. Polisväsendet

12	Rikspolisstyrelsen: Avlöningar	10 800 000
18	Rikspolisstyrelsen: Omkostnader	6 350 000
21	Rikspolisstyrelsen: Datamaskinanläggning m. m.	5 500 000
25	Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.	13 150 000
29	Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.	25 400 000
31	Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.	20 400 000
31	Polisverket: Diverse utgifter	1 500 000
33	Lokala polisorganisationen: Avlöningar	388 000 000
53	Lokala polisorganisationen: Omkostnader	42 500 000
55	Lokala polisorganisationen: Utrustning	14 150 000
58	Statens kriminaltekniska laboratorium: Avlöningar	1 725 000
59	Statens kriminaltekniska laboratorium: Omkostnader	255 000
		<hr/> 529 730 000

C. Åklagarväsendet

61	Riksåklagaren: Avlöningar	1 218 000
64	Riksåklagaren: Omkostnader	212 000

Sid.		Kronor
65	Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna: Avlöningar	35 535 000
69	Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna: Omkostnader	3 305 000
		<hr/> 40 270 000

D. Domstolarna

71	Högsta domstolen m. m.: Avlöningar	5 391 000
73	Högsta domstolen m. m.: Omkostnader	404 000
74	Regeringsrätten: Avlöningar	1 517 000
74	Regeringsrätten: Omkostnader	41 000
75	Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok	70 000
75	Hovrätterna: Avlöningar	17 123 000
80	Hovrätterna: Omkostnader	1 789 000
80	Underrätterna: Avlöningar	78 821 000
88	Underrätterna: Omkostnader	5 199 000
89	Underrätterna: Ersättningar till nämndemän m. m.	9 000 000
89	Vattendomstolarna: Avlöningar	4 825 000
90	Vattendomstolarna: Omkostnader	531 000
91	Tekniska hjälpmedel m. m. vid domstolväsendet	360 000
91	Anskaffande av blanketter och fastighetsböcker m. m. för domstolväsendet	350 000
		<hr/> 125 421 000

E. Rättegångsväsendet i allmänhet

92	Ersättning åt domare, vittnen och parter	10 700 000
92	Kostnader enligt lagen om fri rättegång	5 800 000
93	Understöd för utomprocessuell rättshjälp	2 000 000
93	Tornedalens rättshjälpsanstalt	215 000
94	Efterutbildning inom rättegångsväsendet	230 000
		<hr/> 18 945 000

F. Kriminalvården m. m.

95	Kriminalvårdsstyrelsen: Avlöningar	5 445 000
99	Kriminalvårdsstyrelsen: Omkostnader	941 000
99	Fångvårdsanstalterna: Avlöningar	88 140 000
113	Fångvårdsanstalterna: Omkostnader	28 353 000
114	Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m.	4 000 000
116	Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.	6 000 000
118	Fångvårdsanstalterna: Anskaffning, montering och transport av baracker m. m.	4 000 000
120	Ersättning för vård på anstalter som ej tillhör kriminalvården, m. m.	150 000
121	Centrala nämnderna	190 000
121	Övervakningsnämnderna	1 355 000
122	Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar	6 190 000
125	Skyddskonsulentorganisationen: Omkostnader	1 134 000

Sid.		Kronor
126	Ersättningar till övervakare	6 000 000
127	Kurser för övervakare och personundersökare	50 000
127	Understöd åt villkorligt frigivna m. fl.	1 250 000
128	Bidrag till Svenska skyddsförbundet	60 000
		<u>153 258 000</u>

G. Diverse

129	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Kriminalvårdsstyrelsens delfond	10 190 000
129	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond	32 028 000
129	Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	355 000
129	Ersättning till försvarets fastighetsfond för fångvårdsanstalten i Hälsingborg	67 000
130	Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.	15 000
130	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m. inom privaträttens område	68 000
131	Bidrag till Nordisk Domssamling m. m.	16 000
131	Bidrag till politiska partier.....	23 000 000
		<u>65 739 000</u>
	Summa för driftbudgeten	948 323 000

KAPITALBUDGETEN

I. Statens affärsverksfonder: E. Domänverket

132	Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården	605 000
-----	--	---------

III. Statens allmänna fastighetsfond

133	Polishus m. m.....	40 000 000
134	Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	31 000 000
	Summa för kapitalbudgeten	<u>71 605 000</u>

BILAGA 5 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1966

UTRIKESDEPARTEMENTET

ÖVERSIKT

Utrikesförvaltningen

Under senare år har utrikesförvaltningen ställts inför vidgade uppgifter i samband med den ökade upplysningsverksamheten om Sverige i utlandet. I årets statsverksproposition föreslås på grund härav och de allmänna informationsuppgifternas växande betydelse inom utrikesförvaltningens verksamhetsområde att departementet förstärks med en särskild informationsbyrå. I Khartoum i Sudan föreslås att ett beskickningskansli med en chargé d'affaires som chef inrättas. En rationalisering av utrikesrepresentationens medelsförvaltning genom övergång till databehandling föreslås.

De sammanlagda höjningarna av omkostnadsanslaget och vissa andra sakanslag, som berör utrikesförvaltningens verksamhet, uppgår till 2,6 milj. kr.

Internationell biståndsverksamhet

I årets statsverksproposition förekommer förslag om anslag till internationellt utvecklingsbistånd under tre (tidigare fyra) huvudtitlar, nämligen under tredje huvudtiteln anslag till tekniskt och humanitärt bistånd, under sjunde huvudtiteln anslag till finansiellt bistånd och under åttonde huvudtiteln ett mindre anslag (0,3 milj. kr.) till Nordiska Afrika-institutet. Följande sammanställning utvisar biståndsanslagens utveckling under de senaste budgetåren, inklusive förslagen för nästkommande budgetår (i milj. kr.):

	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67 (förslag)
Multilateralt tekniskt samt humanitärt bistånd (III ht)	58,4	79,2	86,9	92,5
Bilateralt (inkl. nordiskt) tekniskt och humanitärt bistånd (III o. VIII samt tidigare V ht)	36,0	40,2	65,0	72,7
Multilateralt finansiellt bistånd (VII ht)	32,1	36,1	41,4	62,1
Bilateralt finansiellt bistånd (VII ht)	50,0	70,0	90,0	110,0
	176,5	225,5	283,3	337,3

För innevarande budgetår uppgår biståndsanslagen under tredje huvudtiteln till 151,6 milj. kr. En ökning härav med drygt 13 milj. kr. till ca 164,8 milj. kr. föreslås för budgetåret 1966/67. Ökningen faller till största delen på det tekniska och humanitära bistånd som går genom FN:s utvecklingsprogram och vissa specialorgan samt i någon mån på SIDA:s stipendiat- och kursverksamhet och utbildning av fältpersonal.

Förslagen innebär att anslagen till biståndsverksamheten under tredje huvudtiteln under nästa budgetår allttjämt kommer att visa en tydlig dominans, med ca 56 procent, för den multilaterala hjälpen. I beloppet 92,5 milj. kr. för multilateralt bistånd har då inräknats den anslagspost om 5 milj. kr. för tillhandahållande av biträdande experter för multilateral biståndsverksamhet, som avses ingå i SIDA:s anslag för fältverksamhet. Härtill kommer att ytterligare inemot 12 milj. kr. av det för Bilateralt tekniskt bistånd upptagna beloppet avser planerade SIDA-aktiviteter i samverkan med olika FN-organ (UNRWA, UNESCO, ILO, FAO, UNICEF och WHO) s. k. multi-bi-verksamhet.

Det förutsedda *totala* svenska utvecklingsbiståndet under budgetåret 1966/67, ca 337,3 milj. kr., fördelar sig med 182,7 milj. kr. på bilateralt och nordiskt bistånd och med 154,6 milj. kr. på multilateralt bistånd, dvs. utvisar en nominell övervikt för det bilaterala biståndet. Om emellertid nyssnämnda 12 milj. kr. tas i beaktande, kommer de multilaterala resp. bilaterala biståndsformerna att i stort sett balansera varandra.

Informationsverksamhet om Sverige i utlandet

Med utgångspunkt från en av upplysningsberedningen den 22 september 1965 framlagd utredning ang. reorganisation av utlandsinformationen föreslås att upplysningsberedningens arbetsuppgifter övertas av ett kollegium bestående av informationsorganens chefer samt representanter för de närmast berörda departementen. Upplysningsberedningens sekretariat överförs till det nya organet. Vidare föreslås som nämnts att en informationsbyrå inrättas i utrikesdepartementet. De hittillsvarande anslagen till upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige och till särskilda medel för upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige föreslås sammanlagda till ett anslag, benämnt Informationsverksamhet om Sverige i utlandet. Omorganisationen och omdispositionen av informationsanslagen försvårar en direkt jämförelse med innevarande års anslag. Utrikesdepartementets och informationskollegiets från tredje huvudtiteln anvisade medel för informationsverksamheten föreslås emellertid öka med sammanlagt 200 000 kr., vartill skulle komma de ökade resurser som skapas genom en förstärkning av utrikesdepartementets organisation för informationsändamål.

Svensk-amerikanska nyhetsbyråns verksamhet övertas av staten.

Medel till informationsverksamhet anvisas liksom tidigare även under sjätte, åttonde och tionde huvudtitlarna. Därvid tas anslagen för kommer-

siell och turistisk information upp under tionde huvudtiteln, bidragen till Svenska institutets stipendie-, kurs- och gästföreläsungsverksamhet samt för lektorat i utlandet under åttonde och bidraget till Sveriges radios utlandsprogram under sjätte huvudtiteln.

De föreslagna anslagen till informationsverksamhet i utlandet under tredje, sjätte, åttonde och tionde huvudtitlarna uppgår till omkring 21,9 milj. kr., vilket innebär en ökning med 1,3 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Sammanställning

Förändringarna inom utrikesdepartementets verksamhetsområde i förhållande till riksstaten 1965/66 framgår av följande sammanställning:

	Anvisat 1965/66	Förslag 1966/67	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
<i>Tredje huvudtiteln</i>	t usental kronor		
A. Utrikesdepartementet m. m.	72 053	75 474	+ 3 421
B. Bidrag till vissa internationella organisationer	15 554	16 524	+ 970
C. Internationell biståndsverksamhet....	151 570	164 871	+ 13 301
D. Information om Sverige i utlandet....	7 044	7 411	+ 367
E. Diverse	14 934	16 535	+ 1 601
Summa för driftbudgeten	261 155	280 815	+ 19 660
KAPITALBUDGETEN			
Statens allmänna fastighetsfond	1 000	1 000	—
Utrikesförvaltningens lånefond	200	—	— 200
Biståndsförvaltningens lånefond	—	200	+ 200
Summa för kapitalbudgeten	1 200	1 200	—
Totalt för utrikesdepartementet	262 355	282 015	+ 19 660

¹ inkl. 2,7 milj. kr. för Skandinaviska undervisningssjukhuset i Korea, som överförts från femte huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 3 januari 1966.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Ministern för utrikes ärendena anmäler de frågor som gäller utgifterna för budgetåret 1966/67 inom utrikesdepartementets verksamhetsområde utom anslagen under littera C och anslaget Biståndsförvaltningens lånefond på kapitalbudgeten vilka anmäls av statsrådet Lindström. Föredragandena anför därvid följande.

DRIFTBUDGETEN

Tredje huvudtiteln

A. Utrikesdepartementet m. m.

A 1. Utrikesförvaltningen: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	39 350 000	38 014 415
1965/66	44 239 000	
1966/67 (förslag)	46 066 000	

Sveriges lönade utlandsrepresentation redovisas i en förteckning, vilken som Bihang A torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Utrikesförvaltningens tjänster för diplomatisk och konsulär personal uppgår till sammanlagt 413. Tjänsternas fördelning på olika lönegrader inom utrikesdepartementet och utlandsrepresentationen framgår av en tabell, vilken som Bihang B torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Därjämte har utrikesdepartementet för närvarande 24 aspiranter under utbildning enligt en tvåårig utbildningsplan, fastställd av Kungl. Maj:t.

Informationsbyrå

I samband med behandlingen av anslagen till utlandsinformationen under tredje huvudtiteln (s. 67) kommer jag att föreslå en omorganisation av utlandsinformationen, som bl. a. innefattar en förstärkning av informationsfunktionerna i utrikesdepartementet genom inrättandet av en särskild informationsbyrå. Pressbyråns allmänna sektion, som för närvarande svarar för departementets allmänna informationsverksamhet, bildar kärnan i den nya enheten, som föreslås få en på länder eller regioner uppbyggd organisation. Pressbyrån skall i övrigt bestå.

Informationsbyrån kommer att få en i förhållande till allmänna sektionen utökad verksamhet, i synnerhet genom en överföring till byrån av de informationsuppgifter, som nu åvilar Svensk-amerikanska nyhetsbyrån.

Jag förordar därför som en förstärkning av personalresurserna på informationssidan att en tjänst som kansliråd i Br 3 (chef för informationsbyrån) och två tjänster som departementssekreterare i Br 1 respektive Ar 25 inrättas. Samtidigt bör en tjänst som kanslisekreterare i Ae 23 dras in. Dessutom beräknar jag medel för två kanslisekreterartjänster i Ag 23, en amanuens tjänst i reglerad befordringsgång, två kansliskrivartjänster och en kontoristtjänst. Anslaget kan samtidigt minskas med lönen till ett kontorsbiträde. Beträffande löneställningen för de i den föreslagna organisationen ingående tjänsterna har överenskommelse träffats mellan statens avtalsverk och vederbörande personalorganisationer. Riksdagens löne delegation har den 15 december 1965 godkänt överenskommelsen under förbehåll att riksdagen godkänner de organisatoriska förutsättningar, som legat till grund för överenskommelsen.

Uppräkningen av anslaget motsvaras i viss mån av minskat medelsbehov under anslaget Informationsverksamhet om Sverige i utlandet (s. 74) genom att personalkostnaderna för den under nämnda anslag finansierade informationsverksamhet, som övertas av informationsbyrån, bortfaller och i stället belastar departementets avlöningsanslag.

Kameral verksamhet

Utredning

Genom beslut den 4 juni 1964 tillkallades med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande fem sakkunniga att verkställa en allsidig utredning av den kamerala verksamheten vid Sveriges lönade representation i utlandet. Med skrivelse den 26 oktober 1965 till ministern för utrikes ärendena har utredningen överlämnat delbetänkande I (Stencil UD 1965: 4), vari framläggs förslag till nytt bokförings- och redovisningssystem att tillämpas vid utlandsmyndigheterna. Enligt förslaget skall utlandsmyndigheternas redovisningar göras till föremål för automatisk databehandling vid statistiska centralbyråns datamaskincentral. I delbetänkandet behandlas vidare den

i prop. 1963: 75 (SU: 125, rskr 298) berörda frågan om den kamerala granskningen av utlandsmyndigheternas inkomster och utgifter inom fastighets- och inventarieområdet. Utredningen föreslår att denna granskning, som för närvarande verkställs av byggnadsstyrelsen, ombesörjs av utrikesdepartementet.

De sakkunniga har funnit, att den i prop. 1963: 75 (s. 33) anmälda organisationen med central och ansluten utlandsmyndighet, som för närvarande prövas vid ambassaden i Paris och generalkonsulatet i London och New York, innebär en effektivisering av berörda utlandsmyndigheters medelsredovisning och föreslår, att denna organisationsform stadfästs. I detta sammanhang föreslår utredningen att till generalkonsulatet i New York, som nu ombesörjer ambassadens i Washington och ständiga representationens vid Förenta Nationerna i New York medelsredovisning, även ansluts generalkonsulatet i Chicago, Houston, Minneapolis och San Francisco.

Utredningen beräknar de årliga kostnaderna för genomförandet av förslagen till 255 000 kr., varav för en tjänst som chef för kameralavdelningen vid generalkonsulatet i New York och en tjänst som chef för datakontrollsektionen vid utrikesdepartementet 126 000 kr. samt för tre biträdesbefattningar 61 000 kr. Vid beräkning av kostnaderna för chefstjänsten i New York har utredningen tagit i beaktande en årlig besparing på 20 000 kr. som uppstår genom utbyte av en vicekonsulttjänst vid generalkonsulatet mot en tjänst som kanslist i reglerad befordringsgång.

Kostnaderna för automatisk databehandling har av statistiska centralbyråns datamaskincentral uppskattats till 81 500 kr. varifrån avgår 13 700 kr. för databehandlingskostnader, som nu åvilar byggnadsstyrelsen. För anskaffning av en bokföringsmaskin med remsstansaggregat att användas vid generalkonsulatet i New York erfordras 70 000 kr.

Remissyttranden

Över delbetänkandet har utlåtande avgivits av riksrevisionsverket, statskontoret, byggnadsstyrelsen, bokföringsutredningen för byggnadsstyrelsen samt vissa utlandsmyndigheter.

Riksrevisionsverket anför att det framlagda principförslaget för utlandsmyndigheternas medelsredovisning synes innebära en betydande avlastning av dessa myndigheters kamerala uppgifter. Mot dessa arbetsbesparingar står en utökning av den kamerala organisationen vid generalkonsulatet i New York samt de återverkningar förslaget får på arbetet vid utrikesdepartementets ekonomibyrå. Vid den av utredningen gjorda kostnadsberäkningen synes emellertid tillräcklig hänsyn ej ha tagits till uppkommande arbetsbesparingar. Då utredningens förslag har stora fördelar ur redovisnings- och revisionssynpunkt, tillstyrker ämbetsverket att förslaget läggs till grund för en omläggning av utlandsmyndigheternas medelsredovisning och för-

ordar att det närmare övervägs att inordna departementets egen bokföring i det föreslagna datasystemet.

Statskontoret förutsätter att en rationalisering av den föreslagna arten skall leda till kostnadsminskning och utgår från att så kommer att bli fallet om förslaget organisatoriska konsekvenser rätt beaktas. Ämbetsverket framhåller, att förutsättningarna för en integrering av utrikesdepartementets och utrikesrepresentationernas redovisningssystem förefaller goda och att först när så skett fördelarna med automatisk databehandling kan till fullo utnyttjas.

Byggnadsstyrelsen och *bokföringsutredningen* för byggnadsstyrelsen tillstyrker att den kamerala granskningen av utlandsmyndigheternas medelsredovisningar i sin helhet ombesörjs av utrikesdepartementet.

Ambassaden i Washington, liksom övriga ambassader och generalkonsulat, som yttrat sig över betänkandet, hälsar med tillfredsställelse de däri framlagda förslagen till rationalisering av den kamerala verksamheten vid utrikesrepresentationen.

Departementschefen

Jag finner att en genomgripande rationalisering av kameralverksamheten vid utrikesrepresentationen är nödvändig för att arbetsuppgifterna skall kunna bemästras och biträder därför kommitténs förslag till bokförings- och redovisningssystem och automatisk databehandling. Utredningens skäl för stadfästade av den försöksvis bedrivna verksamheten med central och ansluten utlandsmyndighet synes mig välgrundade och jag tillstyrker därför även i detta hänseende utredningens förslag.

Förslaget leder i första hand till att av omläggningarna berörd personal vid utlandsmyndigheterna i större utsträckning kan ägna sig åt arbetsuppgifter sammanhängande med representationernas utåtriktade verksamhet. Samtidigt övertar utrikesdepartementet uppgifter som nu åvilar byggnadsstyrelsen i vad avser kameral granskning och färdigställande för databehandling av utlandsmyndigheternas medelsredovisningar. Jag delar riksrevisionsverkets och statskontorets uppfattning, att den föreslagna rationaliseringen bör leda till en kostnadsminskning. Vissa organisatoriska konsekvenser av den förordade rationaliseringen har sålunda beaktats i det att jag kunnat avsevärt begränsa förslagen till nya kanslist- och biträdestjänster vid utlandsmyndigheterna för budgetåret 1966/67. Jag avser att när erfarenhet vunnits av databehandlingen av utlandsmyndigheternas medelsredovisningar låta undersöka frågan om integrerad databehandling av utrikesdepartementets och utrikesrepresentationens medelsförvaltning.

Jag beräknar medel för dels en byrådirektörstjänst i Ag 27 som chef för medelsförvaltningen, dels en kanslisttjänst i reglerad befordringsgång, båda vid generalkonsulatet i New York, samt en byrådirektörstjänst likaledes i

Ag 27 som chef för en datakontrollsektion vid ekonomibyrån i utrikesdepartementet. Samtidigt bör en tjänst som vicekonsul i Ao 21 vid generalkonsulatet i New York dras in så snart förutsättning härför föreligger.

Beträffande löneställningen för de i den förslagna organisationen ingående tjänsterna har överenskommelse träffats mellan statens avtalsverk och vederbörande personalorganisationer.

Riksdagens lönedellegation har den 15 december 1965 godkänt överenskommelsen under förbehåll att riksdagen godkänner de organisatoriska förutsättningar, som legat till grund för överenskommelsen.

Jag beräknar vidare medel för databehandling under anslagen A 2. Utrikesförvaltningen: Omkostnader och A 5. Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat.

Beskickningskansli i Khartoum

Inrättandet av en fast representation i Sudan har länge diskuterats, kanske främst på grund av de möjligheter till ytterligare utveckling av handeln mellan Sverige och Sudan, som därigenom skulle erbjuda sig.

Frågan har nu aktualiserats genom att ett avtal mellan Sverige och Sudan om finansiellt bistånd till ett belopp om 35 milj. kr. undertecknas i dagarna. Biståndet avser ett program för landsbygdens vattenförsörjning under treårsperioden 1965/66—1967/68. Svensk teknisk expertis torde komma att stationeras i Khartoum i anslutning till programmets genomförande.

F. n. är beskickningschefen i Addis Abeba ackrediterad även i Khartoum. Det har emellertid visat sig att arrangemanget med en ambassadör, som är stationerad i ett annat land och som har möjlighet att endast under relativt korta tidsperioder besöka Khartoum, varit otillfredsställande ur synpunkten av en mera permanent svensk bevakning av den sudanesiska marknaden. Härtill kommer att ambassaden i Addis Abeba bl. a. genom SIDA-projekten och den roll staden spelar i pan-afrikanska sammanhang blivit så arbets-tyngd, att sändebudet (som ju dessutom är ackrediterat i Madagaskar) inte effektivt kan tas i anspråk även i Sudan. Även näringslivet har framfört önskemål om en förstärkning av den svenska representationen i Sudan.

Jag förordar sålunda, att en fast svensk representation nu inrättas i Sudan i form av ett beskickningskansli i Khartoum med en förste ambassadsekreterare som t. f. chargé d'affaires. För detta ändamål bör en tjänst i Ae 23 inrättas. Jag beräknar samtidigt medel för en kanslibiträdets tjänst. Kansliet synes böra underställas beskickningschefen i Kairo.

Övriga personal- och tjänsteförändringar

Utrikesförvaltningen har från 1 juli 1965 övertagit ansvaret för huvuddelen av verksamheten vid den svenska handelskammaren i Sydney. En kanslist erfordras för denna verksamhet. Även vid konsulatet i Palma de Mallorca behövs personalförstärkning i form av en kanslist. Jag beräknar

således medel för två kanslisttjänster i reglerad beföringsgång liksom för två kanslibiträdestjänster avsedda för utlandsmyndigheternas behov. Medel har vidare beräknats för en assistent i Ae 15 vid konsulära byråns sektion för underhållsbidragsärenden samt för ytterligare fem aspiranttjänster med arvode enligt reglerad beföringsgång.

Två assistenttjänster i utrikesdepartementet i lönegraderna Ag 17 respektive Ag 15 bör extraordinariesättas och en attachétjänst utbytas mot en amanuens tjänst. Samtidigt bör en tjänst i Ao 13 dras in så snart förutsättning härför föreligger.

Sammanlagt beräknar jag för nya tjänster och tjänsteförändringar inom utrikesförvaltningen för budgetåret 1966/67 ett medelsbehov av 696 000 kr.

Exspektansarvoden

I sitt utlåtande i anledning av prop. 1965:60 ang. reform av de offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt m. m. uttalade sammansatta konstitutions- och andra lagutskottet beträffande användningen av det s. k. disponibilitetsinstitutet att utskottet fann det »inte tillfredsställande, att samma form för avsked skall användas dels för tjänsteman som entledigas av hänsyn till rikets bästa och dels för tjänsteman som på grund av sina förtjänster beviljas en särskild förmån». Den lämpligaste lösningen för att undvika denna olägenhet skulle enligt utskottet övervägas av Kungl. Maj:t (KL²U 1965: 1, rskr 267). Genom uttalandet ifrågasätts inte någon ändring av hittillsvarande praxis att när så påkallas av den ena eller andra anledningen försätta tjänstemän inom utrikesförvaltningen i disponibilitet, men väl av användningen av samma beteckning för avgång från tjänsten för de av utskottet omnämnda två kategorierna. En numera verkställd utredning har emellertid givit vid handen, att en gränsdragning mellan olika kategorier skulle stöta på betydande administrativa och andra olägenheter. Jag finner det därför angeläget att hittillsvarande praxis i fråga om disponibilitetsinstitutets användning inom utrikesförvaltningen bibehålls.

Utlandstillägg

Utlandstilläggen till personalen inom utrikesrepresentationen prövas halvårsvis av utrikesförvaltningens lönenämnd och justeras i förekommande fall med hänsyn till växlingar i priser och kurser m. m. för att den avsedda reallönenivån skall kunna upprätthållas. Tilläggen fastställs av Kungl. Maj:t. Anslagsposten är för närvarande obetecknad. Med hänsyn till svårigheten att på förhand beräkna medelsbehovet för utlandstillägg föreslår jag i samråd med chefen för finansdepartementet att anslagsposten för framtiden upptas förslagsvis.

Övrigt

Under posten Särskilda förmåner i övrigt beräknar jag en höjning med 110 000 kr. för automatiska kostnadsstegringar och av i huvudsak samma skäl en höjning med 250 000 kr. av anslagsposten Av vederbörande utlandsmyndigheter anställd personal. Posten Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft bör uppjusteras med 25 000 kr. på grund av belastningsvärdena och beräknat medelsbehov för nästa budgetår.

Anslaget bör i sin helhet föras upp med (44 239 000 + 1 827 000) 46 066 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för utrikesförvaltningen enligt vad jag har förordat i det föregående,

b) godkänna följande avlöningsstat för utrikesförvaltningen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat

1. Avlöning till departementschefen, ministern för utrikes ärendena	94 000
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	16 926 000
3. Arvoden bestämda av Kungl. Maj:t	20 000
4. Exspektansarvoden bestämda av Kungl. Maj:t	300 000
5. Avlöningar till icke-ordinarie personal	13 724 000
6. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	9 677 000
a) Representationsbidrag till ministern för utrikes ärendena ..	30 000
b) Representations- och hyresbidrag till vissa befattningshavare i utrikesdepartementet	77 000
c) Utlandstillägg, <i>förslagsvis</i>	6 000 000
d) Särskilda förmåner i övrigt, <i>förslagsvis</i>	3 570 000
7. Av vederbörande utlandsmyndigheter anställd personal	5 150 000
8. Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft, <i>förslagsvis</i>	175 000

Summa kr. 46 066 000

c) till *Utrikesförvaltningen*: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 46 066 000 kr.

A 2. Utrikesförvaltningen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift	
1964/65	11 011 000	13 041 593	
1965/66	12 423 000		
1966/67 (förslag)	13 577 000		
			Anvisat
			1965/66
			Föreslagen ändring 1966/67
1. Sjukvård m. m.	350 000	+	100 000
2. Reseersättningar	1 600 000	+	100 000
3. Flyttningersättningar	2 900 000	+	100 000
4. Publikationstryck	250 000	+	50 000
5. Fraktkostnader	900 000		—
6. Expenser:			
Bränsle, lyse och vatten	100 000		—
Övriga expenser:			
Telegram, telefon och annonsering	2 400 000	+	400 000
Andra ändamål:			
a) för utrikesdepartementet	1 500 000	+	197 000
b) för utrikesrepresentationen	2 273 000	+	192 000
7. Utbildningsverksamhet	150 000	+	15 000
	Summa kr. 12 423 000	+	1 154 000

För budgetåret 1966/67 bör anslagsposten till *Sjukvård* höjas med 100 000 kr. Även anslagsposterna till *Reseersättningar* och *Flyttningersättningar* bör uppräknas med 100 000 kr. vardera.

Posten för *Publikationstryck* torde med hänsyn till pågående arbete på en ny instruktionsbok för utrikesförvaltningen böra ökas med 50 000 kr., medan posten till *Fraktkostnader* torde kunna upptas till samma belopp som för budgetåret 1965/66.

Posten för *Expenser* föreslås uppräknad med sammanlagt 789 000 kr., varav för *Telegram, telefon och annonsering* med 400 000 kr., och för *Andra ändamål* med sammanlagt 389 000 kr. Av sistnämnda ökning faller 197 000 kr. på *utrikesdepartementet* och avser huvudsakligen kostnader för databehandling, skrivmaterial och prenumerationer. För *utrikesrepresentationens* vidkommande hänför sig det ökade medelsbehovet om 192 000 kr. dels till en av allmänna kostnadsstegringar betingad ökning av ämbetsutgifterna, dels till den fortsatta upprustningen av bilbeståndet vid beskickningar, delegationer och konsulat i enlighet med av riksdagen tidigare godkända riktlinjer.

Anslagsposten till *Utbildningsverksamhet* torde böra höjas med 15 000 kr. Det ökade medelsbehovet motiveras dels av ökat antal aspiranter under ut-